HANS

KIRK

Banii diavolului

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ART

AIn romîneşte de *Maria Bistriteenu* şi *Uli Soare*

HANS

KIRK

«■«srTTiTi-fflMa^ffiT^iTT^^ I IUI II» m *k* mmniTir■■■ i iiiinuMMBBaBBai

Banii diavolului

Roman

CUVINT ÎNAINTE

In timpul celui de-al doilea război mondial, numele scriitorului Hans Kirk, autorul romanului Ba: nii diavolului, *a fost trecut de guvernul colaboraţionist pe lista neagră a proscrişilor, alături de numele lui Martin Andersen Nexo, al lui Scherfig, al poetului Helsted şi al altor reprezentanţi ai mişcării culturale progresiste din Danemarca. Mulţi dintre ei au suferit prigoana, închisoarea, exilul, pentru că au dorit libertatea pentru ţara lor şi pentru lumea întreagă.*

Acum, cînd Danemarca este din nou ameninţată să-şi piardă independenţa politică prin includerea ei în „armata europeană", aceiaşi vechi luptători se află, în ciuda piedicilor puse de actualul regim, în

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

primele rînduri ale acţiunii de salvare a independenţei naţionale şi a străvechii culturi daneze.

Campania dusă de cercurile agresive americane cu scopul de a mclude Danemarca într-o vastă reţea de baze militare în nordul Europei în vederea unor viitoare agresiuni, merge mină în mînă cu o neruşinată ofensivă pe frontul ideologic şi cultural. Literatura de dincolo de ocean, care a invadat piaţa literară din Europa occidentală, urmăreşte educarea maselor în spiritul urii de rasă şi al vrajbei între popoare. Psihoza războiului astfel alimentată caută sâ-şi găsească o justificare în pretextul răsuflat al „pericolului roşu" care, chipurile, ar ameninţa Danemarca. Economia ţării, zdruncinată după ultimul război, în loc să se refacă pe cale paşnică, e apăsată de noi şi grele obligaţii, iar bugetul de stat e dezechilibrat prin cheltuieli pentru înarmare în vederea unui nou război.

In ciuda campaniei duse împotriva lagărului progresist de guvernanţii care se folosesc de toate mijloacele posibile, impunînd legi de raţionalizare a producţiei de hîrtie, atacînd pe scriitorii militanţi, re- fuzînd să le publice lucrările, trecînd sub tăcere în presa oficială orice manifestare cu caracter progre- sist, literatura daneză înaintată se dezvoltă şi se oţeteşte în lupta pentru pace, democraţie şi progres. In faţa primejdiei crescînde a războiului, poporul danez se alătură prin reprezentanţii săi cei mai cinstiţi la lupta pentru apărarea păcii. Tn 1950, Congresul naţional al partizanilor păcii din Danemarca a înfierat intervenţia americană din Coreea, re militarizarea Germaniei occidentale şi transformarea Danemarcei într-o bază militară. De atunci, solii Danemarcei îşi alătură cu orice prilej

glasul lor la manifestările internaţionale în favoarea menţinerii păcii în lumea întreagă.

Unul din luptătorii cei mai de seamă ai rezistenţei împotriva ofensivei imperialiste distrugătoare de valori culturale şi umane din Danemarca este autorul cărţii Banii diavolului. Hans Kirk reprezintă cu cinste vechea generaţie de scriitori progresişti, luptători pe tărîm ideologic şi cultural, apărători ai drepturilor democratice ale poporului danez şi ai independenţei sale naţionale

.Născut în 1889, Hans Kirk îşi începe activitatea literară prin 1920 ca publicist, făcîndu-se cunoscut opiniei publice daneze progresiste prin articole politice şi eseuri de critică literară. De la primii paşi pe acest tărîm, Hans Kirk se integrează luptei duse de mişcarea muncitorească daneză. Activitatea sa parcurge aceleaşi etape prin care a trecut şi Partidul Comunist danez în cursul dezvoltării sale de la înfiemeiere – în anul 1919 — pînă în ziua de astăzi: lupta împotriva social-democraţiei trădătoare în perioada dintre cele două războaie, mişcarea de rezistenţă în timpul invaziei fasciste şi protestul împotriva militarizării şi lupta pentru pace — astăzi.

Activitatea scriitoricească a lui Hans Kirk se desfăşoară pe mai multe planuri literare: publicistică şi critică literară, poezie şi romane. Manifestîndu-se mai întîi în paginile presei progresiste ca un apărător al drepturilor democratice ale poporului său, Hans Kirk a continuat aceeaşi tradiţie şi în

romanele sale. Cele trei romane din prima perioadă a creaţiei sale: Pescarii *(1928),* Argaţii *(1936) şi* Timpuri noi *(1939) — îmbrăţişează viaţa trudnică a poporului muncitor danez şi trezirea maselor la o viaţă conştientă.*

In timpul ocupaţiei fasciste, Hans Kirk a fost întemniţat. In închisoare, a scris romanul istoric Sclavul, *a cărui acţiune, situată în secolul al XVIII-lea, descrie răscoala sclavilor de pe corabia spaniolă San Salvadore. Cartea a fost arsă de hitlerişti din cauza analogiei prea izbitoare dintre situaţia istorică evocată în roman şi evenimentele ce se petreceau ps atunci în Danemarca. In 1948, Kirk a reconstituit romanul, scriindu-l din nou. Ultima sa carte este* Banii diavolului *care a apărut în anul 1951.*

Alături de volumul de Nuvele *de Martin Andersen Nexo, aceasta este a doua operă din literatura progresistă daneză apărută în ultimii ani în ţara noastră. în traducere romînească.*

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ART

AC A P I T O L U L I

Iti care ni se povestește cum s-a născut modesta firmă ,,Klithord si Fiii" in Iutlanda de Vest

Era o vară cum nu mai fusese de mult. Pînă şi bătrînii abia dacă îşi aduceau aminte să fi apucat o vairă ca asta. Vîntul gonea peste dunele joase şi biciuia ogoarele cu nisiipul stîrnit. Marea se zbuciuma mereu şi cu timpul oamenii începuseră să se obişnuiască cu vuietul ei. Un bric încărcat cu plută se scufundase lîingă Agger şi cu acest prilej

pieriseră şapte oameni. Caisa de rugăciuni era plină de lume. Poate că furtuna era de la dumnezeu, care voia să ajute păcătoşilor să se mîntuiască. De pe ogoarele acoperite cu nisip, oamenii strînseseră bucate puţine ; în schimb dumnezeu se putea mîndri cu o recoltă bogată. In vremuri grele, lumea nimereşte mai lesne calea mîn- tuirii sufletului, cale blagoslovită de sîngele mielului ceresc.

Oile nu găseau fir de iarbă pe păşunile pîrjolite şi mulţi oameni abia izbuteau să facă rost de pîinea cea de toate zilele. Dacă încercai să cobori spre rroare, vîrtejul de nisip te izbea necruţător în faţă. Cu toate acestea bătrîna Ka'Vass se ducea în fiece zi la ţărm şi rămînea acolo ceasuiri întregi, scrutîind depărtările dincolo de linia fluxului, doar-doar o zări apărînd şalupa fiilor ei. Plecaseră cam de mult şi pe o vreme ca asta «na primejdie mare. Bătrîna se aşeza între dune, înfăşurată în broboada ei neagră de lînă, şi rămînea iaşa, cu ochii aţintiţi asupra măirii, murmu- rînd cuvinte de rugă.

Nimeni nu cuteza să-i vorbească despre fiii ei, dar mulţi se rugau împreună cu ea să şi-i vadă venind, teferi, înapoi.

Fiul cel mai mare era evlavios, dar cel mic nu găsise încă mîntuirea sufletului.

Cei care sînt cu gîndul la viaţa celor dragi -simt parcă o piatră pe suflet, dar nici cei ee-şi văd amenînţat întregul avut nu au inima prea uşoara. In vaira aceea erîncenă, toată lumea se întreba ce avea să se întîmple cu cei trei cumnaţi — Greis Klithord, Jens Sand şi Lars Trilling. Erau tustrei fermieri, oameni cu vază în sat. O scoteau destul de bine la capăt cu micile Iar gospodării şi totul ar fi mers cum ar fi mers dacă ¡n-ar fi fost antrepriza aceea blestemată, construirea digului.

Jens Sand şi Lars Trilling aveau familii numeroase. Căsuţele lor joase, bătute de vînturile mării, erau totdeauna .pline de copilaşi cu păr bălai. Greis Klithord, cel mai tînăr dintre cumnaţi, nu avea decît doi fii.

Jens Sand şi Lars Trilling erau oameni cu frica lui dumnezeu ; despre Greis însă, nu se iputea spune acelaşi lucru. Ge-i drept, şi el se ducea din cînd în cînd La biserică, dar nimeni nu-1 văzuse intrînd vreodată în casa de rugăciuni. Dintre cei trei cumnaţi, el era cel mai energic, lui îi dăduse în gînd să ia în antrepriză construirea digului.

Din nefericire, anul acesta nu era chip să te-apuci de lucru, atît de aiprig se zbuciuma marea. Zilele lucrătoare treceau fără folos una după alta şi cei trei se gîndeau cu teamă că dacă digul nu avea să fie gata la termen, praf se va alege din gospodăriile şi din toată munca lor. Da, aşa avea să se întîmple. Se îndatoraseră pînă peste cap ca să cumpere materiale şi să plătească muncitorii şi iacurn totul se irosea în zadar.

Zi de zi, cei trei o porneau de cu noapte spre ţărm ca să vadă dacă nu cumva furtuna se astîmpărase. Dar vîntul nu se potolea de loc şi fluxul se spărgea de stînci, vuind. Nici unul dintre ei nu pomenea despre grija ce-1 rodea şi se întorceau tustrei la munca de fiecare zi.

Intr-una din zile, aduseră cu ei trupurile celor doi fii <ai bătfîmei Ka'Vasis — apa le aruncase lia ţărm, la sud de Bovbierg. Tinerii pescari fură îngropaţi în acelaşi mormiînt cu tatăl lor, care se prăpădise tot pe mare, cu doi aini în urmă. Kq'Viass irămase singură să-şi aştepte sfîrşitul în căsuţa ei de pescari.

Biserica era .tixită de lumea care venise să-i însoţească pe cei doi firaţi pe ultimul lor drum. Cînd

pastorul începu predica, se aşternu o linişte ladîncă. Le vorbi oamenilor de păstorul cel bun, caire-şi îngrijeşte turma şi se străduieşte să aducă pe drumul cel drept oaia rătăcită, despre fericirea care-1 aşteaptă pe lumea cealaltă pe cel ce ascultă de păstor şi despre pedeapsa care-1 loveşte pe necredincios în întunecata lume a morţii. Faţa pastorului, ascuţită şi înconjurată de o bambă deasă, rămase aspră şi rece chiar cînd anunţă că numai unul dintre cei doi pescari morţi găsise m'întuirea.

Bătrâna fu copleşită aflînd că mezinul era osîndit la chinuri veşnice. Dar în iale mîntuirii sufletului, trebuia spus numiai adevărul şi pastorul era ditor să mu ascundă nimic, dacă voia să fie un adevărat slujitor al domnului. Ka'Vass şedea lîngă sicriele fiilor ei şi asculta cuviinţele aspre ale sfintei scripturi. Se gîndea că nu trecuse multă vreme de cînd fiii ei, băieţaşii ei se zbenguiseră prin odaie ; şi uite, acum nu mai erau şi viaţa ei nu mai avea nici un rost. Nu dorea deoît să-i sosească mai repede ceasul cînd avea să fie şi ea chemată în faţa judecăţii de apoi, să poată cădea în genunchi în faţa celui atotputernic şi să-1 roage să se milostivească de fiul ei cel păcătos. Fusese un copil bun, se gîndea ea. Amîndoi fuseseră băieţi de treabă. Isus ştie asta, chiar dacă pastorul n-o ştie.

După înmormîntaire, se strică vremea. De-a lungul ţărmului se dezlănţui o furtună năprasnică. Valurile izbeau furioase dunele şi cumnaţii erau mulţumiţi că nu începuseră să lucreze la dig, pentru că totul ar fi fost dus de ape. Dar iată că într-o seară, ţărmul hărţuit fără cruţare de vijelie începu să răsufle uşurat, liniştit — zilele grele trecuseră.

In seara aceea, Greis Klithord trecu pe la cumnaţii lui şi porni cu ei spre ţărm, ca în atîtea alte seri din vara aceea.

— Ei, acuma, dacă o fi vreme bună, socot că o să ne putem apuca şi noi de lucru ! spuse Greis Klithord. Eu zic că marea s-a domolit.

— Dar crezi că o să isprăvim la timp ? întrebă Lars Trilling.

Greis socotea că trebuiau să se apuce de treabă numaidecît, fără să mai piardă vremea de pomană. N-aveau încotro : trebuiau să treacă pe la Casele oamenilor şi să le spună să iasă la lucru a doua zi, în zori. Dacă vor chibzui bine totul şi se vor apuca serios de treabă, vor putea fi gata la timp.

Cumnaţii îl ascultau, priviindu-se în facere şi <mi- nunîndu-se de priceperea lui. Dar Greis era un necredincios şi nu tot ce plănuia el era pe placul lor.

— Va trebui să lucrăm şi duminica, zise Greis Klithord. Ce să-i facem !...

Cumnaţii tăceau şi priveau gravi marea liniştită. Erau oameni săraci ; dacă nu predau lucrarea în termen, ştiau eă-i aşteaptă cea mai cumplită mizerie. Dar sfînta scriptură spunea : respectă cu sfinţenie ziua a şaptea. Duminica e ziua domnului, cum să lucrezi în asemenea zi ! îşi aminteau că de cuirînd se construise o presă de ulei, şi că nici atunci oamenii nu munciseră duminica.

— Poate c-o s-o scoatem la capăt şi aşa, spuse Jens Sand,

Dar Greis nu se lăsă înduplecat. Trebuiau să muncească toată săptămîna, fără să piardă o clipă ; altfel totul avea să se ducă de rîpă.

— Mie mi-e totuna, fie că-i zi de lucru, fie că-i duminică, încheie el. Mulţi or să strîmbe din mas, de bună seamă ; văd că mici vouă mu vă prea vine

la. socoteală, dair eu n-am poftă să pierd ce brumă am agonisit.

— Cine dintre moi vrea asta ! răspunse Lars Trilling. Dar există ceva mai presus de bani.

— Gîndiţi-vă bine, spuse Greis Klithord. Pînă poimîine .trebuie să ne hotărîm.

A doua zi dimineaţă, Greis Klithord se apucă de treabă. Jens Sand şi Lars Trilling socoteau că era bine .să se sfătuiască mai întîi cu pastorul.

Acesta îi primi în camera de lucru şi-i pofti să ia loc. Lars Trilling îi explică ce s-ar întîmpla dacă digul n-ar fi gata la timp. N-ar fi oare cu putinţă să lucreze şi duminica ?

In timp ce Lars Trilling vorbea, pastorul stătea la fereastră, cu ochii ţintă la tufişurile şi la copacii din grădină, răvăşiţi de furtună.

— S-ar putea să pierdem tot ce avem, mai adăugă Lars Trilling, terminînd ce avea de spus. Şi ine-am gîndit atunci să vă cerem sfatul.

Faţa pastorului rămase nemişcată. Mai zăbovi un timp la fereastră, apoi .se întoarse spre cei doi vizitatori.

•— Sînteţi oameni cu frica lui dumnezeu ?

— Căutăm şi noi, pe cît ne stă în putere, să fim buni creştini, rosti Lars Trilling.

— Atunci ar fi trebuit să ştiţi dinainte care va fi răspunsul meu. El se află în inimile voastre. Dumnezeu ne-a poruncit să nu muncim duminica. Băgaţi bine de seamă — ne-a poruncit să nu muncim duminica ! N-a spus că sînt împrejurări în care, dacă nu vrei, poţi să nu ţii seama de porunca lui. Trebuie să ne supunem voinţei lui. Dacă sînteţi evla- vioşi, cum spuneţi, ştiţi tot atît de bine asta ca şi mine.

— Da — rosti încet Lars Trilling — dar atunci s-ar putea să ajungem la sapă de lemn.

■— Viaţa noastră e în mîna domnului. Fără voia lui, nu se clinteşte nici un fir de păr de pe cap. Şi apoi, ce înseamnă pierderea bunurilor pămînteşti pe lîngă pierderea sufletului ? Viaţa noastră aici pe pă- mînt e trecătoare, dar este veşnică sus, în- ceruri şl nimic nu-i mai amarnic decît să abatem asupra noastră mînia cerului. S-ar putea să vă pierdeţi gospodăriile, dar gî.ndiţi-vă că ar fi de o sută de ori mai rău dacă domnul şi-ar întoarce faţa de la voi.

— Aşa este, se supuse Lars Trilling. Facă-se voia domnului.

Cei doi cumnaţi porniră spre mal şi-i povestiră lui Greis convorbirea cu pastorul. Greis se încruntă şi se înroşi de mînie.

■— O fi cunoscînd el, pastorul, voia lui dumnezeu, făcu el. Şi nu-i vine greu să i se supună, că pe dîn- sul n-o să-1 alunge nimeni din casă peste o lună, două, dacă noi nu isprăvim lucrul. Eu zic că cel mai bine e aşa : fiecare să răspundă pentru el. Aşa e creştineşte.

— Dar tu ştii cam ce credem noi despre lucrurile astea. Te rugăm din suflet, Greis, ascultă-ne, nu pă- cătui, stărui Jens Sand.

■— Păi atunci, oricît ne-ain strădui, tot n-am putea isprăvi digul la timp, răspunse Greis. Eu nu vă fac nici o mustrare, dar o să mă apuc singur de lucru.

Greis era un om încăpăţînat şi cumnaţii lui ştiau asta. Cînd spunea el ceva, aşa trebuia să fie. Dacă Greis hotărîse că va lucra duminicile, însemna că aşa va face, zică lumea ce-o zice. Printre muncitorii din partea locului erau, fireşte, şi oameni cu frica lui dumnezeu, care n-ar fi primit să muncească în

asemenea condiţii, dar nu-i va fi greu să găsească alţii în locul lor. La construcţiile de diguri se plătea bine şi .muncitorii sezonieri veneau de la mare depărtare.

— N-avem încotro, ia tu singur toată antrepriza, hotărî Lars Trilling. Păciat că nu ne-ara înţeles, dar poate că o să vină ziua cînd vei recunoaşte şi tu că noi am avut dreptate. Oricum, poţi să te bizui pe noi, vom căuta să ne îndeplinim obligaţiile din contract.

— Aşa nădăjduiesc şi eu, răspunse Greis Klithord şi strînse mîinile cumnaţilor săi.

Erau mişcaţi tustrei. Se cunoşteau din copilărie, duseseră împreună povara • ultimelor luni, atît de grele. Acum, însă, li se părea că se despart pentru totdeauna şi că pornesc fiecare pe altă cale.

C A P I T O L U L I I

între Greis Klithord şi pastor are loc o ciocnire, dar munca de duminică îşi urmează cursul

Greis Klithord îşi alese muncitori pe sprinceană şi treaba porni cu spor. Nu era zgîrcit, plătea bine şi nu se dădea în lături să pună mîna unde era greul mai mare. Jucase pe o singură oarte soarta familiei lui, trebuia să se ia la întrecere cu timpul ■— care pe care — şi Greis nu voia să piardă. Seara tîrziu, cădea pe pat aşa cum era, frînt de oboseală, dar în zori sărea în picioare de cum deschidea ochii şi pleoa din nou spre ţărm.

In prima duminică, aproape toţi muncitorii veniră la lucru ; nu rămăseseră acasă decît cîţiva. De obicei, duminica ţărmul era liniştit şi pusfiu. Numai păsările se ridicau ţipînd deasupra dunelor. De data asta însă, era mare zgomot — sonetele bubuiau, scripeţii ţiuiau, oamenii vorbeau tare. Parcă t®ţi munceau cu mai multă rîvnă şi cu mai multă bucurie, ca şi cum ar fi vrut să acopere dangătul dogit al clopotului bisericii care chema credincioşii la liturghie.

Cînd pastorul se urcă în amvon, biserica era tixită de lume

.Cercetă pe rînd cu privirea pe cei de faţă care aşteptau predica cu capetele plecate, căutînd să-şi ascundă emoţia. Acolo, pe mal, se săvîrşea o nemaipomenită nelegiuire şi pastorul nu era omul care s-o treacă cu vederea. In lupta pe care o ducea împotriva păcatului şi a ispitei, el era întotdeauna în fruntea turmei lui şi vai de cel ce i se punea de-a curmezişul !

In parohia sa, se spunea tuturor lucrurilor pe adevăratul lor nume : păcatul era păcat, iadul — iad. Pastorul avusese multe victorii ; lui i se datorau, de pildă, stîrpirea beţiei şi a desfrîului în întreaga regiune. Nu mai găseai strop de rachiu în casele credincioşilor şi nu era ruşine mai cumplită decît ca o fată să se mărite în grabă, fiindcă rămăsese însărcinată şi aştepta un copil.

— Vai de cel ce-şi ispiteşte aproapele, începu pastorul. Vai de cel ce nu se supune poruncilor lui dumnezeu. Vai de cel care nu se închină pînă la pămînt, cu mîinile întinse spre cruce !

Vocea lui era răguşită dar puternică şi tremura de mînie. Pastorul vorbea despre păcat, despre diavolul care mereu se află printre noi şi e totdeauna gata să ne ispitească pentru a pune apoi stăpînire pe sufletele noastre şi a le tîrî în focul Gheenei. Cîtev,a femei plîngeau încetişor... Pescarii, zdraveni şi voinici, nu-şi găseau locul pe băncile aspre. Aici, în parohia aceasta sărăcăcioasă de pe ţărmul mării, unde viaţa era necontenit primejduită, oamenii ştiau că pot fi pedepsiţi pentru toate păcatele. Puţini dintre cei ce se aflau în biserică se puteau lăuda că marea furioasă nu le răpise nici o fiinţă dragă ; aproape toţi ştiau ce e mizeria, cu toţii îşi aminteau de anii grei cînd peştele nu se prindea în năvoade, sau cînd nu se făceau bucate, iar spectrul foamei se arăta ameninţător în prag. Oamenii aceştia rămîneau nopţi în şir pe mal în aşteptarea bărcilor pescăreşti care nu se mai întorceau şi nu o dată întinseseră pe ţărm cadavrele reci pe oare le arunca marea. Viaţa era aspră, iar

mînia celui atotputernic faţă de cei ce
nu-i urmau poruncile, înspăimîntătoare

.

Dar copiii domnului ştiau că părintele lor poate să fie şi milostiv. El era plin de dragoste şi de înţelegere faţă de cei ce se căiau pentru păcatele lor, pentru cfei ce îndurau cu smerenie încercările venite de sus. Numai părintele ceresc poate dărui pacea sufletului, numai în împărăţia lui poţi fi cu adevărat fericit, căci cel ce purtase cununa de spini suferise cumplit pentru sufletele noastre păcătoase şi ne împărtăşise cu sîngele lui din fericirea cerească.

— Vreţi să urmaţi calea pe care v-o arată dumnezeu sau nu ? întrebă pastorul şi expresia feţei lui deveni şi mai severă. Vreţi să ascultaţi cuvîntul domnului aşa cum vi-1 vesteşte umila sa slugă, ori vă întoarceţi feţele de la el ? Sau vreţi poate să urmaţi pilda celor care merg împotriva poruncilor domnului ?

Ba nu, oamenii voiau să-1 asculte pe pastor, deşi nu semăna cu predicatorii blajini, care rostesc vorbe dulci ca mierea. Era aspru şi necruţător şi se înfier- bînta ori de cîte ori pornea la luptă împotriva răului. Evanghelia pe care o vestea el dăidea un înţeles vieţii grele şi suferinţele nu păreau zadarnice. Ele erau trimise de dumnezeu pentru mîntuirea sufletelor. Viaţa este plină de păcate, plină de primejdii, dar nu-i departe vremea cînd oamenii vor dobîndi fericirea veşnică.

— Să ne adunăm cu toţii în faţa bisericii — hotărî pastorul — să mergem pe ţărm şi să ne îndreptăm chemarea către necredincioşii care nesocotesc poruncile domnului.

Muncitorii de pe ţărm se odihneau tocmai, cînd pe drumul nisipos, care şerpuia printre dune, apăru pastorul în fruntea enoriaşilor săi, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare.

Pastorul se opri în dreptul unui grup de oameni năduşiţi, obosiţi, care-şi scoseseră merindele şi se pregăteau să mănînce. Cîţiva dintre ei se sculară în picioare, nehotărîţi, şi se descoperiră ; ceilalţi continuară să şadă, aşteptînd plini de curiozitate să vadă ce se va întîmpla.

— Mila domnului cu voi ! rosti pastorul. Am văzut că n-taţi venit să ascultaţi cuvîntul domnului în biserică, ca toţi ceilalţi enoriaşi... Ei bine, am venit noi aici la voi. Oare nu ştiaţi că cea de a şaptea zi este ziua domnului ?

Nu-i răspunse însă nimeni : nu se auzeau decît ţipetele pescăruşilor şi vuietul slab al mării. Pastorul ridică glasul :

— Văd că tăceţi... Bine, voi răspunde eu în locul vostru. Ştiţi prea bine că trebuie să respectaţi cu sfinţenie ziua domnului. O ştiţi încă din copilărie, de cînd aţi deschis ochii. Ştiţi şi că, lucrînd astăzi, păcătuiţi. N-aţi auzit clopotul chemîndu-vă la biserică ? Ba da, l-aţi auzit şi în adîncul sufletului aţi înţeles foarte bine că era glasul domnului, că el va chema. El vă poruncea să lăsaţi treburile şi să cinstiţi sfînta zi în oasa lui. Dar voi ascultaţi de alt glas, de glasul diavolului. Aflaţi că satana stă astăzi în spatele vostru şi rîde cu hohote. El vede că-i veţi cădea cu- rînd în gheare. Treziţi-vă, pînă nu e prea tîrziu. Aruncaţi sculele din mîini, duceţi-vă acasă şi cinstiţi ziua sfîntă.

Vocea pastorului era aspră, puternică şi poruncitoare şi muncitorii lăsară privirile în jos. Un muncitor bătrîn făcu un pas înainte, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, dar tăcu şi se retrase înapoi în mulţime. In faţa oamenilor era pastorul, în veşmintele sale sfinte, şi ei se obişnuiseră din totdeauna să-1 respecte. Mulţi dintre ei nu se duceau la biserică decît La înmormîntarea vreunui prieten şi predicile nu prea aveau influenţă asupra lor'; dar pastorul era un om învăţat şi era greu să-i ţii piept. Ia să fi poftit el pe aici cu poveţele lui într-o zi de lucru, c-ar fi ştiut ei ce să-i răspundă. Dar era duminica şi într-o zi ca asfa preotul se bucură de drepturi deosebite.

Cînd îl văzu pe pastor şi pe cei din jurul lui, Greis Klithord se .apropie de mulţime. De obicei, era liniştit, cumpătat şi foarte chibzuit, dar acum părea furios. Il scotea din fire faptul că pastorul venise cu rudele şi vecinii lui, ca să-i facă morală, ca şi cum ar fi să- vîrşit cine ştie ce crimă. Făcu cîţiva paşi înainte şi

se opri în faţa pastorului. Greis era puternic, vînjos şi avea o faţă energică, bătută de vînturi. întreaga lui ţinută era plină de demnitate.

— Ştiu că în biserică nu se cade să te împotriveşti unei feţe bisericeşti — zise el — şi ¡niciodată n-aş face una ca asta. Dar cînd pastorul vine şi ne porunceşte să încetăm un lucru care trebuie să fie gata la termen, socot că sînt îndreptăţit să-i răspund. Aţi întrebat dacă nu ştim că azi e zi de duminică ? Ba da, o ştim tot atît de bine ca şi pastorul, ca şi dascălul.

— Atunci, de ce lucraţi în zi de sărbătoare ? întrebă pastorul răstit.

— Aşa, că trebuie să lucrăm în toate zilele, chiar şi duminica, pentru ca lucrul să fie gata la vreme. E vorba de pîinea cea de toate zilele. Nu numai de pîinea mea, ci şi de-a altora.

— Lăsaţi în grija domnului pîinea cea de toate zilele, el ştie ce trebuie să facă.

— Pastorului i-o fi lesne să vorbească aşa, dar vorba e că mai pricepem şi noi cîte ceva. Noi trebuie să muncim din greu ca să avem din ce trăi. Nimeni nu ne dă pe degeaba şi dacă e păcat să munceşti pentru o bucată de pîine, n-avem încotro, sîntem siliţi să păcătuim. Şi acum vă rog să plecaţi, ca să ne putem vedea mai departe de treabă.

Cuvintele care ieşiseră din gura lui Greis erau cuvinte cutezătoare, dar muncitorii sezonieri şi chiar cei mai mulţi dintre muncitorii de prin partea locului erau alături de el. Pastorul n-are nici o grijă ; are o leafă frumoasă, e sigur de ea; nu se speteşte muncind, nu-1 dor toate mădularele de trudă. El nu tremură pentru pîinea cea de toate zilele ; nu-1 aşteaptă acasă copii slabi şi firavi care se culcă adesea nemîncaţi. El nu trebuie să alerge după lucru, să ceară voie să-şi folosească braţele.

Mulţi dintre enoriaşii din jurul pastorului, care ascultau smeriţi, cu capetele plecai, erau tot atît de săraci ca şi aceşti muncitori. Şi lor li se întîmpla să rămînă fără o bucată de pîine,

dar se resemnaseră să îndure greutăţile

vieţii, mîngîindu-se cu gîndul ca bunătatea şi milostenia cerească se vor revărsa cînd-2
*
va .asupra lor. Totuşi vorbele lui Greis Klithord stîr- niră sămînţa îndoielii în sufletele lor.

— Iţi iei o răspundere grea, Greis Klithord ! strigă pastorul. Ai păcătuit, ai călcat cu bună ştiinţă poruncile domnului şi ai slujit viţelului de aur. Lăcomia ta de bani tîrăşte spre pierzanie şi alte suflete. Intoarce-ţi ochii spre marea cea întunecată şi cugetă la ce ţi-iam spus. Ii abaţi pe toţi din calea cea dreaptă. Mai bine ţi-ar lega cineva o piatră de moară de gît şi te-ar arunca în bezna rece şi adîncă a mării.

— Ce vorbe aspre din gura unui pastor! exclamă Greis Klithord şi, spre mirarea tuturor, zîmbi.

— Nu sînt ale mele vorbele astea, ci ale lui dumnezeu, al cărui slujitor sînt, răspunse pastorul şi in- tonă un psalm. Oamenii care veniseră cu el începură şi ei să cînte versetele cunoscute în care era vorba despre fericirea unui suflet împăcat şi despre sîngele mielului ceresc, dar acolo, pe ţărmul mării nesfîrşite, printre ţipetele ascuţite ale păsărilor de mare, psalmul suna straniu ; muncitorii ascultau şi ei, cu feţele aspre, de nepătruns. Cînd pastorul se întoarse şi o porni îndărăt, nu se alăturară turmei sale decît doi muncitori sezonieri de prin împrejurimi.

— Mulţumescu-ţi ţie, doamne — şopti pastorul, cu capul plecat — două suflete m-au urmat în numele tău. Sfinţească-se numele tău. Amin.

Pe mal, munca poirni cu şi mai mult sîrg, de parcă ciocnirea cu pastorul dublase energia lui Greis Klithord. El punea umărul oriunde era greul mai maire, îndemnîndu-i şi pe ceilalţi cu hărnicia lui. Muncitorii îşi dezbrăciaseră cămăşile şi rămaseră goi pînă la brîu, cu spinările scăldate în sudoare. Se luau la întrecere să aşeze blocurile masive ori să conducă cu îndrăzneală bărcile şubrede. Pairică erau cuprinşi cu toţii de beţia plină de veselie a muncii, care trezise forţele lor cele mai tainice.

Seara, în casa de rugăciuni, cuvintele psalmilor răsunau jalnic între pereţii goi, acoperiţi de un strat de mucegai verde. ,,0 pămîntule, pămîntule, ascultă cuvîntul domnului 1" ,

C A P I T O L U L U I

Săptămînile zburau, dar şi lucrul înainta într-un ritm necunoscut încă pînă atunci în întreaga regiune. Pescarii şi ţăranii bătrîni de pe malul mării veneau sprijiniţi în toiegele loir noduroase, dornici să vadă dacă lucrurile mergeau chiar aşa cum se povestea. Da, da, şi ei trudiseră la vremea lor şi ştiau ce înseamnă să munceşti pînă-ţi trosnesc oasele. Tinerii de astăzi habar n-au de aşa ceva.

Dar chiar şi bătrînii trebuiau să recunoască : aici oamenii munciseră cum se cuvine şi că Greis era vrednic de respectul lor. Nu e bine, fireşte, să lucrezi duminica ; pastorul avusese dreptate. Dar cînd omul e ameninţat să-şi piardă avutul, e dator să facă tot ce-i stă în putinţă ca să se ferească pe sine şi pe ai săi de ruină. Aşa judecau bătrînii care apucaseră vremurile aspre de altădată, cînd psalmii şi izbăvirea sufletelor nu erau încă la modă. Pe atunci oamenii se mulţumeau să spună rugăciunile învăţate în copilărie şi socoteau că nu e păcat să-ţi ari ogorul sau să strîngi secara duminica, dacă vremea era prielnică. Bătrînii se înviorau acum văzînd că treaba merge cu spor ; apoi oftau şi porneau agale înapoi, spre cocioabele lor.

Gireis KHthord se luase la întrecere cu vremea, şi pînă la urmă ieşi biruitor ; cu o zi înainte de expirarea termenului prevăzut în contract, trimise vorbă că lucrarea era gata. In aceeaşi seară, îi pofti pe muncitori acasă la el şi făcu un ospăţ rămas de pomină multă vreme în întreaga regiune. Tăiase cu ocazia asta un porc, dar asta era încă fleac — se cade, doar, să-1 ospătezi bine pe omul care munceşte — pe lîngă rachiul şi berea ce se aflau pe masă şi care-i înveseliră peste măsură pe muncitorii sezonieri.

—: Să fii sănătos, Greis ! strigau ei. Ţine-o tot aşa cum ai poirnit-o, şi curînd o să ajungi ditai antreprenorul. Eşti un om de ispravă şi o să muncim mai bucuroşi la tine dectt la alţii, cu toate că mîine-poi- mîine te-om vedea şi pe tine capitalist.

Pînă în zori muncitorii petrecură şi cîntară, dar se-nţelege că nu psalmi. Sezonierilor le cam plăceau vorbele tari, dar nici zilierii de prin partea locului nu se lăsau mai prejos. Cu toate acestea, ospăţul se termină în linişte : Greîs ştia să-i împace pe oameni. Oînd vedea pe cîte unii că încep să se înfierbînte, se pricepea să-i despartă înainte de-a ajunge la

încăierare. Da, şi totuşi nu era bine ca într-o parohie cu atîţia creştini evlavioşi, necredincioşii să facă un chef ca ăsta.

Cîteva zile mai tîrziu, sosiră doi ingineri să recepţioneze lucrarea. Cercetară totul, măsurînd şi calcu- lînd cu de-amănuntul. Greis se ţinu tot timpul departe de ei. După ce examinară digul, inginerii veniră la el acasă. Inginerul-şef, un om cu barbă albă şi cu ochelari cu ramă de aur pe nas, îl bătu pe Greis prietenos pe umăr.

— Bună treabă ai făcut, Greis Klithord, nu-i găsesc nici un cusur, îl lăudă el. Trebuie să-ţi mărturisesc că noi aveam unele îndoieli, cînd v-am încredinţat antrepriza, dumitale şi cumnaţilor dumitale. Construirea unui dig e o treabă grea şi am Ifi preferat să dăm lucrarea unor specialişti. Dar dumneata ai dus-o la bun sfîrşit şi poţi să mai faci o ofertă pentru o nouă antrepriză •— noi sîntem de acord.

— Cum, se vor construi şi alte diguri ?

— Pe un mal ca ăsta, trebuie să construim mereu, răspunse inginerul. Aici lupta între apă şi uscat nu încetează niciodată. Dacă nu venim în ajutorul uscatului, marea îl va înghiţi, încetul cu încetul. Noi ridicăm diguri numai în măsura în oare ni se alocă sumele necesare, dar ar trebui să construim de cinci ori pe fft'ît ca să consolidăm bine malul. De altfel, mai curînd sau mai tîrziu, va trebui să construim porturi pescăreşti, dar asta va depinde, fireşte, de capacitatea de concurenţă a pescăriilor. Poţi fi liniştit că n-o să duci lipsă de lucru.

Giréis le oferi ţigări de foi ; inginerul cel cu barbă luă una, o aprinse, trase cîteva fumuri şi o lăsă deoparte. Giréis înţelese că ţigara nu-i plăcea şi se simţi oarecum jignit. Dar după aceea îşi spuse în sinea lui : „Pe un om ca ăsta poţi să te bizui. N-a fumat (¡gara pentru că nu i-a plăcut ■— va să zică e un om care nu minte. Se vede treaba că se gîndeşte la cele ce mi-a spus adineauri."

Seara, Greis mulse vacile şi rămase un timp în grajdul călduros, în mijlocul animalelor caire rumegau liniştit; caii erau slabi şi sleiţi de munca grea la care fuseseră puşi în ultimele luni, pe mal. Socoti că era vremea să hotărască dacă va rămîne mai departe la îndeletnicirile lui de ţăran aici, pe ţărmul acesta neprietenos, unde se născuse, sau dacă-şi va încerca norocul în întreprinderi noi, pline de riscuri. Era tînăir, mult mai tînăr decît cumnaţii lui, şi, fără

îndoială, cu multe aptitudini practice şi priceput în socoteli. Avusese prilejul să-şi dea seama că ştie să-i îndemne pe oameni la lucru, ba chiar să-i facă să muncească fără pic de răgaz.

Totuşi era riscant să iei lucrări în antrepriză : puteai să pierzi dintr-o dată totul, aşa cum era cît pe ce să i se întîmple şi lui.

Kestin, nevasta lui Greis, intră în grajd şi se aşează lîngă el, pe maşina de tăiat paie. Ceva mai în vîrstă decît el, era o femeie zdravănă, cu părul roşcat, bună la suflet, deşi cam posacă. Secta din care făcea pairte avusese desigur o oarecare înrîurire asupra ei.

— Ce-ai zice tu dacă, ne-am vinde gospodăria şi ne-am muta în altă parte ? o întrebă Greis.

Kestin îl privi speriată. Oare lucrarea dăduse totuşi greş ? Vor fi nevoiţi să plece din casă ? Greis îi ghici îndată gîndul şi o bătu, cu un gest liniştitor, peste mînă.

— Nu-ţi fie teamă. Cînd om încheia socotelile, ai să vezi că nu sîntem în pagubă, o îneredinţă el.

— Aici avem casa noastră — răspunse Kestin — toate rudele. Tu eşti gospodar bun ; dacă socoţi că nu avem destul pămînt, n-ai decît să cumperi o fermă mai mare. Putem să luăm pămînt ceva mai încolo, spire răsărit.

Greis zîmbi. Ăsta nu era numai visul ei.

La cîteva mile spre răsărit se întindeau ierme mari, cu pămînt roditor, unde se putea cultiva şi grîu. Ori de cîte ori venea vorba despre ţinuturile dinspre răsărit, mănoase ca pămînturile străvechiului Egipt, în ochii săracilor se ivea o licărire de invidie.

— Da, da, dragă Kestin, nu ştim încă ce o să se întîmple cu noi — rosti el — dar s-ar putea să plecăm cuirînd' de aici.

In seara âceea Greis se jucă îndelung cu băieţii săi ; în ultimul timp nu-i văzuse aproape de loc. Dar chiar de a doua zi se luă iar cu treaba : trebuia să încheie socotelile, să facă plăţile la bănci şi la casele de economii şi, în fine, trebuia să încaseze şi el banii pentru lucrare. După ce isprăvi, trimise după cumnaţii săi.

Lars Trilling şi Jens Sand veniră împreună. îşi lăsară saboţii de lemn în tindă, ciocăniră în uşă şi-1 salutară sfioşi pe stăpînul casei. Pe feţele lor se vedea că se tem să nu afle veşti proaste. Digul era gata şi fusese recepţionat, dar, cine ştie ? Se putea întîmpla totuşi să fie cu toţii în

pagubă ; din pricina vremii rele lucrările începuseră cu întîrziere. Il priveau ţintă pe Greis, încercînd să ghicească din expresia feţei lui ce avea să le spună, dar chipul acestuia era de nepătruns. Kestin puse masa în odaia cea mare şi cumnaţii începură să-şi soarbă cafeaua, dis- cutînd despre viremea de afară şi despre vînt. Greis vorbea mai mult decît toţi.

Da, e greu să te gîndeşti că va trebui, poate, să pleci, să-ţi părăseşti casa ta şi să nu ştii unde ai să-ţi odihneşti capul. Cei doi cumnaţi priveau în jurul lor, la odaia aceea aproape duşmănoasă, pe pereţii căreia nu erau agăţate, înrămate frumos, cuvinte din sfînta scriptură ca în alte case, şi se gîndeau că nimic nu le amintea acolo de cel atotputernic.

Lars Trilling şi Jens Sand căutau să-şi alunge gîn- durile triste şi să-şi îndrepte cugetul către dumnezeu, implorîndu-i mila. Dar Greis îi tot dădea zor eu poveşti despre recolta proastă din regiune şi despre belşugul de pe ogoarele mănoase din centrul ţării.

Greis avea dreptate. Recolta era proastă şi chiar dacă nu şi-ar fi luat obligaţiile acelea mari legate de construirea digului, tot cu greu ar fi scos-o la capăt anul acesta. Aveau datorii pentru material, impozitele erau mari. Şi atîtea guri de hrănit! Şi dacă pe deasupra ar mai veni şi amenda de cîteva mii de coroane, soarta lor ar fi desperată. Oamenii tăceau ca în aşteptarea unei condamnări.

In sfîrşit, Greis Klithord hotărî că sosise momentul să aducă vorba despre socoteli. Se întoarse spre Kestin cu un zîmbet şi o rugă să strîngă ceşti le de pe masă ; după ce femeia ieşi din odaie, Greis scoase nişte hîrtii din dulapul vechi de lemn roşu, care era principala podoabă a odăii. Cumnaţii îi cunoşteau povestea. Fusese scos din cabina ofiţerească a fregatei ruse „Alexandr Nevsjti ", care naufragiase cu mulţi ani în urmă, şi Greis îl cumpărase la licitaţie.

— Uitaţi-vă, astea sînt socotelile, explică Greis. Cercetaţi-le.

— Nu prea ne descurcăm noi în cifre, mărturisi Lars Trilling, cu vocea răguşită de emoţie. Ar fi poate mai bine să ne spui tu cum stau treburile.

— Cu plăcere. După cum ştiţi, lucrurile mergeau foarte prost şi pînă nu s-a statornicit vremea bună, nu ne-am

putut apuca de lucru. E drept că am isprăvit totul în termen, dar am muncit din zori şi pînă în noapte.

Urmă o scurtă pauză. Greis se apucă .să cotrobă- iască printre hîrtii, de parcă ar fi căutat ceva, în timp ce faţa lui Jens Sand se acoperea de broboane de sudoare, iar lui Lars Trilling începură să-i tremure mîinile.

— Pentru numele lui dumnezeu, Greis — imploră el — spune-ne o dată, am rămas datori cu ceva ?

— Nu, răspunse Greis. Nici unul din noi nu datorează nimic. Astea sînt actele de ipotecă pe averea voastră imobilă, pe care le-aţi iscălit pentru împrumutul de la casa de economii. După cum vedeţi, ipotecile sînt anulate. Astea sînt poliţele pe care le-am dat băncii pentru materiale. Fiecare bănuţ achitat, nu mai avem de dat nimănui nimic.

— Slavă domnului, şopti Jens Sand.

In clipa aceea uitaseră cu totul că făcuseră un păcat greu, că nesocotiseră sfinţenia zilei a şaptea. Nopţi de-a rtndul se zvîrcoliseră fără somn, întrebîn- du-se ce se va întîmpla cu ei dacă-i va lovi nenorocirea, nopţi de-a rîndul se rugaseră lui dumnezeu să se îndure de ei. Şi dumnezeu le ascultase ruga : nu datorau nimănui nici un ban şi puteau trăi pe lumea asta ca nişte oameni cinstiţi.

— Lucrurile au luat o întorsătură mai bună decît am fi putut bănui, declară Greis. Mult mai bună decît vă închipuiţi.

îşi desfăcu pe masă portofelul, scoase din el un teanc de bani, îl împărţi în trei şi împinse doua grămezi în faţa cumnaţilor săi.

■— Cercetaţi socotelile şi veţi vedea că tot cîştigul este de treizeci de mii coroane, îi lămuri el. Aşa se întîmplă întotdeauna cînd rişti mult — ori l-ai apucat pe dumnezeu de picior, ori eşti un om pierdut. Va să zică zece mii de căciulă.

Cumnaţii rămaseră cu gura căscată. Bănetul acela părea cu totul nelalocul lui pe această masă de lemn închis, atît de simplă. Zece mii de coroane — era o adevărată avere pentru colţul acela sărac de ţară. Zece mii de coroane •— asta însemna că vor avea cu ce să-şi cumpere ferme mai bune, mai mult pămînt, vite. Zece mii de coroane — era o sumă atît de mare, că numai din dobînda ei ar fi putut trăi aproape pînă la slfîrşitul vieţii. Cine avea zece mii de coroane depuse la casa de economii trecea drept om cu stare.

Deodată, însă, cumnaţii se priviră în ochi cu spaimă. Da, asta era ispita cea mare, cursa întinsă de diavol. Suma asta uriaşă era răsplata pentru călcarea sfintelor porunci ale domnului ; dacă primeau aceşti bani, păcatul nu li se va mai ierta niciodată.

— Nu, Greis — se opuse Lars Trilling — nu vreau să mă ating de banii ăştia.

— Nici eu, şopti Jens Sand. -

Greis îşi privi cu uimire cumnaţii; nu înţelegea de ce refuzau banii.

— Hai, lăsaţi gluma, le zise el. Luaţi-i, o să aveţi ce face cu ei. Am tremurat împreună, trebuie să îm- părţim şi cîştigul tot împreună.

— Ştii bine cum au fost cîştigaţi banii ăştia, îi răspunse Lars Trilling. I-am cîştigat cu păcat — am călcat legea domnului, şi noi sîntem oameni cu frica lui dumnezeu — nu ne putem atinge de banii diavolului.

— Banii diavolului ?

Greis începea să înţeleagă. Pentru întîia oară în viaţă, se simţi pătruns de respect faţă de cumnaţii săi. O duceau mai greu ca el, aveau copii mulţi. Recolta fusese slabă, cine ştie cum aveau s-o scoată la capăt şi totuşi respingeau „banii diavolului". Greis trăise toată viaţa printre oameni cu frica lui dumnezeu, dar era convins că mulţi dintre ei n-ar fi stat prea mult la gînduri şi ar fi primit cele zece mii de coroane. In clipa aceea îşi respecta atît de mult cumnaţii încît nu mai stărui să-i convingă, deşi ar fi vrut din toată inima să le vină în ajutor.

Greis îi întrebă încă o dată :

— Va să zică, nu vreţi să luaţi banii ? E ultimul vostru cuvînt ?

— Să nu mai vorbim despre asta, făcu Lars Trilling. Te rugăm chiar să nu mai pomeneşti niciodată de ei. Banii ăştia păcătoşi sînt ai tăi <şi noi îţi dorim din tot sufletul să nu te căieşti niciodată din pricina lor.

Greis îşi conduse cumnaţii pînă la uşă şi-şi luă rămas bun de la ei fără vorbe de prisos. Apoi îşi puse şapca şi porni spre malul mării. Era o zi ploioasă de toamnă. Păşea agale pe nisipul umed, îndreptîn- du-se spre ţărm, spre locul unde nu de mult se luase la trîntă cu marea. Vîntul şi ploaia şterseseră urmele lăsate de oameni. Dar digul, digul lui, rămăsese neclintit şi, privindu-1, inima i se umplea de o bucurie caldă. Digul înainta departe în mare şi valurile îl

izbeau neîncetat. Dar fiţi pe pace, oameni buni, digul va rezista. Diavolul n-are nici un amestec aici, e o treabă făcută cu pricepere, de mîini vînjoase.

La picioarele unuia dintre diguri, marea începuse să care primele aluviuni ce formau un ţărm nou. Marea putea fi silită, deci, să lucreze în folosul omului, în loc să-i aducă pagube. De acum înainte, locuitorii din colibele sărăcăcioase şi din micile cătune de peste colinele de nisip nu mai aveau de ce să se teamă că marea le va înghiţi locuinţele şi bucata de pămînt.

„Banii diavolului", îşi repeta el, puţin jignit de vorbele acelea neghioabe. O să vedem noi ce pot face „banii diavolului".

Cîteva săptămîni mai tîrziu, Greis Klithord îşi vîndu pămîntul şi casa şi plecă cu familia sa in altă parte. O dată plecat, rudele şi prietenii săi din locurile î'n care se născuse şi în care .îşi petrecuse tinereţea nu-1 mai văzură de loc.

C A P I T O L U L I V

Tti care se arată pe scurt că norocul nu-l părăsește pe Greis Klithord și că situația lui devine an de an mai înfloritoare. Țăranul sărac de pe țărmul de vest, unde viața era aspră, ajunge un mare antreprenor

Greis Klithord cumpărase o casă la Ringjoebing, dar el era veşnic pe drumuri. In vară luă în antrepriză două lucrări pentru consolidarea malului ; una din ele era o construcţie foarte mare, cu o serie de stăvilare şi diguri paralele. Oamenii clătinau din cap şi-şi ziceau că ţăranul-antreprenor îşi va frînge gîtul. Nu era lucru uşor să obţii credit şi să capeţi bani numerar, iar micul lui capital dispăruse ca acul într-un car cu fîn. Trebui să se împrumute plătind dobînzi mari şi să scoată din pămînt materiale mai ieftine.

Greis Klithord se lovi de toate greutăţile pe care le întîmpină cei care nu au capital. I se părea că forţe ascunse îi stau împotrivă şi-1 ţin în loc.

Dar Greis era turnat dintr-un aliaj tare ; greutăţile îi dădeau mereu puteri noi. Chiar cînd toate drumurile

păreau că se închid în faţa lui, în cele din urmă găsea totuşi o cale spre ţelul urmărit. Construirea digurilor în satul său fusese un fleac pe lîngă ceea ce i se cerea acum. Lucra cu ingineri şi cu maiştri, dar ori de cîte ori nu mergea ceva, Greis lua personal contact cu muncitorii. Bătrînii sezonieri, care nu se sinchiseau de nimeni, erau cuprinşi de un sentiment ciudat, de o dragoste aproape părintească, pentru el. Parcă vedeau în el pe omul care încearcă să facă ceea ce visaseră ei, zadarnic, odinioară.

•— Tu eşti dracul curat, Greis, îi spuneau ei. Tîl- har blestemat, storci toată vlaga din noi. De te-ar lua o dată Aghiuţă, să te pună la fiert în cazanul lui. Ce-am mai pune noi' mîna pe tine, să te vîrîm în sac şi apoi — în mare cu tine ; că atîta meriţi. Bată-te să te bată, tu nu vezi că inginerul ăsta nu pricepe nimic ? Uite cum trebuie să facem...

Aceşti robi ai muncii, cu spinările încovoiate de trudă, cu feţele aprinse de vîntul mării şi de băutură, dădeau de obicei sfaturi bune. De cele mai multe ori Greis îi asculta şi nu ieşea păgubaş. Şi ţăranul-antreprenor, care părea că [4]nu caută niciodată să se îmbogăţească pe seama muncitorilor, cîştiga mai bine decît alţi antreprenori. Aceştia se mirau de succesele lui şi-şi ziceau că va ajunge departe.

Da, afacerile lui Greis nu mergeau rău, deşi uneori îi venea foarte greu. Era mereu pe drumuri şi i se întîmpla să nu-şi vadă nevasta şi copiii săptămîni în şir.

Tocmai într-o vreme cînd treburile lui erau mai încurcate, Kestin născu şi Greis veni valvîrtej acasă pentru o singură zi. Cînd se apropie de patul soţiei, ea îi întinse pe noul-născut şi-i spuse sfioasă :

— E fetiţă, Greis, nu te superi ?

El luă în braţe trupşorul copilului şi-i respiră mirosul cald, dulceag. Fetiţa scîncea încrezătoare în briaţele lui. Greis răsipunse cam grosolan, căutînd să-şi ascundă emoţia :

— De ce să mă supăr, Kestin ? Doar ai fost şi tu cîndva o bucăţică de fată ca asta !

Vara trecu cu bine şi construcţia fu gata la termen. După ce încheie socotelile, făcu toate plăţile şi achită dobînzile uriaşe, Greis depuse la bancă o sumă atît de mare, încît casierul rămase cu gura căscată. Omul ştia, fireşte, că antreprenorii cîştigă bani mulţi, dar de data asta, ţăranul-

antreprenor, cum i se spunea, se dovedise ia fi chiiar mai deştept ca ceilalţi, deşi nu avea capital.

In iarna aceea Greis rămase acasă, la Ringjoebing, dar făcu oferte pentru lucrări de consolidare a malului în două puncte de pe ţărmul de vest şi pentru construirea unui mic port pentru vasele pescăreşti, pe ţărmul de est. Avea acum un renume atît de bun, încît i se încredinţară toate trei lucrările, deşi mai fuseseră două oferte la preţuri mai mici. Timp de câteva săptămîni se zbuciumă făcînd proiecte pentru cumpărarea unor unelte noi, pentru împrumutarea de unelte de la alţi antreprenori, pentru obţinerea de materiale mai bune şi mai ieftine. In privinţa creditului nu întîmpină greutăţi prea mari ; era limpede că băncile începuseră să aibă încredere în el. Era socotit printre antreprenorii cei mai serioşi.

Greis muncea pînă noaptea tîrziu şi adeseori Kestin trebuia să-1 trimită cu de-a sila la culcare. Din cînd în cînd însă, lăsa lucrul şi se juca cu băieţii lui, Thomas şi Johannes. Amîndoi băieţii aveau părul bălai şi pielea pîrlită de soare ; unul era de şapte ani, celălalt de cinci. Kestin se mira că bărbatul ei, un om atît de serios, ştie să se poarte uneori ca un copil. Băieţaşii scoteau strigăte de bucurie cînd tatăl lor, în patru labe, făcea pe taurul furios sau cînd îi arunca sus, pînă în tavan.

Kestin se mira şi de purtarea lui cu oamenii. Adeseori veneau la el ingineri, cu care se sfătuia. Aceştia erau domni cu vază, învăţaţi, dar el îi ospăta fără sfială, cu cafea şi prăjituri de casă. Greis nu căuta să lege prietenii în oraş cu oamenii sus-puşi, şi de obicei, cînd cineva îl invita în vizită, refuza, pretex- tînd că e ocupat.

In duminica botezului fiicei lor — Kestin dorise să-i dea numele de Sara — el nu făcu nici o petrecere, cu toate că aşa se obişnuia şi la oraş şi la ţară. Naşii —• un tînăr procurist şi soţia lui — veniră numai la o cafea, deşi Kestin era foarte jenată : oamenii aduseseră finei lor daruri scumpe.

— S-or fi mirînd, se necăji ea. De ce să nu facem şi noi ca toată lumea ?

Dar pe Greis nu-1 scoteai dintr-ale lui. Numai uneori se întilmpla să fie şi el mai primitor, de pildă cînd venea pe la ei cîte un muncitor sezonier, cu care prilej răsărea pe masă sticla de rachiu. Kestin nu se supăra cînd Greis bea cîte puţin — de obicei era cumpătat. Adeseori oaspetele înnopta

la ei şi a doua zi dimineaţa Greis îi mai dădea şi bani de drum.

— Nu pricep de loc de ce te ai bine cu astfel de oameni, care beau tot ce cîştigă, se mira Kestin.

— In schimb ştiu să muncească, răspundea Greis. Puţini domni de seamă muncesc ca ei. Şi apoi — treaba lor pe ce cheltuiesc banii.

Lucrările de vară începură şi Greis Klithord era mai ocupat ca oricînd. Pusese la bătaie sume importante şi uneori se trezea noaptea scăldat în sudori reci, cu gîndul la ce i s-ar putea întîmpla în caz de nereuşită ; ştia că n-ar izbuti să mai scape niciodată de datorii. Cînd se întreba, însă, dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă la mica lui gospodărie din satul de baştină, îşi răspundea îndată : nu. Ce făcuse era bun făcut.Cînd, tîrziu după aceea, îşi amintea de vara asta, Greis îşi spunea că fusese cea mai grea din toate cîte le trăise. Cele trei lucrări pe care le luase asupra lui cereau sume importante în numerar, obli- gîndu-1 să se îndatoreze pînă peste cap la bănci. Dacă ar începe furtunile pe mare ar fi vai şi-amar de el. Şi dacă n-ar putea face faţă tuturor plăţilor, ar trebui s-o ia de la început, ca simplu muncitor. „Da, da, îşi zicea Greis. Cred că n-aş fi un sezonier prost. Ştiu să muncesc."

îşi cunoştea cu adevărat meseria, iar ceea ce nu ştia încă învăţa de la muncitori. Adesea, Greis renunţa la metodele recomandate de ingineri şi urma sfaturile sezonierilor mai bătrîni, care-1 preţuiau pentru asta şi-l socoteau drept un om de ispravă, deşi de obicei spunea că toţi antreprenorii sînt fiii diavolului. Greis nu era îngîmfat. Mînca şi dormea laolaltă cu muncitorii în barăci, aşa cum nu făcea nici un inginer tînăr, dintre cei care începeau să ridice nasul şi credeau că au fost plămădiţi din alt aluat decît oamenii simpli.

Dar treburile lui Greis mergeau toate ca pe roate şi la sfîrşitul verii, cînd termină lucrările, cîştigul lui era atît de serios, încît putea fi socotit pe bună dreptate un om bogat. Cu toate acestea, Greis Klithord nu-şi schimbă felul de trai şi rămase mai departe ţăran-antreprenor. Ştia că banii nu se cîştigă uşor^ de aceea nu voia să-i arunce în vînt, şi nu-i păsa că oamenii îl socoteau strîns la pungă. Greis cumpără încă o casă, cu un teren mare alături pentru birouri şi depozitul de materiale.

Ani de muncă ! Greis Klithord construia diguri, poduri, debarcadere şi folosea o mulţime de muncitori. Se pricepea să aleagă ingineri tineri şi capabili şi muncitori sezonieri bătrîni, cu experienţă, care lucrau la el mai bucuros ca în altă parte. Puteau să-i vorbească fără înconjur pentru că el nu se supăra pentru o glumă şi nu se mînia de tonul lor răstit. Greis e un capitalist şi un exploatator, spuneau muncitorii, dar, în fond, nu-i om rău. *

Kestin mai născu un fiu, care primi numele de Emmanuil, în amintirea fratelui lui Greis care pierise pe mare. Greis scrise cumnaţilor săi şi-i invită la botez. Lars Trilling şi Jens Sand veniră împreună cu nevestele lor, dar parcă nu se prea simţeau la largul lor : se înstrăinaseră de el şi — amîndoi ţărani de p

e

ţărmul mării — nu prea pricepeau din ce trăia acum Greis.

— Vă mai aduceţi aminte de contractul pe care l-am încheiat cîndva ? îi întrebă Greis prudent, la despărţire.

Sigur că-şi aduceau aminte.

— Banii sînt, ca şi pînă acum, ai voştri, şi oricînd îi puteţi lua. Şi, fie vorba între noi, ar trebui_ să-i luaţi şi să uitaţi toată povestea aceea.

— Nu, să rămînă aşa cum am hotărît atunci, răspunse Lars Trilling. Eu aş vrea ca nici tu să nu-ţi mai aduci vreodată aminte de aceşti bani. Ştii bine ce credem noi despre ei.

— Da, da — recunoscu Greis — e o prostie din partea voastră, dar vă respect pentru asta. Oricînd veţi avea vreo nevoie vă rog din toată inima să veniţi la mine.

Ştia prea bine că nu vor face niciodată aşa ceva, că nu-i vor cere mici un ajutor, oricît de greu ar duce-o.

Anii treceau. Greis Kilthord era de mult cel mai important contribuabil din oraş, un om oare-şi cîşti- gase respectul tuturor. I se oferise să intre în consiliul municipal, să fie membru în conducerile băncilor. De fiecare dată refuzase. Nu se descurca în astfel de chestiuni. El nu ştia decît să construiască şi-şi dăruia tot timpul muncii. Copiii creşteau, pe cei doi băieţi mai mari îi trimise la şcoală la Viborg.

■— Eu am învăţat prea puţin, spunea adesea Greis. Vreau ca măcar băieţii mei să fie mai luminaţi ca mine.

După aceea amîndoi băieţii plecară la Copenhaga ca să studieze ingineria — erau băieţi capabili. îşi trecură cu succes examenele şi peste cîţiva ani firma lui Greis luă numele „Klithord şi Fiii" şi se mută de la Ringjoebing la Copenhaga. Acum avea antreprize în întreaga ţară şi trebuia să locuiască acolo unde se încheiau afaceri pe picior

mare.

¡J — Banii diavolului

Mutarea în capitală era un pas îndrăzneţ, dar Greis reuşi şi de data asta aşa curn reuşise şi pîn-atunci în toate. Firma creştea an de an ; devenise una din cele mai importante din ţară. Era vremea ca Greis să se odihnească puţin. Fiul cel mare, Thomas, se arăta capabil, i se puteau încredinţa multe. Nici de Johan- nes nu avea de ce să se plîngă, deşi nu i-ar fi stricat să se ocupe mai mult de afaceri. Sara era bine măritată, cu un om de ispravă, avocat la curtea supremă — Greis avea toate motivele să fie mulţumit de ginerele lui.

Dar Emmanuil ? Acesta fusese întotdeauna dragul mamei, dar părea că nu se va alege nim;c bun din el. Scria versuri. Greis nu cunoştea nici un fel de versuri în afară de psalmii simpli şi uşor de înţeles, pe care-i învăţase pe dinafară încă în şcoală. Şi versurile lui Emmanuil nu le putea pricepe un om simplu, era ca şi cum le-ar fi scris pe latineşte. Apoi, asta-i ocupaţie pentru un om în toată firea, zdravăn şi sănătos — să scrie versuri ? Greis ura din tot sufletul încercările poetice ale fiului său ; poate că ar fi trebuit să-1 ţină mai din scurt la timpul său.

Cînd hitleriştii ocupară Danemarca, Gireis avea aproape şaptezeci de ani. Era un om vînjos, sprinten, căruia nu-i dădeai vîrsta pe care-o avea. Faţa îi era tăbăcită de soare şi de vînt, iar ochii săi albaştri ca marea aveau o privire pătrunzătoare, inteligentă.

Era un om bogat, care făcuse avere cu mîinile lui. Toată lumea îi rostea numele cu respect. Dar Greis nu era omul care să alerge după onoruri. Kestin şi cu el duceau o viaţă liniştită în vila lor încăpătoare din Hellerup Kestin era bolnavă de inimă şi invazia germană îi făcuse atîta rău, încît doctorul îi recomandă odihna la pat. De aceea, aniversarea a şaptezeci de ani de viaţă a lui Greis fu sărbătorită foarte simplu ; numai copiii veniră să-1 felicite.

i Suburbie în partaa de nord ia oraşului Copenhaga (n. r.).

C A P I T O L U L V

Grels KUtliord dă o masă modestă în familie, după care se petrec tot ţelul de evenimente

Şaptezeci de ani — mîine-poimîine s-ar putea să mă prăpădesc — îşi spunea Greis. Şedea în capul mesei celei lungi, în sufrageria spaţioasă şi-şi privea urmaşii cu coada ochiului, pe sub ochelari. In cei şaptezeci de ani ai săi trecuse prin multe, dar învăţase ce înseamnă bucuria muncii şi ajunsese un om cu stare. Dacă ar fi fost altfel de vremuri iar fi făcut o călătorie prin ţară ca să se minuneze de ceea ce construise, ar fi salutat cu un zîmbet digurile pe care de atîţia ani de zile nu le clintiseră furtunile, ar fi stat de vorbă cu porturile, ar fi mîngîiat prietenos stîlpii podurilor şi s-ar fi bucurat La gîndul că toate astea erau opera mîinilor lui şi izvorul belşugului familiei sale. Dar acum nu era vreme de aşa ceva. Ţara era paralizată de ocupaţia duşmană. Copiii nu înţelegeau asta, după cum nu pricepeau multe altele.

Uite-i acum, în casa tatălui lor, în jurul mesei, sărbătorindu-1 după datină. Uite-1 pe Thomas, cu ochelari de baga americani şi cu mustăcioară englezească. S-a îngrăşat prea tare, ca toţi cei ce iau parte prea des la dineuri şi supeuri de gală, şi totuşi ţinuta lui e plină de demnitate. Cînd te uiţi la el vezi îndată că-i un antreprenor care învîrteşte milioane. Soţia lui, Margrette, i se potriveşte foarte bine : afectată, băţoasă, manierată. E de familie bună — tatăl ei e judecător la curtea supremă, iar unul din fraţi — şef de serviciu. Dar Greis nu prea o are la inimă deşi nici el nu ştie de ce.

Evelin — soţia lui Johannes — îi e mai dragă ; e fata unui brutar de pe Brensveg. E drept că nu e prea deşteaptă, dar fiecare om îşi are cusururile lui ; în orice caz — Greis s-a putut convinge de lucrul ăsta — Evelin nu e lacomă de bani. Şi s-a nimerit foarte bine, fiindcă, în schimb, Johannes e vîndut ba-

nilor. Gireis n-a putut sa fie niciodată de acord cu speculaţiile lui cu imobilele.

Sara stă alături de fraţii ei. N-a împlinit încă nici patruzeci de ani, dar în părul ei strălucesc multe fire albe. Altfel e o femeie frumoasă şi numai dumnezeu ştie dacă e fericită în căsnicie cu avocatul ei de la curtea supremă ! Deşi serios şi învăţat, omul a rămas tot conţopistul de odinioară. Cînd privirile i se opriră asupra lui Ernmanuil, Greis clătină din cap cu tristeţe. Pe el nu-1 înţelegea chiar de loc. Ernmanuil figura formal în serviciul firmei — doar nu era să-1 dea afară pe propriul său fiu. Cu ce se ocupa însă, în fond, Emmanuil ?

Pe urmă veneau nepoţii, în vîrstă de la zece la opt-sprezece ani : cei trei copii ai lui Thomas şi Mar- grette — Gregers, Anders şi Kirsten. Kristian era fiul lui Johannes şi al Evelinei, Lars şi Jeanna — copiii Sarei şi ai lui Abilhord. Toţi, copii de oraş, slabi şi palizi, cu muşchii moi, frumoşi, dar pentru Greis oarecum străini ; observase de altfel că şi nepoţii îl priveau ca pe un bătrîn ursuz, care se ţine departe de viaţa şi de interesele lor. Dar ce ştia el despre viaţa lor ? El crescuse la ţară şi la vîrsta de opt ani păscuse oile.

Greis se ridică în picioare şi le vorbi scurt:

— Vă mulţumesc că aţi venit, copii, şi vă mulţumesc pentru toate lucrurile frumoase pe care mi le-aţi spus. Păcat că nu le-a putut auzi şi mama.

Şi bătrînul trecu în salonul cu mobilă de lemn roşu tapisată cu pluş.

Thomas Klithord se apropie în grabă de cumnatul său, avocat la curtea supremă.

— Ai adus hîrtiile, Torsten ? întrebă el.

■— Da, sînt în servietă.

— Bine. Trebuie cu orice preţ să aranjăm astăzi totul. Nu mai putem amîna.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— N-am vrut să-ţi spun la telefon, putea să ne intercepteze cineva convorbirea ; am încercat să-ţi fac o aluzie şi credeam că ai înţeles ; e vorba de nemţi, fir-ar a naibii de treabă.

Era agitat şi se stăpînea cu greu. Juristul înalt şi blond, cu ochii sticloşi, cu înfăţişarea unui uliu la pîndă, îi aruncă o privire plină de mustrare.

— Fireşte, vremurile sînt grele, aprobă el. Dar orice s-ar întîmpla, nu trebuie să ne pierdem cu firea. Puteai să-mi spui liniştit la telefon ce aveai de spus.

— Nu e momentul să-mi faci morală, mormăi Tho- mas. In orice caz, tu n-ai răspunderea unei firme atît de importante. Hai să căutăm un Joc, unde să putem sta de vorbă nestingheriţi. Vino aici.

Il prinse pe avocat de reverul hainei şi-1 trase după el în sala mare. Se aşezară amîndoi pe canapeaua tapisată cu piele, în stilul Renaşterii, şi Thomas KHt- hord îşi şterse broboanele de sudoare de pe frunte.

— Azi dimineaţă la ora nouă au venit la mine trei nemţi, începu el. Trebuie să recunosc că au fost foarte politicoşi, amabili chiar. M-au întrebat dacă vrem să lucrăm pentru ei. Eu, fireşte, am fost surprins, dar i-am întrebat despre ce e vorba. Au nevoie de aerodromuri şi de alte construcţii militare... Comenzi uriaşe, afaceri de milioane !

— Şi ce le.-ai răspuns ?

— Le-am îndrugat verzi şi uscate şi le-am declarat că nu ştiu dacă vom putea face faţă. Am vrut mai întîi să mă interesez şi să aflu cum văd treaba asta alte firme. Ne-am despărţit în termeni prieteneşti şi mi-au dat un răgaz de douăzeci şi patru de ore.

— Te-au ameninţat ?

— Nu, de loc.

— Păcat. In anumite împrejurări, faptul că firma a acţionat sub presiune, poate avea o deosebită importanţă. Ei, şi ce-ai făcut ?

— Ai un fel de-a pune întrebări care-mi calcă pe nervi. Am luat legătura cu Nilsen de la asociaţia antreprenorilor şi am aflat că atît „Fisher & Co." cît şi „Landberg şi Momme" au refuzat.

— Se-nţelege, dădu din cap Abilhord. Ei fac afaceri mari cu englezii şi nu vor să rişte. Preferă să mai aştepte. E foarte natural.

— Totuşi chestiunea e limpede. Victoriile nemţilor, tot avîntul ăsta... Nemţii sînt oameni capabili şi ştiu ce vor. Pe

ltngă asta, sînt modeşti şi amabili, lucru pe care nu l-aş fi crezut.

— Dragă Thomas, de ce să mizezi pe un singur cal, cînd poţi cu acelaşi succes să mizezi pe doi deodată ? spuse prietenos avocatul. Vezi să nu te păcăleşti. Poţi foarte bine să lucrezi pentru nemţi şi să cîştigi milioane, dar trebuie să-ţi asiguri şi spatele frontului.

— Şi ce să fac ?

— Să obţii un act din partea guvernului. Aşa are să meargă. Dar chiar din partea guvernului, şi mu din partea vreunui ministru, care mai tîrziu l-ar putea renega aşa cum fac, de obicei, oamenii politici. Nu e greu să obţii aşa ceva. Dacă tu nu accepţi, nemţii au să se descurce ei şi singuri. S-ar putea' chiar să aducă muncitori germani şi în felul ăsta să păgubească economia noastră. S-ar putea să folosească mînă de lucru daneză. Şi cum patronul nu va fi o firmă daneză ci nemţi, vor începe să facă propagandă nazistă printre muncitorii noştri şi le vor perverti sufletele, sufletele lor cinstite, social-demo- crate. Guvernul o să înţeleagă asta, crede-mă.

— Cu cine să vorbesc ? Cu Haakon B. Meller ?

— Păi cu cine altul ? Trebuie să stăm de vorbă cu el pînă deseară, cel mai tîrziu. Dar de ce ai nevoie atît de urgent de hîrtii ?

— Cel puţin o dată în viaţă m-am dovedit mai prevăzător decît tine, declară Thomas Klithord şi-şi şterse iar fruntea cu batista. Drace, îl cunoşti şi tu pe tata. E încăpăţînat ca un catîr bătrîn. Dacă şi-a pus el ceva în gînd, nu-1 mai scoţi dintr-ale lui. Pot să-ţi garantez dinainte că n-o să lucreze pentru nemţi. Ce dumnezeu,-nu ştii ? Cînd a început să lucreze n-avea un ban în buzunar şi acum e proprietarul unei firme puternice. Mai departe decît atîta nu vede. In afară de asia, un unchi al lui a fost ucis în 1864 Îl cunoâc pe tata... Înainte de a întreprinde ceva, trebuie să ştiu că avem mîinile libere.

— Ei, hai atunci să ne ţinem de capul lui, consimţi Abilhord. îşi luă servieta şi intră în salon împreună cu Thomas.

Familia era într-o dispoziţie destul de proastă. Gireis Klithord îşi avea tabieturile lui, la care nu renunţa niciodată ; de pildă, la el în casă mu se servea cafea 'după masă. Greis îşi lua totdeauna cafeaua La ora trei şi familia

respecta obiceiul acesta. Cafeaua :se servea la ora trei cu prăjituri de casă şi pînă atunci toată lumea trebuia să aştepte. Femeilor nu li se oferea nici lichior, nici ţigări. In privinţa asta, bătrînul Greis era neînduplecat.

Evelim, o femeie cu părul roşcat, zveltă, sculptată parcă, se aşezase pe canapea lîngă socrul ei şi-1 supunea la un interogatoriu, pe care toată lumea îl asculta îngrozită. *

— Ei, haide, spune drept, socrule, nu ţi-ai înşelat niciodată nevasta ?

Toţi cei de faţă se aşteptau la o izbucnire, dar Greis se mulţumi să zîmbească. întrebările stupide ale nurorii sale îl amuzau ; fata brutarului de pe Brensveg îi era simpatică.

— N-am avut timp de asta, fata mea, răspunse el.

— Şi n-ai fi vrut niciodată să te distrezi ?

— Ei, cîte nu vrea omul ? Dar am iubit-o pe Kes- tin şi n-aş fi supărat-o pentru nimic în lume. Voi, femeile din ziua de azi, in-aveţi nici o treabă şi visaţi toată vremea la ceea ce citiţi în romane.

— Ei, lucruri de astea nu se lîntîmplă în familia noastră, se apără Evelin. Noi sîntem puritani cu toţii.

Thomas Klithord îi întrerupse pălăvrăgeala :

— N-am putea să stăm ¡puţin de vorbă, tată ? întrebă el. Să mergem la tine în birou, dacă nu ai inimic împotrivă.

i Este vorba de războiul dintre Germania şi Danemarca din anul 1864 (n. r.).

Bîroui enorm avea o mobilă masivă, de stejar. Greis se aşează la masa de scris şi Abilhord închise uşa. Apoi scoase hîrtiile şi le întinse lui Thomas.

— Dragă tată, începu Thomas K>ithord. Cred că e de datoria mea sărţi prezint actele astea chiar astăzi, în ziua aniversării celor şaptezeci de ani ai tăi. Chiar tu ţi-ai exprimat dorinţa...

— Ce dorinţă ? întrebă Greis.

— Să te retragi din afaceri la bătrîneţe, să duci o viaţă liniştită, să nu ¡mai munceşti...

— Aha, da, să mă retrag şi să -duc o viaţă tihnită ca un ţăran bătrîn. Prin urmare astea sînt actele prin care renunţ la firmă ?

•— Da... în urma dorinţei tale, rosti Thomas uşurat. Actul e întocmit de Torsten ; aşa cum ai vrut chiar tu, eu rămîn principalul asociat al firmei ; Jo- hannes şi Emmanuil au să aibă drepturi oarecum limitate, iar Torsten, adică Sara, are să-şi primească partea ei de beneficiu.

— Bine, bine, în regulă. Citeşte cu voce tare actul.'Nu-mi rămîne decît să semnez, dar eu n-am semnat niciodată fără să citesc.

Avocatul de la curtea supremă începu să citească cu vocea sa catifelată. Actul specifica amănunţit cum trebuia să lucreze de aci înainte marea firmă „Klit- hord şi Fiii", cine o va conduce, cum se vor împărţi beneficiile. Era un fel de testament prin care Greis îşi lua rămas bun de la viaţa sa de muncă încununată de succese.

— Suma pe care ai cerut-o pentru întreţinerea ta şi a mamei e prea mică, obiectă Thomas. Firma poate foarte bine să-ţi dea de cinci ori pe atît. Dar tu singur ai fixat-o. Aş vrea să spun...

— Deocamdată ar fi bine să mai taci puţin din gură. Ştii doar că începînd de astăzi ai să poţi vorbi cît vrei, îl întrerupse Greis. îmi cunosc nevoile şi ştiu că mai mult decît atît nu-mi trebuie. Eu n-am alergat după bogăţie şi nu pot să mănînc decît atît cît îmi cere stomacul. Aş vrea numai atîta : ca firma mea să lucreze cinstit.

-— Asta ţi-o făgăduiesc, tată, în mumele meu şi al celorlalţi, declară Thomas şi întinse mina tatălui său. Ochii i se umplură de lacrimi ; momentul era într-adevăr solemn — parcă un rege abdica în favoarea urmaşului său. Faţa lui Abilhord oglindea un adine respect.

— Şi acum, dragă tată, Torsten şi cu mine trebuie să mergem în oraş. Avem treburi importante şi ¡nu vrem să-ţi batem capul cu ele tocmai de ziua ta. Am să-ţi arăt, însă, mai amănunţit cum merg treburile firmei. Experienţa ta e uriaşă, şi-mi va fi totdeauna preţioasă. Iţi mulţumesc, tată, pentru încrederea pe care mi-o arăţi, îţi mulţumesc.

Thomas strînse mîinile tatălui său. Pe obraji îi curgeau lacrimi — era sincer emoţionat. Cinci minute după aceea, Thomas Klithord şi Torsten Abilhord, avocatul de la curtea supremă, se suiră în maşină şi plecară în oraş. Documentele importante se aflau în servieta avocatului.

— Tata e un om şi jumătate, rosti Thomas.

— Un om fără pereche, întări avocatul.

C A P I T O L U L V I

La căpătîiul sofiei bolnave, Greis Klithord îşi face bilanţul vieţii

După plecarea oaspeţilor, Greis Klithord se duse să-şi vadă soţia. Ciocăni în uşa dormitorului şi sora îi deschise.

— Cum merge? întrebă el cu sfială.

— Excelent; doamna a dormit bine şi chiar acum cîteva clipe a întrebat de domnul director. Domnul director poate să intre.

Bătrînul Greis intră. Kestin era culcată în patul dublu, în care dormiseră unul lîngă altul de-a lungul întregii lor vieţi. Slăbise, trăsăturile feţei î se ascuţiseră, avea cearcăne vinete sub ochi.

„Cum a slăbit, gîndi Greis. Am îmbătrânit amîndoi."

In apartamentul mare şi luxos, dormitorul lor era singurul loc unde se simţeau la ei acasă. Lîngă fereastră era o masă de stejar, pe care cu mulţi ani în urmă o aduseseră de la ţară, două scaune vechi şi dulapul minunat de pe „Alexamdr Nevski". Pe perete erau atârnate două reproduceri după tablourile *Marea furtunoasă* şi *Marea liniştită,* ¡fotografia unei vechi biserici de ţară într-o ramă de forma unui colac de salvare, iar deasupra patului — fotografii îngălbenite ale rudelor lui Greis şi ale soţiei sale.

—• Te simţi mai bine, Kestin ? întrebă Greis şi se apropie de pat.

Kestin deschise ochii şi încercă să zâmbească.

— Păcat că n-am putut să stau puţin cu voi. Dar sânt atît de obosită. Sara a trecut pe la mine. Mi-a spus că a fost frumos. Au plecat ?

— Da, făcu Greis. Se aşează pe un scaun lîngă pat, luă mîna lui Kestin şi o mingile duios. Am semnat actele. De-acum totul e al -copiilor. Numai de s-ar purta cum trebuie.

— Ei, cum ar putea să fie altfel, avem copii buni, murmură Kestin. Nici uinul din ei nu ne-a făcut vreo supărare.

— Tu âi cunoşti bine, Kestin ?

Femeia dădu din cap. Nu, ce-i drept, îşi cunoştea prea puţin copiii •— poate nu-i cunoscuşe decît cînd fuseseră mici. Dar copiii îşi luaseră de mult zborul într-o lume străină lor, lui Greis şi lui Kestin. Gr-eiş muncise în tot cursul lungii sale vieţi, a acestei vieţi minunate în care construise

aproape totul cu mîi- ¡nile sale şi în care totul îi mersese din plin. Şi cîte nu făcuse el, cîţi oameni diferiţi inu-i fusese dat să cunoască — nimic şi nimeni nu l-ar mai fi putut învăţa ceva. Ştia să deosebească un om cinstit de un escroc şi totuşi nu-şi înţelegea copiii. Mama nu mai era acum pentru ei decît o bătrână caraghioasă din lutlanda, care nu ştie să se poarte în lume. Kestin nu se simţea bine în casa aceea mare cu multe odăi. Numai dormitorul îi era drag.

— Mă întreb — reluă Greis — dacă n-ar fi mai bine să ne reîntoarcem în locurile de unde am venit ? Am putea să cumpărăm o bucată de păinîmt şi să construim o casă. Bani avem destui. Le-am dat copiilor aproape trei -milioane — da, aşa e •— asta e socoteala. Dar avem şi noi bani berechet şi putem să ne trăim bătrîneţile cum ne place.

— Vai, dragul meu — făcu Kestin şl-1 strîmse uşor mîna în anina ei — te-ai prostit de tot. Ce să facem noi acolo, acasă ? Toţi cei pe care-i cunoşteam altădată au murit şi apoi trebuie să ¡înţelegi şi tu că eu nu mai pot mulge vacile. S.înt prea bătrînă şi tare obosită.

— Să mulgi vacile ? se miră Greis.

— Ei da, doar n-o să mergem la ţară ca nişte boieri simandicoşi, acolo trebuie să fim şi noi ca toată lumea. Mama a muls vacile pînă la şaptezeci şi cinci de ani — ştii bine cît de săraci erau ai noştri. Crezi că ne-ar sta bine să trăim ca nişte bogătani în mijlocul unor oameni nevoiaşi ?
, ■

— Banii ¡mei sînt cîştigaţi cinstit, se apără Greis. Munca mea a fost o muncă demnă.

Kestin zîmbi şi el descoperi deodată pe faţa trasă a bătrînei trăsăturile blînde, tinereşti, ale fetei care-i fusese atît de dragă. Ştia că e bolnavă şi că vorbeşte ■ca prin vis, dar avea dreptate. N-aveau încotro. Locurile pe care le părăsiseră cu mulţi ani în urmă, lumea în care trăiseră cîndva, toate dispăruseră, nimic nu mai exista.

— Da, poate că ai dreptate, admise el, .nehotărît. N-am fi la largul nostru, dacă ne-am întoarce acasă. Am îmbătrînit, nu ne-a mai rămas mult de trăit. Spu- ne-mi, Kestin, ţie nu-ţi pare ¡rău că n-am rămas acolo? Uite, să zicem că am putea începe viaţa din nou, ai pleca iar de acasă?

Kestin rămase pe gî'nduri ; privirea îi luneca peste mobila sărăcăcioasă din odaie, peste tablourile din perete,

ca şi cum ar fi vrut să mîngîie toate vechiturile acelea. Voia să spună ceva, dar parcă nu găsea cuvintele mimerite. Greis o privea în tăcere şi se minuna că o cunoaşte atît de puţin tocmai pe fiinţa pe care ar fi trebuit s-o cunoască cel mai bine.

— Nu ştiu, Greis, răspunse ea într-un tîrziu. Dar m-am întrebat şi eu de multe ori dacă plecarea ine-a adus fericire. Tu ai avut totdeauna munca ta, eşti ura om capabil — toată lumea o spune. Erai mereu plecat, iar eînd se întâmpla să rămîi acasă, erai tot cu nasul în treburile tale şi cîteodată mi se părea că nu prea ai nevoie de mine: Cînd copiii erau mici, creşteau în jurul meu, dar cum începeau să meargă la şcoală -mă părăseau şi ajungeau oameni mari, învăţaţi. Eu nu le-am putut ţine pasul; poate că n-am fost mici destul de deşteaptă. Dacă inu te-ai fi făcut antreprenor şi ai fi rămas mai departe la fermă, am fi stat mai multă vreme împreună...

— înţeleg ce vrei să spui.

— Am trăit cea mai mare parte a vieţii mele în belşug, tu ai fost întotdeauna un bărbat bun, nimeni inu şi-ar fi putut dori mai mult, dar de multe ori am dus dorul vieţii de altădată, ca şi cum n-aş fi putut prinde rădăcini în altă parte. Tu erai mereu atît de ocupat. Bogăţia nu ne-a adus prea multă fericire,, Greis.

— Eu n-am alergat după bani, deşi, la drept vorbind', nu-i-chiar atît de rău să fii bogat. Am înfiinţat
0 firmă mare, pe care copiii noştri pot s-o ducă mai departe. Lucrările mele -au fost întotdeauna de bună calitate, asta e mîndria mea la >bătirîneţe. Dar acum cînd nu mă mai ocup de afaceri, ce să facem, Kes- tin — să rămînem aici, sau să plecăm ?

Femeia clătină din cap :

— Ce ne trebuie o casă atît de inare, ce ne trebuie toate odăile astea ?
1 — Da, ai dreptate, casa e prea mare pentru noi. Putem să ne cumpărăm alta, în Seelanda, în afara oraşului.

— Şi tu .ai să vii în fiecare zi aici să vezi cum merge treaba, nu-i aşa ?

— Nu, n-am sa vin. Ori imîni singur ciaii, ori' dai hăţurile altuia. Acum Thomas e şeful şi nu vreau' să mă mai amestec, să gospodărească şi el cum îl taie capul. Eu m-

am silit destul să-1 învăţ să muncească cinstit, restul — îl priveşte. De data asta e vorba numai de noi doi, Kestin.

— Cine ştie, poate că mie nu mi-a mai irămas mult de trăit, şopti ea.

Greis îi luă din nou mîna şi o ciocăni de cîteva ori, uşurel cu degetele.

— Doctorul spune că ai să te faci ibine, dacă ai să stai liniştită, o încurajă el. Vremurile sînt grele, dar n-o să ne dăm bătuţi. Intinde-te cît ţi-e plapuma, spune o vorbă înţeleaptă. O să vină şi ziua cînd nemţii-şi vor lua tălpăşiţa de-aici. Nu te mai gîndi la asta, crede-mă ; totul o să se termine cu bine.

Kestin oftă şi începu să se frămînte neliniştită în pat. Cum să uite ea ziua cînd văzuse pentru întîia oară păsările negre rotindu-se ameninţător deasupra oraşului ? Şi cum să uite că duşmanul era acum stăpîn în ţară ? Tinerii danezi care luptaseră împo- trivă-i fuseseră ucişi; lacrimile mamelor nu se uscaseră încă pe obraji.

Kestin obosise. Greis chemă infirmiera, apoi trecu în biirou, se aşeză la masa de scris şi, ca un om că- . ruia îi place ordinea, îşi făcu încă o dată socotelile. Cea mai mare parte din avere o dăduse copiilor, dar el rămînea totuşi un om bogat şi nu-i era teamă că va trăi pe spinarea cuiva. Mai avea cîteva sute de mii de coroane în hîrtii bune, de nădejde, şi o sumă frumuşică la bancă. Casa făcea şi ea bani buni, dacă va hotărî s-o vîndă.

Privea cifrele şi se gîndea că nu stă tocmai rău. Făcuse avere, fiindcă aşa voise soarta, dar nu ăsta era lucrul cel mai de seamă. Nu, lucrul cel mai de seamă era că Gireis KHthord muncise frumos, cinstit, o viaţă întreagă şi că numele lui era vrednic de tot respectul.

C A P I T O L U L VII

inginerul Thomas Klithord şi cumnatul său, avocat la curtea supremă, slnt nişte huni patrioţi, care se pregătesc să-şi ajute ţara in momentele grele

Nu se înserase de tot, cînd doi domni cerură să fie anunţaţi ministrului. Fură nevoiţi să aştepte vreo cincisprezece .minute. Thomas Klithord era nervos, îşi ştergea mereu fruntea cu batista şi n-avea astâmpăr.

Abilhord se plimba calm prin anticameră, cercetând cu ochi de cunoscător tablourile unor vechi maeştri ; în sfîrşit, se opri în dreptul ferestrei, fre- donînd un cîntec.

— Ţi-e teamă ? întrebă el deodată, întor. indu-se spre cumnatul său.

— Nu, sînt numai puţin nervos, răspunse Thomas Klithord. Jucăm o afacere mare pe o singură carte. Dacă reuşim, în faţa firmei se deschid perspective şi posibilităţi uriaşe, cum nu aire nici o altă firmă în branşa noastră. Nemţii sînt aici, dracu să-i ia, şi vor rămîne aici, iar noi, dacă vrem să fim nişte adevăraţi oameni de afaceri, trebuie să ţinem seamă de această realitate.

Abilhord se apropie de el.

— Vezi lucrurile absolut greşit, dragul meu Thomas, îl întrerupse el. Tu n-ai venit aici ca să ceri permisiunea să foloseşti posibilităţi avantajoase. De loc. Ai venit, ca un bun patriot, să-ţi împărtăşeşti necazurile. Tu ai prefera să-i refuzi pe nemţi, eşti copleşit de îndoieli şi, dacă n-ar fi vorba decît de interesele tale, nu te-ai apuca să lucrezi pentru ei. Dar e vorba de Danemarca, de bătrîna mamă, de patria noastră. Ce anume cer interesele ei ? Tu eşti un om simplu şi socoţi că datoria ta de patriot este să te adresezi guvernului cu rugămintea de a lua hotărîrea necesară.

— Dar dacă guvernul mă opreşte s-o fac ?

— Nu te teme de asta. Dimpotrivă, guvernul îţi va mulţumi pentru spiritul tău de sacrificiu. Trebuie să baţi fierul cit e cald şi să obţii o hotărîre care să nu poată da loc la interpretări false. Trebuie să privim înainte şi să mergem în pas cu oamenii politici.

— Ai dreptate, ai dreptate, repetă Thomas în şoaptă. Eşti un jurist priceput, Torsten, şi sînt foarte bucuros că în vremurile astea grele te ara alături de mine...

Secretarul ministrului îşi făcu apariţia întrerupîn- du-le convorbirea şi se aşeză la locul lui în faţa unui mic birou. Avocatul începu să măsoare din nou camera, cercetînd tablourile şi fredonînd :

Răsare soarele în geana depărtării, Şi-
mbracă-n aur piscuri şi brădct...

— Thomas — rosti el deodată — n-ar fi rău dacă tatăl tău, cu prilejul împlinirii a şaptezeci de ani şi a retragerii de la conducerea firmei, ar face o donaţie Asociaţiei pentru

construirea bisericilor din capitală. Eu sînt casierul asociaţiei şi pot să te asigur că în vremuri ca astea, oamenii au nevoie mai mult ca oricînd să-şi caute un refugiu în credinţă.

— Ai foarte multă dreptate, aprobă Thomas Klit- hord. Dar tata se lasă foarte greu cînd e vorba de aşa ceva. Aş putea spune că e chiar destul de zgîr- cit, sau, mai bine zis, că e incapabil de acte filantropice. E de părere că oamenii trebuie să primească un salariu îndestulător şi să facă ce vor cu el. Dar dacă această... hm... afacere se realizează am să sprijin cu plăcere asociaţia ta.

•— Bravo, Thomas, minunat. Uite-1, în sfîrşit, şi pe ministru.

Ministrul Haakon B. Meller deachisese tocmai uşa şi-i poftise să intre. Era un om scund, gras, cu părul creţ şi picioarele prea scurte. înainte de a ajunge ministru, fusese mare industriaş şi proprietar al unei întreprinderi importante pe care o moştenise.în guvern, el reprezenta „cercurile de afaceri", adică clasa care se socotea îndreptăţită din punct de vedere moral să cîştige cît mai mulţi bani, în orice împrejurare. Intrase în guvern fiindcă avea faima unui om destul de mărginit, faimă nejustificată de altfel, care-i servise totuşi ca o armă de-a lungul întregii sale vieţi. In realitate, nu era prost de loc, ci şiret şi calculat. Era un bun jucător de pocker, iar stupiditatea nu era decît o mască pe care găsise util să şi-o pună.

— Fiţi bine veniţi, domnilor, îi întîmpină ministrul şi făcu cîţiva paşi uşori, de dans, pe parchetul strălucitor. Poftiţi în bîrlogul meu. In vremurile astea grele, trebuie să ne ajutăm şi să ne sfătuim între noi. In ce mă priveşte, vă stau la dispoziţie, dacă credeţi că vă pot fi de folos cu ceva. Poftiţi !

Plin de amabilitate, împinse puţin uşa pentru a-i lăsa să treacă şi-i invită să ia loc în nişte fotolii confortabile. Apoi îşi ocupă- locul la biroul său impunător din lemn roşu şi îi fixă pe vizitatori cu o privire întrebătoare. Thomas Klithord se pregătea să-i explice pentru ce veniseră, da^ Abilhord i-o luă înainte şi spuse scurt:

— Nemţii iau cerut 'firmei „Klithord şi Fiii" să ipreia construirea aerodromurilor proiectate de ei, şi noi, reprezentanţii acestei firme, am venit să vă cerem sfatul, să vă întrebăm cum trebuie să procedeze într-o astfel de împrejurare nişte danezi adevăraţi.

— Ah 1 Cum trebuie să procedeze nişte danezi adevăraţi ! exclamă ministrul şi se lăsă pe speteaza scaunului. Avea o figură somnoroasă, de părea că era gata-gata să adoarmă, dar ochii săi mici şi şireţi erau la pîndă. Trebuie să procedăm în aşa fel, încît să evităm o nenorocire iremediabilă. Rezistenţa pasivă, domnilor, înseamnă să-i satisfacem pe nemţi în toate chestiunile în care oricum am fi nevoiţi să le facem concesii. Să fim înţelepţi ca şerpii, da, ca şerpii, domnilor.

— Sau, mai bine zis, alunecoşi ca ţiparii, completă Abilhord, zîmbind.

Minunat, minunat, rîse ministrul. Veninul şarpelui nu-i în firea noastră, a danezilor. E just, domnule avocat, să fim alunecoşi ca ţiparii. Să fim ma

-

— leafoili şi binevoitori, să ştim să manevrăm, pentru a obţine profituri cît mai mari şi în orice împrejurări. Acesta este programul guvernului şi al întregului popor. '

— Prin urmare, dumneavoastră sînteţi de părere că firma „Klithord şi Fiii" trebuie să refuze ? întrebă Abilhord.

— „Klithord şi Fiii" este o firmă daneză onorabilă, ireluă ministrul şi începu să bată tactul cu degetele sale scurte şi grăsuţe ipe birou. „Klithord şi Fiii" este cunoscută în toată ţara pentru lucrările ei bune şi solide. Stimatul dumneavoastră tată, antreprenorul Klithord, se bucură de cel mai profund respect. Nimeni nu va spune nici un cuvînt rău despre dînsul şi nici despre firma sa. lin general, dragă Abilhord, toate firmele şi societăţile anonime daneze sînt vestite prin cinstea lor. Şi noi trebuie să apărăm această reputaţie. In împrejurările de acum trebuie să ne gîndim numai la interesele patriei.

— Dar este neapărat necesar ;să obţinem o garanţie, pentru ca mai tîrziu bunele noastre intenţii să nu poată da loc unor interpretări greşite. Nici un om nu-i perfect şi ¡sînt destui răuvoitori. .

— Aveţi dreptate, aprobă ministrul. Lumea nu este încă aşa cum ar trebui să ¡fie. Oamenii nu înţeleg totdeauna că e vorba de binele obştesc. In orice clipă te poţi izbi de răutate şi de bănuieli. Şi trebuie să te pui în gardă. V-aţi gîndit la ceva concret în această privinţă ?

— Ne trebuie un document din partea guvernului, oare să ¡ateste că noi nu ne fiacem decît o datorie patriotică.

Ministrul se grăbi să deschidă un sertar al biroului din care scoase nişte ţigări, oferindu-le vizitatorilor şi eerîndu-şi scuze ceremonios că nu o făcuse mai înainte — căci ce poate omul fără tutun ? Nimic. Trebuie ¡să fumezi, mai ales în vremurile astea grele; toată lumea ştie că tutunul calmează nervii.

Abilhord tăcea şi Thomas Klithord ,se uită chiorîş la el. Figura de uliu a cumnatului său era aspră şi de nepătruns. Tăcea cu încăpăţînare. „Ce diavol! gîndi

4

Thomas. Dar trebuie să mă ţin de el : e şiret. Să-1 l-as să asigure începutul, după aceea o să ştiu eu să -mă d-escurc şi singur."

In confortabilul birou al ministrului ţării -ocupate era linişte; nori de fum albăstriu pluteau alene deasupra ţigărilor.

•— Nu vă ajunge -cuvîntul -meu ? .întrebă Haakon B. Meller, cu mîhnire în glas.

— Domnule ministru — exclamă A-bilhor-d pe un ton patetic — dacă există un om lîn cercurile noastre politice în care să avem încredere, -acela sînteţi dumneavoastră. Importanţa şi greutatea cuvîntului dumneavoastră sînt cunoscute tuturor. Dar în acest caz special am vrea să avem şi cuvîntul fruntaşiloi noştri politici, deoarece cunoaşteţi mai bine ca oricine principiile lor morale. Mîine trebuie să le dăm nemţilor răspunsul şi am dori să avem o garanţie din- partea guvernului care să ateste că noi nu facem decît să ne îndeplinim o datorie patriotică. Altfel n-e vom vedea siliţi să -dăm răspuns negativ. Avem nevoie de dovezi incontestabile că ne-am servit patria.

— Vă satisface o confirmare -din partea „atotputer-nicului" ? [1] întrebă ministrul.

— In scris, da — precizează avocatul — sub formă de scrisoare. Altfel, riscăm ca lucrurile acestea să -fie -date uitării. Cumnatul meu este un patriot şi nu va face un pas fără aprobarea celor în drept. Ori, ori. E vorba doar să ne servim patria...

— Bine, hotărî ministrul. Să-1 întrebăm pe bă- trîn. El are răspuns la toate şi răspunsurile lui sînt înţelepte ; naţiunea -întreagă -e în mîinile lui şi trebuie să luăm în considerare acest lucru. Eu sînt de fapt un ignorant în orice problemă care nu-i din domeniul tehnicii, domnule avocat, dar înţeleg punctul dumneavoastră de vedere. Am să-i telefonez chiar acum.

1 Porecla primului ministru danez de pe vremea aceea, social- democratuj Stauning (n. r.).

Haakon B. Meller ridică receptorul şi schimbă cîteva cuvinte cu un funcţionar. Apoi se ridică din

fotoliu şi ieşi primul din cameră. Un servitor îi ajută, respectuos, să se îmbrace. '

Străzile erau pustii, iar razele puternice ale soarelui de primăvară, luminînd faţadele caselor şi pavajul de piatră, strălucesc din plin deasupra oraşului ocupat.

„Atotputernicul" îi primi. Basul său profund răsuna calm. „Alinunat — îşi zise Thomas — el ştie ce trebuie să răspundă, pentru că gîndeşte ca şi anine."

— Germanii vor învinge — declară primul-minis- tru — nouă nu ne rămâne altceva de făcut decît să plecăm capetele şi să ne adaptăm noilor condiţii de viaţă. In ce priveşte firma dumneavoastră, inginer Klithord, nu aveţi altă cale de ales. Ei pot, dacă vor, să mobilizeze pur şi simplu braţele de muncă şi să se apuce singuri de lucru. Există considerente politice şi naţionale serioase care pledează tîn favoarea acceptării acestor lucrări ca pe o sarcină ce vă revine.

— Ne revine, domnule prim-ministru, dar într-un fel care seamănă a ameninţare, se amestecă în vorbă Abilhord.

— Jnţeleg, făcu primul-ministru şi-şi mîngîie barba. Dar dumneavoastră trebuie să faceţi ceea ce vi se cere. Vă ¡rog să credeţi că sînt pu:s şi eu în situaţia de a ¡face sacrificii ! Marile idealuri suferă astăzi transformări radicale şi trebuie să ne adaptăm noilor stări de lucruri. înainte vorbeam despre muncitori şi capitalişti, astăzi sîntem toţi o apă şi-un pă- mînt.

— Şi avem acelaşi cîrmuitor priceput şi experimentat, strecură Abilhord[1].

Bătrînul politician zîmbi prietenos.

— Sînt bucuros că cercurile dumneavoastră înţeleg acest lucru, mărturisi el. N-aş vrea să pirejudi- ciez interesele vitale ale vreunei clase a societăţii. Ei, hai să

4*

facem scrisoarea, aşa cum doriţi dumneavoastră. E o cerere foarte legitimă.

51

Se aşează ia masa de soris, luă stiloul şi începu să scrie calm şi hotărît. După ce termină, întinse bîrtia lui Thomas Klithord, care citi :

„Către firma «Klithord şi Fiii» |

Domnule inginer Thomas Klithord,

Tn legătură cu cererea dumneavoastră şi ca urmare a convorbirii care a avut loc între noi din iniţiativa dumneavoastră, precizez că firma «Klithord şi Fiii» acceptă să execute lucrări în favoarea statului ocupant, în conformitate cu dorinţa guvernului, clar exprimată. Sînt profund convins că un refuz din partea dumneavoastră ar provoca o catastrofă şi ar însemna un prost serviciu adus patriei. Vă rog stăruitor să aranjaţi această chestiune pe cît posibil fără fricţiuni. Să nu uităm că sîntem ocupaţi nu de o puu-re inamică ci de o naţiune care a fost nevoită, în scop defensiv, să recurgă la anumite mijloace, necunoscute în timp de pace".

Thomas Klithord întinse scrisoarea cumnatului său, care o citi, apoi rosti, înclinîndu-se respectuos :

— Un astfel de act din partea celui mai de seamă om politic al ţării noastre este, fireşte, hotărîtor. Din acest moment, firma noastră n-are .altceva de făcut decît să se supună. Vă mulţumim, domnule priin- ministru !

ifi luară bun rămas. Thomas îşi stăpânea cu greu bucuria. Drace, pentru prima oară în viaţă i se oferea o asemenea ocazie. E drept că firma pe care o conduce .acum a fost creată de bătrînul său tată, dar o să vadă şi Greis ce perspective uriaşe li se deschid ■şi cum ştie Thomas să profite de ele. Greis fusese un fel de arendaş al firmei, fiul său însă avea de gînd să devină .adevăratul ei stăpîn.

— La drept vorbind, cred că nu ne-ar strica o porţie serioasă de whisky din cel -mai bun, fu de părere Abilhord, pe drum, în maşină. Ah, dragă Thomas, cît de grea e viaţa ! Trebuie să ştii să te strecori.

Niciodată încă, legăturile de rudenie dintre ei nu-i apropiaseră atît de mult, ca în această clipă. Puseseră împreună la cale o afacere dificilă şi săvîrşiseră totodată un act patriotic. Oraşull părea pustiu. Oamenii pe eare-i întîlneau pe străzi erau abătuţi, de parcă s-ar fi întîmplat o catastrofă. Dar ce se întîmplase, în fond ? se întreba

Thomas. Se crease o situaţie nouă, clar orice om cu cap via şti să se descurce, înainte deci, firmă „Klithord şi Fiii" ! *Noi mergem pe urmele victoriei,* începu el să fredoneze. Vom învinge !

C A P I T O L U L VIII

Bunul patriot Thomas Klithord duce tratative cu domnii germani, care ii oferă un contract foarte avantajos

ThomaiS Klithord venise devreme la birou. Era nervos, îl durea capul îngrozitor. Se despărţiseră tîrziu, în ajun fumase prea multe ţigări tari la cumnatul său şi poate că băuse prea mult whisky scoţian veritabil. Se uită la ceas, supărat că Abilhord nu venea. Intr-o chestiune ca asta, nu poţi face nici un pas fără ajutorul unui jurist, altfel te împotmoleşti imediat. De altfel, Torsten e şi el într-o oarecare măsură coproprietar al firmei.

Firma, da ! Thomas Klithord privea îngîndurat pe fereastră bulevardul, de-a lungul căruia alergau tramvaiele, 'ducînd oamenii la lucru. Cu toţii erau oameni care-şi făceau datoria din obişnuinţă, fără să aibă nici un fel de răspundere. In timp ce el, care poartă răspunderea unei firme -mari, opera întregii vieţi a tatălui său, trebuie să fie precaut, mereu cu ochii în patru. Buna lui dispoziţie din ajun, cînd discutase cu cumnatul său noile perspective, fusese cam exagerată. Acum îşi dădea seama tît de riscată era
această -afacere. Poate că, totuşi, ar fi fost mai cuminte să se ¡ascundă în bârlog .şi să aştepte să treacă aceste -vremuri.

In spaţiosul birou directorial, cu mobila grea tapisată în piele, era linişte. Numai cu oîteva zile în urmă bătrînul Greis fusese încă acolo, dispunând cu severitate, dar şi cu dreptate, de pîinea cea de toate zilele a multor oameni. Thomas Klithord tresări — se va simţi el oare vreodată bine în acest fotoliu directorial ? Totuşi, el ocupă acum fotoliul, el poartă răspunderea pentru firmă ; trebuie deci să se conducă singur. La secretariat

se auzeau ţăcănind de zor maşinile de scris. Da, el era şeful firmei, un general în lume-a afacerilor.

Cineva bătu în uşă. In sfîrşit sosise Abilhord. Arăta proaspăt şi voios, se cunoştea că era obişnuit să se scoale -devreme.

Abilhord îl salută prietenos şi-l întrebă :

— N-au venit încă ?

— Nu, dar vin ei la timp, n-ai nici o grijă, sînt oameni serioşi, răspunse Thomas.

— Dar fraţii tăi ?

— Să vină cîn-d or pofti ; de altfel, poate -că nu. vor veni ide loc. J'**Ohannes** tot îşi vede -de cămătăria lui, iar Emmanuil e preocupat numai de artă, -pe car-e o slujeşte, probabil, în pat cu vreo coristă. Dar, la urma urmelor, asta n-are nici o importanţă. Ascultă, Tors- ten, m-a-m gândit mult azi noapte. Oare riscul nu-i prea rnar-e ? Noi ştim ce avem, dar nu ştim ce vom obţine.

— Ascultă, Thomas, tu -eşti singurul dintre fraţi car-e ai vederile largi al-e lui taică-tău. Şi tu trebuie să înţelegi că o întreprindere car-e nu e în continuă dezvoltare - decade treptat. Afacerile de azi sînt pe punctul de a-şi schimba direcţia. In calitatea mea de jurist, te-am sfătuit întotdeauna să ai grijă să-ţi fie asigurat spatele frontului. Nu trebuie să rişti niciodată prea mult. Pe de altă parte, însă, caută să nu scapi bucăţica cea bună la ospăţul comun. Eri ai înţeles singur acest lucru ; fii îndrăzneţ. Sau pr-eferi, poate, să stai cu mâinile încrucişate şi să te uiţi cum
alţii adună grămezi de ban! care aparţin de drept unei firme atît de importante şi cu reputaţia lui „Klit- hord şi Fiii" ?

— Ai dreptate, ai perfectă dreptate, se învoi Thomas. Ar fi o prostie să şovăi. Ei, iată-i, au sosit...

Secretara (deschise uşa. Era palidă şi şopti cu vocea tremurătoare :

■— Au venit iar. Domnii germani.

— Foarte biine, domnişoară Thomsen, rosti Tho- mas. Pofteşte-i înăuntru. Şi vezi de sherry şi de pahare ; ţigările de foi sînt aici. Adică nu, mai întîi invită-i frumos să ia loc şi să aştepte o clipă. Din puinctul de vedere al demnităţii naţionale e mai bine aşa. Pofteşte-i înăuntru abia peste două minute, 'domnişoară Thomsen. Drace, trebuie s-o fac şi pe asta, dar ce situaţie tîmpită, bombăni Thomas Klithord

şi-şi şterse fruntea năduşită. Sînt un bun danez şi mi-e silă să duc tratative cu duşmanii patriei.

— Fii calm, îl sfătui Abilhord. înainte de orice trebuie să fii om cu judecată şi nu un patriot de paradă. Nimeni nu se îndoieşte de sinceritatea sentimentelor tale patriotice. E drept că ai de cîştigat din afacerea asta, totuşi în primul irînd îţi serveşti patria. In orice caz, asta e părerea categorică a oamenilor politici cu răspundere. încetează comedia asta şi pofteşte-i pe germani să intre.

Thomas Klithord apăsă pe buton. Secretara intră.

— Pofteşte-i înăuntru, domnişoară Thomsen, îi ceru el. Şi, doamne, nu ne lăsa ! Trebuie să ne dăm toată osteneala ca să tragem cît mai multe foloase din afacerea asta.

Un tremur nervos îi scutură tot corpul. Abilhord zîmbi binevoitor.

— Dragă Thomas, uvertura s-a terminat, începe actul întîi. Fii foarte atent la ceea ce faci. Trebuie să obţinem anumite garanţii, chestiunea e cît se poate de serioasă.

— Eşti un cinic, Torsten, şuieră Klithord. Tu nu poţi să înţelegi sentimentele unui om cinstit. Eu am răspunderea firmei şi a numeroşilor mei colaboratori. Eu...

Se opri brusc — doi nemţi în uniformă militară intrau în birou. Unul era scund, gras, cu mustăcioara retezată scurt, cu ochii mici, cu privirea tăioasă, iar celălalt — înalt, cam adus de spate, eu un aer melancolic. Se recomandară scurt : Oberbau- rat[2] von Driberg şi Baurat[3] Fumke, dki organizaţia „Todt".

— Luaţi loc, domnilor, îi pofti Thomas Klithord. Nu vă pot spune : „Bine aţi venit în ţara noastră" — cred că înţelegeţi de ce. Diar noi, danezii, sîntern un popor de oameni practici, care ţinem seamă de împrejurări şi sîntem gata să respectăm sentimentele dumneavoastră, aşa cum, nădăjduim, le respectaţi şi dumneavoastră pe ale noastre...

— Foarte bine, Thomas, încercă să-1 înirerupă Abilhord. Dar lasă asta.

— Luaţi loc, domnilor, luaţi loc, vă rog. Domnişoară Thomsen, fii bună, adu ceva de băut. Poftiţi, domnilor, serviţi-vă cu ţigări. După gustul nostru danez, nu sînt rele.

2 Consilier-şef pentru întreprinderi de construcţii.

3 Consilier pentru lucrările de construcţie.

Domnişoara Thomsen aduse repede tava cu pahare şi sticla cu sherry ,şi Thomas Klithord turnă cu mîna tremurîndă.

— In sănătatea dumneavoastră domnilor, închină el. Ieri rni-aţi pus o întrebare, la care nu mi-a fost cu putinţă să vă răspund imediat, astăzi însă vă pot da un răspuns pozitiv. Firma noastră este gata să ia în consideraţie situaţia ce s-a creat; sîntem de acord să colaborăm cu dumneavoastră în condiţiuni corespunzătoare.

— Minunat — făcu Oberbaurat von Driberg şi dădu dim cap mulţumit. Sînt convins că nu veţi avea nici un motiv să regretaţi această hotărîre. Noi respectăm ţara şi naţiunea dumneavoastră şi am venit aici numai cu intenţia de a vă apăra, de a vă include, cum s-ar spune, în marea noastră familie europeană. Heil Hitler !

Se sculă în picioare şi înălţă paharul ; cei doi danezi se ridicară şi ei cam încurcaţi şt băură cîte o înghiţitură. Avocatul vorbi cel dinţii :

— Domnule Oberbaurat, noi înţelegem că îl respectaţi pe conducătorul statului dumneavoastră, aşa cum îl respectăm şi noi pe regele nostru. In general, colaborarea dintre naţiuni trebuie să se bazeze pe înţelegere reciprocă, numai astfel vom ajunge la o adevărată armonie internaţională. Noi ştim că dumneavoastră respectaţi specificul nostru naţional...

— Da, scumpii mei domni, aprobă von Driiberg şi-şi desfăcu braţele scurte, ca pentru o îmbrăţişare. Dumneavoastră, nordicii, sînteţi nişte splendide mlă- diţe ale neamului nostru german, nişte .arieni adevăraţi. Iar ţara dumneavoastră este o ţară minunată. Sînteţi un popor paşnic şi prietenos deşi poate prea puţin bătăios. Dar pe vremuri iaţi fost vikingi şi spiritul vikingilor va reînvia. Pe vremea aceea aţi înfruntat Anglia, acum e rîndul nostru să luptăm împotriva ei.

Baurat Funke asculta cu un aer distrat. îşi bău paharul pînă la fund, îl mai umplu o dată, cu acelaşi aer distrat, şi spuse cu un glas răguşit şi melancolic :

—■ N-ar fi mai bine să discutăm chestiunea noastră ?

—• Tocmai, aprobă van Driberg. Vom duce tratative cu nişte danezi fermecători, inteligenţi, pe care am vrea să-i socotim prietenii noştri cu oare vom avea strînse legături de afaceri. Vom construi mult în ţara aceasta, ţara

dumneavoastră trebuie să fie o poziţie-arici în sistemul nostru de apărare. Atitudinea noastră va fi aceea a unor adevăraţi prieteni ai poporului, vă rog să credeţi, domnule director. Nu veţi avea nici un motiv să vă plîngeţi de noi. Şi acum, să trecem la obiectul discuţiei noastre ; dragă Funke, explică colaboratorilor noştri planurile pe care le-am adus.

Funke scoase din servietă o hartă de stat major şi planurile şi le întinse pe masă.

— Iată, ¡explică el. Ţara dumneavoastră este o trambulină. Dacă noi nu sîntem destul de tari aici, fiu putem păstra nici Norvegia. Înainte de toate trebuie să construim aerodromuri, care să ne asigure supremaţia în Kattegat, Skagerrak, în Belt şi în Marea Baltică. Aerodromurile dumneavoastră sînt prea mici pentru bombardierele noastre grele ; de aceea, avem nevoie în primul rînd de piste de deco tare noi şi de aerodromuri mari. Aşadar, o >să vă rugăm întîi să lărgiţi pistele de decolare de lîngă Aalborg. Timpul nu' stă, aşa că lucrarea trebuie să fie executată într-un ritm record.

Thomas Klithord studie cu atenţie harta. „Ce şmecheri, gîndi el. Abia au venit în ţară şi uite că şi-au şi întocmit planurile. Ştiu exact ce le trebuie şi cu ce trebuie să înceapă. Prin urmare, aerodromul de la Aalborg. Să ascultăm."

Puse cîteva întrebări de ordin tehnic, la care Funke dădu răspunsuri scurte, clare şi foarte melancolice. Thomas Klithord asculta cu atenţie. Era un bun inginer şi în linii generale înţelese repede ce i se cerea. Pistă de decolare, barăci, cazemate şi hangare. Apoi, construcţii de drumuri, depozite militare, baze pentru artileria antiaeriană — numai lucrări care costă scump. Iar cînd acestea vor fi terminate, va fi nevoie de .altele —• văzuse pe hartă aerodromurile proiectate şi diferitele fortificaţii militare.

— Care sînt condiţiile ? întrebă el.

—• Acelea pe care le veţi pune dumneavoastră — răspunse von Driberg —• în limitele posibilităţilor, bineînţeles ; e inutil să adaug asta cînd avem de-a face cu o firmă atît de onorabilă. Pentru noi, germanii, lucrul de căpetenie e să organizăm munca, deşi nu uităm nici de interesele antreprenorilor. Fiihrerului nostru îi e dragă ţara dumneavoastră ariană şi nu va îngădui să fie jefuită.

— In orice caz, firma noastră nu va da concursul pentru nici un fel de jaf, declară Klithord cu aprindere. Trebuie să înţelegeţi, domnilor, că sînt un bun danez.

— Am înţeles numaidecît acest lucru, răspunse Funke, cu un oftat. Am întîlnit buni patrioţi în toate ţările, aşa că am devenit cu încetul specialişti în materie de patrioţi. Şi noi sîntem patrioţi şi cel mai bun exemplu este şeful meu, Oberbaurat von Driberg. Dar patrioţii adevăraţi sînt patrioţi tn afara graniţelor şi a popoarelor şi asta îi apropie între ei.

Driberg se încruntă şi-i aruncă o privire tăioasă, dar Funke întinse mina după sticlă şi-şi turnă un pahar. Apoi luă o ţigară, o aprinse şi se rezemă de speteaza canapelei, cu atitudinea omului ^are-şi consideră misiunea terminată.

— Domnilor — li se adresă Thomas Klithord — noi nu putem stabili, fireşte, acum, valoarea exactă a lucrărilor p» care doriţi să le executăm pentru dumneavoastră. După cum cred că aţi înţeles, acesta este un domeniu de activitate cu totul necunoscut pentru noi. Nu am construit niciodată fortificaţii şi nu ştim ce pretenţii aveţi în această direcţie aşa încît nu putem fixa încă suma în schimbul căreia vom executa lucrările. Şi apoi mai e o chestiune. S-ar putea întîmpla să avem greutăţi cu unele materiale ; în cazul acesta dumneavoastră va trebui să vă însărcinaţi cu procurarea lor.

— Fireşte, consimţi amabil von Driberg. In această privinţă puteţi fi absolut liniştiţi, dragă domnule director. Noi, germanii, nu înşelăm niciodată pe nimeni, vă puteţi bizui pe noi. Este o trăsătură specifică a caracterului nostru.

— Bine, făcu Klithord. Iată ce contract vă propun eu pentru construirea pistelor de decolare : le vom construi, natural, conform planurilor dumneavoastră. Noi le luăm, ca să zic aşa, în arendă şi vom primi un procent corespunzător costului materialelor folosite, să zicem zece şi douăzeci şi cinci la sută din salariile plătite. Veţi primi devizul şi decontul tuturor cheltuielilor şi ne vom bizui reciproc pe cinstea noastră de gentlemeni.

— Minunat, aprobă von Driberg. După cum văd, dumneavoastră înţelegeţi că noi, germanii, sîntem gentlemenii Noii Europe; asta ne face plăcere, aşa că acceptăm bucuroşi condiţiile. In sănătatea dumneavoastră, domnule director ! Sîntem încîntaţi că am întîlnit un patriot danez.

— Sînt în totul de acord cu şeful meu, declară Funke. In sănătatea tuturor oamenilor mari, şi în primul rînd a Fiihrerului nostru şi a regelui dumneavoastră.

Oberbaurat von Driberg îşi bău paharul şi se ridică, ca şi cum ar fi avut de gînd să plece. Dar avocatul se amestecă în vorbă.

— Iertaţi-mă, domnilor, că amintesc un amănunt poate lipsit de importanţă. Sub ce formă se va efectua plata sumelor respective ? Mijloacele băneşti ale firmei noastre nu sînt nicidecum nelimitate. Fireşte că, în ce mă priveşte, nu am cea mai mică îndoială faţă de autorităţile de ocupaţie, dar s-ar put^a să se ivească anumite dificultăţi. Poate fi sigură firma „Klithord şi Fiii" că va obţine sumele necesare ori- oînd va avea nevoie de ele ?

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, domnule avocat, se miră von Driberg şi făcu o mişcare largă cu mî- nuţele sale scurte. Aveţi doar o Bancă Naţională a dumneavoastră. Toate sumele <vor fi trecute în contul de clearing şi vor fi plătite de către Reichul German.

— Şi dumneavoastră ne garantaţi că nu vom avea dificultăţi în această privinţă ? întrebă Abilhord, cu un zîmbet prietenos, de parcă ar fi făcut o glumă reuşită.

— Dificultăţi ? rosti von Driberg cu acelaşi zîmbet amabil. In această ţară minunată nu putem întîm- pina nici un fel de dificultăţi. încheiem un acord între gentlemeni, şi el va fi respectat. Veţi primi toţi banii, pînă la ultima coroană, după victoria finală, de care sîntem siguri.

— Vedeţi, domnilor danezi, cît de cinstiţi sînt germanii, observă Baurat Funke. Cînd vulturul german va birui, întreaga lume va fi deschisă în faţa noastră.

îşi mai turnă un pahar şi-1 sorbi cu un aer melancolic. Thomas Klithord se uită cu coada ochiului la Abilhord, care-i răspunse cu o uşoară înclinare a capului.

— Domnilor — li se adresă Klithord — această convorbire preliminară este deosebit de preţioasă pentru noi. Faptul că oameni cu convingeri atît de diferite pot discuta atît de sincer între ei este minunat şi are o semnificaţie excepţională. Obligaţia noastră este să executăm lucrările potrivit dorinţei dumneavoastră, iar dumneavoastră vă revine grija să ne remiteţi sumele respective. îmi permit, însă, să vă atrag atenţia că plata se

face în numerar chiar la executarea comenzii. Este o condiţie absolut indispensabilă pentru noi.

— Vă garantăm şi asta, acceptă von Driberg. Sîntem înţeleşi cu autorităţile dumneavoastră.

Se sculă în picioare şi strînse cu amabilitate mîi- nile danezilor, apoi bătu călcîiele şi se înclină. Heil Hitler ! exclamă el ; Baurat Funke mormăi şi el ceva nedesluşit. După ce nemţii plecară, Thomas Klithord întrebă nervos :

— Am procedat just, Torsten ? Avem baze juridice ?

— Te-ai purtat demn şi ireproşabil, în toate privinţele, recunoscu avocatul de la curtea supremă. Exact aşa cum trebuia. Acum viitorul este deschis în faţa ta.

— Să sperăm. Mai rămîne o singură chestiune. Trebuie să le explic inginerilor şi întregului personal de conducere cum stau lucrurile. Aş dori foarte mult să fii şi tu de faţă şi să mă susţii cu autoritatea ta.

— Cu plăcere, răspunse Abilhord. Ai dat dovadă că ştii să aperi onoarea firmei. Colaboratorii tăi vor înţelege situaţia. Haide, să isprăvim mai repede şi cu treaba asta.

Thomas Klithord sună.

— Domnişoară Thomsen, fii amabilă şi pofteşte-i încoace pe ingineri. Şi ai grijă să nu ne deranjeze nimeni. Dacă mă caută cineva la telefon, nu sînt aici.

îşi şterse năduşeala de pe frunte. Era o zi mare în istoria firmei şi el, Thomas, se purta ca un bun danez. Viitorul firmei „Klithord şi Fiii" era asigurat.

C A P I T O L U L I X

In timp ce Thomas Klithord e preocupat de onoarea firmei, cel de al doilea membru al familiei Klithord face altfel de afaceri dind şi el dovadă de spirit întreprinzător

Johannes KUthord se trezi prost dispus. Nu ştia nici el de ce. In timp ce-şi sorbea cafeaua, doamna Evelin se silea în zadar să-1 distreze.

— Ah, ce ţi-i şi cu familia asta nesuferită, unde fiecare are cîte un complex, se tînguia Evelin. Cum de aţi ajuns în halul ăsta ? Şi dacă tot aţi ajuns aici, de ce nu daţi frîu liber patimilor voastre per-' verse ? Să fi fost în locul vostru, aş fi făcut-o negreşit de mult.

Johannes o privi furios. Muierea asta afurisită are şi pretenţii de intelectuală. O cunoştea ca pe cele cinci degete

de la mînă şi nu găsi necesar să-i răspundă. Evelin făcea pe femeia foarte senzuală, dar în realitate nu era bună de nimic. Ar fi fost mult mai cuminte, dacă ar fi lăsat-o la tejgheaua brutăriei.

— Te duci la birou ?

— Nu !

— Nu dai niciodată pe acolo, şi ştii din ce cauză ? Pentru că suferi de complexul lui Oedip. Ţi-e teamă de taică-tău, ţi-a fost întotdeauna teamă de el, şi pentru tine, firma înseamnă el.

— Tacă-ţi gura. Nu mă interesează cunoştinţele tale de psihologie, căpătate în brutăria de pe Brenshay.

Dragul meu, habar n-ai de cunoştinţele mele şi nici nu le vei înţelege vreodată. Fii sigur că sînt plină de cele mai fermecătoare complexe, numai că ţie nu-ţi pasă de ele. Eşti pur şi simplu un flăcău de la ţară, care şi-a pus cizme de călărie, dar n-are cal.Johannes îşi privi furios pantalonii şi cizmele de călărie. Ii plăcea într-adevăr să circule în acest costum practic şi solid, deşi numai cîteodată călărea cîte o mîrtoagă pe care o lua cu chirie. Izbi cu pumnul în masă atît de violent, încît ceaşca cu cafea se răsturnă şi pe faţa de masă albă se întinse o pată de culoare închisă.

— La revedere, făcu el, abia stăpînindu-se.

•— La revedere, răspunse Evelin cu prefăcută smerenie. E bine că pleci, tocmai trebuie să pice amantul meu.

Johannes plecă, trîntind uşa cu putere. Căsătoria e o pacoste ; mai bine şi-ar fi făcut un harem. Dacă ar fi avut şapte-opt neveste, ar fi fost desigur mai supuse. Ieşi în stradă, posomorit, se urcă în maşină, apăsă cu piciorul pe accelerator şi porni.

Johannes Klithord îşi făcu obişnuita cursă prin oraş. Trecu mai întîi pe la muzicantul Madsen şi pe la fermecătoarea lui soţie, pe Hestrupsveg. Nevasta lui Madsen fusese pe vremuri prostituată la „Granada", toată lumea o ştia, iar soţul ei nu era muzicant, cum scria pe plăcuţa de la uşă, ci cămătar. Johannes sună cu putere ; îi deschise chiar Madsen.

— Bună ziua, domnule director, salută 'el, desfă- cîndu-şi braţele prietenos.

Johannes mormăi un „bună ziua" furios şi intră în casă. Se interesă de afaceri şi omuleţul cu părul blond spălăcit răspunse slugarnic că totul e în regulă, că totul mergea minunat. Johannes Klithord se apropie de masa de scris,

trase afară un sertar şi, scoţînd din el un teanc de hîrtii, începu să le examineze atent.

— Totul e în ordine, domnule director — se grăbi să-1 asigure Madsen — totul merge ca pe roate.

In sertar erau păstrate poliţe pentru sume de nimica, dar dobînzile nu erau de loc de lepădat: de la treizeci pînă la cincizeci la sută. Johannes se însenină puţin. Diavolii ăştia îi restituiau îndoit împrumuturile pe care le acorda. Nu era nici o înşelătorie — banii curgeau gîrlă spre el.

— Un păhărel de porto, domnule director, propuse Madsen şi Johannes Klithord primi bucuros.

— E porto veritabil, explică Madsen, în timp ce umplea paharul. Nu e un vin oarecare de fructe şau zeamă de struguri. E bun, ce spuneţi, domnule director ?

— Da, e acceptabil, recunoscu Johannes Klithord. Datornicii aduc banii în rate ?

— N-aveţi nici o grijă, domnule director. Totul merge cît se poate de bine, avem mereu clienţi noi şi încasăm dobînzi la împrumuturile vechi. Cred că ne aflăm în pragul unor vremuri de aur. Ocupaţia asta ne va aduce .cîştiguri frumoase, nu credeţi?

— Poate, făcu Johannes Klithord. La revedere, Madsen, sînt grăbit.

Porni pe Vesterbrogade, coti într-o ulicioară şi se opri în faţa unui grup de locuinţe muncitoreşti, jalnice şi dărăpănate. Scările erau îngrozitor de murdare — se vedea că nu le spală nimeni, niciodată ; peste tot erau mucuri de ţigări şi chibrituri arse. Urcă la etajul întîi, deschise o uşă şi intră într-un birou. O placă de sticlă crăpată indica sediul societăţii pe acţiuni „Azilul paşnic". O femeie de vreo patruzeci de ani, slabă şi urîtă, se ridică de la masa ei de scris din dosul unui grilaj înalt.

— Bună ziua, domnule director, salută ea, încli- nînd capul cu respect.

—■ Ce mai nou, domnişoară Let ? întrebă Johannes Klithord punîndu-şi pălăria pe ghişeu. Cei trei datornici au adus banii ?

— Numai unul, răspunse funcţionara. Ceilalţi doi n-au putut încă, sînt şomeri, o duc îngrozitor de greu, au o droaie de copii.

— N-au decît să nu facă copii. Eu n-am cumpărat casele astea ca să ofer locuinţe gratuite unor trîn- tori. Dacă nu plătesc — afară cu ei ! Să le comunici în scris că le acord o

păsuire de trei zile — nici o oră în plus — şi că, dacă după trecerea acestui termen n-au plătit, trebuie să părăsească locuinţa.

— Bine, domnule director. Au fost pe aici nişte chiriaşi din casa de pe Saxogade.

— Ce s-a mai întîmplat pe-acolo ?

Oamenii spun că în casă mişună şobolanii, că duşumelele din bucătărie au putrezit şi că pe ici, p

e

— colo, ar rnai îi cîte ceva de vopsit, de zugrăvit, de lipit.

— Ia te uită, ce pretenţii ! exclamă Johannes Klit- hord, cu un aer posomorit.

— In două apartamente din aripa din dos s-a prăbuşit tavanul.

— N-au decît să şi-l repare. Zdrenţăroşii ăştia nu sînt niciodată mulţumiţi, domnişoară Let. Plătesc o chirie ca vai de ea şi au pretenţii ca nişte conţi. Numai că n-o să le meargă cu mine ! Cu ce să acopăr cheltuielile pentru reparaţii ? N-am dreptul să urc chiriile, şi impozitele cresc mereu. Spune-le că dacă au nevoie de reparaţii, să şi le facă singuri.

— S-au adresat Asociaţiei chiriaşilor, domnul director ştie asta.

— N-au decît să se adreseze şi diavolului în persoană. Dacă noi, proprietarii, nu putem dispune de proprietăţile noastre, să nu vină nimeni la noi cu pretenţii. Ajunge !

— Ziceau că or să scrie la ziar, şopti speriată femeia.

— Nici un ziar serios nu va voi să aibă de-a face cu ei. Singura gazetă care le-ar publica scrisoarea ■ ar fi cea comunistă şi mie puţin îmi pasă ce scrie fiţuica asta. Oamenii cumsecade nu o iau în seamă.

Pe faţa funcţionarei se întipări o mîhnire şi mai adîncă. Ii scăpă un suspin. Era foarte greu să lucrezi la societatea pe acţiuni „Azilul paşnic" ; vedeai atîta mizerie şi atîta nenorocire, iar domnul Klithord nu era de loc un om bun. Isus nu-i îmblînzise inima — era ca de piatră. Ar fi vrut să-şi găsească un alt post, dar la patruzeci de ani, fără să cunoască stenografia şi ceva limbi străine, nu prea putea avea speranţe. Noroc de comunitatea religioasă a preotului Priep unde se discutau idei atît de înălţătoare.

— Nici un fel de concesii acestor derbedei, domnişoară Let ! stărui Johannes Klithord,„care-i ghicise parcă gîndurile. Ei, mă duc, sînt grăbit. Eu muncesc, nu pot să mă declar şomer şi să cer bani de la asigurările sociale. La revedere !

65

5 — Banii diavolului

Ajungînd în Piaţa Primăriei, Klithord opri maşina în locul de staţionare. Aprinse o ţigară şi traversă piaţa spre Vestergade, îndreptîndu-se spre biroul lui Seidelin, avocat la tribunal. Era o cameră mare, întunecoasă, cu perdele verzi, decolorate, la ferestre. De-a lungul pereţilor erau înşirate rafturi încărcate de sus şi pînă jos cu clasoare negre pentru acte. Camera semăna cu un crematoriu, în care diferite cazuri juridice moarte îşi dormeau somnul de veci. Intr-un colţ se afla statuia Minervei legată la ochi, cu sabia şi balanţa în mînă. Pe peretele dintre cele două ferestre care dădeau în stradă era agăţată fotografia unchiului răposat Seidelin, avocat la curtea supremă, un bărbat cu barbă mare şi sprîncene tufoase, care examina atent pe zeiţa dreptăţii, prin ochelarii săi cu ramă de aur, de modă veche.

Bătrînul funcţionar Runge se ridică de la masa lui, pe care se afla un pacheţel eu mîncare, şi-şi exprimă regretul că domnul jurist nu era acasă ; dar chiar în clipa aceea intră Seidelin, un bărbat voinic, îmbrăcat cu eleganţă, în haină neagră şi pantaloni vărgaţi. Avea un aer melancolic care-i şedea foarte bine.

— Poftim, intră, KHthord, îşi invită el vizitatorul, îndreptîndu-se spre biroul său. la loc. Vrei să luăm» o gustare ? Vin de la spital. încă unul are de gînd să dea ortu popii.

— Despre ce vorbeşti ?

•— Scade numărul mumiilor din colecţia pe care am moştenit-o de la unchiul meu, dumnezeu să-1 ierte, explică Seidelin şi-şi aprinse o ţigară. De data asta e pe moarte bătrînul fabricant Finkel. Am de primit vreo şapte mii drept onorariu, totuşi afacerile mele merg prost. Sînt ca un gospodar căruia îi mor vitele şi care nu e în stare să facă rost de alte vaci de muls. N-ai apucat să faci un pas şi te trezeşti cu grajdul gol. De fapt, tu eşti singurul meu client nou din ultimii cinci ani, dar şi tu ai venit pentru că ne cunoaştem din anii de universitate.

Ar trebui să introduci unele inovaţii în treburile tale, îl sfătui Klithord. Ce afaceri poţi să faci în

—

biroul ăsta vechi, în care te sufoci din cauza prafului ?

•— Eşti nebun ! Asta ar însemna să mă ruinez definitiv, răspunse Seidelin îngrozit. Toţi moşnegii pe care mi i-a lăsat unchiul moştenire m-ar părăsi. Nu demult, o bătrînică a renunţat la serviciile mele, de- clarînd că nu poate suferi să primească de la avocatul ei scrisori bătute la maşină. Şi eu mă menţin numai fiindcă în această încăpere mai pluteşte încă spiritul unchiului meu, avocat la curtea supremă. Era un avocat de modă veche, purta barbă şi pînă la vîrsta de optzeci de ani ş.i-a jucat clienţii pe degete, cum a vrut.

— Să trecem la afaceri, Seidelin, propuse Johannes KHthord. Ce se aude cu ipotecile ?

■— E în regulă — răspunse Seidelin — ara cumpărat aproximativ pentru o jumătate de milion. Afacerea e sigură. Oamenii s-au prostit, toată lumea crede că vom fi bombardaţi şi nimeni nu mai are curaj să investească bani în imobile.

Se scula şi scoase actele.

—• Uite şi tu, băiete. Astea sînt ipoteci asupra a zece case vechi, dar absolut rentabile. Apartamente mici, aşa cum ai vrut tu, pentru că au chirii mai ridicate la metru pătrat. Le-ai cumpărat foarte ieftin şi o să ai nişte venituri nemaiauzite. De altfel, imediat ce aflăm de o afacere ca asta, n-o mai lăsăm din mînă şi cumpărăm , căsuţa.

— Aşa mi-am şi închipuit.

— Tocmai. Eşti * un om abil şi vrei să-ţi măreşti capitalurile. Pînă acum ai pus mîna pe cincizeci de magherniţe dintre cele mai scîrboase din oraş şi, dacă lucrurile merg mai departe aşa, ai să ajungi unul dintre cei mai mari proprietari de imobile. Sîn- teţi un neam de oameni şmecheri, voi ăştia care vă trageţi din ţăranii din Iutlanda de Vest. Cîteodată aproape că vă invidiez.

— Poţi să mai dai un anunţ; cine ştie, poate se mai prinde ceva. Or mai fi unii care se tem de bombardamente.

5*

67

— Să încercăm. Dacă pică ceva, îţi telefonez. Nu vrei să iei dejunul cu mine ?

— N-am timp, refuză Johannes. Am o mulţime de treburi.

— *Well, well* \ ne vedem altă dată. Iţi dau eu de ştire diacă se iveşte vreo ocazie. *So long*[4], băiete !

Johannes KHthord ieşi de la Seidelin. Mai lăsă maşina în Piaţa Primăriei şi porni pe jos, cu pasul uşor, spre cafeneaua „Rambukken", unde avea în- tîlnire cu zugravul Olafsen. Acesta sosise mai devreme şi îl aştepta cu o halbă de bere dinainte ; avea o figură greoaie şi tristă şi mustăţi blonde, lăsate în jos. Văzîndu-1 pe Klithord, Olafsen sări în picioare cu o uşurinţă surprinzătoare.

— Ce mai faceţi, domnule director, pe timpurile astea grele ? întrebă el şi-şi răsuci mustăţile, cu un gest caraghios. E o mare plăcere să întîlneţ.ti pe cineva de prin părţile tale. Ştiţi ce mi-a trecut adineauri prin minte ? O să rîdeţi ; pe vremuri eram cel mai mare mîncător de clătite, am fost şi campion ai Iutlandei. Şi azi mai păstrez pe etajeră cupa pe care am cîştigat-o cu acest prilej.

Johannes se uită chiorîş, cu răutate, la el. Cînd cineva începe să facă pe nebunul, te poţi aştepta să-ţi întindă vreo cursă. Dar pe el, Johannes, nu-1 duce nimeni de nas, nu s-a, născut de ieri, de alaltăieri. Şi zugravul Olafsen ar putea să nu mai facă pe prostul.

— Luaţi loc, domnule director, luaţi loc, îl pofti zugravul, coborînd puţin glasul. Aş vrea să vă ofer ceva, cît timp stăm de vorbă, nu mare lucru, ce-i drept...

Fruntea lui pleşuvă năduşise. Il cunoştea bine pe Johannes Klithord, bestia asta afurisită ; ştia că trebuie să-1 îmbunezi cu ceva, dacă vrei să-ţi dea de lucru. Klithord avea nenumărate case şi era putred de bogat, iar el, Olafsen muncea zilnic din greu ca să aducă pîine acasă nevestei şi copiilor săi.

Johannes Klithord nu răspunse nimic, dar chelnerul se şi grăbise să aducă băutură „şi o gustare. După al treilea păhărel de rachiu, Johannes se mai îmblînzi puţin, iar cînd li se servi mîncarea, Olafsen constată că Klithord începuse să mai semene a om. Poate că va izbuti să scoată ceva de la el.

— Ei, va să zică aşa, Olafsen, începu Johannes, cînd chelnerul aduse cafeaua şi ţigările. încetul cu încetul, am

4 Deocamdată, la revedere (în 1. engleză).

cumpărat cîteva căsuţe, e drept, dar să nu-ţi închipui că am vreun profit de pe urma lor ; dimpotrivă, numai pagubă îmi fac. E din ce în ce mai greu să ai de-a face cu chiriaşii şi nu pricep de ce. Se vede treaba că comunismul pătrunde tot mai adînc în popor.

— Da, nu e bine de loc, şi acum ne-au mai şi ocupat, clătină Olafsen din cap.

— Nu se ştie, poate că asta o să-i mai potolească puţin. Nemţii ştiu ce înseamnă ordinea, pe cînd noi mai avem de învăţat în privinţa asta. Ei, dar parcă despre case vorbeam, să ne întoarcem la ele. Să nu crezi că privesc liniştit cum se părăginesc, dar, e de la sine înţeles, că din chiriile amărîte, pe care le iau, nu pot să mai fac şi reparaţii. M-ar costa prea mult. Am de gînd însă să mă înţeleg cu chiriaşii să repare singuri, cu consimţămîntul meu. Vreo zece dintre ei s-au şi apucat de treabă ; dacă noi doi ne înţelegem o să fie ceva de cîştigat pentru dumneata, Olafsen.

— îmi pare foarte bine, domnule director. Vreţi să mă recomandaţi chiriaşilor dumneavoastră ?

— Nu, eu nu recomand pe nimeni. Le-am cerut însă să se adreseze numai oamenilor mei şi în clipa asta au tocmai nevoie de un zugrav. Poţi primi întreaga lucrare, dacă vrei. Numai că mie trebuie să-mi dai un zece la sută.

•— Dar, domnule director — şi Olafsen, tulburat, îşi trecu mîna peste chelie — nu e voie să fac aşa ceva.

— Fleacuri ! Trăim într-o ţară liberă, chiar dacă circulă prin ea cîţiva nemţi. Nimeni n-o să afle nimic, dacă ne ţinem gura. Altfel, nu face nimeni nici un fel de reparaţii.

Zugravul părea un cîine bătut.

Era o adevărată porcărie, o afacere murdară. Asta însemna să-i înşele pe oameni — pentru că va fi silit să adauge la deviz comisioanele cuvenite lui Klit- hord. Dar ce să facă ? Fiul merge la şcoală, fata e ucenică la un coafor, nevastă-sa nu e prea econoamă şi viaţa devine din ce în ce mai scumpă. Şi apoi cînd eşti silit s-o faci, nu mai porţi tu răspunderea morală. Dacă nu primeşti tu, primeşte altul.

— Zece la sută !? N-aţi vrea să lăsaţi la cinci ? Sau, să ziCem, şapte ?

—• Am spus zece. Altfel n-are nici un rost. Zugravi sînt destui, oricare din ei ar accepta o propunere aşa de avantajoasă.

„Da, e drept, şi asta fiindcă nici unul dintre noi nu-i aşa cum ar trebui să fie. Nici pe departe ! se gîndea Olafsen

sincer mîhnit, căci se străduise întotdeauna să fie un om cinstit. Dar aşa e viaţa, e foarte, foarte greu să rămîi curat."

întinse mîna năduşită şi acceptă :

— Mulţumesc, domnule director, mă învoiesc.

C A P I T O L U L X

Unde aflăm cîle ceva despre serata literară din casa tinărului Mecena, Emmanuil Klit- hord, preocupat de păstrarea tradiţiilor culturii naţionale în ţara ocupată

Thomas Klithord veni la serata lui Emmanuil cu o jumătate de oră mai devreme. De fapt, nu avusese de gînd să vină, nefiind de acord cu distracţiile fratelui său, dar se răzgîndise; trebuia să stea de vorbă chiar în ziua aceea cu amîndoi fraţii. Mai devreme sau mai tîrziu, vor afla şi ei despre cele întîmplate şi trebuiau să se înţeleagă în privinţa unor măsuri de ordin practic. Pe la sediul firmei amîndoi trîntorii nu dădeau decît cînd le venea lor la socoteală.

Soţia lui Thomas se simţea rău şi refuzase să-1 însoţească. Thomas trecu prin piaţa Sfînta Anna să-i ia pe Johannes şi pe Evelin. Johannes protestă : nu erau timpurile pentru asemenea serate prosteşti. Dar doamna Evelin îl convinse :

— Dragă Johannes, ştii doar că nu-mi place să ies fără tine. Pentru mine, eşti o adevărată podoabă în societate, şi apoi ai şi tu nevoie de o destindere Altfel, aş putea spune că nu te văd niciodată.

— Nici la birou nu-1 prea vedem, adăugă Thomas.

— Cum, nici pe la voi nu dă ? se miră Evelin. Dar atunci cu ce se ocupă ? Tu nu crezi, cumnate, că Johannes are o amantă ? Sau, cine ştie, poate frecventează case de toleranţă şi bea whisky cu femei pierdute. Duhneşti adesea a whisky; Johannes.

Johannes Klithord scrîşni din dinţi furios. Afurisită muiere, cum îndrăzneşte să împroaşte cu noroi un om care îşi vede cinstit de treburi ! Şi nici nu vede cum ar putea scăpa de

ea. Divorţul l-ar costa prea scump, ea cam ştie ce avere are el.

Emrnanuil avea un apartament pe Frideriksberg, alcătuit din patru camere în stil modern scăldate într-o lumină blîndă ; casa era plină de flori. Gazda purta o haină de casă de mătase, cu o minunată floare portocalie la butonieră. Emmanuil îşi primi călduros rudele. In odaie mirosea uşor a parfum şi a fum de ţigară. Cărţile legate artistic şi tablourile semnate de pictori la modă trebuiau să creeze impresia unei culturi subtile. Dincolo de ziduri, în oraşul cufundat în întuneric din pricina camuflajului, se auzea huruitul tramvaielor.

— Păcat că n-a venit şi Margrette, făcu Emmanuil. Torsten şi Sara nu vin nici ei, deşi eu cred că tocmai în timpurile astea grele trebuie să fim nu numai strîns uniţi unul cu celălalt, ci să ţinem legătura şi cu tinerii reprezentanţi ai culturii.

Johannes se stăpîni cu greu să nu-i arunce : Tacă-ţi fleanca ! II ura pe trîntorul ăsta, care nu cîştigase niciodată un ban şi trăia pe spinarea firmei.

Ce-şi închipuie eî despre cultură şi despre versurile sale ? Toată lumea ştie că apar numai pentru că plăteşte ca să i se tipărească. Şi ce aere îşi dă !

— Ei, fraţii mei, trebuie să stăm de vorbă, li se adresă Thomas. Evelin, dacă musafirii încep să sosească înainte ca noi să fi terminat, ocupă-te tu de ei, tu ştii doar să întreţii o conversaţie.

— Bine, dragul meu, am să-i învîrt pe toţi pe degete ! făgădui Evelin.

Fraţii intrară în biroul lui Emmanuil. Pereţii şi tavanul erau zugrăviţi într-un albastru plăcut ; în loc de tablouri pe pereţi atîrnau icoane ruseşti îmbrăcate în aur şi un uriaş crucifix medieval, pe care pătimea Hristos cu cununa de spini pe cap. Emmanuil se aşează la masa de scris şi faţa sa sLabă, cu breton pe frunte şi cu pleoapele umflate, luă o expresie gravă.

•— Voi fi cît se poate de scurt, începu Thomas. Germanii au cerut firmei noastre să lucreze pentru ei şi guvernul ne-a confirmat în scris că datoria noastră de patrioţi este să ne supunem. Altă soluţie nu există, iaşa că am început chiar astăzi lucrările pregătitoare pentru construirea unor piste de decolare lîngă Aalborg. E vorba de o afacere mare.

— Dar ai avut grijă ca stipulaţiile din contract să fie cît mai avantajoase ? întrebă Johannes. Diacă trebuie să lucrăm pentru ei, cel puţin să profităm cît mai mult.

— Şi bătrînul ce zice ? se interesă Emmanuil.

— Nu ştie încă nimic.

— Crezi că o să fie de acord ?

— Nu ştiu, cred că nu ; în adîncul sufletului, nimeni dintre noi nu este de acord. Dar, după cum ştiţi, bătrînul a declarat răspicat că se retrage din afaceri. îndată ce voi avea timp, mă voi duce, fireşte, la el ca să stăm de vorbă, acum însă nu mai putem da îndărăt. Trebuie să acţionăm repede, aşa că am socotit necesar să mă supun dorinţei guvernului. N-am avut încă timp să iau legătura nici cu voi, cu toate că sînteţi coproprietari ai firmei. Sper că nu mi-o luaţi în nume de rău, dar, vă repet, a trebuit să lucrez repede, chiar foarte repede. Şi, doar ştiţi şi voi, tata a vrut ca eu să am rolul hotărîtor în afacerile firmei.

— Fireşte că trebuia să accepţi această afacere dacă ne asigură un cîştig frumuşel, fu de părere Johannes. Altfel ar fi cules alţii caimacul. Afară de asta, se pare că nemţii vor învinge, aşa că e foarte nimerit să fim în relaţii bune cu ei.

•— Asta înseamnă că sînteţi de acord cu mine, constată Thomas. In vremurile astea grele e foarte important pentru mine să ştiu că mă bucur de sprijinul fraţilor mei.

— Da, Thomas, eşti un om capabil, ai simţ practic şi mult fkr, recunoscu Johannes. Sîntem convinşi că vei conduce firma cum e mai bine.

— Iţi mulţumesc, Johannes. Şi tu, Emmanuil, ce părere ai ?

— Se înţelege că şi eu te respect, răspunse nehotă- rît Emmanuil. Tu ştii doar că eu nu am nici un pic de spirit practic şi că mă bizui în întregime pe tine. Dar, a construi obiective militare... nu înseamnă oare a lua parte la război alături de Hitler ? Vreau să spun... că ei nu vor folosi pistele acestea de decolare în scopuri paşnice. Şi apoi nemţii ne-au ocupat cu ajutorul forţelor armate...

■— Chestiunea asta am discutat-o ieri amănunţit cu primul-ministru, îl întrerupse Thomas, enervat. Am la mine confirmarea lui în scris că firma noastră trebuie să primească această lucrare. După cum ai observat foarte just, ţara a fost ocupată cu ajutorul forţei armate şi trebuie să privim adevărul drept în faţă ; noi sîntem nişte pigmei şi ¡n-avem decît să ne supunem. Asta e părerea guvernului şi

eu, în calitate de bun danez, găsesc cu cale să ascult de ordinele lui.

■— Nu te supăra, Thomas, nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin de justeţea motivelor tale, fu de părere Emmanuil. Dar poate că ar fi mai bine, mai demn, să renunţăm la remunerare pentru lucrările pe care sîntem siliţi să le executăm în folosul nemţilor ?

— E cea mai tîmpită propunere pe care mi-a fost dat s-o aud vreodată ! exclamă mînios Johannes. Cum aşa, vrei să muncim pe degeaba ?

— Da, răspunse Emmanuil.

Thomas zîmbi.

— Ascultă, Emmanuil, nici tu nu poţi trăi fără bani. Tu primeşti lunar o sumă frumuşică din casa firmei. E drept că tu contribui — şi faptul este demn de laudă — la dezvoltarea noii poezii şi a noii arte ; te interesează viaţa culturală, fireşte, cineva trebuie să se ocupe şi de asta. Dar dacă noi am refuza un profit modest — subliniez — un profit modest, tu ar trebui să renunţi la apartamentul ăsta confortabil şi să intri undeva oa funcţionar — numai să poţi găsi un post în vremurile astea. Propunerea ta dovedeşte nobleţea de gtndire care te caracterizează, dar e irealizabilă. Noi sîntem, e drept, oameni cu stare ; dar fără un profit, fie el cît de modest, nu, dragul meu Emmanuil... E imposibil.

— In viaţa mea n-am auzit o propunere mai tîm- pită ! Eşti un idiot, Emmanuil, şuieră Johannes ; părea gata să-1 sugrume pe păcătosul de frate-său cu mîinile lui. Dă doamne să cîştigăm cît mai mult în afacerea asta !

— Te înşeli, Johannes, observă Thomas. Nu vom căuta profituri exagerate în această comandă, nu avem de gînd să ne îmbogăţim de pe urma situaţiei grele în care se află ţara noastră. Din păcate, sîntem nevoiţi să acceptăm o remuneraţie modestă, fiindcă altfel firma n-ar putea exista. Relaţiile noastre cu nemţii vor fi controlate de autorităţile daneze. Ele vor aprecia dacă preţurile pe care le cerem sînt juste, şi fii liniştit, Emmanuil : firma creată de admirabilul nostru tată se va dezvolta mai departe sub conducerea mea, ca o întreprindere ireproşabilă. Dacă nu ai altă observaţie de făcut, în ce mă priveşte, eu nu mai am nimic să vă comunic astăzi şi putem trece dincolo la simpaticii tăi prieteni, Emmanuil.

Evelin se ocupa cu succes de musafiri. Cînd fraţii intrară în salonul spaţios, găsiră adunaţi vreo douăzeci de bărbaţi şi femei. In cea mai mare parte a lor, bărbaţii erau tineri, oebărbieriţi, ,cu părul mare, cu jachete de Islanda şi pantaloni şifonaţi. Johannes îi privea cu un violent sentiment de dezgust; în schimb, Evelin era în elementul ei. Se instalase între doi sălbatici, nebărbieriţi şi vădit nespălaţi care, după toate aparenţele, păreau gata s-o înghită de vie. „Din partea mea, n-aş avea nimic împotrivă", îşi spuse Johannes.

Emmanuil prezentă fraţilor săi pe cîţiva dintre fruntaşii culturii adunaţi ta salon, pomenind contribuţia fiecăruia la viaţa culturală a ţării. Culegerea de versuri a poetului Sandscov *Scoica sufletului meu* avea să-şi exercite influenţa asupra liricii daneze de-a lungul mai multor generaţii. Criticul de artă Jen- sen-Screvs — un tînăr cu sclipiri de fiară în ochi — era cunoscut pentru spiritul său incisiv. Erau de faţă cîţiva pictori tineri şi nişte poeţi începători care-şi aleseseră drept ţel să contribuie la renaşterea artei prin religie, lucru care îl pasiona foarte mult pe Emmanuil. Se serviră tot felul de băuturi tari şi de gustări alese cărora aceşti reprezentanţi de elită ai intelectualităţii le acordară o deosebită atenţie.

—■ Ce plăcut e, nu-i aşa, Johannes ? g'ngurea Evelin. De ce nu organizăm noi niciodată asemenea serate ? Ce simpatici sînt oamenii ăştia, inteligenţi, amuzanţi, interesanţi. Uite, acela lung, cu barba roşcată, mi-a povestit că a fost de trei ori internat în spital, fiindcă s-a otrăvit cu gaz.

— Gazul nu face două parale, mormăi Johannes. Sfătuieşte-1 mai bine să se stropească cu gaz şi să-şi dea foc. Nu găseşti aici nici măcar un whisky ca lumea, numai vinuri, lichioruri şi alte fleacuri de felul ăsta. Adunătura asta de cretini nu e pentru ^ine. Hai acasă !

—• Nu merg, doamne fereşte ! se apără Evelin. E foarte vesel aici şi sînt hotărîtă să rămîn. Pleacă tu, dacă vrei.

— De asta poţi să fii sigură, făcu el şi porni spre uşă. N-avea nici un rost să rămînă în mijlocul acestor trîntori fără nici o ocupaţie serioasă, care nu ştiau decît să se joace de-a intelectualii. El era un om seriqş, un om practic, ..

Buna dispoziţie creştea pe măsură ce tăvile şi sticlele se goleau. Emmanuil era în elementul lui. Se simţea un Mecena care primea pe tinerele speranţe ale culturii şi

uitase complet de convorbirea importantă în legătură cu afacerile firmei. Patefonul cînta, musafirii dansau, iprin ferestrele camuflate se revărsau peste ţara ocupată melodii de dans anglo-saxone. Dincolo de zidurile casei se întindea oraşul mut, împietrit; liniştea era întreruptă doar de tropăitul patrulelor militare ¡nemţeşti.

— îmi permiteţi să mă recomand, domnule inginer ? se adresă lui Thomas Klithord un bărbat înalt' şi slab. Mă numesc Hasse, Erich Hasse, sînt profesor de teologie.

Profesorul zîmbi sfios şi dădu la o parte o şuviţă de păr ondulat de pe faţa sa frumoasă, bine rasă, cu ochi pătrunzători. Dintre toate maimuţele acelea bărboase, singur profesorul semăna a om ; se cunoş-f tea îndată că e dintr-o familie de oameni cumsecade şi că trebuie să fie un om capabil, dacă la o vîrstă atît de tînără era profesor — ce-i drept numai de teologie.

•— Sînteţi un prieten al fratelui meu, domnule profesor ? se interesă Thomas.

— Intr-o oarecare măsură, da, răspunse Hasse. Dar în vremurile astea grele trebuie să cercetăm mereu pulsul tineretului. Unii dintre tinerii de aici sînt talentaţi, chiar foarte talentaţi, at'îta doar că sînt cam confuzi.

— Sînt convins că aveţi dreptate, fu de acord Thomas Klithord.

— In vremuri ca astea, multe atîrnă de atitudinea tinerilor, adăugă profesorul. M-ar interesa însă foarte mult să ştiu ce credeţi dumneavoastră, un remarcabil reprezentant al economiei noastre, despre viitorul patriei. Care e părerea dumneavoastră, nemţii vor învinge ?

— Asta n-o ştie nimeni, răspunse prudent Klithord. Singurul luc.ru cert e că-i avem aici, la noi în ţară şi trebuie să ţinem seama de acest fapt.

— Sigur că da, fu de acord profesorul. Am relaţii în cercurile politice apropiate guvernului şi cunosc mai mult sau mai puţin starea de spirit care domneşte în sînul lui. Totul trebuie să decurgă în linişte. Nici un fel de rezistenţă, nici un fel de conflict.' De aci reiese — după părerea mea — şi sarcina culturii noastre : ea ¡are menirea să îndemne tineretul danez să fie rezonabil şi să recurgă mai des la valorile noastre religioase şi populare străvechi. Trebuie să studiem trecutul, să ne adresăm măreţelor comori tradiţionale ale culturii noastre şi să ne bucurăm de ele în

această noapte întunecoasă. Trebuie să liniştim tineretul acesta prea zburdalnic, prea nerăbdător, ca nu cumva să facă vreo prostie, ca nu cumva cîţiva iresponsabili să-1 îndrepte spre acte iremediabile. In numele cerului, trebuie să luptăm împotriva dezordinii.

•— Sînt convins că aveţi dreptate, recunoscu Tho- mas dînd din cap. Nici un fel de rezistenţă, nici un fel de conflicte, totul trebuie să decurgă în linişte.

■— Mă bucur că un eminent reprezentant al cercurilor noastre economice vede lucrurile iaşa cum le văd şi eu. Dar[5] dumneata ce crezi, maestre Bagebakke ?

Rostise această întrebare adresîndu-se unui individ tînăr încă, dar aproape chel, bine ras, cu o ţinută vădit academică, care urmărise discuţia lor, jucîndu-se cu un pahar.

— Cred că trăim clipele uneia din cele mai importante cotituri ale istoriei, declară maestrul şi sorbi o înghiţitură de vin. Oricare ar fi învingătorul, vremurile de altădată nu se vor mai întoarce. Noi slo- gane vor fi proclamate. Literatura noastră ne-ia hrănit cu un realism sec, steril, care nu este o adevărată hrană spirituală. Gîndiţi-vă numai la cei cîţiva domni nenorociţi lipsiţi de talent ca Nexo, Knut Bekker, Kirk, Scherfig sau Helsted [5], cel ros de năzuinţa perversă spre luciditate şi raţiune 1

— Da, aş putea aminti şi eu o mulţime de alte nume tot atît de odioase, se amestecă un alt invitat. Trebuie să renunţăm la descrierea realităţii, căci ce înseamnă ea pentru om ? Trebuie să înţelegem că baza existenţei este iraţionalul. Lozinca literaturii noi este : *credo, quia absurdum est* — cred, fiindcă este absurd.

— Eu găsesc formula dumitale prea categorică, se opuse profesorul. Această tendinţă de evadare din realitate şi dragostea de iraţional amintesc destul de bine programul nazismului german în domeniul culturii. Aş prefera să ne concentrăm atenţia asupra realităţii noastre nordice, lăuntrice, istorice, să folosim moştenirea rămasă de la 'strămoşii noştri ¡sau, dacă mă pot exprima astfel, să ne reculegem. în timpurile acestea întunecate, deasupra mormintelor eroilor noştri din trecut.

5 Cei mai mari scriitori progresişti contemporani din Danemarca (n. r.).

— De fapt, e cam acelaşi lucru, admise Bagebakke. Nu ne exprimăm la fel, dar urmărim aceeaşi idee. De altfel, îndrăznesc să afirm că există un sîmbure de adevăr şi în nazism.

Glasuri vesele răsunau prin odăi, fumul de ţigară plutea leneş, luminările de stearină răspîndeau o lumină blîndă, în timp ce de-a lungul şi de-a latul ţării oamenii se strecurau înspăimîntaţi, prin ¡noapte, ştiind că se află sub stăpînirea răului.

CAPITOLUL XI [s]

Thomas Kliihord îşi vizitează iatăi, pentru a-i explica uriaşele perspective ale firmei. Aici se întilneşte cu sora lui, Sara

Thomas nu era prea încîntat că va trebui să stea de vorbă cu bătrînul Greis. In ultimul timp, fusese foarte ocupat cu pregătirile pentru lucrarea cea mare,
pe care urma s-o înceapă, dar nu mai putea tărăgăna vizita la tatăl său : nu voia ca bătrînul să afle despre afacerile firmei de la alţii.

„Ei drăcie, dar mult îl mai respect! se miră el, urcîndu-se în maşină şi pornind spre Hellerup. Parcă m-aş duce la un examen ; şi doar sînt conducătorul firmei, am dreptul să fac cum mă taie capul. De ce ne temem oare atîta de tata ? Nu ne-a bătut niciodată cînd eram copii şi nu-mi amintesc să ne fi spus vreodată vreun cuvînt greu".

Thomas zăbovi puţin lîngă maică-Sia bolnavă, în dormitorul cu mobilă veche, greoaie. Apoi se ridică, nervos:

— Mai dau pe la tine înainte de plecare, mamă. Trebuie să vorbesc întîi cu tata despre afaceri. Ce mai face ?

— Caută casă, îl informă Kestin. Asta e prea mare pentru noi. Greis vrea să cumpere una mai mică şi mai departe de oraş.

■— Foarte cuminte, aprobă Thomas şi se gîndi, bucuros, că în curînd nu-1 va mai simţi în imediata apropiere. Viaţa afară din oraş e mai sănătoasă pentru voi. Ar fi bine să

găsiţi o casă confortabilă, cu o grădină mare, în oare tata să-şi poată găsi ceva de lucru. Are încă atîta energie !

Thomas intră în birou şi se înfurie cînd o văzu pe Sara acolo.

•— Bună ziua, Sara, o salută el. Ce-ar fi dacă te-ai duce la mama să-i ţii puţin de urît, cît discutăm noi despre afaceri ?

— E vorba de firmă ? întrebă tăios Sara Abilhord.

— Da, aş vrea să-i comunic tatei cîte ceva despre mersul treburilor... Pe tine te-ar plictisi...

— Ba de loc, doresc foarte mult să ştiu şi eu despre ce e vorba, îl întrerupse Sara. Sînt şi eu, într-o oarecare măsură, coproprietară.

— Mă rog, cum vrei, făcu Thomas şi înjură în gînd. Niciodată nu dăduse atenţie surorii sale şi pentru el rămăsese o enigmă cum un om ca Torsten Abilhord o luase de nevastă. Nu-i păruse niciodată prea fru- moaşă ; de altfel, îmbătrînise şi se vestejise înainte de vreme, deşi nu ducea lipsă de nimic. — Da, dragă tată, e vorba de lucrări mari, pe care guvernul ne-a cerut să le executăm sau, mai bine zis, ni le-a încredinţat spre executare...

— Pentru nemţi ! Pentru duşmanii patriei ! îl întrerupse Sara.

— N-iare rost să discutăm acum dacă nemţii sînt sau nu duşmanii patriei ! se-nfurie Thomas. In orice caz, guvernul a încheiat un acord cu ei, iar regele a făcut apel la noi toţi, cerîndu-ne să păstrăm ordinea şi liniştea. De aceea, Sara, este deplasat să spui că firma lucrează pentru duşmanii patriei. Şi apoi, pot să-ţi comunic că soţul tău a luat parte la toate discuţiile noastre atît cu miniştrii, cît şi cu nemţii.

— Torsten cunoaşte bine legile, dar habar n-are ce-i aia onoare, rosti cu amărăciune Sara.

— Rosteşti cuvinte grele, draga mea şi ar fi fost mai bine dacă nu le-ai fi spus. Să ştii, tată, că imediat după vizita nemţilor, am luat legătura cu cercurile politice conducătoare şi am primit personal o confirmare scrisă de la primul-ministru, care subliniază că datoria noastră este să le executăm cererea.

Scoase scrisoarea primului ministru şi o întinse pe masă în faţa lui Greis. Acesta o citi fără grabă, cu atenţie..

— Şi ce fel de lucrări veţi avea de executat ? întrebă el.

■— Deocamdată au nevoie de piste de decolare pentru avioane. Mai tîrziu va fi, probabil, vorba de hangare, cazemate, cazărmi şi alte construcţii de soiul ăsta. N-avem încotro, trebuie să executăm ceea ce ne cer. In caz contrar, nemţii ar începe să construiască singuri şi guvernul se teme că asta ar duce la fascizarea clasei muncitoare.

— Prostii ! obiectă Sara. Asta nu-i decît un pretext. Nici un muncitor nu va deveni nazist pentru că a fost trimis cu lopata în mînă la aerodrom ! Dimpotrivă 1Mai e şi o problemă pusă de politica salariilor. Nu încape îndoială că meniţii ar oferi lefuri mai mari, pentru a iatrage pe muncitori, ceea ce ar duce foarte curînd la sporirea generală a salariilor şi la inflaţie.

— Ai semnat vreun contract cu ei ? întrebă Greis.

— Deocamdată avem o convenţie verbală. Torsten se ocupă de contract.

— O convenţie între oameni de „onoare" ! rîse cu amărăciune Sara.

— Sara, te rog să încetezi, o mustră Thomas. Nu ai dreptul să mă jigneşti. Eu nu fac decît să-mi îndeplinesc o datorie patriotică.

— Şi ai să cîştigi bine din asta ?

— Dar ce, tu ai de gînd să renunţi]$_a$ partea ta din acest cîştig modest şi cinstit ? Soţul tău, în orice caz, n-ar fi prea îneîntat să te audă.

— Şi în ce constă înţelegerea voastră ? întrebă Greis.

Thomas nu se grăbi să răspundă ; era chestiunea cea ¡mai ¡delicată. Ii venea să spună ¡că nu ajunsese la ¡nici un fel de înţelegere, nefiind sigur că Greis va aproba contractul încheiat.

— Să vezi, tată, am socotit că lucrul esenţial este să nu expun firma la nici un risc, vorbi el. Nu ştim încă ce lucrări le trebuie nemţilor, aşa că nu le-am putut prezenta nici un deviz. Ne-am înţeles numai cu privire la procentul din floarea materialelor şi a salariilor.

— Cît?

— Zece la sută din preţul de cumpărare al materialelor şi douăzeci şi cinci la sută din totalul salariilor plătite.

Bătrînul Greis îl ţintui cu o privire atît de fixă şi de întunecată, încît Thomas simţi cum îl trec toate năduşelile. Să-1 ia dracu pe bătrîn, are de gînd ¡să facă scandal ! ?

— Cu asemenea contracte, ticăloşii se îmbogăţesc repede, decretă Greis Klithord. Nu pot să-ţi spun decît atît : nu-mi place afacerea asta.

— Operaţiile vor fi controlate de autorităţile daneze, deconturile noastre vor fi verificate şi revizuite. Nici nu poate fi vorba de profituri preia rmari. In afară de asta, ştiu prea bine la ce mă obligă bunul renume al firmei.

— Nu-mi place afacerea asta, repetă Greis cu un aer gînditor.

— Aş vrea să înţelegi, dragă tată, că a fost singura cale posibilă. Am fost siliţi să executăm ordinul guvernului...

— Guvernul ţi s-a adresat ţie ?

— Nu, am primit ordinul după ce am arătat cum stau lucrurile. Citeşte scrisoarea primului ministru, e negru pe alb. Ai ascultat şi tu cuvîntarea b.itrînu- lui, bunului nostru rege. Lucrurile trebuie să decurgă în linişte şi fără incidente. Trebuie sa executăm ceea ce ni se cere.

— Da, asta le convine cel mai mult nemţilor, făcu Greis. Să ¡nu-ţi închipui cumva că am căzut în mintea copiilor, pe mine ¡nu mă păcăleşti cu pălăvrăgeala asta.

— Dar ce ar fi trebuit să fac, după părerea ta, cînd m-am pomenit aşa, tam, nesam cu nemţii în birou ?

— Să le fi răspuns că nu ştii să construieşti aerodromuri şi alte porcării militare. Să le fi explicat că nu tu i-ai chemat şi că nu doreşti să lucrezi pentru ei. Aşa le-aş fi răspuns eu, dacă ar fi fost firma mea. Acum, ia întreaga răspundere asupra ta, eu nu vreau să am nici un «mestec în treburile tale.

Thomas Klithord îşi scoase batista şi-şi şterse năduşeala de pe frunte. A dracului de neplăcută discuţie, dar era inevitabilă. Bătrînul nu înţelegea de loc noua situaţie. Trebuie să fie un fel de scleroză din cauza vîrstei. S-a ramolit rău bătrînul ! Nu mai lipseşte decît să fie la fel de idiot ca Emmanuil şi să ceară ca firma să lucreze fără profit. Dar, ce dumnezeu, eu hotărăsc, eu — Thomas Klithord 1 Aici e rost de cîştigat bani şi eu ştiu cum să pun mîna pe ei.

— Poate ca ar fi trebuit să refuzăm, dar un astfel de răspuns ne-ar fi atras neplăceri şi, cine ştie, ar fi creat chiar dificultăţi guvernului, declară el. Diar îţi făgăduiesc, tată, că îndată ce va fi posibil din punct de vedere politic, am să încerc să ies din buclucul ăsta. Nu te terne, sînt un om matur şi, dă-mi voie să adaug, sînt foarte conştient de răspunderea pe care o port...

— Cred că ai ales un moment absolut nepotrivit pentru discursuri ditirambice închinate ţie, Thomas, îl întrerupse Sara. Cunoşti noul termen ■— speculant cu furnituri de război ? A, nu l-ai auzit încă ?

Thomas Klithord simţi că se sufocă de furie. Blestemata dracului ! Sora ta să te insulte în faţa bătrînu- lui tău tată ! ? Şi tu să nu-i poţi răspunde aşa cum merită. Sara a fost totdeauna copilul preferat al lui Greis şi el nu îngăduie să se răstească cineva la ea.

— Vorbele tale mă rănesc mai mult decît îţi închipui, Sara, declară el pe un ton jignit. Ceea ce fac eu e pentru binele patriei, dacă vrei mă crezi, dacă nu, nu. Torsten e perfect de acord cu mine.

■— Nu mă îndoiesc de loc.

— Şi acum, tată dragă, cred că ţi-am dat toate informaţiile posibile pentru moment. Aş vrea să-mi iiau bun rămas de la mama şi să plec, am foarte mult de lucru.

— Să nu-i spui imamei că lucrezi''pentru nemţi — îi interzise Greis cu asprime — inima ei n-ar suporta ştirea asta. Şi acum, lasă-mă, trebuie să reflectez şi eu. Ţi-am încredinţat conducerea, tu porţi răspunderea firmei, tu ai grija muncitorilor. Trebuie să mă mai gîndesc, dar ţi-o spun de la început, Thomas, nu-mi place treaba asta. Aşi fi preferat să refuzi. Avem destule resurse şi am putea rezista o bună bucată de vreme fără să facem nimic.

— Am avut cele mai bune intenţii şi sper că, după ce vei reflecta în linişte, vei fi de acord cu miine, răspunse Thomas şi se sculă să plece. Mă duc la mama să-i spun la revedere. Vii teu mine în- oraş, Sara ?

— Nu, mulţumesc, eu mai rămîn.

Thomas Klithord intră în camera mamei sale şi se lăsă istovit pe un scaun, lîngă patul ei. In sfîrşit, discuţia cu tatăl său avusese loc. Greis rămăsese destul de calm şi Thomas avea acum mîinile libere.

— Te-a certat rău, Thomas ? întrebă Kestin cu un zîmbet slab. Judecind după mutra pe care o faci, s-ar zice că te-a scărmănat bine.

— Nu, mamă, de loc. Am discutat în linişte şi înţelegere diferite afaceri. Tata e un om de o inteligenţă rară, pricepe îndată ce vrei să-i spui.

— Da, e foarte deştept, şopti Kestin. Dar pentru mine, bunătatea lui e încă şi mai de preţ. Nu există pe lume soţ mai bun decît el, deşi în anii grei, cînd muncea mult, aproape că nu-1 vedeam. Nici nu ştii ce rău îmi pare, Thomas, că va trebui să mă despart curînd de el.

— Ce vorbeşti mamă, arăţi din ce în ce mai bine ! strigă Thomas speriat. Doctorii spun că fleacul ăsta la inimă n-are nici o importanţă. Peste o săptămînă, două o să fii zdravănă şi sănătoasă.

Kestin .îi zîmbi :

— Da, aşa spun doctorii, dar ei habar n-au de nimic. Am o presimţire şi ştiu că nu mai am mult pînă să-mi sune ceasul. Nu te necăji, băiatule, am trăit frumos alături de Greis.

Ochii lui Thomas se umplură de lacrimi. Ţinuse totdeauna foarte mult la mama lui, cea bună şi modestă şi gîndul că s-ar putea s-o piardă în curînd îl neliniştea adînc. Thomas era fiul cel mai mare şi îşi amintea ca prin vis de mica lor fermă de altădată, pe ţărmul de vest, de odăile joase şi de grajdul cald.

— Voi, băieţii, să nu uitaţi niciodată că purtaţi numele cinstit al unui om de treabă, şopti mama.

— Nu, mamă dragă, niciodată, făgădui solemn Thomas.

La plecare, o sărută şi porni spre automobil cu lacrimi în ochi. Era mişcat : ce frumos e să poţi vorbi cu atîta seninătate despre moarte ! se minuna el. Ta- tăi lui e o personalitate mare şi puternică iar mai- că-sa — o femeie excepţională. Dar ce cuvinte i-a spus soră-sa... ce expresii dezgustătoare... lui, care poartă numele cinstit tal unui om de treabă. Şi cu cîtă răutate vorbea ! Dar ce să-i faci, aşa e

Sara. Asemănarea dintre ea şi maică-sa e numai exterioară ; caracterul nu 1-a moştenit.

Cînd ajunse aproape de oraş, Thomas fredona. Se gîndi că nu apucase nici să mănînce şi că merita un dejun uşor după care să-şi bage iar nasul în hîr- ţoage şi să se ţină de lucru. Nu poate să stea degeaba, e un mare om de afaceri şi la urma urmelor este şi el o personalitate importantă. I se prevesteşte un viitor luminos şi fericit. A, da, ţara e ocupată, trebuie să ţină seama de asta, dar lucrurile se vor linişti, cu siguranţă. Numai de s-ar ţine bine, de ar profita cît mai mult de pe urma noii situaţii.

Thomas opri maşina în faţa unui ¡mic restaurant select. Era încă mişcat şi în aceeaşi dispoziţie plină de duioşie. Cînd chelnerul îi aduse homarul pe c.are-1 comandase, Thomas îl privi şi pe acesta duios. Crusta roşie contrasta atît de viu cu faţa de masă albă ! Roşu şi alb — minunatele culori ale vechiului Danne- brog

C A P I T O L U L \ X I I

Firma ,,Klithord şi Fiii" desfăşoară o acti- vitaie intensă în Iutlanda de Nord

Veneau de departe muncitori tineri şi bătrîni, în căutare de lucru. Unii veneau hăt, de prin Iutlanda de Sud, zilieri de la capătul lumii, din locuri uitate de dumnezeu, unde nu mai găseau nimic de făcut; veneau meseriaşi, şomeri de la oraşe, şoferi care-şi pierduseră slujba pentru că nu mai exista .benzină. Cutreierau ţara în grupuri sau răzleţi ; puţini erau cei care nu fuseseră încă nevoiţi s-o pornească de acasă. Aproape toţi aveau neveste şi copii, care cereau de mîncare ; viaţa era din zi în zi mai scumpă şi ei auziseră că aici toată lumea găseşte de lucru. . Sau .poate că la oficiul asigurărilor sociale, un funcţionar spusese vreunuia .din ei că nu se vor mai plăti ajutoare.

■— .Nu mai putem plăti ajutoare în vremurile astea grele. Dacă lucrurile merg şi mai departe tot aşa, în cîteva zile n-o să mai avem un ban în casă. Nu uitaţi că sîntem o ţară ocupată, trebuie .să facem economii. Totuşi, acum mai puteţi găsi de lucru.

— Unde?

— La aerodrom. Se pare că acolo e nevoie de oameni şi că se plăteşte bine.

— Va să. zică, vor să ne silească să muncim pentru nemţi ? Da ce, noi sîntem nazişti ?

— Cine vă sileşte ? In ţara noastră fiecare are dreptul să facă ce vrea ; numai să nu calce legile, se-nţelege. Ştiţi asta tot atît de bine ca şi mine. Dar dacă vi se oferă de lucru, trebuie să acceptaţi, altfel, pierdeţi dreptul ¡la ajutor.

— Dar nimeni nu ne poate cere să muncim pentru nemţi!

— Am primit o circulară... Ce să facem ? Şi-apoi, nu munciţi pentru nemţi, ci pentru firme mari daneze, îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar altă ieşire n-aveţi.

Şi bărbaţii se întorceau în cocioabele lor acoperite cu paie, în odăiţele lor sărăcăcioase, dîndu-şi seama că munca asta nu era pentru ei. Ştiau că unii se aveau bine cu nemţii — moşierii cei trufaşi, negustorii fanfaroni, hoţii, huliganii, ticăloşii şi escrocii -— dar ăştia nu însemnau mare lucru pentru oamenii cinstiţi. Cîţiva avuseseră prilejul să ia parte la adunările organizate de nazişti şi asta le fusese de ajuns. Lepădăturile se scurgeau puhoi spre aerodromuri ca să lucreze pentru nemţi, dar asta nu însemna că munca lor era cinstită.

Se îndreptau din nou spire oficiile de asigurări sociale din Silkeborg, Hobro, Hadsund sau Vard, din Brovst, Uldut sau Hals. De data asta însă, funcţionarii nu mai stăteau la discuţii ; le comunicau scurt că şomerii nu vor mai .primi ajutoare şi că singurul lucru ce li ise poate plăti e costul biletului pînă la locul de muncă. Cînd poţi găsi de lucru, ce rost are să umbli fără nici o treabă ?

Mulţi strîngeau pumnii şi băteau în ferestruica ghi- şeului ; dar în zadar. Ei nu erau oameni mari. Aveau neveste şi copii, pe care-i vedeau zilnic slăbind şi ofi- lindu-se, scumpetea era tot mai înspăimîntătoare, banii se topeau şi nu apucau să cumpere nimic cu ei. Cînd se adiresau delegatului sindical, acesta ridica din umeri şi răspundea pe un ton morocănos :

— E o porcărie, înţeleg. Vor să ne silească să muncim pentru nemţi.'Dar n-aveţi încotro, trebuie să primiţi, altfiel cine ştie dacă n-oir să vă trimită în Germania. Tot e mai bine acasă.

— Dair ce, noi n-avem guvern ?

—• .Nimeni nu ştie încă ce socoteli au cei din guvern. Şi ei au laţul de gît. Nici ei n-o să vă ajute. Mai bine duceţi-vă la lucru.

Şi iată că şuvoiul de şomeri se urneşte spre Aal- borg. Sînt toţi cei ce n-au avut noroc să capete de lucru la exploatările de turbă sau în păduri, unde copacii se taie cu nemiluita ; nemţii au nevoie de lemn, chiar dacă e verde.

Oamenii se înghesuie în trenuri şi în autobuse, merg cu bicicletele, pe jos sau în camioanele de ocazie, care vin spre oraş în convoaie. Şi şoferii trebuie să trăiască. N-au benzină, dar au nemţii şi dacă marile firme binevoiesc să lucreze pentru nemţi, de ce n-air face-o un biet şofer ?

Mai toată lumea capătă de lucru. Chiar şi ţăranii bătrîni, care de mult s-au lăsat de muncă, au auzit că se poate cîştiga la aerodromuri şunu s-au putut împotrivi ispitei, au venit şi ei. Muncitorii veniţi din orăşele şi din sate priveau tulburaţi la forfota omenească de pe întinderile uiriaşe : o armată întreagă de oameni cărau buşteni, se învîrteau pe lingă maşini şi betoniere, mînuiau tot felul de instrumente ; camioane grele alergau în toate direcţiile, maiştrii înjurau, şi cîţiva nemţi, cu priviri posomorite, dădeau ordine. Avioanele nemţeşti semănau cu nişte păsări apocaliptice. Pentru ele se construiau acum aerodromurile noi, să aibă de unde-şi lua zborul ca să-şi arunce ouăle purtătoare de moarte. Acolo, pe locul acela, de unde moartea avea să se înalţe în văzduh, era zarvă mare ; danezi şi germani strigau şi înjurau, ici-colo se iveau santinele mute, atente, cu puşca la umăr. /vluncitorii oftau şi-şi ziceau : „Da, urîtă treabă, dar am fost siliţi s-o facem. N-avem încotro, trebuie să muncita, nimeni nu ne dă de mîncare pe degeaba."

Printre ei se aflau însă şi şmecheri care ştiau să profite de împrejurări, angajîndu-se în două au chiar trei locuri deodată. Lucrau cîteva ore într-un sector, apoi treceau sub .un pretext oarecare în sectorul vecin, iar cei mai abili izbuteau să lucreze şi în al treilea sector. Salariile pe care le încasau din trei locuri nu le rupeau buzunarele, iar de control nici nu putea fi vorba — nimeni nu avea timp pentru aşa ceva.

Şi apoi, cine să-i controleze şi pentru ce ? Munceau doar pentru victoria Germaniei, cheltuielile n-aveau nici o importanţă ; esenţialul era ca totul să meargă repede. Cu cît mai multe nume figurau pe state, cu atît mai iute se termina lucrarea. Iar cînd puternicul Reieh german va

învinge, via restitui cu dobîndă banii pe care îi plăteşte acum Banca Naţională a Danemarcei. Cea mai bună garanţie e onoarea germană. De altfel, „Klithord şi Fiii" este o firmă daneză onorabilă ,şi antreprenorii care lucrează pentru ea nu ră- mîn ¡nici ei în pagubă. Controlul nu e prea .sever, iar antreprenorii primesc cu atît mai mult la sută, cu cît e mai mare suma totală a salariilor pe care le plătesc.

Şi printre şoferi erau destui şireţi care-şi făceau interesele. Aflaseră de la început că pentru transportul a ¡două tone ¡se plăteşte imai mult ¡decît pentru transportul unei singure tone şi acum falsificau cifrele care indicau capacitatea camioanelor. Pielea ţi-e mai aproape decît cămaşa. Banii curg gîrlă, de ce să nu profiţi de ocazie ! Norocul îţi surîde atît de rar în viaţă cînd eşti mic şi neînsemnat.

Uriaşul aerodrom amintea de Klondyke, unde căutătorii de aur, escrocii şi hoţii roiau printre muncitorii cinstiţi mînaţi de nevoi. Spre seară, puhoiul de oameni se îndrepta spre oraş. Muncitorii căutau pentru noapte un adăpost, pe care-1 plăteau cu bani buni. Dormeau cîte doi-trei în nişte chichineţe neîncăpătoare, în hambare transformate peste noapte în locuinţe, în pivniţe şi magazii, plătind pentru un metru pătrat mai mult decît dacă ar fi înnoptat la hotel „Phoenix". Mîneau la birturi mici sau îşi găteau singuri şi trimiteau acasă ce le mai rămînea din salariu. Dar scumpetea era ¡fantastică în oraşul acela, iar banii parcă se scurgeau printre degete.

Cine cîştigă bani mulţi, trăieşte ca bogătaşii. Oamenii se îndreptau veseli spre marile restaurante, în care înainte nu pătrundeau decît moşierii de prin împrejurimi; Proaspeţii îmbogăţiţi năvăleau în saloanele cu pereţii auriţi, unde cînta muzica şi se auzea clinchetul paharelor cu vin. Erau afacerişti abili, care nu lăsau să le scape nici o ocazie de a-şi umple buzunarele •—• antreprenori şi şoferi, speculanţi şi negustori, angrosişti sau agenţii lor, care ofereau consumatorilor tot felul -de mărfuri, ştiind cît trebuie să ceară pe ele. In urma lor venea un puhoi de prostituate din Copenhaga, care auziseră că aici se descoperise o vînă de aur. Şi zilnic soseau altele şi mereu altele.

Ăsta era adevărul. Micul orăşel din Iutlanda de Nord, care fusese pînă atunci un paşnic centru industrial şi comercial, devenise în scurtă vreme o Sodomă. Pe străzi păşeau

ţanţoşi ofiţerii armatei de ocupaţie : se simţeau ca la ei acasă în protectoratul- model al Danemarcei, petreceau cu tot felul de femei prin restaurante, laolaltă cu speculanţii, ba uneori pătrundeau şi în familiile burgheze onorabile. La urma urmelor, dracu nu-i chiar aşa de negru cum se spune ! Toţi nemţii ăştia se poartă decent, cuviincios şi plătesc totul — din miliardele contului de clearing.

Oamenii simpli încleştau pumnii. Dar trebuiau să tacă şi să aştepte. Dispreţuiau pe speculanţii şi pe îmbogăţiţii de război, iar pe soldaţii nemţi îi ignorau, de parcă nici n-ar' fi existat. Poporul îi întâmpina pretutindeni cu o răceală în care mocnea ura, şi ori de cîte ori Oberbaurat von Driberg observa acest protest mut, tresărea zicîndu-şi : „O ţară minunată, bogată ; un popor de irasă ariană pură, dar lipsit de voinţă, un popor care şi-a pierdut străvechea forţă germanică. Şi aici a prins rădăcini bolşevismul. Dar să avem răbdare, o să le venim noi de hac ! Sîntem aici, aici o să rămînem şi cînd va veni timpul, vom şti noi să facem educaţia acestor elemente descompuse".

In fond, von Driberg nu avea nici un motiv să se plîngă. Avea o amantă, o blondă minunată, Ie tip arian. Era chelneriţă la un restaurant şi-1 costa destul de scump, îşi spunea von Driberg, care era un neamţ gospodar, ordonat şi chibzuit. Pe de altă parte, însă, se găseau atîtea surse speciale de venituri că omul putea să-,şi permită să nu mai tremure pentru fiecare ban. Aşa, de pildă, n-aveai decît să vinzi ceva benzină din depozitele organizaţiei „Todt". Nu era o operaţie absolut legală, se-nţelege, dar în vreme de război, ce mai contează un pic de benzină la un buget uriaş •— o picătură într-un noian de apă ! Von Driberg era plin de veneraţie faţă de Führer şi era convins că e un om cu vederi largi care nu se uită la astfel de fleacuri.

Munca pe aerodromuri se desfăşura în ritmul dorit. Ce oameni capabili sînt inginerii ăştia danezi ! Ce bine îşi cunosc meseria ! Cîştigă, e drept, mulţi bani — află unele lucruri... dar astea-s fleacuri, numai treaba să meargă. Iar cînd totul are să fie gata, va primi, poate, o răsplată frumoasă, o avansare, o decoraţie chiar. Şi von Driberg trimitea scrisori lungi soţiei sale la München, în Hermann Göri-ng- strasse, şi-i povestea despre munca ce-i fusese

încredinţată în ţara străină, de dorul lui de familie şi de casă.

„Nu-ţi fie teamă, dragă Magda, războiul se va sfîrşi în 'curînd si noi vom învinge. Heinz al nostru fiu va apuca să-şi Iservească patria 'CU arma ¡în mînă în acest război. Cînd va împlini vîrsta cuvenită pentru această onoare, totul se va fi terminat. Mă gîndesc zi şi noapte la tine şi la copii, ori de cîte or'i obligaţiile mele îmi (dau puţin răgaz. \Heil Hitler..."

'Dar sirenele urlau tot mai des şi cît timp lătrau tunurile antiaeriene oamenii se grăbeau să se ascundă în adăposturi. Avioanele de vînătoare germane, care se înălţau pentru a apăra aerodromul, se prăbuşeau în flăcări ; bombele explodau cu bubuituri puternice. Case şi vieţi omeneşti erau distruse; englezii nu cruţau oraşele paşnice şi bombardau bisericile şi spitalele.

Thomas Klithord nu putea suferi nopţile cînd trebuia să sară din pat, să-şi pună paltonul şi să coboare în adăpostul antiaerian al hotelului. Dar socotea ca o datorie, să vină' cît mai des pe şantier : trebuia **să** supravegheze mersul lucrărilor şi să discute cu nemţii. Şi Thomas nu era omul care să dezerteze de la datorie, chiar cu riscul de a-şi strica somnul şi de a-şi primejdui viaţa. ,

C A P I T O L U L XIII

în care prietenul nostru Thomas Klithord are diferite neplăceri. El dă însă dovadă, ca întotdeauna, că e un om de afaceri şi că are mult simţ practicDouă alarme aeriene — înseamnă că trebuie să te ascunzi de două ori în aceeaşi noapte în subsol [1]— asta era prea de tot; şi cînd în dimineaţa următoare omul de serviciu îi bătu în uşă, Thomas Klithord sări din pat, drăcuind. Cîteva clipe rămase încremenit în faţa uşii, cu faţa lipsită de orice expresie, cu mîinile crispate nervos, pînă ce îşi dădu seama că nu era vorba de bombardament, ci de o deşteptare obişnuită într-o zi de lucru. Se îmbrăcă în grabă şi îndreptîndu-se spre lift socoti că după o asemenea noapte cel mai nimerit lucru era să bea un coniac. O fi deschis barul?

Da, era deschis.

— întotdeauna deschidem devreme cînd avem alarmă noaptea, explică barmanul. Thomas Klithord comandă un pahar mare de coniac şi aprinse o ţigară. Gustă — da, într-adevăr era bun coniacul ; se servea numai vizitatorilor de soi.

Un om îndesat, de statură potrivită, intră în bar. Costumul de sport şi faţa roşie, bătută de vînt.iri, dovedeau că e obişnuit să întîmpine răsăritul -oarelui la pescuit şi că la o masă, între vînătoiri, nu refuză un pahar de whisky de culoarea lemnului iroşu. Il salută cu glas tare pe barman şi comandă un vhisky. Deodată îl zări pe Thomas şi faţa lui deveni stacojie, de parcă l-ar fi lovit un atac de apoplexie.

— Jensen, nu vreau nimic, strigă el. Mă duc în altă parte. Trebuie să ştii, Jensen, că nu beau whisky în societatea escrocilor şi a speculanţilor de război.

Degetele lui Thomas Klithord se strînseră în jurul paharului, în timp ce barmanul se frămînta fiîstîcit în dosul tejghelei.

— Iertaţi-mă, domnule... se bîlbîi el. Vă rog...

— Nu ai ce să mă rogi, Jensen, urlă omul. E limpede. Nu vreau să rămîn în acelaşi local cu un speculant de război blestemat — cu directorul Klithord ! Nu mai discut.

— Cine eşti dumneata ? întrebă, sufocîndu-se, Thomas Klithord. Eşti beat sau ai înnebunit ? Ştii că pot să te dau în judecată pentru insultă, stimate domn ?

— N-ai decît ! Un individ de teapa dumitale e în stare să arunce în închisoare un om cinstit ! Specu- lantule !...

— Taci din gură ! strigă Thomas. Eu mă supun ordinelor guvernului, sînt un bun danez, şi nu un instigator beat,,

— Ordinele guvernului... Te felicit, domnule speculant de războ ! urla roşcovanul. Guvernul care i-a poftit pe nemţi amabil, cu pălăria în mînă să intre în ţară .şi i-a întrebat : ,,Ce ordonaţi ?" Ce n-aş da să te văd cu ştreangul de gît şi pe dumneata şi pe oamenii din guvernul dumitale. Adio — şi dracul să> vă ia !

■— Cine-i ăsta ? întrebă Thomas Klithord, după ce domnul nepoliticos ieşi trîntind cu putere uşa după el.

— Scuzaţi, domnule director, nu e prea zdravăn... explică barmanul Jensen şi duse mîna la fruntea năduşită. A fost un incident penibil, îl rog pe domnul director să ne ierte, dar în vremurile astea... asemenea lucruri se întîmplă. Nervii, domnule...

•— Cum îl cheamă ?

— A, e un bătrîn militar în retragere, vorbele lui nu-s luate în seamă, e cam ţicnit, toată lumea-1 ştie. Mai doriţi un coniac, domnule director, e de bună calitate, nu-i aşa ? L-am adus special pentru restaurantul nostru, încă înainte de război.

— Cum îl cheamă ? fir-ai al dracului să fii ! tună Thomas Klithord şi izbi cu pumnul în tejghea.

— Llabar n-am, domnule director, vă rog să mă credeţi, se scuză barmanul cu faţa schimonosită de spaimă. E un bătrîn militar care vine din cînd în cînd pe aici şi pe care-1 socotim cu toţii într-o ureche. Nu ştiu cum îl cheamă.

Thomas Klithord ieşi furios din bar. Era limpede. Barmanul nu voia să-i spună numele pensionarului, de teamă ca nu cumva să-1 dea pe mîna poliţiei sau a nemţilor. Asta era recunoştinţa pentru ajutorul pe care-1 dădea guvernului un bun patriot !

Inima îi bătea cu putere ; îşi luă pălăria şi haina şi se aşeză într-un fotoliu confortabil din holul hotelului, în aşteptarea inginerului şef care trebuia să treacă să-1 ia. îndrăcită situaţie, afurisit oraş ! Din prima zi cînd sosise, observase că oamenii îl priveau insistent pe stradă, cu o căutătură ciudată şi duşmănoasă, de parcă l-ar fi acuzat de cine ştie ce crime pe care nu se hotărau să le strige în gura mare. Idioţii ăştia nu ştiu ce servicii aduce el patriei.

„O asemenea situaţie îţi poate otrăvi viaţa, gîndea el. Rudele te insultă, orice bădăran neruşinat te scuipă. Pe de altă parte, însă, asta-i şi soarta oamenilor politici de răspundere. Poporul e prost şi nu înţelege că noi trebuie să facem anumite lucruri neplăcute pentru binele lui."

Gîndul la stupiditatea iremediabilă a oamenilor de jos îl mai linişti puţin. Se simţi din nou o personalitate plină de importanţă, care întocmai ca şi oamenii politici, poate să prevadă mersul evenimentelor. Există fireşte speculanţi de război, oameni fără scrupule, care nu se gîndesc decît la interesul lor — nimeni nu-i cunoaşte mai bine decît firma lui, care uneori este nevoită să aibă de-a face cu ei. Dar lor n.u le-a cerut nimeni să intre în legătură cu ocupanţii, pe cînd el are directive precise din partea primului ministru.

Cînd sosi inginerul-şef, Thomas îşi recăpătase calmul. Era hotărît să nu povestească nimic despre întâmplarea neplăcută de la bar ; individul care-1 insultase era desigur un nebun. Se sui în maşină împreună cu inginerul-şef.

— Urîtă noapte, Kos, făcu el. A trebuit să cobor de două ori în adăpost. S-a întîmplat ceva ?

— Prima oară nimic, dar la a doua alarmă a fost o luptă aeriană, îl informă inginerul-şef Kos, un om scund, cu o înfăţişare energică. Un avion german a fost doborît. Dis-de-dimineaţă s-au trimis oameni, care să picteze pe sfărîmăturile lui semnele de recunoaştere englezeşti ! Prietenii noştri nemţi vor să facă pe învingătorii.

— Da, nemţii au mult spirit inventiv, consimţi Thomas Klithord. Sînt sistematici şi ordonaţi în propagandă.

— Ciam exagerează — observă Kos — pînă şi copiii de şcoală îşi dau seama de realitate. Idioţii ăştia n-au nici o măsură. Drept rezultat, toată lumea e convinsă că au fost dotoorîte avioane nemţeşti, chiar cînd se întîmplă ca acestea să fie engleze.

— Oamenii sânt proşti, declară Thomas Klithord cu o nuanţă de melancolie în glas. L-ai citit vreodată pe Nietzsche ?

— Niciodată.

— Nici eu, dar îi cunosc ideile. El urăşte gloata şi susţine că singura justificare a existenţei ei este să joace rolul de fundal pentru marele izolat — supraomul. Pe zi ce trece, îmi dau tot mai mult seama că are dreptate.

Kos îi aruncă o privire piezişă pe sub sprâncene şi zîmbi imperceptibil. Te pomeneşti că şi foca asta tîm- pită se crede supraom ? Şi de ce nu ? Cînd îţi petreci toată ziua pe aerodrom printre supraoamenii arieni, ajungi să te crezi asemenea lor 1

Trecură podul păzit de santinelele germane şi peste puţin ajunseră la. aerodrom. Li se verificară actele la diferite posturi de control militar, şi în sfîrşit maşina se opri în faţa barăcii unde funcţiona secţia de desen tehnic si administraţia firmei „Klâthord şi Fiii".

— Ar trebui să luăm imediat legătura cu von Dri- berg, fu de părere Thomas Klithord.

— Să vizităm mai întâi şantierul şi după aceea să-1 invităm la un pahar de vin. Aşa se poate discuta mai bine cu el.

—• Cum vrei, acceptă Thomas Klithord.

Coborîră din maşină şi o luară de-a lungul pistelor de decolare care se întindeau ca nişte panglici strălucitoare pe iarba aerodromului. Vizitară barăcile pentru soldaţi, ridicate de firmă, şi aruncară o privire în hangarele şi în cazematele

încăpătoare construite într-un timp record. Thomas Klithord se umfla în pene de mândrie — era doar meritul lui şi lucrarea era atît de solidă !

Uitase de întâmplarea de la bar şi acum i se părea că săvârşise un act de eroism, că e un supraom

!El conducea şantierul şi supraveghea personal toate lucrările — avea şi ajutoare bune, e drept, şi-i da mina să-i plătească gras. Dar opera pe care o realizase era măreaţă. Sub razele soarelui strălucea cel mai mare aerodrom din nordul Europei, care va avea de jucat un rol în ceasul cîncl se va hotărî soarta lumii. Thomas era în serviciul patriei sale. Conducea lucrările inteligent, cu prudenţă şi dădea de lucru unui mare număr de oameni. Firma cîştiga binişor din această afacere. De altfel, Thomas era destul de dibaci şi ridica treptat sume mici din banii depuşi La bancă, pentru ca decontarea finală să facă cît mai puţină vîlvă.

— Minunată lucrare, bombăni Kos şi înjură. Păcat numai că sîntem siliţi s-o facem pentru nemţi. Gîndiţi-vă numai cîte materiale de primă calitate au intrat aici — ciment, lemnărie, fier — fără să mai vorbesc de braţele de muncă. Am fi putut presăra cu clădiri întreaga Europă cu banii înghiţiţi de războiul ăsta afurisit.

— Da-a, îngînă Thomas. Dar războaie au 'fost şi vor fi întotdeauna, e în firea lucrurilor.

— Poate că da, poate că nu. Şi fiindcă veni vorba, ştiţi că ne putem aştepta la neplăceri din partea autorităţilor daneze, pentru că am plătit unele materiale cu preţuri mai ridicate ?

■— Sigur că ştiu. Dar am fost nevoiţi să procedăm astfel. Trebuia să ne procurăm aceste materiale.

— Şi dobînzile ?

—■ ¡Dobînzile ?

— Ştiţi că pentru o parte din materialele livraie am obţinut obişnuita bonificaţie — mai mare sau mai mică. Această reducere a fost în favoarea noastră ?

— Dar în a cui vrei să fie ? întrebă cam tăios Thomas Klithord.

— Vreau să spun că noi sîntem oarecum agenţii nemţilor, adică încasăm atît la sută din preţul de cumpărare al materialelor. Prin urmare, bonificaţia pe care o obţinem noi li se cuvine nemţilor şi nu nouă. Iar dacă intră în casa

firmei, înseamnă un cîştig în plus, pentru că de fapt materialele costă mai ieftin.

Thomas Klithord se întoarse spre el, surprins şi ofensat.

Ascultă Kos, ai muncit mult, te-ai surmenat şi eşti nervos. Ai muncit splendid, nimic de zis. Dar te rog să nu uiţi că cu nu fac pungăşii şi că ţin

o

— strînsă legătură cu persoanele cele mai competente din guvernul danez. Te rog să ţii seamă de asta.

— Dar ce spune tatăl dumneavoastră ?

■— Iţi atrag atenţia o dată pentru totdeauna că bătrânul şi scumpul meu tată s-a retras din afaceri pentru a se bucura de tihna pe care o merită. Eu singur port răspunderea firmei în vremurile astea grele.

— Bine, să nu mai vorbim despre asta.

Thomas Klithord clătină din cap cu amărăciune. Desigur, Ros nu era în alpele lui, muncise prea mult şi era obosit. Era aproape neurastenizat, dacă îndrăznea să vorbească astlfel patronului său, care-1 făcuse inginer-şef al firmei, care-i fixase un salariu mare şi-i încredinţase lucrările astea gigantice. Thomas simţea că-1 cuprinde furia ; ar fi trebuit să-1 concedieze imediat. Dar îşi cunoaşte prea bine meseria şi firma s-ar descurca greu fără el.

•— Desigur, dragă Kos, noi doi putem discuta deschis orice chestiune, declară el, şi-1 bătu prieteneşte pe umăr. Numai că dumneata trebuie să ai încredere în măsurile pe care le iau cînd e vorba de afaceri, încrederea reciprocă este un lucru foarte important în vremurile astea grele pentru patrie. Trebuie să avem cu toţii încredere unii în alţii.

— Bineînţeles, răspunse cu răceală Kos. Doriţi să vorbiţi cu von Driberg chiar acum ? Pot să-i telefonez şi să-1 rog să vină la mine la birou. Pe mine o să mă scuzaţi. Prefer să nu stau de vorbă cu acest ticălos, cînd nu e neapărat nevoie.

„Nu încape îndoială, e surmenat şi nu-şi poate stăpâni nervii, îşi spuse Thomas Klithord. Trebuie să-i dau un concediu, pînă nu se întâmplă cine ştie ce nenorocire. In vremurile astea oamenii ar trebui să fie mai căliţi. Noroc că eu sînt făcut dintr-un material rezistent, altfel mi s-ar fi putut întîmpla si mie una ca asta".

Thomas se bucura gîndindu-se că are un organism atît de sănătos şi de puternic. Intrară în birou şi Kos îi telefonă lui von

97,

Driberg. Apoi inginerul scoase o sticlă de coniac, pahare şi ţigări şi-şi luă în grabă rămas bun.

— Vă aştept la secţia de desen tehnic, sunaţi-mă cînd aii terminat de discutat.

Oberbaurat von Driberg sosi şi se opri în prag ; apropie călcîiele şi-1 salută pe Thomas cu mîna ridicată. Thomas Klithord ridică şi, el uşor rnîna. Nu-i plăcea salutul ăsta nazist, dar nu putea să jignească sentimentul naţional al nemţilor şi-apoi nu-1 vedea nimeni.

— Dragă domnule director, dragă colega, mă bucur că vă văd din nou, declară von Driberg. Aţi vizitat lucrările, sînt bine executate, nu-i aşa ? Aveţi toate motivele să fiţi nrîndri, nici un inginer german nu ar Ifi lucrat mai bine şi mai repede. Sîntem mulţumiţi, foarte, foarte mulţumiţi.

— Luaţi loc, dragă domnule Oberbaurat, îi invită Thomas Klithord şi turnă coniac în pahare. M.i bucur că firma mea a corespuns aşteptărilor dumneavoastră. Sper că mai luaţi un păhărel, vă rog !

— Cu plăcere, primi von Driberg, căutînd să-şi înfunde oît mai comod în fotoliu trupul gras. în sănătatea Fuhrerului, a dumitale şi a mea !

Se sculă în picioare, dete paharul pe gît şi-1 răsturnă cu fundul în sus, pentru a .arăta că băuse după toate regulile etichetei germane. Se lăsă apoi din nou în fotoliu şi-şi aprinse o ţigară de foi.

— Danezii îmi plac din ce în ce mai mult şi .sînt încredinţat că anii aceştia vor crea legături indestructibile între noi, începu von Driberg, în timp ce Thomas Klithord umplea din nou paharele. Şi ştiţi la ce m-am gîndit ? Ge-ar îi **să** sărbătorim terminarea lucrărilor?! Să facem un fel de serbare populară, cu cirenvurşii şi bere pentru toţi

danezii şi germanii care au .lucrat pe aerodrom, cu discursuri, cîntece şi veselie, ca între fraţi.

Inima lui Thomas Klithord începu să bată cu putere. Ce a mai scornit tipul ăsta afurisit ? Dacă el, Thomas, organizează o astfel de serbare, se compromite definitiv. Şi un copil ar înţelege asta şi el trebuie s-o împiedice cu orice preţ.

Minunată idee, demnă dc dumneavoastră, dragă domnule von Driberg, aprobă el prietenos.

—

Dar mi-e teamă că nu e încă vremea pentru aşa ceva. Eu aş propune să ne limităm la o sărbătorire cu un caracter mai select şi mai intim : să organizăm o festivitate la oare să ia parte toţi cei care au jucat un rol de conducere în aceste lucrări — atît german' cît şi danezi. Firma mea va accepta bucuros să organizeze festivitatea.

Oberbaurat rămase pe gînduri. Dacă ar putea introduce î-n raport ştirea că danezii au organizat o serbare în cinstea germanilor, ar produce o kiţpresie ■favorabilă la Berlin. Poate că e o idee bună.

— Cu doamnele ? întrebă el.

„Ei, drăcia dracului ! înjură în gîmd furios Thomas K!ˈthord. Vrea să cheme şi «saltele de campanie». Să-i fie de cap !", dar cu voce tare spuse :

•— Intre noi fie vorba, domnule Obeirbarurat, mi-e teamă că printre femei — atît cele germane cît şi ce'e daneze — ac putea fi unele care să nu ne facă prea mare cinste, nici dumneavoastră, nici mie. Dar dacă dumneavoastră personal doriţi să invitaţi o tî- nără doamnă, ne-ar face numai ¡plăcere.

— Cu o singură condiţie, diragă domnule director KHthord, obiectă von Driberg. Trebuie să ne faceţi onoarea să ne prezentaţi soţiei dumneavoastră. De acord ? în felul acesta ne vom distra ca buni prieteni, deşi într-un cerc foarte intim.

Thomas Klithord simţi eă-i vine rău — Margrette nu va accepta niciodată să vină, dar, în definitiv, le va putea aduce la cunoştinţă ea, bineînţeles cu părere de rău, că e bolnavă. Dădu din cap.

— Va fi o mare cinste pentru mine ; şi acum, cîteva cuvinte despre afaceri, adăugă el. Am executat comanda şi ne bucură faptul că sînteţi mulţumiţi. Dar, VS il'Og, Sa ne înţelegeţi, domnule Oberbaurat, noi am adus la oraş un mare număr de muncitori şi am dori să ştim dacă mai aveţi nevoie de ei şi de serviciile firmei noastre. Sau, mai pe scurt, dacă veţi mai avea nevoie de noi ?

— O, n-aveţi nici o grijă, îl asigură von Driberg. Veţi primi o mulţime de lucrări. Avem de gînd să transformăm ţara dumneavoastră într-un pumn biin-

dat pe care sâ-1 îndreptăm împotriva duşrnanilof. Peste eîteva zile vă vom prezenta proiectele unor noi lucrări pe care an dori .să le executaţi pe aerodrom, în vederea lărgirii lui şi a construirii unor noi fortificaţii. Iar după aceea... ah, dragă domnule director, nici nu vă puteţi închipui cît veţi avea de construit pentru nobila noastră cauză !

Ridicară paharele şi le goliră din nou, pirivindu-se prieteneşte în ochi.

C A P I T O L U L XIV

In care se vorbeşte despre dificultăţile familiare ale lui Tliomas Klithord şi despre cheful din Aalborg, oraşul păcatului

Thomas Klithord prevăzuse că aşa avea să se în- tîmple : Margrette refuză categoric. El adusese vorba despre asta într-o seară, după cină, oînd rămăseseră singuri în salonul locuinţei lor din Amaliengade. Thomas aprinsese o ţigară şi sorbise diin cafea socotind că venise momentul potrivit.

— Ştii, dragă Margrette, am ceva de vorbit cu tine.

— Despre copii? întrebă Margrette, pufăind din ţigară.

— Despre copii ? S-a întîmplat ceva cu copiii ? De ce crezi că vreau să-ţi vorbesc despre ei ?

.— Ţie ţi se întîmplă adesea să uiţi că ai copii. Bineînţeles ăsta nu e decât uin amănunt neînsemnat. Dair aş vrea şi eu să-ţi comunic că nu sânt mulţumită de Gregers.

— Ce-i cu el ? Nu învaţă ?

— Drept să-ţi spun, nu ştiu, asta îl priveşte, răspunse Margrette ridicînd din umeri. Dar are nişte relaţii foarte ciudate, şi uneori aduce tot felul de oameni în camera lui. Sînt tineri care nu par de loc din aceeaşi categorie socială ca noi.

— Aduce şi fete ? Nu ? Dragă Margrette, băiatul şi-a dat nu demult examenul de ¡admitere şi a intrat la politehnică. Acolo are prieteni care nu sînt poate pe gustul tău. Dar, ce vrei, un inginer tînăr trebuie să înveţe să ai'bă de-a face cu tot soiul de oameni. Eu mă pricep în chestiile astea, crede-imă. Dar, ascultă, diraga mea, eu am vrut .să te rog altceva. Mi-ai face un mare serviciu dacă ai veni săptămîna viitoare la Aalborg.

— De ce ? întrebă Margrette, mirată.

— Să vezi, nu ştiu cum s-a întîmplat, dar trebuie să organizez o mică petrecere pentru ofiţerii şi inginerii germani. Nu, nu te teme, sînt toţi oameni decenţi, culţi, manieraţi. Am vorbit cu Torsten despre asta şi e şi el de părere că ar fi foarte bine ca tu să patronezi serata, în calitate de gazdă.

Margrette îşi privea soţul cu multă atenţie. îşi întorsese faţa-i delicată .spre el şi sclipirea rece a ochilor ei nu-1 slăbea o clipă. Ajunsese să-şi cunoască soţul în cei douăzeci de ani de căsnicie şi se întreba ce se ascunde îndărătul acestei propuneri. De ce insista aşa, deodată, să vină şi ea la petrecerea cu nemţii ? Pînă acum, Thomas fusese destul de rezonabil şi se întîlnea cu ei numai în chestiuni de afaceri.

■— Torsten şi Sara merg şi ei ?

•—■ Nu ; oficial, Torsten nu e în conducerea firmei.

— Nemţii vin cu soţiile ?

Thomas tresări. Inteligenţa ei drăcească îl scotea întotdeauna din sărite. Cum de ghicise atît de repede !

— S-.ar putea să vină şi o doamnă.

— Nemţoaică ? A, va să zică o „saltea de campanie" ! Mulţumesc frumos, Thomas, foarte drăguţ din partea ta că mă inviţi la o petrecere atît de plăcută •— îl ironiză ea — numai că eu nu ţin să fac cunoştinţă cu această doamnă şi ¡nici cu prietenii tăi nemţi.

— Refuzul tău mă pune într-o situaţie foarte neplăcută, bombăni el. E în interesul firmei să păstrăm cele mai bune relaţii cu afurisitul ăla de Oberbaurat.

— Atunci invită ¡pe altcineva — îl sfătui ea eu răceală — de pildă pe Eveîiri. Vesela odraslă de brutari nu. ,se teme de inimic, iar pe Johannes toată chestia o să-1 lase .absolut indiferent.

Thomas Klithord stinse ţigara, dus pe gînduri. îşi cunoştea bine soţia şi ştia că dacă .a spus o dată nu, era imposibil s-o convingi isă se .răzgândească. Pe de altă parte, era foarte periculos să-1 indispună,pe von Driberg tocmai acum, când âi vorbise de noi comenzi importante. Margrette are dreptate ; trebuie s-o invite pe Evelin. Nemţilor le e totuna dacă vine cu soţia sau cu o rudă, principalul e să fie o doamnă bine, şi Evelin ştie să se descurce.

A doua zi dimineaţă, Thomas trecu pe la fratele lui. Joha.rmes şi Evelin îşi luau tocmai cafe .ua de dimineaţă ;

el, în obişnuitul său costum d. sport, ea — într-un capot luxos.

— Bună dimineaţa cumnate, ciripi Evelin. Eşti aşa de scump la- vedere. la lcc, să-ţi aduc ceva de băut, prinde bine dimineaţa.

Ieşi pe uşa sufrageriei fluturî,ndu-şi capotul şi .se întoarse cu o sticlă şi pahare. Thomas Klithord îi informă că, împotriva voinţei lui, era silit să organizeze o serată pentru nemţi şi că, după multă co- dealâ, se hctăirîse s-o roage pe Evelin să onoreze serbarea, luând parte la ea. Margrette, deşi era o soţie admirabilă, se lăsa greu eînd era vorba de aşa ceva. Ce părere aveau Johannes şi Evelin ?

— Cum merg afacerile firmei ? se interesă Johannes.

— Minunat, .strălucit! Ne putem .aştepta la beneficii uriaşe anul ăsta-, răspunse Thomas. N-iaş putea spune însă că tu te speteşti muncind pentru firmă, Johamnes. N-ai mai dat pe la birou de cîteva luni.

— Păi, dacă bătrânul nu mai e pe-acolo, pentru ce să mai vin ? declară Johannes. Sînt ocupat cu afacerile mele. Şi nu • ştiu ce aş putea face mai mult decît un simplu funcţionar.

— Dar în călii ate de coproprietar al firmei i - ai putea da Evelinei procura ? întrebă Thomas Klithord.

Numai pentru o singură dată. Bineînţeles, aş fi încântat dacă ai vrea să vii şi tu.

•— Eu am alte treburi. Dar nu am nimic împotrivă ca Evelim să meargă cu tine.

în felul acesta totul era aranjat şi Thomas Klit- hord comandă telefonic un supeu la restaurantul „Ritz". Dacă-i bal, bal să fie ! Alcătui chiar el meniul — ducă-se dracului banii, ¡numai să folosească la ceva. Pînă acum avusese succese serioase şi bătrînul Greis ar fi rămas cu gura căscată dacă air fi răsfoit registrele firmei. în eîteva lumi Thomas cîş- tigase mai mult deoît câştigase bătrânul Greis în ani şi ani de zile.

Bătrînul Greis ! Gîndul la tatăl său trezea în el un simţământ neplăcut. Din fericire, bătrânul vînduse hardughia aceea enormă de pe Helleirup şi-şi cumpărase o mică vilă confortabilă undeva, la dracu-n praznic, în Seelanda de Nord, aşa că se vedeau rar în ultimul timp. Dar odată şi-odată, Thomas va trebui să-i comunice cit câştigaseră, îndaplinindu-şi datoria faţă de patrie. Ce avea să spună oare bătrînul ? Thomas Klithord alunga acest gînd

; poate că totuşi va ieşi ¡basma curată, cine ştie ? Bătrînul Greis ştiuse totdeauna să ¡preţuiască banul.

Thomas fu ¡nevoit să vorbească de eîteva ori la telefon cu aerodromul : trebuia doar să se intereseze, să aibă grijă ca toată lumea să capete invitaţii, să nu fie omis nici unul din reprezentanţii de vază. In toiul acestor pregătiri, primi într-o zi vizita lui Johannes.

— Eşti un oaspe rar, dragă Johannes, remarcă Thomas. S-a întîmplat ceva cu Evelin ? Nu poate veni lia serata noastră ?

— Evelin mu se îmbolnăveşte niciodată cînd -are prilej de distracţie, mormăi Johannes. Dar m-am gîndit şi am hotărît că e mai bine să vin şi eu.

— Poftim. Cînd te-am invitat, am avut impresia că ¡nu-ţi face plăcere să iei şi tu parte la petrecere. Desigur, e -chiar nimerit ea tu, în calitate de coproprietar al firmei, să reprezinţi...

— N-am să reprezint pe nimeni — îl întrerupse Johannes — dar am socotit că n-ar strica să fac cunoştinţă cu cîţiva nemţi de-ai tăi. Avocatul meu, Seidelin —■ care, între noi fie vorba, e un mare ticălos — -a avut o idee bună. A auzit că .adunaţi aurul cu lopata şi m-a sfătuit să viu şi eu.

— Asta ai s-o constaţi, dragul meu, după contul tău la bancă, la sfîrşitul anului, cînd o să facem bilanţul, se însufleţi Thomas. Sîntem doar coproprietari iai firmei.

•— Da, da, ştiu cît eşti de capabil, recunoscu Johannes. Tu faci însă numai afaceri mari, pe cîtă vreme eu sînt silit să lucrez pe o scară mai redusă. Seidelin mi-a propus să întemeiem o societate pe acţiuni ; pentru asta vreau să merg la Aalborg să văd dacă nu cumva ne-am putea învîrti şi noi de ceva. Aproape că ţi-e necaz văzînd cum curg banii gîrlă pe acolo. ■

— Te-nţeleg, Johannes, dar din considerente pur practice numele de Klithord nu trebuie să figureze în societatea asta pe acţiuni.'

— Fireşte că nu. Seidelin mi-a sugerat s-o numim „Pro Patria", sau ceva asemănător. Mi separe că ăsta-i un nume de ţigară, dar n-are nici o importanţă !

— Nici o importanţă 1 E o idee excelentă ! Prin urmare, vii şi tu la mica noastră serată. Contez pe tine, Johannes ! Ei, deocamdată la revedere, băiete.

Zilele treceau agitate, pline de griji — cîte nu are de făcut un mare antreprenor 1 Acum mu mai era vorba de construirea unor diguri, de proiectarea unor poduri de cale ferată sau a unor debarcadere, care cereau atîta muncă. Hotărît lucru, fiul lui Greis Klithord nu mai încăpea în cadrul strimt al preocupărilor mărunte în care se scursese viaţa tatălui său. Acum se ridicau construcţii mari, iar altele şi mai mari se iveau la orizont. întreaga ţară se îmbrăca în fier şi beton, transformîndu-se într-o gigantică fortificaţie militară — şi această sarcină uriaşă trebuie s-o ducă la bun sfîrşit el, Thomas Klithord.

Chiar în scara în care sosiră la Aalberg, Thomas, Johannes şi Eveiin, însoţiţi de cîţiva funcţionari superiori ,ai firmei, se îndreptară spre aerodrom, pentru a lua parte la o scurtă ceremonie.

Nemţii şi inginerii danezi se aliniară la capătul dinspre miazăzi al pistei de decolare nr. 1, pe a cărei ultimă porţiune betonul abia fusese turnat. Cu un aer întunecat, inginerul-şef Kos, înmînă în tăcere lui von Driberg o pecete frumos poleită cu aur. Acesta o luă şi cu gesturi solemne, de^: cu respiraţia cam greoaie, o apăsă pe ultima por jiune a cărării betonate. Apoi se întoarse spre un soldat cu baioneta la armă, i-o luă din mînă şi zgîrie pe betonul încă moale iniţialele sale şi o zvastică. Lucrarea fusese executată de danezi, dar purta pecetea nemţilor...

Von Driberg se îndreptă şi-şi începu discursul. Vorbea sacadat, cu o voce stridentă, de parcă ar fi citit un ordin de zi la o paradă militară.

— Comanda noastră a fost executată cu trei zile înainte de termenul stabilit, zb'eră el. Asta înseamnă că victoria noastră finală a fc.3L grăbită cu trei zile. Prin atacurile sale aeriene înverşunate, duşmanul a încercat să împiedice şi să întîrzie construcţia, dar bravura germană şi sentimentul datoriei care i-a însufleţit pe danezi au dus-o la îndeplinire cu demnitate. Clipa solemnă a inaugurării pistei de decolare de o sută de mii metri pătraţi, cea mai mare din întreaga Europă, ¡a sosit. Rezultatele au întrecut aşteptările noastre cele mai îndrăzneţe, şi, exprirnîn- du-rni credinţa faţă de Führer, mulţumesc colaboratorilor mei şi firmelor daneze care au executat atît de bine lucrarea. Mulţumesc îndeosebi şefului onoratei firme „Klithord şi Fiii" Thomas Klithord — adevărat arian prin destoinicia si punctualitatea sa. Heil !

Nemţii ridicară mîna şi strigară : Heil. Von Driberg se întoarse şi, în fruntea suitei sale, porni spre automobile. Întreaga adunare se îndreptă spre „Ritz", unde fusese pregătit supeul de gală.

— Ciudat, observă Evelin în maşină, adresîndu-se lui Thomas. Printre nemţi sînt cîieva figuri simpatice. Cine-i individul acela înalt, puţin încovoiat, care stătea în spatele lui van Driberg ?

— E Funke, consilier în construcţii, o:m capabil, •dar ciudat. Şi bea, de stinge. De altfel, mai toţi nemţii beau.

— E, probabil, efectul războiului asupra nervilor, îi compătimi Evelin. N-aş putea sta la masă lîngă el ?

— Locul tău e între el şi von Driberg, o informă cumnatul ei. Iar eu voi avea cinstea să stau lîngă femeia aia care se culcă cu von Driberg. De s-ar termina o dată ; chestia asta nu mă încîntă de loc, Evelin, crede-mă.

— Ar trebui să te bucuri, Thomas, îngînă Evelin cu o voce îngerească. Pe lîngă Margrette, asta e o mare distracţie pentru tine. Cînd te culci cu -.oţ'ia ta trebuie să iai senzaţia că te culci eu *Cartea albastră* [6]. Cred că tu ai avea mare nevoie de o „saltea de campanie".

— Evelin, asta-i prea de tot ! se indignă Thomas Klithord. Trăim vremuri grele şi la serbarea de astă seară nu trebuie numai să glumim şi să ne amuzăm, ci să fim prudenţi şi să păstrăm o disciplină de fier. Te rog să fii cuminte, Evelin, şi să mu uiţi nici \> clipă că reprezinţi poporul danez.

Invitaţii soseau la restaurantul împodobit ca de sărbătoare. La început, nemţii şi danezii formară grupuri separate, dar chiar după primul cocktail gheaţa se sparse. Mici conversaţii se înfiripau, ca între buni colaboratori, deşi aparţineau unor naţiuni diferite. Numai inginerul-şef Kos stătea indispus într-un colţ. Thomas Klithord se apropie de el.

— Ei, dragul meu, îl chemă el. Acuma că lucrarea e gata, cred că ai nevoie de un concediu. Ai muncit intens, în condiţii grele, odihneşte-te serios, ca să ne putem apuca de alte lucrări.

— Adică de altă speculă de război, răspunse posomorit Kos. N-are rost să-mi aruncaţi priviri atît de furioase, am lucrat cu tatăl dumneavoastră şi sînt

6 Culegere de documente diplomatice. In text : persoană foarte distinsă şi înfumurată (fig.) (n. r.).

obişnuit să spun verde adevărul. Ceea ce facem noi e o porcărie...

Thomas Khthord se depărtă de Kos profund jignit — auzi dumneata, te apropii de un om care mănîncă din pîinea ta, vrei să-i faci un bine, şi cînd colo el îndrăzneşte să te jignească. In orice caz, bietul Kos e bolnav, se vede de la o poştă că s-a scrîntit. Ti trebuie un concediu şi o gratificaţie, să se ducă deocamdată la ţară, la iarbă verde. Fără bestia astia nu poţi să faci un pas.

Uşile spre sala în care era pregătită masa se deschiseră şi în faţa oaspeţilor se iviră lucruri delicioase. Gustări reci, dispărute de lia izbucnirea războiului, apărură ca prin farmec. Biftecuri uriaşe se întreceau cu homarii roşii, boboci de raţă fripţi aşteptau pe platouri. Şuncă, pateu de-ficat, salate, somon afumat şi ţipari... Parcă însuşi marele artist al lumii îşi dăduse osteneala să zugrăvească acest tablou pentru fiii săi. Cele mai variate feluri de mîncare şi sclipirea şirurilor de pahare de cristal te îmbiau, pline de promisiuni.

— Ah, ce ţară minunată ! oftă von Driberg. Pînă la urmă am să ajung un devotat patriot danez. Dragă domnule Klithord, daţi-mi voie să vă prezint pe dumneavoastră şi pe prietenii dumneavoastră, doamnei care mi-a făcut cinstea să accepte să mă însoţească. Frăulein Frieda !

Frieda „Grasa", cum i se spunea de obicei la birtul unde servea, se mai şlefuise puţin. Avea părul ondulat, pieptănat în jurul obrazului în tot felul de inele şi buclişoare ; pentru a-i da nuanţa de blond cu adevărat ariană, îl vopsise într-un galben de culoarea şofranului. Purta o rochie lungă, trandafirie şi Evelin o privea încîntată.

— Doamne, e superbă, îi şopti ea lui Thomas Klithord. Nu mi-am închipuit niciodată că pot exista fete aşa de frumoase. Margrette ' n-are nici un haz pe lîngă ea !

— încetează, Evelin, se enervă Thomas. La serata asta trebuie să păstrăm o atitudine demnă de noi, danezii. Te rog să te porţi aşa cum se cuvine să se poarte o doamnă din înalta societate.

Se aşezară la locurile lor. Von Driberg, foarte bine dispus, o conduse la masă pe Evelin. Funke îi urmă, tîrîndu-şi melancolic picioarele. Thomas Klithord oferi galant braţul grasei Frieda, făcîndu-i semn lui Johannes să ia loc de cealaltă parte a acestei sperietori. Thomas rosti cîteva cuvinte de salut, după care chelneri îndemînatici începură

să ofere oaspeţilor bunătăţile de pe platouri şi să le toarne bere şi rachiu în pahare.

— Adevărata ţară a Chanaanului, se entuziasmă von Driberg, unde curg din belşug laptele şi mierea şi unde sînt atîtea femei frumoase ! Ah, ţiparul ăsta afumat, scumpă doamnă, numai pentru el ar merita să duci un război mondial ! Şi raţele, şi somon::! roşu, şi rachiul ăsta excelent ! Vă asigur că nu cunosc nici o altă ţară atît de minunată şi sînt fericit că mă aflu aici.

— Rămîne de văzut dacă şi noi sîntem tot atît de fericiţi, răspunse Evelin cu o voce gingaşă de ciocîr- lie, care nu semăna de loc cu vocea ei obişnuită.

Von Driberg îi aruncă o privire cam mirată, dar în acelaşi timp rece şi cercetătoare. Evelin avea braţe rotunde, sîni frumoşi şi un nas obraznic. Nu semăna de loc a bolşevică, avea o înfăţişare foarte apropiată de idealul feminin arian, poate chiar mai mult decît frăulein Frieda.

Conversaţia era veselă, însufleţită. Frieda îi explica lui Thomas şi lui Johannes că are nevoie de o haină de blană, fiindcă în Danemarca e frig iarna. Logodnicul ei îi făgăduise să-i cumpere una — atunci s-o vedeţi pe Frieda !

— Hai, luaţi puţin somon, trăncănea ea într-una. Nu există nimic mai gustos decît somonul şi mai bun ca sărutarea.

Gustările reci fură înlocuite cu mîncăruri calde.

— Ah, ce minunat e totul ! şopti von Driberg şi-şi descheie un nasture al uniformei. Ce ţară, ce ţară bogată şi primitoare ! Aveţi fripturi grase, sosuri grase, femei bine hrănite şi pe deasupra tuturor acestor splendori, vechiul Dannebrog...

Se servi supa, foarte piperată, cu o spumă albă ca zăpada, de frişca bătută, apoi patru chelneri aduseră un mistreţ fript. Trebuia stropit, desigur, cu sherry, vin roşu, şampanie.

— Ah, mistreţul a fost vînat pe teritoriul rezervat scumpului nostru prieten Schimmelmann, exclamă von Driberg, agitîndu-şi mînuţele scurte. Vreau să vă povestesc ceva despre mistreţi, scumpă doamnă. O patrulă a noastră, formată din patru inşi, a fost atacată lîngă Hurup de nişte mistreţi, care au pus-o pe fugă. Mistreţii au trecut aşadar la ofensivă şi ai noştri au luat-o la sănătoasa. în schimb, acum îi mîncăm noi pe ei. Heil, Heil, Heil !

Se servi şampania şi Thomas Klithord se ridică oftînd ca omul prea sătul. Cuvîntarea lui trebuia să fie plină de adevărată demnitate naţională.

— Doamnelor şi domnilor, începu el. Vă mulţumim pentru încrederea şi pentru sentimentele prieteneşti pe care le-aţi manifestat în cursul colaborării noastre. Această încredere reciprocă a fost trăsătura caracteristică a întregii noastre activităţi şi de aceea rezultatele ei au fost strălucite. Ne bucurăm că sînteţi mulţumit de noi, domnule Oberbaurat von Driberg. Daţi-mi voie, vă rog, să închin paharul în cinstea tuturor colaboratorilor noştri.

Am făcut faţă cum se cuvenea şi cu demnitate, gîndi Thomas Klithord, aşezîndu-se pe scaun. In aceeaşi clipă von Driberg sări în sus parcă împins de-un resort.

— Îi mulţumesc domnului inginer Klithord precum şi celorlalţi domni care au lucrat pentru noi. Principalul pentru noi e nu numai faptul că o muncă mare, eroică, a fost dusă la bun sfîrşit, ci mai ales gîndul că două naţiuni prietene au izbutit prin eforturi comune să atingă rezultate atît de măreţe. Condiţiile au fost grelè, lucrarea pe care trebuia s-o executăm prezenta, poate, un interes limitat pentru danezi. Totuşi, dragii mei colaboratori danezi şi germani, s-a văzut că, în scurtă vreme, noi n-am mai fost două naţiuni, ci o singură familie unită de ingineri şi arhitecţi. Ţelul nostru comun este să ne îndeplinim obligaţiile în condiţii optime. Să bem pentru munca noastră, pentru colaborarea noastră armonioasă ! Ii rog pe compatrioţii mei germani să ridice paharul şi să bea împreună cu mine pentru colegii şi prietenii noştri danezi !

Cupele de şampanie zăngăniră în această zi solemnă. O clipă, figura palidă, mînioasă a lui Kos, trecu prin faţa ochilor lui Thomas, reamintindu-i că inginerul are nevoie de concediu. E bolnav, sau, cine ştie, p înnebunit ! Thomas o observă pe Evelin ciocnind paharul cu o graţie feminină fermecătoare cu Baurat Funke, de parcă ar fi uitat de tot ce era în jur. Drace, ce o fi găsit la nemţoiul ăsta alcoolic şi smintit? E drept că Johannes e un... In clipa aceea Tturnas o auzi jubilînd pe Frieda cea grasă : „Şi toate astea în cinstea noastră, ura, ura, ura !"

Se servi desertul : îngheţată în flăcări cu madera de prima calitate şi cafea cu coniac. O masă de gală impecabilă, distinsă şi demnă. Nu mai rămînea de- cît să se

împartă modestele daruri. Thomas Klithord îl luă deoparte pe von Driberg şi-i înmînă un pacheţel mic, dar greu.

— în amintirea colaborării noastre prieteneşti, scumpul meu Oberbaurat, şopti el amabil. Un port- ţigaret, un fleac...

Von Driberg desfăcu pacheţelul şi examină cadoul cu satisfacţie. Era un portţigaret de aur, a cărui valoare o aprecie la repezeală, cu toate că băuse o cantitate serioasă de rachiu şi şampanie.

— Mulţumesc, dragă prietene — făcu el înduioşat — îl primesc ca o amintire din partea unui admirabil coleg şi a unui nobil popor de origine germanică, de care ne leagă o soartă comună. Mulţumesc, mulţumesc, n-am să uit niciodată această dovadă a prieteniei noastre!

Se îmbrăţişară frăţeşte. Apoi Thomas Klithord se apropie de Baurat Funke.

— Un mic suvenir în amintirea colaborării noastre, domnule Baurat, rosti Thomas cu un ton, fără să vrea, ceva mai respectuos de cum i se adresase lui von Driberg. Funke era doar nebun şi pe deasupra băuse zdravăn.

Funke desfăcu pacheţelul şi zări un portţigaret de aur. Vinele frunţii i se umfiară deodată.

—• Dracu să vă ia ! — urlă el —• pleacă de aici cu asta !

— Dar nu-i decît o mică atenţie, explică Thornas, încurcat.

— Ia-o de aici, ticălosule, îl repezi Funke şi-i întoarse spatele. Oare în tara asta nu sînt decît trădători ?

„Şi-a ieşit din minţi, îşi spuse Thornas Klithord. E complet nebun. Dar ce-i cu Evelin ? De altfel văd că şi johannes s-a dezlănţuit..."

Se sejrvi whisky, băutura aceea aurie, minunată, singura care justifica întrucîtva existenţa duşmanului de moarte — Anglia. Şi în timp ce licoarea dătătoare de viaţă spumega în pahare, Johannes Klithord se apropie, de Frieda şi începu cu ea o lungă convorbire în legătură cu... blana.

C A P I T O L U L X V

Thornas Klithord se scoală din somn cu o violentă durere de cap, dar trebuie să se ducă la un dejun de afaceri. Fratele său ia parte la un alt dejun de afaceri, în timp ce Evelin nu are nimic comun cu aceste probleme

„Cum o să pot suporta toate astea ? se întrebă Thornas Klithord, deşteptîndu-se către amiază în patul larg şi moale de la hotel. Muncesc ca un animal de povară şi cred că mi-a crescut tensiunea. Ce serată ! Dar în vremurile astea grele fiecare trebuie să-şi facă datoria."Făcu un duş, bău un pahar mare de coniac şi se simţi oarecum înviorat. In general, cu toate că trecea prin atîtea, capul îi era destul de limpede şi asta era esenţialul. Urma să dejuneze cu von Driberg şi trebuia să fie cu ochii în patru. După ce se îmbrăcă, bătu la uşa lui Johannes şi a Evelinei, care se sculaseră de mult. Johannes părea cam turtit, băuse nu glumă cu „salteaua de campanie"! In schimb Evelin era proaspătă ca un trandafir dimineaţa.

— Din păcate, nu pot lua dejunul cu voi. Am de discutat nişte afaceri cu von Driberg şi cu el, cel mai nimerit lucru e să vorbeşti între patru ochi, Ia un pahar de vin. Nu vă supăraţi, dar vă daţi seama că e de datoria mea s-o fac. Vă dau cuvîn- tul meu de onoare că nu-mi face nici o plăcere să stau la masă cu banditul ăsta nazist.

— Nu-i nici o supărare, Thomas, îl linişti Johannes. Am şi eu nişte treburi urgente. Ţi-ani vorbit despre societatea pe acţiuni „Pro Patria" ; acum sînt lămurit, ştiu ce am de făcut.

— Şi tu, dragă Evelin, ce ai de gînd să faci în timpul ăsta ?

— O, mă descurc eu şi fără voi, n-avea grijă, sînt obişnuită să rămîn singură, ciripi Evelin. Am să vizitez oraşul ; sau, nu ştiu, poate că am să mă culc din nou, astă noapte ne-am întors aşa de tîr- ziu. Eu propun ca fiecare să facă ce vrea, să nu depindem unii de alţii.

— Eşti rezonabilă ca întotdeauna, încuviinţă Thomas. Pot să-ţi comunic că aseară ai avut mare succes. Von Driberg mi-a mărturisit că eşti excepţional de frumoasă, că eşti un fel de zeiţă pe care ar dori nespus de mult s-o îmblînzească.

— Ah, ce animal dezgustător, ce s-a mai ghiftuit aseară! exclamă Evelin, ofensată. Nimeni n-o să mă îmblînzească. O să rămîn aşa cum sînt, cu toate că nu-i prea uşor pentru cine intră în familia voastră.

— Evelin ! se revoltă Johannes.

— Taci din gură, Johannes ! îl opri Evelin. Ve- deţi-vă de treburile voastre importante, eu plec.

Îşi puse paltonul, mormăi un fel de bună ziua şi ieşi. Thomas îşi luă prieteneşte rămas bun de l

a

fratele lui şi coborî la restaurant. Se înţelese cu chelnerul ca nimeni să nu-1 deranjeze cît timp va fi cu craspetele său şi comandă un dejun copios. Peste cîteva minute coborî von Driberg într-o dispoziţie excelentă. Thomas izbuti cu greu să-i evite îmbrăţişările în faţa chelnerului :

•— Mulţumesc, dragă domnule director, pentru încîntătoarea seară de ieri, despre care am şi trimis un raport la Berlin, exclamă von Driberg. Noi, na- ţional-socialiştii, băgăm groaza-n duşmani, dar sîn- tem întotdeauna credincioşi prietenilor noştri. Seara de ieri a fost o consfinţire a înţelegerii noastre frăţeşti, Dumnezeu să pedepsească Anglia — nu-i aşa, domnule director ?

— O, fireşte, îngînă încurcat Thomas.

— Se pregătesc evenimente importante, prea stimatul meu prieten şi aliat, evenimente mult mai importante, care vor uni întreaga lume. Sub conducerea Fuhrerului şi mînaţi de naţional-socialism, noi, germanii, vom supune întreaga lume. Ce planuri orezi că are Fuhrerul în privinţa Rusiei ? Iţi închipui că va admite ca bolşevismul să stăpînească un spaţiu geopolitic atît de mare ? Fii sigur, scumpul meu *von* Kli'thord, că Fuhrerul nu va tolera una ca asta...

•— Ce-aţi spus ?! Eu nu sînt nobil ! observă Thomas Klithord.

— Asta n-are nici o importanţă, nici una, declară neamţul desfăcînd larg braţele. O să fii şi nobil ! Cînd armatele noastre invincibile vor face ca naţio- nal-socialismul să triumfe, fiecare arian adevărat, care a sprijinit măreaţa noastră cauză, va primi aceleaşi titluri ca orice nobil german de viţă veche. Dar, iertaţi-mă, nu găsim aici nici o băutură demnă de nişte oameni ca noi ?

Thomas Klithord observă deodată că von Driberg era beat turtă şi se întrebă dacă are vreun rost să vorbească cu el despre noile contracte. Dar poate că tocmai acesta era momentul potrivit. Şi înainte de război, în viaţa de afaceri dineurile jucaseră un

8

rol hotărîior ; noile împrejurări nu păreau să fi micşorat cu nimic acest rol.

— Există o doamnă, pe care o stimez şi o iubesc foarte mult — e vorba de Fräulein Frieda ■— mărturisi von Driberg. Pe de altă parte, cumnata dumneavoastră a trezit în mine o puternică pasiune. Cred că v-aţi dat seama, domnule von KHthord, că am un suflet sensibil, un suflet de aur, şi că în lacelaşi timp sînt un temperament al Renaşterii. Ce părere aveţi, oare pot să găsesc înţelegere, mă pot bizui pe un fel de cont Clearing în această privinţă ?

•— Cred că va fi greu, nespus de greu, domnule Oberbaurat, răspunse Thomas Klithord, roşu de mî- nie.

— N-am putea oare învinge această greutate ? întrebă prietenos von Driberg. In orice caz, ceva de mîncare şi mai ales ceva de băut nu ne-ar strica. Ei ! voi culii danezi, mişcaţi-vă ! strigă el.

Chelnerul cu toată suita lui de ajutoare se grăbi să pună masa. Se serviră scrumbii sărate, dulci şi murate însoţite de rachiu rece de la gheaţă. Şi în timp ce comesenii se îndopau cu porţii zdravene din toate aceste bunătăţi, chelnerii aduseră dejunul •— era o privelişte minunată în stare să încînte ochii oricui. Dair von Driberg privi cu scîrbă platourile încărcate şi se răsti la chelner :

■— Chelner, înţelege o dată pentru totdeauna că un adevărat german e sătul de veşnicii voştri homari. Eu ştiu ce urmăriţi : vreţi să ne înghiţim, o dată cu ei, neînvinsa noastră ftoirţă militară. Se sculă cu greu de pe scaun şi încercă să-şi tragă stiletul de la cingătoare, hotărît să-1 distrugă pe bietul chelner. Vreau cîrnaţi ! urlă el. Bunii noştri cîrnaţi germani ! Să-mi aduceţi cîrnaţi ! Dacă nu, te trimit în faţa tribunalului militar, ai înţeles, tîmpitule !

„Ei drăcie, se-ngroaşă gluma ! gindi Thomas KHthord. Animalul nu s-a trezit încă d'upă supeul de aseară, oferit de mine".

Făcu eu ochiul chelnerului, care tremura ca varga, şi se sili să zîmbească.

Aduceţi cîrnaţi, comandă el. Şi o sticlă de şam

— panie. Şi aveţi grija să nu intre nimeni. Avem ele discutat chestiuni importante.

Ornaţii fură aduşi numaidecît; erau de toate soiurile : de Bavaria, de Frankfurt, afumaţi, de porc, de sînge, negri, vînătoreşti — într-un euvînt, toate soiurile de cîrnaţi pe care o ţară mică le putea oferi cu modestie unui învingător. Von Driberg aruncă o privire de comandant de oşti asupra mesei care gemea sub greutatea lor, dădu satisfăcut din cap şi adormi. Cu sforţări unite, chelnerul şi Thomas Klithord îl cărară pe uşa din dos a hotelului şi-1 suiră în maşină.

— La aerodrom, porunci Thomas Klithord şoferului. Răspunzi de el.

După ce maşina dispăru, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi stirînse mîna chelnerului livid.

— Să nu scoţi un euvînt despre ce ai văzut, îi atrase atenţia. Noi danezii trebuie să ne ajutăm unii pe alţii la nevoie.

Chelnerul vîrî în buzunar hîrtia de o sută de coroane.

— Desigur, domnule director, confirmă el. Vremurile astea sînt deopotrivă de grele pentru noi toţi. Trebuie să dăm dovadă de tact şi de pricepere.

— Ai dreptate, încuviinţă Thomas şi urcă în odaia lui. Era mort de oboseală.

In acest timp, Johannes Klithord prînzea cu Frieda şi cu fratele ei, Egon, la văduva lui Anders Jensen. Găsiseră un colţişor plăcut în încăperea joasă a micului restaurant şi consumau cele două feluri de mîn- care de-a 'dreptul din tigaie. Nu li se servise nimic extraordinar, dar mîncau cu poftă. Frieda cea grasă sorbea tocmai resturile de sos cu lingura.

— Tare-mi place sosul, declară ea. Mă îngraşă, dar ce să fac.

— Ei, parcă tu te îngraşi din sosuri, făcu Egon cu familiaritate.

— Tacă-ţi fleanca, prostuţule, rîse Frieda. Acum n-air mai trebui, decît o cafea şi un păhărel. Ei, ce se aude cu haina

8*

de blană ?

115

Egon Se încruntă şi se făcu că nu auzise observaţia lipsită de tact a soră-si. îşi întinse picioarele lungi, învelite în jambiere, şi-şi descheie haina, sco- ţînd la iveală insigna nazistă.

— Vezi tu, din cîte am înţeles, cred că domnul ştie ce spune. Am lucrat la aerodrom şi în alte părţi şi am învăţat şi eu cîte ceva. Dacă vă gîndiţi la o mică afacere, domnule, ne putem înţelege. Vă pun la dispoziţie tot felul de posibilităţi, la alegere ; dumneavoastră n-aveţi decît să le finanţaţi.

— Eu mă gîndesc la ceva serios, rosti Johannes rezervat.

— Mă rog, am şi ceva serios, recunoscu Egon fără să mai stea pe gînduri. Mie mi-e totuna, eu pot face faţă oricărei afaceri. Din moment ce Frieda /ă recomandă, sînt de acord să lucrez cu dumnea\oastră şi puteţi fi sigur că n-o să vă înşel. Dacă vreţi-să ştiţi cine sînt, întrebaţi pe oricine despre Egon. In- trebaţi-1 pe Jul din Villestrup, e unul de-ai noştri. Cînd trec pe la el, îmi strigă : „Heil, băiete, ce mai faci ?" Aşa-i strigă şi lui Fritz şi celorlalţi. Mă cunoaşte şi contele Stimmelmann din Lindborg şi alţii. De-aia sînt eu pentru naţional-socialism, fiindcă îi împrieteneşte pe oameni.

— Ia mai încetează şi tu cu politica, îl opri Frieda. Mai bine am cere să ne aducă o cafea. Ai o ţigară, Egon ?

Li se servi cîte o cafea, şi cîte un păhărel mic de coniac. Frieda ceru lichior şi ţigări. învăluit în rotocoale de fum, Johannes cîntărea cu grijă situaţia. Egon ? Un aventurier ! Iar Jul şi Stimmelmann nu fac doi bani ! Nişte nazişti şi nimic mai mult. Nişte tipi caire fac pe grozavii cu cizmele lor înalte dar habar n-au de afaceri. Individul are însă relaţii cu nemţii... Ăsta-i lucrul de căpetenie.

— Dumneata ce crezi, cam ce-am putea face ? întrebă Johannes.

— Să vă explic : reţelele de camuflaj ar fi afacerea cea mai potrivită, răspunse Egon fără să stea pe gînduri. Dacă aveţi capital ca s-o punem pe iroate, putem face parale bune.

— Dar ce sînt alea reţele de camuflaj ?

— Sînt nişte, reţele pe care sînt desenate tot felul de fleacuri şi cu caire se acoperă hangarele, tunurile an- tiaeriene şi aşa mai departe. Cînd piloţii englezi privesc de sus sau vor să fotografieze construcţiile, nu văd decît o pajişte întinsă. E o invenţie grozavă şi cum reţele din astea sînt puţine, se poate cîştiga frumos la ele.

— Dar în afacerea asta e nevoie, probabil, de tot felul de maşini care costă scump ?

— Pe diracu ! Angajăm zece femei şi le punem la treabă. Bani nu ne trebuie decît pentru local, materiale şi salarii.

— Dar putem încheia un contract şi începe lucrul?

■— Negreşit. Asta-i treaba Friedei, nu degeaba s-a născut ea pe Vesterbro. Nemţoiul ăsta — Oberul — e nebun după ea. Il învîrteşte pe degete cum îi place ; şi-apoi lui ce-i pasă — doar nu plăteşte el.

Johannes Klithord reflectă serios, biîndu-şi coniacul. Fireşte, putea investi bani, suma nu era prea mare. Numai că în primul rînd avea nevoie de garanţii pentru contract.

— Da-a, făcu el, într-un tîrziu. Sînt de acord ca societatea pe acţiuni „Pro Patria" să înceapă să fabrice reţele de camuflaj, dacă marfa asta e cerută. Gît despre cheltuieli, am putea face faţă. Numai că înainte de toate, trebuie să încheiem contractul. Şi apoi să căutăm, se-nţelege, un local.

— Perfect. De contract o să se ocupe Frieda, eu găsesc localul. De multă vreme am pus -ochii pe casa lui Hedegaard din Norresundbyri, are o poziţie excelentă. Dar cum rămâne cu Frieda şi eu mine ? Noi ce cîştigăm din treaba aista ?

— Dumneavoastră ce pretenţii aveţi ? întrebă prudent Johannes Klithord. Fireşte, indivizii ăştia îşi cereau şi ei partea.

— Eu m-aş mulţumi cu postul de director, declară Egon.

— Dair tu .ai avut o condamnare, se sperie Frieda.

— Ce vorbeşti, fetiţo, asta s-a lichidat demult şi onoarea mi-a fost reabilitată. Am aranjat asta cu
Prtitz de la T e r n d r u p E un om excepţional, un suflet nobil şi, draeu să-l ia, e singurul judecător de ispravă. Dacă facem vreo poznă, nimerim la Terndrup. Acolo n-o să ne meargă prea rău. Cît despre Frieda, cred că ea ar putea fi şeful producţiei sau... cum îi mai zice. E îndemînatică, să ştiţi.

— Ia taci din gură ! făcu Frieda, revoltată.

— Ei, desigur, o să se găsească ceva şi pentru ea. La faţa locului lucrurile se aranjează mult mai uşor. Pentru moment Oberul e beat mort şi o să mai zacă o zi, două după serata voastră, iar cînd s-o dezmetici, Frieda o să se ţină 'de capul lui pînă reuşim să Încheiem contractul. Eu am

să iau toate informaţiile necesare. Am un prieten care cunoaşte rostul, aşa că o să facem o afacere grozavă.

— Şi cum rărnîne cu haina de blană ? întrebă Frieda.

— O să ai şi blană, îi promise Egon. Fii pe pace, fiecare lucru la timpul lui.

— Intre timp eu am să mă interesez âe latura tehnică şi comercială a chestiunii, hotărî Johannes KHt- hord. Mîine o să stăm de vorbă mai pe larg. Mai bem ceva ?

Da, Egon şi Frieda erau de acord — şi în felul acesta, „Piro Patria", societate de mare utilitate socială, luă naştere pe o bază destul de bine stropită.

Evelin se apropie de pod, unde o aştepta o .maşină mică. Funke deschise portiera şii Evelin se furişă repede înăuntru. Trecătorii priveau furioşi maşina nemţească şi pe doamna care se suise în ea : „O saltea de campanie !"

•— Ce furioşi se uită la mine, făcu cam emoţionată Evelin. Fac oare ceva rău ? Ce credeţi ?

— Au dreptate, răspunse Funke. Sînt danezi cinstiţi şi ne urăsc. Dacă fiicele lor s-ar fi încurcat cu nişte nemţi, le-ar fi alungat din casă. Ăştia nu sînt nazişti, nici speculanţi de război ! Poate că sînt chiar bolşevici şi urăsc răul.

i închisoare din Copenhaga (n. r.).

Evelin ii pir ivi cu coada ochiului. Oare nu era beat individul ăsta ciudat ? Băuse toată seara, dar vinul nu mai avea efect asupra lui... De altfel, Thomas spunea că Funke e totdeauna cherchelit. Ei şi, n-are de- cît, în orice caz, chiar cînd e beat e mai simpatic de- cît toţi ceilalţi la un loc, cînd sînt treji.

Funke conducea maşina cu iuţeală, dar sigur, şi frînă brusc în faţa unei femei bătrîne care traversa încet strada. Bătrîna le aruncă o privire mînioasă şi Evelin îi ghici gîndul : Muiere nemţească ? „Saltea die campanie !"

— Unde mergem ? întrebă Evelin.

— Aş vrea să ieşim din oraş, cît mai departe de aerodromul ăla blestemat şi de compatrioţii mei dez- gustători, cît mai departe de familia voastră de escroci. Dumneata eşti un om cinstit, deşi te străduieşti să joci un alt rol. îmi placi.

Evelin încercă să-şi amintească o frază ironică şi spirituală în limba germană, dar nu-i veni nimic în gînd. In fond, asta n-avea nici o importanţă. Vesela şi vorbăreaţa fiică de brutar simţea că neamţul acesta urît, care

declarase pe un ton destul de nepoliticos că-i place, făcea să-i bată inima.

Funke fredona ceva, de parcă ar fi fost singur în maşină.

— Mi-e tare foame, declară Evelin, cînd ajunseră la oarecare depărtare de oraş.

— Danezilor le e totdeauna foame, constată Funke. Şi dacă nu le e foame, le e sete.

— Am impresia că nici nemţilor nu le displace să mănînce si să bea bine, observă ea cu maliţiozitate.

— Compatrioţii mei se simt victorioşi şi se reped la toate ; pesemne aşa li se cade cuceritorilor. De altfel, scumpă doamnă, aseară aţi nimerit în mijlocul unei bande de criminali, nu în mijlocul unor germani adevăraţi. Vă rog să credeţi că germanii cinstiţi se află azii în temniţe, în lagărele de concentrare, în emigraţie şi în ilegalitate, dacă n-au fost îmbrăcaţi pur şi simplu în uniforme militare şi siliţi să-şi îndeplinească aşa-zisa datorie faţă de patrie. Astăzi e o ruşine să fii german, dar cred că nici danezii cu care avem noi de-a face nu sînt mai buni. M-ara convins că nu-s cu toţii dec,ît nişte tîlhairi care ne ajută să vă jefuim ţaira.

— Eşti foarte aspru şi foarte răutăcios, remarcă Evelin.

— Şi în plus mai sînt şi beat. Ce să facă omul în vremurile astea, nu-i rămîne decît să bea. Situaţia e desperată şi va fi şi mai rea dacă vom învinge.

— Eşti sigur că veţi învinge ?

•— Nu ştiu, sper că nu, dar mult sînge se va vărsa înainte de înfrângerea noastră. Şefii noştri sînt nişte criminali, nişte gangsteri odioşi, nişte cîini turbaţi.

Evelinei îi plăcea glasul lui, plin de ură şi de mî- nie. Nu-i nimic dacă bea. Cînd se gîndeşte că un om capabil e silit să facă războiul şi încă pentru Hitler, ce grozăvie ! Deşi Evelin nu-şi bătuse niciodată capul cu politica, ştia ce înseamnă nazismul — lagăre de concentrare, prigonirea evreilor...

Se opriră în faţa cîreiumioarei lui Stevring şi coborîră din maşină. Apariţia lor stîrni groază printre cei de faţă. Cîţiva bărbaţi, care şedeau la mese cu halbele dinainte, holbară ochii la uniforma lui Funke, iar fata care servea dispăru să cheme ajutor. In clipa următoare apăru un chelner.

— Am dori să mîncăm ceva, declară Evelin.

— Poftiţi, vă rog, încoace, îi invită chelnerul. Aici veţi fi mai liniştiţi.

Ii conduse într-o cameră mare, goală, şi Evelin comandă un dejun frugal.

— Rachiu ! ceru Funke.

— Dar nu prea mult — adăugă Evelin — nu uita că trebuie să conduci maşina.

— Fii liniştită! Sînt periculos numai cînd nu capăt o porţie destul de mare.

— Dair de ce bei atît de mult ? întrebă Evelin şi privi cu duioşie faţa lui de cal, brăzdată de zbîrci- turi.

—■ Pentru că mă simt vinovat, răspunse Funke Dar cum să înţelegi asta dumneata, o femeie frumoasă, o daneză ? Pentru că sînt un intelectual laş şi prost oare a aocciptat porcăria asta, care nu a luptat împotriva răului, atunci cînd mai era timp. Pentru că am trădat ceea ce nu trebuie să trădezi niciodată. Şi beau pentru că nu-mi rămîne nimic alt-ceva .de făcut. Cum aş putea suporta altfel ? Inchi- puie-ţi numai ce înseamnă să ai ca şef direct un ticălos ca von Driberg ! Un vierme umflat, o nulitate care nu pricepe nimic din ceea ce face: şi acest desenator, care avea un post oarecare într-un birou de construcţii, s-a ridicat cu ajutorul partidului nazist. Dar cine-i de vină că ticăloşii se află în posturi înalte, pe care au pus mîraa prin mită şi prin protecţii politice ? De vină sîntem noi, tehnicienii calificaţi, care-i sprijinim. Fără cunoştinţele şi experienţa noastră ei nu fac doi bani. Şi dumneata, scumpă doamnă, mai întrebi de ce beau.

Funke se înfierbîntase. Evelin îi luă mîna şi o mîn- gîie uşor.

— îmi placi foarte mult. Nu-i nimic că bei, împrejurările sînt de vină, vorbi ea. Eşti ca un cal bun, inteligent, care şi-a muşcat zăbala şi a luat-o la fugă fiindcă oamenii l-au necăjit; aşa trebuie. Mie îmi plac foarte mult caii...

C A P I T O L U L XVI

Ne apropiem de sfîrşitul unui an care a adus profituri mari speculanţilor de război, precum şi celor două onorabile firme — ,,Klithord şi Fiii" şi „Pro Patria". Să ne oprim puţin asupra afacerilor lor, după care să facem cunoştinţă cu nişte împrejurări dureroase, cînd nevestele iau atitudine împotriva soţilor şi copiii împotriva părinţilor

îndată oe-şi primi botezul juridic şi confirmarea din mîinile avocatului Seidelin, societatea pe acţiuni „Pro Patria" luă o frumoasă dezvoltare. Respectul lui Jobannes Klitho'rd faţă de ticălosul de
Egon crescu în mod considerabil : flăcăul avusese într-adevăr o idee bună. Acum conducea grupul de muncitoare, care făceau reţele de camuflaj într-o magazie mare din Norresundbyn. Devenise director, iar Frieda îşi primise blana drept răsplată pentru sprijinul acordat întreprinderii cu ajutorul lui von Driberg. Ştia că Egon e un escroc şi că bagă în buzunar o parte din salariile muncitoarelor. Pentru Johannes Klithord esenţialul însă era că întreprinderea aduce beneficii serioase, iar de rest nu se sinchisea.

Johannes venea cu regularitate ¿la Aalborg, pentru a controla mersul întreprinderii. Străbătea atelierul în care munceau femeile pentru nişte salarii de nimic şi uneori intra la Frieda, care „lucra" şi ea acolo, fără ca cineva să ştie exact cu ce anume se ocupă. Era, desigur, o pungăşie, dar atâta timp cît ea figura ca angajată a firmei, se putea conta cu siguranţă pe comenzi şi contracte avantajoase, în timp ce concurenţii, care încercaseră să pună pe picioare întreprinderi asemănătoare, nu ajunseseră la nici un rezultat. Johannes oferise cîteva dineuri copioase în cinstea lui von Driberg, a lui Egon şi a Friedei. Aşa cereau afacerile. Altfel nu se putea — carul neuns stă pe loc.

Evelin îl însoţea pe Johannes ori de cîte ori pleca la Aalborg şi asta îi dădea de gîmdit : ce se întîm- plase cu muierea asta îndrăcită ? Fusese totdeauna într-o ureche, dar, din păcate, el fusese prea tînăr ca să-şi fi dat seama cînd, cu mulţi ani în urmă o întâlnise pe Evelin în brutăria unde îşi desfăşura cu iscusinţă farmecele. Acum ea îl repezea ca o pisică turbată.

Să se fi îndrăgostit oare de deşiratul şi înăcritul ăla de Baurat Funke, sau e o iresponsabilă ? Cînd Evelin declarase cu aerul cel mai nevinovat din lume că doreşte să meargă cu el la Aalborg, Johannes Klithord o privise bănuitor. Cînd iajunseră acolo, nu se interesă cîtuşi de puţin de afacerile firmei, ei-1 înştiinţă tam-nesam că pleacă la plimbare şi se înapoie la liotei seara tîrziu. Era inutil s-o întrebe unde a fost. Evelin nu răspundea, iar Johannes putea să-şi închipuie ce voia.

Nu e 'bine ea o gîscă proastă să stea degeaba ; şi Evelin nu avea ftici Oidată nimic de făcut ; cu atît mai puţin acum,

cînd băiatul lor Kristian, un copil nesuferit, intrase intern la un pension din Birkerode.

Noroc că afacerile merg strună şi la Aalborg, se consola Johannes Klithord, îndreptîndu-se ca de obicei, o dată pe săptămînă, spre casa muzicantului Madsen de pe Hestrupsveg. Mulţi făceau afaceri strălucite în epoca aceea, deşi mai erau cîţiva idioţi care nu ştiau să-şi vadă de interese. Pentru adevăraţii oameni de afaceri însă era o epocă de aur.

Doamna Madsen, care fusese şi înainte cocotă şi care acum devenise fără îndoială o „saltea de campanie", îi deschise uşa, cu un zîmbet amabil.

— Poftiţi, domnule director. Soţul meu e acasă.

Madsen şedea la masa de scris, cînd Johannes
intră în odaie şi dădu din cap, fără să se ridice de pe 'scaun. De la o vreme, purta la butonieră insigna nazistă şi devenise foarte băţos.

— Cum merg treburile, Madsen ? întrebă Johannes Klithord. Ce-ar fi dacă am cerceta împreună socotelile ?

— Bine, dar pentru ultima oară. De-acum înainte vă rog să faceţi singur treaba asta, eu nu mai am timp.

— Dar ce s-a întîimplat ? Nu cumva ai fost numit în garda regală ?

— Nu, răspunse Madsen cu un aer important. Numiai că chestiile astea au început să mă obosească. Vezi, domnule director, eu nu mai doresc să mă îmbogăţesc din sudoarea poporului. Nu mai vreau nici să muncesc pentru alţii, e timpul să vă încasaţi singur dobînzile cămătăreşti, ocupaţia asta nu e pentru mine.

Ei, va să zică şi Madsen s-a ţicnit, dacă refuză să-şi facă datoria.- Asta te demoralizează. Zău aşa.

— Şi ce ai de gînd să faci, Madsen ? se interesă Johannes.

— In primul rînd, sînt şeful secţiei de propagandă a organizaţiei partidului naţional-socialist din cartierul nostru, explică Madsen. Şi asta e o misiune importantă, vă rog să mă credeţi. Lucrurile merg din ce în ce mai bine. S-a, terminat cu plutocraţii şi cu comuniştii, în curînd vom lua noi puterea şi atunci are să înceapă marea epuraţie, ţineţi minte lucrul ăsta.

— Şi din ce ai să trăieşti ?

— Păi, să vedeţi, eu sînt totodată şi furnizor al autorităţilor de ocupaţie şi în această calitate am perspective mari. Flăcăii noştri germani au o mulţime de nevoi şi eu am să le procur de toate. Am treabă pînă peste cap, nu mai am vreme şi pentru chestiunile dumneavoastră. Am să încep să călătoresc prin toată ţara. Poftiţi chitanţele pentru banii împrumutaţi, toate sînt în perfectă ordine, hanii sînt depuşi la bancă. Sînt un om cinstit, după cum ştiţi, domnule director.

Ii întinse un teanc de hîrtii pe care Johannes le cercetă cu atenţie. Nu prea avea încredere în muzicantul Madsen, dar totul părea în ordine. Mai rămăseseră nişte dobînzi şi dobânzi la dobînzi neîncasate, dar de asta va avea grijă Seidelin. Cu cămătăria puteai face parale frumoase, totuşi era un fleac în comparaţie cu celelalte. Poate că era mai bine că se întâmplase aşa. Dacă răuvoitori ar fi aflat condiţiile în care împrumuta el bani, ar fi putut folosi acest amănunt împotriva lui şi Thomas s-ar fi înfuriat.

— Bine, bine, Madsen, nu-i nimic, îţi mulţumesc pentru colaborare şi-ţi urez mult noroc, rosti împăciuitor Johannes. Eşti un om capabil, ai o soţie deşteaptă şi sînt încredinţat că ai să ai succes.

— Să bem un porto la despărţire, propuse galant Madsen.

— Johannes acceptă, sticla şi paharele apărură pe masă şi doamna Madsen umplu paharele.Iţi doresc succes, Madsen, închină Johannes. Nu ştim ce întorsătură au să ia lucrurile în vremurile astea grele, dar voi fi fericit să colaborăm şi altădată împreuna, fn sănătatea dumitale, îţi doreşti noroc în noua activitate.

■— Vă mulţumesc foarte rnult, domnule director, răspunse Madsen. Ciocniră. Madsen avea o ţinută oarecum militărească, se vedea că venea des în contact cu ocupanţii. Soţia lui surîdea cu amabilitate ; era limpede că familia Madsen îşi punea mici speranţe în viitor.

Johannes Klithord trecu pe la biroul său de apartamente închiriate, unde totul mergea ca pe roate ; îi făcu o vizită şi lui Seidelin, care avea de asemenea numai veşti bune pentru el, apoi se îndreptă spre casă. Evelin şedea la masa de scris si scria o lungă epistolă.

— Cui scrii ? întrebă el.

— Amantului meu.

— Ascultă, Evelin, de la o vreme ai început să te exprimi prea liber, o mustră Johannes posomorit. Ai uitat de tot că în faţa altarului ai făgăduit să-mi fii o soţie credincioasă.

Evelin îl privi mirată, apoi izbucni în rîs. I se părea că Johannes şi altarul domnului sînt noţiuni absolut incompatibile.

— Priveşte situaţia cu simplitate şi cu calmul tău obişnuit. Ii scriu unui om care mi-e foarte scump, dar asta nu ţe priveşte cîtuşi de puţin. La urma urmelor, nu există nimic comun între noi doi.

— Eşti soţia mea, mormăi întunecat Johannes.

— Soţie — e un cuvînt oam nepotrivit pentru relaţiile dintre noi, declară Evelin. Sînt pur şi simplu o femeie oare ţi-a plăcut cînd ai intrat într-o brutărie şi pe care ai cumpărat-o, cum ai cumpăra o prăjitură. Dar să nu-ţi închipui că îţi aduc vreo vină, Johannes. Numai eu sînt vinovată, din păcate ; eu am fost aceea care m-am vîndut.

— Dacă n-ai fi măcar .atît de vulgară...

— Ştiu că sînt vulgară. Eşti liber să hotărăşti dacă vrei să trăieşti mai departe cu mine sau să divorţezi. In orice caz, eu scriu scrisori cui îmi place şi mă întîlnesc cu cine doresc. Nu mai vreau să fiu prăjitura pe care ai cumpărat-o.

Pentru Johannes era limpede că relaţiile dintre ei ajunseseră în faza în care ar fi fost nevoie de avocat. Dar el era om de afaceri, nu jurist. Ştia că poate să arunce în stradă un şomer, care n-are cu ce-şi plăti chiria, dar se îndoia că ar putea să-şi gonească soţia legitimă fără ca ea să-i ceară jumătate din averea pe care el o agonisise cu atîta trudă. Mare tîmpit fusese că nu făcuse o convenţie matrimonială cînd se însurase cu Evelin.

— O să reluăm acest subiect, cînd ai să fii mai liniştită, hotărî el şi ieşi din odaie, trîntind uşa. Ce dracu, doar el era stăpîn în casa asta !

Thomas Klithord se înapoie de la birou foarte bine dispus. In sfârşit, aranjase totul cu autorităţile de ocupaţie. Construcţia aerodromului de la Karup era o lucrare uriaşă. La birou toată lumea muncea fără preget, pentru a satisface dorinţele nemţilor. Luă masa cu familia în sufrageria confortabilă şi bău un pahar de vin roşu delicios, după biftecul foarte bine fript. Noua bucătăreasă era o adevărată comoară, îşi merita pe deplin salariul pe care i-1 fixase.

Copiii pleciară ; Thoimas rămase cu Margrette, într-o stare de spirit dintre cele mai plăcute. Lumina era blîndă, fotoliul comod, ţigara bună şi cafeaua tare ; e foarte adevărat, familia este temelia pe care se clădeşte orice viaţă socială sănătoasă.

— Avem de discutat lucruri foarte serioase, începu Margrette, Mrerupându-i gândurile.

Thomas simţi o oarecare nelinişte. Ce i-a trăsnit iar prin cap nevestei sale ? Il condamnă că a luat asupră-i o muncă în folosul patriei ? Trebuie să înceapă o discuţie lungă pe această temă ?

—• Ce s-a întâmplat, draga mea ? întrebă el.

Ea se ridică de la locul ei, luă un pachet de cărţi şi-l puse în faţa lui pe măsuţa joasă şi rotundă. Thomas se uită la coperţile lor simple şi începu să citească numele autorilor şi titlurile volumelor: Marx, Engels, Lenin, Stalin, Plehanov, *Cursul scurt de istorie a P.C. (b) al U.R.S.S., Manifestul comunist.* Printre ele era şi o broşurică cenuşie, jerpelită. Tho- mas o .deschise şi citi: K. K. Steinke, *Linii pure, Reflecţii.*

— Ce colecţie ! exclamă el mirat, răsfoind broşura. In orice caz, Steinke e un om cumsecade, ideile lui pot fi împărtăşite de orice cetăţean conştient de ¡răspunderea sa faţă ¡de societate. L-am întîlnit de cîteva ori, e un om de o inteligenţă remarcabilă şi foarte vie, un stîlp al societăţii ; cîştigă destul de bine, atît ca om politic cît şi ca director al uzinei de creolită... Ei drăcie, ia uite ce scrie ! Ascultă !

Şi citi cu glas tare :

„Faptul că parlamentarismul nu e un bine ci un rău ■— necesar, poate, deocamdată — este confirmat de bucuria aproape nemărginită cu care îl privesc chiar cei mai oportunişti dintre politicienii social- democraţi. Lucrul acesta se ¡explică prin tactica lor, pentru promovarea căreia sistemul parlamentar deschide un cîmp vast de activitate — căci în parlament se pot face intrigi şi tot felul de sforării, se pot juca comedii şi rosti discursuri — tactică ce le permite să substituie cu uşurinţă ţelurilor clasei muncitoare propriile lor ţeluri..."

Şi uite ce scrie mai departe, Margrette..

.„într-adevăr, e extrem de caracteristic faptul că, în condiţiile conştiinţei politice nedezvoltate a clasei muncitoare şi a puternicei influenţe a liderilor opor-

tunismului asupra maselor, parlamentarismul — acel parlamentarism care prin conţinutul său se potriveşte mai bine unei monarhii constituţionale conservatoare, adică unei autocraţii capitaliste mai pronunţată —■ este proclamat drept factor revoluţionar, progresist, potrivit idealului clasei muncitoare care tinde să se elibereze. Parlamentarismul — strajă a libertăţii individuale ! Sistemul ide reprezentare limitat — apărător al libertăţii poporului ! Atotputernicia liderilor — purtătoare a elanului revoluţionar ! Şedinţele Riksda- gului [7] şi buletinele de vot — temelie a statului. Tirania partidului social-democrat şi spiritul de clică — calea spre libertate ! Doamne, cît sînt de naivi oamenii şi cit de mult merită să fie înşelaţi !"

Zvîrli broşura furios.

— Dacă mi-ar fi spus cineva că Steinke a scris aşa ceva, i-aş fi răspuns că e un mincinos şi un calomniator, recunoscu el. Totuşi, pe copertă e numele lui, broşura a apărut în 1915.

— Din fericire, azi e dată uitării, zîmbi Margrette. Doamne, Thomas, cîteodată eşti naiv ca un copil. Prietenul tău, domnul Steinke, şi-a trăit demult perioada de frămîntări furtunoase. Astăzi, parlamentarismul şi autocraţia capitalistă — aşa, pare-mi-se, numeşte el societatea noastră democratică -- au în persoana lui cel mai vajnic apărător ; astazi el se adapă cu cea mai mare plăcere din fîntîna în care a scuipat odată. Aşa e lumea, aşa sînt oamenii, aşa sîntem toţi.

— Dar există valori culturale pe care trebuie să le păstrăm şi să le cinstim, declară Thomas.

— Firește. Şi domnul Steinke le-a găsit, ridicîn- du-se pînă la treapta cea mai înaltă a societăţii. La fel ca Steinke procedează toţi cei care vor să-şi facă o situaţie.

— Eşti de un cinism îngrozitor, Margrette. Uneori îmi face impresia că eşti un fel de Forsten cu fustă. Voi, ăştia, care coborîţi din vechi familii burgheze sînteţi at'ît de pervertiţi, încît uneori mi se pare că nu mai credeţi în nimic ! In vinele noastre curge încă sîhge de ţărani, şi noi ştim ce are valoare şi ce nu.

— Poate că ai dreptate, răspunse ea, zîmbind uşor. Putem discuta concepţiile noastre, însă cu altă ocazie. Acum mă interesează mult mai mult părerea ta despre biblioteca pe care am descoperit-o în odaia lui Gregers.

7 Parlamentul danez (n. r.).

— Ce spui ? se miră Thomas.

Ţi-am mai vorbit despre oamenii suspecţi care vin la el şi care nu par să-i fie colegi de facultate ; rnai degrabă par a fi tineri muncitori. Şi pentru ce crezi tu că citeşte, astfel de cărţi ? Mă îndoiesc că l

a

— Institutul politehnic se studiază operele lui Marx, Lenin şi Stalin.

— Crezi că a devenit social-democnat, sau, poate, chiar comunist ?

— Măcar de-ar fi numai social-democrat ! Social-democratii sînt astăzi oameni cumsecade. Ei nu citesc cărţi din astea smintite, comuniste... şt în vremuri atît de periculoase.!

— Ai dreptate, Malrgrette, nu încape nici o îndoială, aprobă Thomas Kjithord, adînc zguduit. Dacă s-ar zvoni că fiul lui e comunist, cine ştie ce urmări ar putea avea pentru firmă. In chestiile astea, cu nemţii nu-i de glumit. Cu evreii şi cu comuniştii nu se împacă ei cu nici un chip. Atunci, după tine, ce-i de făcut ? întrebă el.

— Mai întîi trebuie să vorbim cu băiatul. Şi dacă vedem că e ceva serios — căci s-ar putea să fie doar o izbucnire copilărească de romantism — atunci cel mai bun lucru e să-i schimbăm mediul pentru un timp. Din păcate, nu-1 putem trimite în străinătate, dar ar fi bine să plece măcar din oraş, fiindcă aici e influenţat spre rău. Ce-ar fi, de pildă, să-1 trimitem la şcoala superioară de la Askov. Se spune că profesorii sînt de familii bune şi bine pregătiţi.

— In orice caz, în primul rînd să stăm de vorbă cu băiatul. E acasă ?

— Mi se pare că da.

Margrette sună. Jupîneasa se ivi respectuoasă în prag.

— Spune-i, te rog, domnului student că dorim să stăm de vorbă cu el, îi comunică Margrette.

Aşteptară în tăcere. Thomas Klithord era încruntat. Nu era de glumit. El, om serios, conştient de răspunderea sa faţă de stat, tocmai el să aibă un fiu comunist care vrea să răstoarne ordinea socială, împreună cu

129

muncitorii ăia cu şepci ! Cîte n-a făcut el pentru copii ! A muncit oa un cal de povară ! Fir-ar a naibii de treabă, asta i-a mai lipsit! O să-i arate el mucosului!

Gregers intră ; era un tînăr înalt, cu părul blond deschis. Zări imediat cărţile de pe masă şi, înţelegând despre ce era vorba, hotărî să aibă o atitudine demnă şi să-şi apere convingerile. Ştia că tovarăşii săi îi privesc pe intelectuali cu compătimire şi îngăduinţă. Era momentul să dea dovadă de tărie de caracter.

— Aţi vrut să vorbiţi cu mine ? întrebă el politicos.

„Trebuie să-1 zăpăcesc, să-1 iau prin surprindere, îşi propuse Thomas Klithord. Ca şi băieţii cînd se încaieră pe stradă : cum îl cuprind pe adversar de mijloc, e un fleac să-1 ridice în sus şi apoi să-1 trîn- tească la pămînt".

— Ce înseamnă astea ? urlă el şi izbi cu pumnul în pachetul de cărţi. Faci pe comunistul ?

— De ce începi aşa, îl opri Margrette fără să ridice glasul. Gregers e un om în toată firea şi putem vorbi cu el calm, ca nişte oameni cu judecată. Şezi, băiete. Am văzut cărţile astea în camera ta şi m-am speriat rău. De ce citeşti astfel de lucruri ? Există destule cărţi bune şi folositoare, citeşte-le pe acelea.. Noi nu vrem să te constrîngem, dar am văzut multe-n viaţă, avem mai multă experienţă şi dorim să-ţi dăm un sfat, Gregers. t

— îţi mulţumesc, mamă, pentru delicateţea ta — zîmbi Gregers — dar prefer să-i răspund întîi tatei. Eu nu mă joc

de-a comunistul şi nu sînt comunis't, sînt încă prea puţin pregătit pentru asta. Cred însă că comuniştii au dreptate şi citesc cărţile astea pentru că în ele găsesc răspuns la întrebările ce mă frămîntă, în timp ce cărţile burgheze folositoare, despre care vorbeşti tu, nu-mi dau acest răspuns.

Thomas Klithord sări ca muşcat de şarpe. In casa lui să tolereze asemenea vorbe din partea fiului său ! ? Asta-i prea de tot ! Ce-şi închipuie mucosul ăsta ? Crede 'că părinţii săi, care se bucură de respectul tuturor, nu ştiu din cine e formată această pleavă a societăţii, cine sînt ticăloşii care sparg geamurile şi se joacă de-a comuniştii ?

— Ascultă, tu să nu-ţi închipui că sîntenl nişte idioţi ! urlă el, fără să dea atenţie privirilor dojenitoare ale soţiei sale. Ştim noi ce e comunismul mai bine decît tine.

— Se poate, făcu Gregers. Atunci, explică-mi...

„Ce obrăznicie ! se-nfurie şi mai rău Thomas KHt-liord. L-au stricat de tot ăştia cu şepcile !"

— Nu mai avexn ce discuta, îl întrerupse el. Cine te întreţine ? Din ce ai să trăieşti, dacă te aruncăm în stradă ?

— Ajunge ! făcu Margrette şi se sculă în picioare. Du-te în camera ta, am să vin să-ţi vorbesc. Ştii doar că tata se enervează uşor pentru orice fleac.

— Tata are dreptate, astea nu sînt fleacuri, declară Gregers, se întoarse şi ieşi din odaie.

— Eşti imposibil, Thomas, suspină Margrette, după ce uşa se închise încetişor în urma fiului lor. Englezii susţin că omul devine un adevărat gentleman abia la a treia generaţie. Tatăl tău e un om minunat în felul lui, tu eşti un bivol, dar Gregers are un calm şi o stăpînire de sine de gentleman. Nu ţi-a spus nici un cuvînt tare, dar mă tem că ai stricat totul cu grosolănia ta plebeiană.

— Da, sînt un om simplu, dar ştiu şi eu ce înseamnă dreptul şi morala şi n-am să tolerez în casa mea nici un fel de imoralitate, tuna şi fulgera Thomas Klithord. Totul are o limită. Şi tu, văd că iei partea netrebnicului ăsta, e limpede.

— Asta o crezi tu ; din păcate, el e prea inteligent ca să-şi închipuie acelaşi lucru, oftă Margrette. Mă duc la el să încerc să repar ce ai stricat tu din prostie.

Se ridică aruncînd o privire dispreţuitoare soţului ei. Dar Thomas Klithord nu băgă de seamă, căci pornise în grabă spre sufragerie, să bea un pahar de whisky tare. Toată buna

dispoziţie i se stricase. Tatăl său era un ramolit care nu-1 înţelegea, soţia o aristocrată, iar fiul lui cel mare... Ah, fiul lui ! Thomas dădu pe gît jumătate din paharul de whisky curat şi se mai

linişti. Totul se va aranja, Margrette e atît de deşteaptă.

Margrette deschise uşa de la camera fiului ei. Gregers era culcat pe divan, cu ochii în sus. Se aşează şi ezită puţin neştiind cum să înceapă.

— Te-ai supărat rău pe tata, băiatule ? — şopti ea.

— Nu, răspunse el. Nici pe el, nici pe tine, mamă. Voi aveţi drumul vostru, cu care eu nu sînt de acord, şi eu îmi urmez drumul meu, cu care voi nu sînteţi de acord. Dar tata are dreptate, sînt fecior de bani gata. Probabil că şi el a fost aşa. Locuiesc la el în casă şi-i mănînc pîinea. Aşa stau lucrurile, ca să vorbim cinstit, şi are dreptate cînd îmi cere să gîndesc aşa cum îi place lui.

— Oamenii bine crescuţi nu trebuie să judece aşa.

— Nu ştiu ce înţelegi tu prin bună creştere, răspunse Gregers şi se ridică de pe divan. Lucrul ăsta poate fi interpretat în mai multe feluri. Ar fi trebuit să vă spun demult tot ce gîndesc, dar mi-a fost teamă ; îl ştii pe tata. Şi nu eram sigur de mine, poate că nici acum nu sînt încă foarte sigur, dar ştiu că asta va veni cu timpul.

— Tu ne urăşti, pe tata şi pe mine ? întrebă Margrette ?

— Nu, răspunse Gregers. Cred că am fi putut evolua cu toţii altfel, dacă şi împrejurările ar fi fost altele.

— Şi vrei să-ţi urmezi drumul mai departe, copilul meu, vrei cu adevărat ?

— Nu ştiu încă, dar cred că da. înţelege că eu nu vă condamn. Voi nu sînteţi răi, dar vă supuneţi altor forţe. Nu, nu sînteţi răi şi nici tata nu ştie ce face.

Margrette ieşi încetişor din odaie, se opri lîngă sufragerie şi pl'înse, cu fruntea lipită de zid. îşi da seama că-şi pierduse fiul. Il vedea copil mic, în braţele ei, jucîndu-se cu mînuţele grăsuţe. Apoi se strecură neobservată pe lîngă sufragerie, unde soţul ei bea whisky.

C A P I T O L U L X V I I

Despre diverse adunări şi alte chestiuni

Venise frigul. Oraşul camuflat era încremenit de ger şi oamenii săraci n-aveau cu ce să se încălzească. Frigul pătrundea prin crăpăturile ferestrelor şi copiii se vîrau în pat, ca să se dezmorţească puţin. Ziarele scriau despre unitatea naţională : principalul este să fim uniţi, şi totul va

merge bine. In cămările bogătaşilor rezervele uriaşe de alimenté începeau să se strice : Camembertul nu ţine la infinit şi nevestele oamenilor cu stare nu se pricep întotdeauna să păstreze carnea de porc.

Oamenii beau lapte tăiat cu apă şi ascultau conferinţe la radio în care se făcea elogiul cumpătării. „Se ştie că sîntem poporul cel miai bine hrănit din lume şi trebuie să mulţumim lui dumnezeu că avem prilejul să facem puţină cură de slăbire. O să ne facă bine". Copiii umblau la şcoală pe ger, tremurînd de frig, mulţi din ei se îmbolnăveau şi mureau de congestie pulmonară, dar toate oficialităţile lăudau calităţile deosebite ale încălţămintei de lemn. De fapt, ghetele de lemn sînt mult mai bune decît cele din piele, care costă acum atît de scump, încît nu le poartă decît copiii bogătaşilor.

0 delegaţie de ofiţeri superiori danezi plecă în Germania, ca invitată a armatei germane, pentru a cunoaşte instituţiile militare de acolo şi a vizita cîmpurile de luptă de pe frontul de est... Presa nazistă daneză îl preamărea pe domnul K- K- Steinke pentru cuvîntarea sa plină de curaj întitulată : *Gînduri despre contemporaneitate.* Un grup de aristocraţi danezi de viţă veche lansă un apel în care se spunea că, ţinînd seama de împrejurări, reprezentanţii mai multor maiorate şi ai altor domenii ereditare au hotărît să creeze un grup care va căuta să colaboreze cît mai strîns cu P.M.N.S.D. [8] şi cu celelalte forţe care luptă pentru un viitor mai bun al Danemarcei. Armatorul A. P. Meller primi din partea autorităţilor autorizaţia de a plăti acţionarilor douăzeci şi cinci la sută dividende şi se pronunţă împotriva sporirii salariilor. Stauning îl proclamă pe acest proprietar de vapoare un bun patriot danez.

Preţurile la pîine, cartofi, carne, combustibil, îmbrăcăminte creşteau mereu, dar profiturile furnizorilor sporeau de patru-cinci ori mai repede.

Regele chema la păstrarea ordinii şi la calm. Ordine şi calm — era deviza Danemarcei oficiale. Intre guvernul danez şi autorităţile de ocupaţie se stabiliseră cele mai bune raporturi; ţara — spuneau guvernanţii — era un protectorat model. Nici o altă ţară nu se lăsase vreodată

8 Partidul muncitoresc naţional-soeialist danez (n. r.).

jefuită, cu atîta -upunere, -niciodată clasele de sus nu au luat parte cu atîta rapacitate la jaf.

„Sîntem şireţi, nu vrem ca naziştii danezi să vină la putere". Şi pentru a'înlătura această eventualitate, politicienii social-democraţi se transformau în nişte nazişti moderaţi. „Ideea creării Noii Europe, e minunată ! Avem ochii deschişi, trebuie să ţinem socoteală de cerinţele geopoliticii. Poate că ici-colo, păturile de jos, masele populare se frămîntă, oamenii săraci preferă să rămînă danezi, dar, pentru dumnezeu, doar mai avem studenţi în institutele de învăţămînt superior, îl avem pe Holger Danske oameni politici de talia directorului Brummel, avem şi Uniunea tineretului şi pe profesorul Hasse. Orice s-ar întîmpla, vom apăra pînă la ultima picătură de sînge specificul nostru naţional. Vrem să ne păstrăm dreptul de a cînta cîntecele noastre naţionale, dar sîntem bine crescuţi şi la banchetele pe care le dăm în cinstea nemţilor, ne ferim să cîntăm

Vai de noi şi vai de ţară — De
clnd nemţii ne-ncălcară !...

Poa!^ că pentru unii — în special pentru cei o sută cincizeci de mii de şomeri — vremurile sînt grele. Dar trebuie şă învăţăm să gîndim aşa cum gîndeşte Europa Nouă : în Germania găseşti de lucru cît vrei şi nici economia noastră nu stă chiar at'ît de prost. Fiecare zi aduce profituri tot mai mari şi iată, a venit anul nou şi adunările societăţilor pe acţiuni se desfăşoară satisfăcător. Să ne gîndim, de pildă, la şedinţele societăţilor pe .acţiuni „Azilul liniştit" şi „Pro Patria", şi la cele ale firmei „Klithord şi Fiii". In fruntea acestor întreprinderi se află conducători foarte capabili." Johannes Klithord fixase adunarea generală a celor două întreprinderi ale sale în aceeaşi zi în care Thomas convocase adunarea asociaţilor firmei sale, pentru a discuta problema beneficiilor anuale. Se nimerise foarte bine —■ puteau termina repede cu formalităţile şi lămuri dintr-o dată situaţia afacerilor. Johannes era foarte liniştit, ştia doar că totul merge strună.

In dimineaţa aceea se despărţi cu răceală de Evelin care devenea din zi în zi tot. mai insuportabilă. Johannes intră într-un restaurant de lux şi ceru nişte vin ca să se refacă — dacă munceşti mult e bine să dai din cînd în cînd cîte o'duşcă pe gît. Avea într-adevăr nevoie de acest întăritor.

„Ce grea e viaţa, se întristă Johannes Klithord. Cine spune că e uşoară, habar n-are ce înseamnă viaţa. M-am însurat cu scroafa asta afurisită şi naiba ştie ce festă e în stare să-mi joace. Fraţii mei m-au privit întotdeauna de sus, făceau pe deştepţii şi mă socoteau o mediocritate. Pînă şi fiul meu îşi bate joc de mine şi mă sileşte să-1 dau la internat. Şi tata ? El n-a dat niciodată doi bani pe mine. Dar lucrurile nu rămîn veşnic pe loc. Bătrînul ştie ce înseamnă banul, şi el a dat din coate ca să-şi facă loc ; într-o bună zi are să-mi recunoască capacitatea şi are să înţeleagă că mă pricep să cîştig bani cu grămada".

Mai comandă un păhăruţ. Bău cu gîndul la clipa cînd'Greis îl va bate pe umăr şi-i va spune:

— Eşti un băiat de ispravă, Johannes, sînt mîndru de tine. Ai ştiut să sporeşti partea de avere pe care ai primit-o de la mine. Sînt mulţumit de tine, fiule, păşeşti pe urmele mele. Dumnezeu să te binecuvânteze !

Visurile acestea, viziunea triumfului său, a momentului cînd bătrînul Greis va recunoaşte că e un om vrednic şi capabil şi cînd Thomas va fi silit să-1 privească ca pe un egal îi umplură ochii de lacrimi. In clipa aceea semăna cu un copil care duce o viaţă grea, deşi e fiul unui om bogat.

Johannes Klithord îşi numără casele, se gîndi la ritmul în care creşte contul său curent şi zîmbi.

Era ora unsprezece cînd se îndreptă spre biroul avocatului Seidelin. Ceilalţi membri ai consiliului de administraţie sosiseră şi-1 aşteptau ; Emmanuil, domnişoara Let, zugravul Olafsen şi bătrînul funcţionar Runge. Erau cu toţii nişte figuranţi în comedia juridică regizată de Seidelin.

Avocatul purta smochingul cu gravitate de parcă ar fi asistat la 'înmormîntarea unui vechi client. Faţa congestionată a iscusitului jurist luă o expresie solemnă cînd dădu cuvîntul lui Johannes Klithord. Acesta făcu un raport cu privire la situaţia prosperă a societăţii pe acţiuni „Azilul liniştit".

— Afacerile au mers binişor, după cum reiese din darea noastră de seamă, încheie Johannes. Am realizat un beneficiu destul de frumos, cu toate că n-am avut dreptul să urcăm chiriile. Aşa stau lucrurile la noi : sîntem în pragul bolşevizării şi a abolirii proprietăţii private. După cum ştiţi, am cumpărat şapte case noi în valoare totală de două milioane de coroane, adică la un preţ rezonabil. Potrivit

hotărîrii dumneavoastră am plătit şase la sută dividende şi am păstrat un important fond de rezervă. Eu propun să acordăm fiecărui membru din consiliul de administraţie o tantiemă de două sute de coroane. Aţi făcut eforturi serioase şi două sute de coroane e o sumă frumoasă.

„Da, e o sumă mare, gîndi domnişoara Let. Să primeşti atîţia bani pentru că semnezi un proces- verbal !" O să-şi poată coase o rochie mai bună, din materialul pe care-1 avea cumpărat mai de mult. Şi o să facă o mică donaţie pentru operele de binefacere ale pastorului Priep.

Seidelin comentă şi el în cîteva cuvinte pline de patos diferitele puncte de pe ordinea de zi, şi puţin după aceea, declară închisă şedinţa societăţii pe acţiuni „Azilul liniştit", mulţumind tuturor pentru osteneală. Era rîndul societăţii tot tatît de onorabile „Pro Patria" al cărei consiliu de administraţie era alcătuit din aceleaşi persoane. Johannes Klithord luă din nou cuvîntul şi făcu o nouă dare de seamă din care reieşea că societatea lucrase c'ît se poate de satisfăcător şi că întîmpina noul an, sub cele mai bune auspicii.

•— Am putea plăti mai mult decît cinci la sută — explică el — dar vom vărsa restul la fondul de rezervă. In felul acesta ne rămîne numerar disponibil pentru dezvoltarea întreprinderii.

— Iertaţi-mă, vă rog, dar ce produce întreprinderea ? îndrăzni să întrebe domnişoara Let.

— Reţele de camuflaj, aşa se cheamă, răspunse Johannes Klithord privind-o nemulţumit.

— A, aşa, făcu domnişoara Let, încurcată. Rog pe domnul director să mă ierte, nu m-am gîndit...

Johannes Klithord o întrerupse :

— Sînt de părere că adunarea poate acorda tantieme de cîte două sute de coroane membrilor consiliului de administraţie. Iar după ce vom semna documentul pe care domnul Seidelin doreşte să capete semnăturile noastre, vom ¡merge cu toţii la Café Ro- senborg să luăm masa. Societatea ne invită pe banii ei.

„Ah, o să fie foarte elegant — gîndi domnişoara Let — păcat numai că paltonul şi rochia mea sînt în halul ăsta... Dar, dacă vrea domnul director, trebuie să merg. Ce frumos din partea lui să ne dea atîţia bani numai pentru că facem parte din consiliul de administraţie. Ar trebui să păstrez celelalte două sute de coroane pentru eventualitatea că o

familie cu mulţi copii ar fi dată afară din casă... Directorul e sever, dar în fond nu e om rău".

În sfîrşit, după ce procesele verbale fuiră redactate şi semnate în regulă, întregul grup porni pe jos spre restaurant. Masa fusese comandată din vreme şi zugravul Olafsen îşi freca mîinile, mulţumit. Cel puţin de data asta izbutise să se aleagă şi el cu ceva de pe urma directorului şi nu va mai plăti el masa. Zugravul îşi dădea seama că e un om de paie în consiliul de administraţie, dar era nevoit să accepte situaţia, deşi se întreba adesea ce învîrtea de fapt bestia asta de Klithord în societatea „Pro- Patria".

— Ce mulţi nemţi sînt aici, şopti domnişoara Let bătrînului Runge, eu ochii la ofiţerii germani care luau masa la restaurant.

— Da-a, dar fă-te mai bine că ¡nu-i obser\ i, o sfătui Runge. Deocamdată se poartă decent, de rest n-au decît să se ocupe regele şi guvernul.

Emmanuil tăcea. Acest dineu de afaceri îl lăsa rece. Nu-1 interesau afacerile şi nu intrase în consiliul de administraţie decît în urma insistenţelor repetate ale fratelui său. Era mereu cu ochii la ceas. La două avea întîlnire cu un tînăr poet care venea la el să-i citească versurile. Poetul era fără doar şi poiate talentat, scria poezii ermetice şi ¡mistice şi Emmanuil era aproape hotărît să finanţeze culegerea de versuri.

— Ah, vin roşu veritabil, şopti domnişoara Let. De mult n-am mai gustat ¡aşa cevia. Trebuie -să fie grozav de scump.

— Ce contează pentru el ? mormăi Runge, trăgîn- du-şi mustăţile albe, zbîrlite. E bogat, strînge bani cu lopata. Dacă ¡n-aş fi promis să tac din gură, aş fi putut să-ţi ¡povestesc eîte ceva, fii sigură, domnişoară Let. Cîteodată mi-e necaz oînd văd ¡cum jefuieşte oamenii.

— Dar are şi părţile lui bune...

— Nici una, declară funcţionarul, trăgîndu-şi şi mai tare ¡mustaţa. Aş putea să-ţi povestesc cîteva istorioare frumoase despre el şi despre şeful meu, dar prefer să tac. După cum vezi îmi ţin gura, nu-mi vîr nasul în treburile altora şi mă scutur de orice răspundere pentru ele.

— Şi eu fac la fel, şopti domnişoara Let. Şi totuşi mi se rupe inima cînd îi văd pe bieţii oameni zvîrliţi în stradă. Şi ei au nevoie de o locuinţă, chiar dacă n-au posibilitatea să plătească regulat chiria.

— Lasă, m-avea grijă, cînd vom fi destul de puternici pentru a ne înfăptui programul, lucrurile se vor schimba.

— Ce program ?

— Soeial-demoerat. Sînt soeial-democrat şi nu mă feresc de nimeni — nici de clienţi, nici chiar de Sei- delin. I-am spus-o pe vremuri şi lui unchiu-său, avocat la curtea supremă, deşi ăla nu ştia de glumă.

— Dar de ce ? Social-demoeraţii sînt doar oameni atît de cumsecade ! se miră domnişoara Let.

— Pe vremea mea era periculos să fii social-demo- crat, răspunse Runge. Cînd vom avea majoritatea, ne vom realiza programul în întregime. Atunci — adio capitalism. Trebuie numai să avem încredere în Stauning şi în ceilalţi lideri ai noştri.

— Da, da, pastorul Priep are şi el mare încredere în social-democraţi, încuviinţă domnişoara Let. E foarte bucuros că social-demoeraţii au renunţat la materialism şi că sprijină propaganda religioasă în comunităţi ; pastorul ţine mult şi la domnul Steinke, despre care spune că-i aşa de simpatic ! Uite — zice adesea pastorul — dumnezeu ne-a ajutat şi a făcut o mare schimbare ; numai comuniştii sînt răi şi peri-, culoşi.

— Trebuie distruşi, şi asta se va întîmpla odată şi odată, declamă Runge. Ne-au furat programul, ca să-şi realizeze planurile lor revoluţionare.

— Da, e îngrozitor. In *Gazeta creştină* am citit multe lucruri despre ei şi despre ororile din Rusia, suspină domnişoara Let. Un lucru nu înţeleg: la noi în birou vin cîteodată comunişti, dar par atît dte po- liticoşi şi de simpatici.

— Minciună şi mistificare, stărui bătrînul Runge. Lacrimi de crocodil.

— Dar nu plîng, zîmbi domnişoara Let. E foarte plăcut să stai de vorbă eu ei. Ştiu, însă, că nu trebuie să am încredere în ei.

— In sănătatea voastră ! închină solemn Johannes. Vă mulţumesc că aţi lucrat cu atîta spor în anul care s-a încheiat şi că aţi obţinut rezultate frumoase ; să sperăm că nici anul viitor situaţia nu va fi rea.

— Cu siguranţă că nu, prietene, îl linişti Seidelin. Am toată încrederea în capacitatea ta de a cîştiga bani.

„Cum să nu aibă încredere în el, îşi zise eu năduf zugravul Olafsen. De cîte ori am achitat eu dejunuri de

astea ! Şi pe deasupra îmi mai cere să mă port ca un măgar, să-i dau comision la comision, să fac afaceri murdare !"

Dejunul se încheie într-o atmosferă de veselie netulburată şi societatea se împrăştie. Seidelin şi Johannes Klithord intrară la bair, ca să se m<ii înviореze cîte un păhărel. Şi aici erau ofiţeri germani cu femei.

— Unde mergi, dai de nemţi ! observă enervat Seidelin.

— Trebuie să profiţi de situaţia asta, făcu Johannes împăciuitor. Şi apoi nu s-ar putea spune că ne merge chiar aşa de rău, cu toate că sîntem ocupaţi.

— Da, da, tu eşti un om practic, încuviinţă Seidelin. De mult n-am mai luat parte la un dejun caire să fie oferit cu alt prilej decît pentru pomenirea vreunui client decedat. Eşti abil, al naibii de abil !

— Orezi ? întrebă Johannes, măgulit.

■—■ Faci o politică foarte realistă. Ai născocit o şmecherie — cumperi ipoteci. Şi acum îţi creezi un fond de rezervă la „Pro Patria", un fond de asigurare şi naiba mai ştie ce. într-o bună zi ai să spargi puşculiţa şi banii au să se reverse spre tine, de patru ori pe atîta. Asta nu se cheamă venit ci măriirea patrimoniului, iar fiscul rămîne cu buza umflată. Eşti mare şmecher, nimeni nu-ţi poate tăgădui acest merit şi-s mîndru că sînt avocatul tău.

Johannes Klithord era cam ameţit, cînd pe la orele patru sosi la adunarea firmei „Klithord şi Fiii". Intră îndată în biroul directorului ; Thomas şedea la masa de scris şi bătea nervos eu degetele în tăblia lustruită. Emmanuil venise mai devreme şi luase loc cu un aer plictisit într-un fotoliu ; după expresia feţei lui se vedea limpede că nu avea nici un chef de afaceri. Avocatul Abilhord se plimba prin odaie, fredonînd. Dădu din cap prietenos spre Johannes care intrase şi continuă să cînte cu jumătate de glas psalmul :

Domnul e tăria noastră Şi
apărare-n veci ne-o fi El de
rele ne-o păzi.

— Iartă-mă dragă Torsten, îl întrerupse Emmanuil cu o expresie chinuită pe faţă. Nu mă îndoiesc de sinceritatea sentimentelor tale religioase, dar n-ai vrea să taci puţin ? Cînţi îngrozitor de fals.

— Mă rog, bombăni Abilhord şi, apropiindu-se de fereastră, începu să privească bulevardul ud de ploaie. Ca

la un semnal, Thomas încetă şi el să ciocănească în masă şi în vastul birou cu mobilă luxoasă se făcu linişte. O linişte ciudată, plină de teamă şi de nesiguranţă, ca în aşteptarea unei furtuni.

„Toţi ne temem de el, constată Johannes Kjlithord. Şi eu şi ceilalţi. Cu toţii am dori să isprăvim eît mai repede ca să plecăm si să ne vedem de treburile noastre".

— Crezi că are să vină ? întrebă Thomas Klit- hord. Sau să începem fără el ? Tu ce părere ai, Torsten ?

— Vine în cîteva clipe, răspunse avocatul. Uite-1 că traversează strada împreună cu Sara...

C A P I T O L U L XVIII

Bătrînul Greis ia parte la adunarea firmei „Klithord şi Fiii" cu care prilej spune cîteva cuvinte în strictă legătură cu afacerile

Greis venea rar în oraş. Se simţea bine în căsuţa lui confortabilă din Hestercab, îi plăcea s-o îngrijească pe Kestin care se mai întremase în ultimele luni şi citea cărţi de fizică .sau de tehnică. Numeroasele lui cunoştinţe le căpătase numai diin practică şi iabia .acum La bătrîneţe începuse să citească. Studia lucrări voluminoase ¡despre construirea podurilor, despre construcţiile din beton armat şi se gîndea uneori cu amărăciune că viaţa lui de muncă se terminase, că nu va mai avea niciodată nimic de construit. Nu va mai arunca arcurile suple şi puternice ale podurilor peste fiorduri, nu va mai construi zăgazuri în stare să reziste năvalei apei, nu va mai înfrunta marea cu digurile lui trainice.

Pe la sediul firmei nu mai dăduse din ziua în care semnase actul de împărţire între copii şi-l făcuse pe Thomas şeful firmei. Uneori Greis cădea pe gînduri îintrebîndu-se cum se descurcau fără el, dar cauta să alunge ideile negre. Trecuse altuia hăţurile şi nu voia să se aşeze alături de vizitiu şi să-1 bată la cap ca un pasager fricos, pe care oricum nu-1 ia nimeni în seamă.

Cînd primi însă o scrisoare de la Thomas, care-1 invita la adunarea asociaţilor firmei, Greis hotărî să se ducă. Nu-i plăcea contractul eu nemţii. Dar nu era oare nedrept cu Thomas ? Poate că lucra într-adevăr sub presiune, poate că

beneficiile lui nu erau chiar atît de mari. Dar ar fi fost, desigur, mai bine ea firma să nu se fi apucat de afaceri murdare de ¡felul acesta.

„Thomas e un om cu cap — socotea Greis Klithord — poate că are dreptate. Vremurile sînt grele. Dacă ar avea numai destulă tărie de caracter. Nu se naşte toată lumea cu cămaşa fericitului ; poate că soarta fiilor lui nu era dintre cele mai blînde. Thomas se descurca mai bine ca el în chestiuni de tehnică şi în contracte. Dar ştie el oare ce înseamnă să fii cinstit ?"

Greis sosi în oraş devreme şi luă masa cu Sara. Vorbiră' despre copii. Lars era la liceu şi voia să urmeze dreptul ca şi taică-său, iar Jeanna, în vîrstă de zece ani, vorbea curent franţuzeşte — învăţase la călugăriţe. Greis îşi clătină nemulţumit capul cărunt: nepoţii îi sînt încă şi mai străini deoît fiii ; vor ¡neapărat să ajungă în vîrful scării sociale...

— Şi tu, Saira ? întrebă el îngrijorat. Tu cum o duci ? Eşti fericită ?

Sara încercă să surîdă, dar bătrînul observă că zîmbetul ei era silit, şi se întristă. Sara îi fusese întotdeauna nespus de dragă, fiindcă moştenise cinstea şi sinceritatea mamei sale.

— O duc bine, tată, răspunse ea. Se-nţelege, mi-ar fi plăcut ca unele lucruri să fi fost altfel, dair ştii şi tu, oamenii nu sînt niciodată mulţumiţi. Toirsten e un om inteligent şi foarte atent ou mine, iar eu m-am deprins să fiu atentă faţă de el ; trăim în bună înţelegere. Copiii îi seamănă lui, amîndoi sînt bine crescuţi. In fond, sîntem o familie burgheză model şi am merita un premiu pentru virtuţile noastre casnice. Nu-mi lipseşte decît libertatea de a mă simţi un om simplu, cu o muncă a mea, cu anumite îndatoriri şi cu o anumită răspundere. Gîteodată aş vrea să fiu femeie de serviciu şi să spăl podele în loc s-o fac pe cucoana din înalta societate la Copenhaga. Dar tu nu mă înţelegi, tată.

— Poate că te înţeleg, Sara !... Nu-i bine cînd omul o duce greu, dar nu-i 'bine nici cînd are totul de-a gata. La bătrîneţe, începi să înţelegi multe lucruri pe care nu le înţelegeai înainte, şi uneori îţi ră- mîne un fel de amărăciune în suflet...

Mai stătură puţin de vorbă şi cînd se apropie ora adunării, Greis o rugă pe Sara să-1 însoţească.

— La adunare ? se miră ea. Greis dădu din cap afirmativ. Mi-e teamă că n-o să-i placă lui Torsten. El ştie ce părere am despre activitatea firmei...

— Las'să creadă ce vrea. Ai şi tu o cotă-parte din capital, ai, deci, tot dreptul să fii de faţă cînd se iau hotărîri privitoare la treburile firmei.

Sara trebui să accepte şi plecară cu tramvaiul. Pe platforma din faţă erau doi soldaţi nemţi cu mantalele boţite, ude de ploaie. Păreau obosiţi şi trişti.

— Doamne, ia priveşte-i, făcu Greis. Trebuie să fie nişte flăcăi de undeva, de la ţară, din Pomerania sau Saxonia care se pricep să meargă în urma plugului ;
şi i-iau îmbrăcat în uniformă militară. N-au nimic de împărţit cu nimeni, nu visează decît să se întoarcă pe la casele lor şi să se apuce iar de muncă. Nici unul din ei nu doreşte să fie supraom ¡arian siau cuceritor ial lumii. Uită-te La mîinile lor mari, puternice făcute pentru muncă, nu pentru crimă.

— Groaznic"! şopti Sara. Trebuie să-i urîm.

— Nu, nu pe ei, răspunse Greis. Şi ei sînt victime. Nu ţin să ajungă stăpîni peste alte popoare. Doamne, Sara, am întâlnit o mulţime de oameni în viaţă, dar ticăloşii aveau întotdeauna mîini albe.

Ultima parte a drumului o făcură pe jos, în bătaia neîndurătoare a ploii. La fereastra biroului lui Tho- mas, Sara îşi zări soţul. Faţa lui cu trăsături regulate era aspră şi închisă. „Dacă ar fi fost neamţ, gîndi Sara, ar fi dorit să stăpînească lumea. Dar şi el doreşte asta, eu toate că nu-i neamţ. Toţi strămoşii lui, de-a lungul multor generaţii, au căutat să fie cît mai aproape de cei puternici. Acum e furios că tata şi cu mine am venit la adunare. Ce căutăm noi, oameni simpli, în jocul ăsta cu mize mari ?"

Uşierul le ajută să-şi scoată hainele ude. .Greis trecu înainte şi potrivit vechiului său obicei intră în birou fără să bată la uşă. Rămase o clipă în prag şi fiii săi săriră în picioare de la locurile lor.

— Bine ai venit, tată dragă ! exclamă Thomas Klithord cu o duioşie afectată, desfăcîndu-şi larg braţele. Ne-a fost teamă că ¡n-o să te vedem, pe o vreme ca asta. Mama e bine ? Bună ziua, Sara ; drăguţ din partea ta că ai venit. Iată-ne adunaţi cu toţii laolaltă.

■— Tata m-a rugat să-l însoţesc, explică Sara arun- cînd o privire spre Abilhord.

— Vă salutăm din toată inima şi sîntem fericiţi să-l vedem pe tata... Vii aici pentru prima oară de cînd te-ai retras din afaceri, tată dragă...

— Thomas vorbea repede şi nervos, ca şi cum principalul era să vorbească, să vorbească într-una. Greis îşi salută liniştit fiii şi 'ginerele.Am vrut de eîteva ori să trec pe la tine ca să-ţi cer un sfat, dar ştii şi tu cît timp şi cîtă muncă cere

— firma. Sper că mama e sănătoasă.,. Ştiam noi că o să-i facă bine viaţa liniştită de la ţară. Şi Hestercab e o localitate frumoasă, idilică, izolată...

Abilhord îl privi cu dispreţ.

— N-ar i'fi bine să trecem la treburile noastre, Thomas ? observă el. Tatăl tău a venit aici în primul rînd pentru a asculta darea de seamă asupra afacerilor firmei.

— Se-nţelege, aprobă Thomas. Ia loc, tată, uite în fotoliul ăsta mare, la loc de cinste. Am să fiu scurt, am să expun numai esenţialul, ca să ¡nu te obosesc. Dacă te interesează un raport mai amănunţit, am să ţi-1 trimit, bineînţeles...

Frunzărind cu degetele tremurînde darea de seamă, Thomas vorbi despre veniturile şi cheltuielile firmei. Citi cifre mari, sume uriaşe. Bătrînul Greis ascultă cu atenţie, dar faţa îi rămase neclintită.

— Şi beneficiul net ? întrebă el.

— E cam greu să indic o ¡sumă absolut exactă, răspunse Thomas. Nu uita că o parte din beneficiu trebuie socotită ca fond de rezervă, avem lucrări la care am putea pierde.

— Eu ştiam că aveţi un contract permanent eu nemţii, în care se prevede că lucraţi pentru atîta la sută ? întrebă Greis.

— Avem, desigur, dar...

— Atunci cum ai putea să pierzi? Eşti asigurat în toate privinţele. Aş putea să mă uit şi eu prin hîr- tiile pe care le răsfoieşti ?

Thomas Klithord îi întinse darea de seamă şi Greis o citi eu atenţie, fără grabă. Era şi el deprins să mînuiaseă sume mari, dar astea... Privea încruntat coloanele de sume de cîte şase cifre. Pe fruntea lui Thomas apărură broboane de sudoare.

— Va să zică aşa stau lucrurile, rosti în sfîrşit Greis privi,ndu-şi mînios fiul. Cînd ai început să lucrezi cu nemţii, te-am prevenit că asemenea contracte fac din oameni nişte escroci. Văd că am avut dreptate, asta e curată escrocherie, Thomas.

-— Dragă socrule, se amestecă în vorbă Abilhord.

10

Veniturile firmei sînt controlate de autorităţile da-

145

neze şi pot să-ţi spun că din punct de vedere moral şi juridic totul e în regulă.

— In regulă, Torsten ? Greis îi aruncă o privire tăioasă. E în regulă- să realizezi profituri uriaşe pe spinarea ţării ? E în regulă să ascunzi o parte din profit sub forma achiziţionării de utilaj ? Crezi că sînt tîmpit, că nu văd cum stau lucrurile ? Thomas a cumpărat camioane, tractoare, betoniere şi dracu mai ştie ce în valoare de încă trei-patru sute de mii de coroane. Eu îmi cunosc firma, ştiu că noi am avut tot utilajul ăsta.

— Dar sînt investiţii absolut necesare, tată, explică Thomas, aproape rugător. Siînt lucruri uriaşe, utilajul nostru nu ajunge.

— In dairea de seamă totul e corect. Probabil că autorităţile nici n-au observat că tu ţi-ai mărit averea imobilă. Dar beneficiul ? Iţi repet — e o escrocherie.

•— Ce cuvinte aspre, socrule, făcu Torsten. Nu uita că trăim vremuri grele ; oamenii de aiaceri care răspund pentru o întreprindere sînt nevoiţi să-şi creeze rezerve. Thomas trebuie să se asigure, nimeni nu ştie ce se va întîmpla la anul.

— Intr-o ţară eu legi şi justiţie, această dare de seamă te-ar băga în puşcărie, declară Greis. Este lucrul cel mai ruşinos pe caire l-am văzut în viaţa mea. Am căutat să-i Învăţ pe copiii mei să fie cinstiţi şi uite unde au ajuns. Şi trebuie să acopăr o asemenea escrocherie cu numele meu.

— Da, dragă tată, dar trebuie să înţelegi şi tu... se bîlbîi Thomas ştergîndu-şi fruntea năduşită.

•— înţeleg foarte bine totul, i-o tăie Greis calm. Trăim vremuri în care mulţi oameni au renunţat la cinste şi ,1a dreptate, şi tu eşti printre ei. Lucrezi pentru nemţi şi susţii că ai foist silit s-o faci. Dar nimeni nu te poate sili să-ţi jefuieşti propria ta ţară.

— Din punctul de vedere al legii... încercă să intervină Abilhord.

■— Taci din gură, Torsten, nu dau doi bani pe o lege ca asta, îl întrerupse Greis. Aici n-au ce căuta chiţibuşarii avocăţeşti. Aici e vorba de lucruri serioase.

— Dacă autorităţile ar face vreo obiecţie, am restitui o parte din venituri, hotărî Thomas. N-am căutat să jefuiesc pe nimeni, m-arn socotit însă obligat faţă de firmă să procedez aşa cum se obişnuieşte în afaceri.

— Te pricepi şi tu la chiţibuşuri, îl mustră Qreis Kli'thord. Acum însă vorbeşti cu mine şi eu cunosc firma, eu am creat-o şi i-am închinat toată viaţa. Aş. fi putut arăta oricui toate dările de seamă de sfîrşit de an. Pe cînd hîrtiile astea — lăsă mîna lui grea pe raport — ar trebui să le ascunzi. îţi repet: e o escrocherie. Să nu vă închipuiţi că mi-e plăcut să vorbesc aşa despre firma şi fiul meu !

Emmanuil şi Johannes nu îndrăzneau să se amestece în discuţie. Amiîndoi erau copleşiţi de autoritatea tatălui lor şi simţeau adevărul aspru din cuvintele lui.

„Ah, Complexul ăsta al lui Oedip, îşi spunea Emmanuil. Tata e bătrîn, nu mai are mult de trăit, dar noi sîntem copleşiţi de el pentru toată viaţa. Thomas încearcă să stea în fotoliul lui la birou ca şi cînd i-ar aparţine, dar îşi dă seama că nu reuşeşte. Johannes e preocupat de găinăriile lui şi-şi închipuie că merge pe urmele bătrînului. Iar eu am evadat în lu-mea fantomatică a poeziei şi sufăir la ghidul că tata, poate, mă dispreţuieşte. Dar Sara, ce o fi gîndind ea ?"

îşi privi sora, care şedea pe canapea, cu capul în piept ; faţa ei, ofilită înainte de vreme, era palidă şi Emmanuil socoti că ea suferea poate cel mai mult din cauza acestei scene. Simţi 'dintr-o dată un val de simpatie pentru sora lui tăcută, pe care o cunoştea atît de puţin. Din oînd în cînd, 'Sara îşi plimba privirile de la Gireis la Abilhord, care era palid, cu faţa desfigurată de mînie. [1]

„Drace, bine că nu m-au luat şi pe mine la rost, gîndea Johannes. Lui Thomas o să-i prindă 'bine : prea face pe grozavul şi se crede mai deştept ca toţi. Se vede că nu-i chiar cine ştie ce de capul lui. Şi ce verde e bătrînul, cu toate că spune prostii !...

Doar de aceea intri în afaceri, ca să câştigi cît mai mult... Dar, doamne păzeşte, n-am să scot o vorbă".

îşi aminti cu plăcere de micile lui învârteli cu muzicantul Madsen, de societăţile „Azilul liniştit" şi „Pro 'Patria". Ce noroc că tata nu ştie nimic de ele. Şi asta numai pentru că el, Johannes, procedează inteligent, fără zarvă, în timp ce Thomas e lăudăros şi strigă la toate răspântiile că e un om de afaceri iscusit.

— Nu-ţi pot' spune, tată, cât de dureros e pentru mine că nu-mi aprobi darea de seamă, rosti într-un târziu Thomas. Astăzi e cea mai grea 'zi din viaţa mea, şi crede-mă că nu mint când o spun. Am căutat să mă port cu

demnitate, ca un adevărat patriot n-am făcut decît să mă supun dorinţei guvernului când am acceptat lucrarea asta pentru ocupanţi, şi în acelaşi timp 'am încercat să feresc firma de pagube materiale.

— Ai mai spus-o de cîteva ori, dar asta nu justifică nimic. In orice caz, noi nu mai avem ce discuta. După cum ai observat, probabil, de când ai început să lucrezi pentru nemţi, nu am luat de la firmă nici un ban şi nici de acum înainte n-am să iau.

— Tată, şopti Thomas şi omul voinic se transformă dintr-o dată într-un băieţaş gata să plîngă. Banii ăştia sînt ai tăi, firma e a ta, e opera intregii tale vieţi. '

— In ziua când am împlinit şaptezeci de ani, v-am dat cea mai mare parte din avere, acum puteţi lua şi restul, declară Greis. Ce mi-a rămas îmi ajunge pentru cât mai am de trăit. Nu-i un sacrificiu prea mare pentru mine. Vreau să sper, Thomas, că tu ai dreptate şi că eu greşesc fiindcă sînt un prost bătrân. Şi acum plec, discutaţi mai departe, fără mine, darea de seamă anuală.

îşi luă rămas bun, calm, de la fiii săi şi de la Abilhord. Sara ieşi împreună cu el. Greis Întoarse capul din prag şi aruncă o privire tristă asupra fiilor săi.

— Uf! oftă Thomas, după ce uşa se închise în urma tatălui său şi a Sarei. ,A fost îngrozitor ! Cum a îmbătrînit!

— S-a ramolit de tot, încuviinţă Abilhord. Din punct de vedere strict profesional, nici una din obiecţiunile lui nu stau în picioare. Din punct de vedere juridic, trebuie să spun că darea ta de seamă corespunde perfect imperativelor morale şi patriotice.

— Dar beneficiile, observă nehotărât Emmanuil. Nu sînt oare prea mari ? Ştiţi, eu nu mă prea pricep la afaceri, dar înţeleg ce a vrut să spună tata. Nu s-air putea...

— Ascultă, Emmanuil, îl întrerupse Thomas, tre- murînd de furie. înţeleg să accept ca tata să mă jignească ; din partea ta însă nu accept nimic. Eşti liber să renunţi la partea ta de beneficiu aşa cum a făcut tata ; ajunge un singur cuvînt şi cădem de acord, nu vreau însă să ascult reproşurile tale prosteşti şi deplasate.

Emmanuil îşi privi speriat fratele mai mare care clocotea de furie şi se gîndi la culegerile de versuri pe care făgăduise să le editeze, la tinerii poeţi pe care îi sprijinea, la minunatele serate culturale pe care le organiza, la

admirabilele reviste mistice şi religioase pe care avea de gînd să le scoată. Dacă ar refuza banii firmei, întreaga lui activitate culturală ar înceta. Şi din ce să trăiască atunci ? Să aştepte ca şomerii să capete de lucru la curăţitul zăpezii ?

— Nu te supăra, dragă Thomas, n-am vrut să te jignesc, se scuză el. M-am gîndit numai... dar înţeleg că un eminent om de afaceri ca tine, respectat de toată lumea, pricepe chestiunile astea mai bine ca oricine. îmi retrag cuvintele şi te rog să mă ierţi dacă te-am jignit.

— Iţi mulţumesc Emmanuil, nici nu m-am aşteptat la altceva din partea ta, răspunse Thomas. Şi acum vreau să vă propun ceva. In condiţii dintre cele mai grele, firma noastră a ajuns la rezultate excelente, care ne îngăduie să sperăm că anul viitor veţi putea primi un beneficiu cel puţin de două ori mai mare decît cel de acum. Intre noi bărbaţii nu obişnuim să vorbim despre astfel «de lucruri, după cum nu vorbim despre raporturile noastre cu dumnezeu. Dar avem pentru ce să-i mulţumim providenţei, şi nu numai noi, ci toţi bunii danezi, fiindcă în vremurile astea grele, atotputernicul şi-a întins nuna lui ocrotitoare asupra Danemarcei şi ţara a fost ferită de soarta celorlalte ţări ocupate.

„Ipocritul ăsta afurisit are de gînd[9] să ne ţină o predică, gîndi Johannes. Unde o fi vrînd să ajungă ?"

— După cum ştiţi, Torsten este casierul unei organizaţii demnă de tot respectul, care construieşte biserici în cartierele muncitoreşti, continuă Thomas. Atracţia spre religie este deosebit de puternică acum. Propun ca din beneficiul nostru să facem o donaţie acestei preţioase organizaţii. Să-1 rugăm pe Torsten să primească un cec de cincizeci de mii de coroane. Sîntem siguri că el va folosi aceşti bani cum nu se poate mai bine.

— E o sumă cam mare 1 scăpă Johannes.

— Nu e prea mare în comparaţie cu ceea ce vei primi tu, replică Thomas privindu-1 mînios. Aş dori să nu avem discuţii în această privinţă«? Banii noştri trebuie să fie un prinos pe eare-1 aducem cu bu'curie, un fel de a ne manifesta recunoştinţa.

— Foarte bine, aprobă Emmanuil.

Propunerea fu acceptată. Biserica îşi primi partea

9 Nikolai Grundtwig (1783—1862) — scriitor romantic danez (n. r.).

ei din beneficiile firmei „Klithord şi Fiii", provenite din construirea aerodromurilor şi cazematelor nemţeşti.

— Vă mulţumesc din toată inima, dragii mei, exclamă Abiilihord. Banii voştri vor întări biserica şi, dacă mă pot exprima astfel, vor sădi florile credinţei în mijlocul pustietăţilor de piatră ale oraşului. Vă amintiţi cu toţii de versurile lui Grundtwig [1] :

Deşertul va înflori în lumină Ca
trandafirii într-o grădină.

C A P I T O L U L XIX

Un fiu îşi părăseşte pentru totdeauna casa părintească şi familia. Un eveniment tragic are loc în casa bătrînului Greis

Primăvara venea mai încet ca niciodată în anul acela ! Iarna părea fără s'fîrşit, şi ¡răul gata să învingă. Ofiţerii nazişti străbăteau oraşele Europei şi posturile de radio hitleriste transmiteau urlete de nebunie care se revărsau peste întreg globul. Lumea era cufundată în beznă. Parcă nu-ţi venea a crede că soarele va mai răsări vreodată. Pe străzi circulau tramvaie vopsite într-o hidoasă culoare violet, din cînd în cînd ¡pe deasupra acoperişurilor se auzeau vuiete de motoare şi tirul tunurilor antiaeriene. Fugi, omule, în adăpost, ascunde-te în beci, aşteaptă să se termine lupta din văzduh !

In ziua aceea, Giregers, tînărul înalt, care-şi începuse de curînd studiile la politehnică, se sculă dis-de-dimineaţă, se îmbrăcă, îşi str,înse lucrurile într-o valiză şi intră în odaia maică-si. Doamna Klithord se trezise chiar atunci în patul ei larg, franţuzesc. Purta o splendidă cămaşă de noapte şi faţa îi era acoperită cu un strat de cremă...

— Atît de devreme, băiete ? întrebă ea somnoroasă. Ce s-a întîmplat ?

— Am hotărît să plec de acasă, mamă — declară el — şi am venit să-mi iau rămas bun de la tine.

— Ce vorbeşti, dragul meu ? Glumeşti, probabil ! Ai stat de vorbă cu tatăl tău ? Şi unde vrei să te muţi ? Cum ai să studiezi mai departe ? Stai jos, dragul meu, şi povesteşte-mi totul.

Tînărul se aşează pe marginea patului şi-i luă mîna.

— Nu, n-am vorbit cu tata. La ce bun ? Tot nu m-ar înţelege. Eu, însă, nu mai vreau să trăiesc din banii lui.

Situaţia asta durează de prea multă vreme. Nu mai pot s-o accept sub nici un motiv şi am să încerc să mă descurc singur.

— Dar tiu poţi să rămîi deodată în stradă. Unde ai să te duci ?

— Am să văd eu, mamă. La noapte am să dorm la un prieten, şi pe urmă am să-mi caut de lucru.

— Dar ai nevoie de bani, băiete! Te înţeleg, deşi numai în parte, dar nu poţi să pleci fără bani ; ai să mori de foame.

— Nu vreau nici un ban, refuză el cu înflăcărare tinerească. Ştim prea bine amîndoi de unde vin aceşti bani.

— Băiete, tu nu cunoşti încă viaţa. Poate că tatăl tău e cam brutal, poate că nevoia lui de activitate e prea violentă şi răneşte o fire delicată ca a ta. Dar e un om respectat, construieşte nişte lucrări uriaşe. Şi apoi, gîndeşte-te, ee-am făcut noi, vechile familii patrieiene. De multe ori a trebuit să procedăm împotriva voinţei noastre, dar am făcut-o eu tact şi ne-am menţinut.

—■ Tu crezi că trebuie să fii totdeauna de partea celor tari ?

— Te exprimi cam brutal, dar eu aşa cred. Omul e dator să apere onoarea familiei sale şi să lupte pentru a realiza cît mai mult în viaţă. Sper, Gregers, că odată şi odată ai să înţelegi asta, eşti doar băiat inteligent.

— Da, dar originea mea nu e numai burgheză ; printre strămoşii mei n-au fost numai judecători, ofiţeri şi episeopi, ci şi simpli ţărani. Aş vrea să ştiu ce părere are bătrînul Greis în privinţa asta ? Fără el, ce-ar fi fost tata ? Un mic fermier într-un ţinut sărac, poate un argat.

— Ne urăşti, Gregers ?

— Nu, vă iubesc pe amîndoi. Nu pot să vă urăsc. Dar eu trebuie să-mi urmez drumul meu iar tu pe al tău, mamă.

— Dar îmi promiţi că o să-mi ceri ajutorul la nevoie ? îmi promiţi că o să-ţi iei rămas bun de la tata?

— Nici una, nici alta, mamă. Situaţia e prea serioasă. Cred că tu nu înţelegi în ce timpuri trăim. Ce să-i spun tatei ? N-am ce vorbi cu el. Intre noi e o piăpastie de netrecut şi zadarnic strigăm unul către «.lelălalt, tot nu ne putem auzi.

Margrette făcu o mişcare plină de mînie şi faţa ei frumoasă, unsă cu cremă, luă o expresie răutăcioasă.

— O să vii tu înapoi ! O să vii eînd o să ai nevoie de bani. Ai prea puţină experienţă de viaţă şi nu-ţi dai seama

că banii stăpînesc lumea, orieîte fraze frumoase ar căuta să ascundă acest adevăr. Cine sînt băieţii ăştia la care te duci ?

— Nişte prieteni. Comunişti.

— Nişte oameni de nimic ! Dacă ar fi din familii de oameni cumsecade, altfel ar igîndi. Ţi-iau împuiat capul cu visuri nebuneşti. Ai putea face mult mai mult pentru popor, dacă ţi-ai termina studiile şi ai începe să lucrezi în cadrul firmei.

— Rămîi cu bine mamă. Trebuie să plec. Şi să nu fii supărată pe mine. Margrette nu apucă să mai spună nimic ; băiatul ieşise din odaie.

Gregers îşi luă valiza, o lăsă jos o clipă în vestibul şi mîngîie prieteneşte pe obraz jupîneasa cu bonetă.

— Domnul student pleacă ? întrebă ea.

— Da, studentul pleacă, zîmbi el şi se simţi deodată cuprins de un sentiment de uşurare. Studentul părăseşte casa strămoşească, dar nu se va întoarce, ca fiul rătăcitor, chiar dacă ar trebui să locuiască într-un grajd murdar.

Gregers se opri în faţa porţii, neştiind încotro s-o apuce în dimineaţa aceea mohorîtă. După matură chibzuinţă, înţelesese că esenţialul era să plece imediat din casa speculantului de război ; auzise de la alţii, şi-şi dădea şi el seama cum mergeau treburile firmei jKlithord şi Fiii". Îşi • urcă valiza într-un tramvai şi plecă la un prieten, al cărui nume îi veni cel dinţii în minte.

— Bună ziua, Harald, salută el ; un muncitor spătos, cu un aer blajin, îi întinse o mînă uriaşă. Aş putea sta la tine cîteva zile ? N-am locuinţă.

— Intră, băiete, îl invită Harald. O să se găsească un loc si pentru tine. Ce mai e pe la voi pe-aeasă, rău de tot ?

— Nu, n-aş putea spune. Dar ar fi bine dacă ai putea să mă adăposteşti cîteva zile. Se găseşte ceva de lucru ?

— Foarte greu, răspunse Harald. Nemţii trimit grupuri întregi de oameni în Germania. Hai ! îndrăzneşte şi intră, tocmai ne pregăteam să luăm cafeaua.

Doi copilaşi cu păr bălai se holbau miraţi la oaspetele cu geamantan, care venise atît de dimineaţă şi, după toate aparenţele, avea de gînd să rămînă la ei. Nevasta blondă a lui Harald aduse cafeaua şi-l invită prietenoasă să ia şi el o ceaşcă. Gregers le explică dte ce plecase de acasă şi povesti despre raporturile cu tatăl său care lucrează pentru nemţi.

— Da-a, nu-i bine, făcu Harald cu glas tărăgănat şl-şi aprinse pipa. Tu eşti un om cinstit, nu mai aveai încotro, trebuia să pleci. Numai că pînă acum ai trăit ca un domn şi nu ştii ce înseamnă ,să-ţi ciştigi singur bucata de pîine. N-ai bani de loc ?

— Trei sute de coroane. Sînt bani câştigaţi relativ cinstit — daruri de ziua confirmării şi de ziua naşterii.

— Pentru început, nu e rău. Uite ce zic eu. In primul rînd să-ţi cauţi o cameră. Nu te apuca să dormi pe canapele pe la prieteni şi cunoscuţi, că ai să te plictiseşti repede.

— Mai am şi cîteva obiecte pe care le-aş putea vinde, adăugă Gregers. O tabacheră, ceasul, şi astea fac vreo două sute.

— Bun ! Poate că ai să reuşeşti să te plasezi undeva ca funcţionar sau desenator tehnic.

— Aş prefera o muncă adevărată, aş vrea să fiu în mijlocul unor muncitori adevăraţi !

Harald zîmbi blajin şi-l bătu pe umăr.

— Voi tinerii intelectuali romanţioşi o luaţi razna numaidecît! Ce-i aia muncă adevărată ? Orice muncă e adevărată ! Toţi muncitorii sînt adevăraţi ! Dar acum sînt atîţia şomeri adevăraţi 1 Ascultă, Karen, nu s-o fi eliberat cumva odaia de la etaj la mătuşa Jensen ?

— Mă duc să văd, răspunse soţia.

Se înapoie peste cîteva 'minute. Da, odaia era libera. Chiriaşul doamnei Jensen dispăruse, iar poliţia nu părea străină de afacerea asta.

— Odaia nu e mare, dar e ieftină, lămuri Karen. Du-te chiar acum s-o vezi, nu cumva s-o ia altcineva. Mătuşa Jensen se pregătea tocmai să dea un anunţ la ziar.

Gregers urcă la etaj împreună cu Karen şi mătuşa Jensen îl examina cu severitate. Era o femeie scundă, dolofană, cu obrajii roşii şi ochii suri, inteligenţi. In odăiţa mobilată cu o simplitate spartană, totul sclipea de curăţenie.

— Doresc să ştiu adevărul aşa că, te rog, tinere, spune sincer, n-ai nimic pe suflet ?. întrebă doamna Jensen.

— Cum adică ?

—• Uite de ce te întreb, mie nu-mi place să vină poliţia, să mă descoase despre.chiriaşul meu, şi după aceea el să dispară deodată ¡fără urme. Lucrezi undeva ?

— E student, lămuri Karen.

— A, aşa — bătrîna se potoli îndată. Şi n-ai de plătit nimănui pensie alimentară ? 'Altfel, ai o mulţime de neplăceri.

— Nu, nu vă temeţi de nimic, zîmbi Gregers.

După un scurt interogatoriu, mătuşa Jensen consimţi să-i dea odaia pentru treizeci de coroane pe lună şi Gregers plăti chiria înainte. Se simţea liber şi uşor ca un fulg, avea tot ce-i trebuia — pat, masă, scaun... Era .stăpîn pe soarta lui, nu mai era băiatul de bani gata.

„Da, sînt romanţios, gîndea el. Dar o să-mi treacă. Am tot atîta voinţă ca şi alţii."

In aceeaşi zi, Gregers porni să caute de lucru după anunţurile din ziare. Se prezentă în două-trei locuri, dar de fiecare dată cînd îi venea rîndul toţi îşi băteau joc de el şi îi refuzau serviciile. Nimănui nu-i trecea prin minte să-1 angajeze ca ajutor de brutar sau ca muncitor necalificat la fabrica de conserve. Iar cînd izbuti să ajungă pînă la şeful unui birou de comision, acesta izbucni în hohote de rîs.

— Nu tinere, nu eşti bun de aşa ceva. Mă tem că n-o să fii în stare să te descurci prin vuietul străzilor, încărcat de pachete. Mai bine te-ai face frizer sau ceva asemănător.

— Taci din gură ! strigă Gregers roşu de mînie. Cum îti permiţi să fii necuviincios ?

— Ei vezi, ţi-am spus eu eă nu eşti destul de supus, rîse şeful. Şi acuma, fă bine, deschide uşa şi şterge-o de aici ! Avem nevoie de flăcăi zdraveni, nu de nişte netrebnici care falsifică poliţele.

,,Ei, draice ! făcu Gregers, trezindu-se din nou în stradă. Oricine vede îndată cu cine are de-a face. Nu degeaba spunea Harald că sînt «un pui de burghez»".

Inapoindu-se acasă, povesti încurcat că pentru el nu se găseşte de lucru.

— Lasă, Gregers, îl linişti Harald. Karen mi-a spus că primeşte bucuros să iei rnasa la noi. Inţe- lege-te cu ea cît o să te coste, faceţi socoteala exactă după cantitatea de calorii de care ai nevoie. E femeie săracă, dar n-o să te înşele.

Copiii ascultau gravi această discuţie despre plinea cea de toate zilele, urmărindu-şi tatăl uriaş cu ochii lor veseli, larg deschişi. Chiar şi în vremurile acelea grele, în casa comunistului Harald domnea liniştea şi siguranţa. Orice s-ar fi întîmplat, copiii simţeau instinctiv că tatăl lor avea grijă

ca totul să iasă bine. In locuinţa aceea modestă, Gregers se simţea independent, liniştit şi sigur.

„Harald e mai liber şi pare mai fericit decît tatăl meu, care e atît de bogat sau decît mama, care doarme în patul ei franţuzesc larg şi moale" gîndea Gregers.

Tînărul era fericit : se afla în mijlocul unor oameni adevăraţi, sinceri şi inimoşi. Ii plăcea această familie — toţi, începînd eu copilaşii drăguţi şi sfîrşind cu calma şi blonda Karen şi cu Harald cel inteligent. In odăile acelea mici, în casele acelea sărăcăcioase locuiau cei care clădeau o lume nouă. Gregers îşi stăpînea cu greu lacrimile, în timp ce mînea Îa masa acoperită cu o muşama obişnuită, din farfurii ciocnite, cu furculiţe ieftine de aluminiu. Descoperise altă viaţă, care-i fusese necunoscută înainte. O viaţă aspră şi cinstită, unde nimeni nu capătă nimic pe degeaba, dar unde toţi sînt legaţi între ei — viaţa de familie a unui muncitor simplu, inteligent şi cumsecade.

Gregers se sui la etaj în cămăruţa simplă. Prin perete auzea zgomotul uşor pe care-1 făcea alături mătuşa Jensen. Se întinse pe patul îngust, incomod şi căzu pe gînduri.

„Oare bunicul şi străbunicul meu, care au fost mici fermieri, aveau un pat mai bun ? Harald spune că sînt romantic, dar eu vreau să trăiesc întocmai ca oamenii din popor. Nu-i aşa de sigur că Greis ne-a făcut un serviciu ridicîndu-se de jos. Dar dă-i, doamne, sănătate bunului ibătrîn !..."

La masă, doamna Klithord povesti soţului ei că fiul lor plecase de acasă.

— Băiatul ăsta a înnebunit, şi-a pierdut minţile de tot! exclamă furios Thomas.

— Nu, dragul meu, e altceva la mijloc — oftă Margirette — mi se pare că a devenit comunist.

— Fleacuri ! O să-i treacă... Copiii capătă pojar, iar tinerii de familie bună se îmbolnăvesc uneori aşa, din senin, de comunism.

— Şi eu am încercat să mă liniştesc cu gîndul ăsta, rosti Margrette. Dar Gregers e băiat serios. El nu se apucă niciodată de un luciru pînă nu e sigur că ceea ce vrea să facă e bine, şi de aceea mi-e teamă că va fi foarte greu să-1 întoarcem pe calea cea dreaptă.

— Ei, nu-i chiar aşa ; comunismul e un fel de epidemie care va fi înăbuşită în scurt timp. Aminteşte-ţi cum s-a procedat în Germania. E drept că nemţii au folosit medicamente cam drastice ; dar n-ai încotro, cînd ai păduchi, trebuie să te speli cu leşie tare.

— Nu ştiu dacă e chiar atît de simplu, făcu sceptic Mairgrette. Adu-ţi aminte de Rusia...

— îmi aduc foarte bine aminte — ¡răspunse Thomas -— şi încetul cu încetul încep să înţeleg sentimentele nemţilor faţă de această porcărie. Ofiţerii nazişti sînt mai puţin rezervaţi cînd nimeresc în societatea înaltă. Ei Sipun că Rusia e un colos cu picioare de lut, că diviziile motorizate germane vor strivi Uniunea Sovietică şi comunismul în două săiptămîni.

— Dă doamne să ai dreptate ! Eu cred însă mai degrabă că astea sînt visuri ale prietenilor tăi nemţi. De altfel, aş vrea să discut eu tine despre Gregers, şi nu despre perspectivele militare şi politice.

— Bine, dar unde-i băiatul ? întrebă Thomas mai potolit. Aş vrea să stau cu el de vorbă serios, pe îndelete. Unde locuieşte ?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— I-ai dat bani ?

— Nu, 1-a.m rugat să vină la mine ori de cîte ori va avea nevoie de ceva, dair a refuzat...

— Neobrăzatul ! Mucosul! Idiotul ! Cu ce am păcătuit, ca să avem un fiu atît de ticălos ?

— Nu-ţi ajută la nimic dacă înjuri, îl sfătui Mar- grette. Mi se pare că are ceva bani pe carnetul de cecuri, dar n-o să-i ajungă multă vreme. Crezi că ar putea să se lase de studii şi să decadă ?

— Pot să aflu dacă mai asistă la cursuri. După aceea nu va fi greu să ştim unde locuieşte.

— Cred că asta e tot ce putem face deocamdată, făcu doamna Klithoird. Să sperăm ca claca o sa înceapă să flămînzească o să-şi bage minţile în cap. Dacâ-i afli adresa, te rog sa nu te duci la el, pînă nu te sfătuieşti cu mine. Tu eşti prea pripit şi ai putea să strici totul, definitiv.

In camera de alături sună telefonul. Margrette se ridică şi ieşi din odaie. Vorbi încet cu cineva, apoi se întoarse cu faţa foarte gravă.

— Thomas, s-a întîmplat o nenorocire.

— Cu băiatul ? izbucni el şi se sculă, fără să vrea, în picioare.

— Nu. Mama ta a avut ieri un atac de inimă şi a murit acuma seara. Tatăl tău mă roagă să-ţi comunic să nu vii astăzi fiindcă e prea tîrziu. Doamne dumnezeule, la ce mai poate folosi prezenţa ta ?...

C A P I T O L U L X X

Moartea lui Keslln

Dimineaţa era geroasă, dar senină şi limpede, şi în văzduh se simţea o adiere de primăvară. In grădina lui Greis ghioceii se trudeau cu încăpăţînare să răzbată deasupra pămîntului îngheţat. îşi ridicau capetele curajoase de sub zăpadă, şi se opinteau să iasă la lumină. Da, iarna se apropia de sfârşit Sub zăpadă se zăreau pe straturile de flori lăstare verzi, şi flori galbene şi albe. Venise primăvara.

Greis era deprins să se scoale dis-de-dimineaţă şi cu cît îmbătrînea, cu atît se trezea mai devreme. De obicei, făcea o plimbare lungă şi la întoarcere îşi lua cafeaua de dimineaţă împreună cu Kestin. Ea mai stătea încă în pat din cauza inimii, aşa cum îi recomandase doctorul.

Lui Greis îi plăceau plimbările de dimineaţă, mai ales acum, cînd simţea apropierea primăverii. Pe drum, zăpadă murdară avea reflexe albastre şi strălucea sub razele palide ale soarelui de dimineaţă, iar gheaţa scîrţîia veselă sub picioare. Căruţe încărcate cu bidoane de lapte se îndreptau spre lăptărie. Greis dădea bineţe căruţaşilor. Fusese şi el argat în tinereţe. Umblase şi el cu bidoane de lapte. Oamenii începuseră să care gunoiul pe ogoare şi Greis trăgea în piept cu plăcere mirosul iute şi puternic. Da, mirosul de grajd e întotdeauna plăcut celui legat de ogor. Deodată Greis se opri şi, sprijinindu-se în baston, îşi Înoordă auzul. Da, da, era ciocîrlia, a şi sosit, dar va suporta oare, biata de ea, un nou val de frig ?

Dimineaţa era atît de frumoasă, încît plimbarea lui Greis se prelungi pînă aproape de ora prînzului. Nici nu apucase să deschidă portiţa grădinii şi menajera ieşi în fugă în întâmpinarea lui.

— Doamnei i s-a făcut rău pe neaşteptate.
Am chemat doctorul, a promis că vine îndată

.Greis simţi că se răceşte tot şi se sprijini cu toată greutatea în baston.

— A murit ? întrebă el.

— Nu, nu, trăieşte, şi-a pierdut numai cunoştinţa. Cînd am intrat în sufragerie, am găsit-o pe jos. Se vede că i s-a făcut rău, cînd s-a adus ipoşta. Am dus-o în pat şi am dezbrăcat-o. Trăieşte încă...

Greis se repezi în casă ; îşi scoase în grabă paltonul, îl aruncă pe jos în vestibul şi intră în dormitor. Kestin era întinsă pe patul lor vechi, galben. Era palidă şi respira greu. Greis căzu în genunchi şi-i cuprinse mîna slabă cu amândouă mîinile.

— Kestin, draga mea ! şopti el.

Nu-i răspunse. Greis n-ar fi putut spune cît timp rămase în genunchi lîngă pat, cu mîna ei în mîinile lui, cu privirea aţintită pe faţa ei, plin de teamă şi de durere. In cele din urmă sosi şi doctorul. Acesta se apropie în grabă de pat, o examină pe bolnavă şi-i făcu o injecţie.

— Moare, doctore ? întrebă Greis.

— Un atac de inimă poate să fie mai puţin periculos decît pare. Fireşte că trebuie să fim gata la orice. Am adus o soră cu mine ; soţia dumitale are nevoie de un repaus total.

— Poate că ar trebui să chem copiii ?

— In locul dumitale ¡nu i-aş chema acum, domnule director. Chiar dacă doamna îşi revine, va fi foarte slăbită şi nu va putea suporta nici un fel de emoţii.

—■ Ai dreptate, doctore. Deocamdată n-am să le comunic nimic.

Greis trecu în sufragerie şi se aşeză la masă, în timp ce medicul şi sora examinau bolnava cu atenţie. Era prea mîhnit ca să poată mînca ceva şi îşi turnă numai o ceaşcă de cafea rece. Dar cafeaua îi păru amară. Lîngă tacîmul sofiei sale erau ziarele de dimineaţă, pe care ea le citise probabil înainte de a i se fi făcut rău.

Zări un plic desfăcut, scoase o scrisoare din el şi începu să citească. Doamne, dar ce înseamnă asta ?

Greis îşi şterse cu grijă ochelarii încruntând sprîn- cenele şi citi:

„Speculantului de război Klithord :

Dumneata şi fiii dumitale vă trădaţi patria. De dragul banilor, lucraţi pentru duşmanul care ne-a ocupat ţara cu arma în mînă. Ştii prea bine, aşa cum ştim cu toţii, că speranţele Danemarcei de a se elibera de sub ocupaţie nu se vor putea înfăptui decit în clipa cînd naziştii vor fi bătuţi şi totuşi v-aţi pus în slujba lor. Să nu vă închipuiţi că puteţi tăinui averea pe care o strîngeţi pe această cale. Toată lumea ştie că fiii dumitale chefuiesc cu ofiţerii nemţi la Aalborg şi că oferă bestiilor germane daruri scumpe. Fiţi sigur, însă, că va veni vremea cînd toţi trădătorii patriei vor trebui să dea socoteală.

Un patriot danez".

Greis Klithord puse scrisoarea deoparte şi se rezemă istovit de spătarul scaunului. Acum înţelegea ce se petrecuse : Kestin desfăcuse plicul. El lipsea foarte des de acasă şi ea îi deschidea totdeauna scrisorile. Citise şi inima ei bolnavă nu putuse suporta lovitura.

„De la cine să fie ? se întreba el. Un om rău, care şi-a dat seama ce lovitură va fi pentru Kestin ? Nu, oamenii cuprinşi de o mînie dreaptă, nu pot fi răi. Poate că cel oare a scris această anonimă ¡n-a vrut decît să-şi exprime indignarea şi ura faţă de îmbogăţiţii de pe urma ruşinii şi nenorocirii patriei. Scrisorile anonime sînt odioase, dar ce să faci cînd nu poţi spune pe față ce crezi ; trebuie să recurgi la ele !"

Greis suspină. El nu se îmbogăţea făcînd afaceri cu nemţii, era chiar împotriva lor, dar autorul anonim n-avea de unde să ştie. Firma purta numele lui, el o condusese mulţi, foarte mulţi ani, ruşinea se răsfrîngea deci şi asupra lui. Ar fi vrut însă s-o cruţe pe Kestin, s-o lase să moară fără a afla adevărul.

161

Doctorul intră în odaie.

JJ — Bani! (Jiavolulvii

— Bolnava şi-a revenit, comunică el. Are nevoie de linişte, dar întreabă de dumneata. Poţi să stai de vorbă cu ea, dar foarte puţin. Eu plec, sora îmi va telefona îndată ce va fi nevoie. Oricum, spre seară am să mai trec în orice caz.

Doctorul plecă şi Greis se îndreptă spre dormitorul soţiei sale. Se aşeză lîngă patul ei, Kestin deschise ochii şi-i căută mîna, pe -dibuite. Sora ieşi încetişor.

— Ţi-e rău, Kestin ?

— Acum mi-e mai bine... dar ai citit... scrisoarea aceea îngrozitoare ?

—■ Am citit. Scrisoarea asta...

— N-am citit pînă la capăt; cuvintele acelea despre tine şi despre copii erau groaznice. Spune-mi sincer, e adevărat ? Voi lucraţi pentru nemţi şi cîş- tigaţi aşa de mult ? Să nu mă minţi, Greis !

Kestin îl privea rugător. Se stăpînea cu greu. N-o minţise niciodată. De altfel, nu minţise pe nimeni în viaţă. In orice caz, nu în mod conştient. Greis avea credinţa nestrămutată că pe cuvîntul unui om cinstit te poţi bizui întotdeauna şi în toate privinţele dar Kestin nu mai avea mult de trăit, chiar dacă avea să-şi revină după lovitura primită. Să-i spună adevărul ca să-i amărască ultimele clipe ale vieţii ? Nu era mai bine s-o mintă, pe ea, pe care n-o minţise niciodată şi care credea cu sfinţenie în tot ce-i spunea el ? Se aplecă spre soţia sa şi-i sărută duios buzele reci.

— Kestin dragă, nici un cuvînt nu-i adevărat în scrisoarea asta, declară Greis calm şi hotărît. Cel care a scris-o e un ticălos, care s-a luat după cine ştie ce clevetiri josnice, Thomas a lucrat cîte ceva pentru nemţi, dar la insistenţele guvernului, pentru binele ţării...

— E adevărat ? şopti ea.

— Am văzut cu ochii mei scrisoarea primului ministru, prin care îl ruga pe Thomas să sprijine guvernul. Ce era să facă ? Şi firma nu a cîştigat nici un ban la lucrarea asta. Nu şi-a acoperit nici măcar cheltuielile. Thomas e un om cinstit şi n-o să se îmbogăţească de pe urma nenorocirii care a lovit patria.

—
Cei eare a putut scrie o asemerteă scrisoare e un' nemernic.

— Slavă domnului ! oftă Kestin. Acum pot să mor liniştită.

— N-ai să mori. Doctorul a spus că ai să te faci bine dacă nu te agiţi.

■— Ce ştie el ? şopti ea. Doctorii sînt totdeauna convinşi că înţeleg totul. Dar asta n-are nici o importanţă. Greis, sînt atît de ostenită, şi apoi ai să mă urmezi şi tu în curînd. Un singur lucru vreau să te rog : să mă îngropi în satul nostru, şi pe tine să te înmormînteze tot acolo, cînd ţi-o suna ceasul. Acolo-i locul nostru adevărat.

— Iţi făgăduiesc, Kestin, promise Greis, adînc mişcat.

— Iţi mulţumesc pentru totul, Greis. Am fost totdeauna fericită alături de tine ; spune-le bun rămas copiilor noştri — ne-au arătat multă dragoste, cu toate că erau aşa de ocupaţi. Şi acum vreau să mă odihnesc puţin, sînt atît de ostenită. Slavă domnului că ce se spune în scrisoare nu e adevărat.

Greis o sărută, îi mîngîie mîna întinsă pe plapftmă, o mînă slabă şi neputincioasă, şi ieşi din odaie, fă- cînd semn surorii să intre. Greis se aşează pe un scaun, dar n-avea astîmpăr şi începu să măsoare odaia în lung şi în lat.

„M-a crezut oare Kestin sau a înţeles că am minţit de dragul ei ? se frămîntă el. Nu, m-a crezut, a avut totdeauna încredere în mine. Pe copii, însă, nu-i crede afară de Sara, numai că şi ea are un bărbat chiţibuşar. Poate că de aceea vrea să moară. Ce s-a ales din familia noastră !"

Cufundat în gînduri întunecate, Greis KHthord se plimba nervos prin odaie ; din cînd în cînd se oprea la uşa dormitorului şi asculta. Era linişte. Kestin dormea probabil, Kestin — bătrîna lui soţie ostenită, care ştia că va muri curînd. v

Aşa trecu ziua. Greis mai intră o dată în dormitor şi se apropie de pat. Kestin deschise ochii şi încercă să-i

zîmbească, apoi îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Atunci ieşi, îşi puse haina şi coborî în grădină. Sod' rele asfinţea. Doctorul trebuia să soseas-că îndată. Poate că ar fi fost mai bine să cheme un specialist ? Trebuie să-i înştiinţeze şi pe copii că mama lor e bolnavă.

Greis intră în casă cu gîndul să-i telefoneze Sarei,. cînd deodată apăru sora şi-i smulse din mînă receptorul.

— Telefonaţi doctorului. Mai repede, pentru dumnezeu !

Soira lăsase uşa dormitorului deschisă. Greis năvăli în odaie şi înţelese îndată că nu mai era nevoie de doctor : Kestin murise.

C A P I T O L U L XXI

După înmormiritarea lui Kestin, viaţa îşi 'UTIL' meazăcursul. Firma face noi şi importante afaceri, cu care prilej se iveşte necesitatea respectării unor anumite obligaţii de reprezentare

Copiii şi o mare parte din locuitorii de prin partea locului o însoţiră pe Kestin la gr&apă, căci cine nu auzise de Greis Klithord, marele antreprenor şi bogătaş şi de Kestin, vrednica lui soţie. Rudele mai apropiate ale lui Greis şi ale nevestei sale muriseră, şi bătrînul nu cunoştea decît cîţiva oameni din cei care veniseră la înmormântare. Şi totuşi figurile lor îi erau familiare — erau aceiaşi bărbaţi istoviţi de muncă, cu feţele aspre bătute de vînturi, aceleaşi femei chinuite de griji, în haine negre de ploaie şi basmale de mătase. Ca şi odinioară, oamenii duceau o viaţă grea şi cinstită, căci anii care trecuseră nu făcuseră mai lesnicioasă munca pe pămîntul neroditor şi nici marea nu se îmblînzise între timp.

Era o zi umedă, rece, ¡norii pluteau jos de tot deasupra pămîntului. Greis, fiii şi ginerele lui duceau sicriul. De la cimitir puteai cuprinde pînă departe tot ţinutul acela sărac ; micile ferme şi cocioabele joase stăteau smerite sub cerul ploios, de parcă ar fi vrut să-1 încredinţeze de supunerea şi răbdarea lor. Bă- trînul Greis nu era atent la ceea ce spunea

pastorul în faţa mormîntului. Se gîndea că întreaga Danemarcă era supusă şi săracă, în timp ce străinii, ajutaţi de slugile lor, de fiii lui şi ai lui Kestin, tăiau şi spînzunau, ¡nesupăraţi de nimeni.

In cîteva cuvinte mulţumi celor care veniseră la înmormîntare şi vocea lui răsună rece şi aspră. Strînse multe mîini şi mulţimea se împrăştie încet. In cele din urmă, numai copiii rămaseră lîngă el.

■— Vii cu noi, tată ? întrebă Thomas încet.

— Nu, răspunse Greis. Rămîn aici. Trebuie să mă îngrijesc de mormînt şi apoi vreau să stau de vorbă cu cei de aici despre piatra funerară. Iţi mulţumesc, am să mă întorc singur.

— Dar nu poţi să rămîi în hotelul ăsta nenorocit, interveni Thomas, vizibil enervat. Paturile sînt tari, rufăria umedă şi tu nu mai eşti tînăr.

Atunci, în clipa aceea de tristeţe, în faţa mormîntului proaspăt, Greis Klithord zîmbi. Ce copii delicaţi are eî — nu pot dormi decît pe puf! Ei, el e plămădit dintr-un material mai tare, o să doarmă cum dorm şi alţii.

— Vrei să rămîn cu tine, tată ? întrebă Sara, luîn- du-1 de mînă.

— Nu, fata mea, refuză el mai blînd. Du-te cu bărbatul tău. Nu sînt încă atît de şubred ca să am nevoie de ajutor. Vă mulţumesc că aţi venit s-o conduceţi pe mama. V-a iubit foarte mult şi pînă în ultima clipă a crezut că sînteţi oameni de treabă.

Il ţintui cu privirea pe Thomas, care se încovoie sub greutatea ei. Greis nu-i spusese nimic de scrisoare, dar Thomas simţea că se întîmplase ceva, că era vinovat în bună parte de moartea mamei. Ştia că oamenii îl vorbeau de rău : lumea e plină de invidioşi. în ultimul timp observase adesea că în jurul lui oamenii încep să şuşotească îndată ce intră într-un restaurant ; i se întîmplase chiar ca ¡nişte cunoscuţi să treacă pe lîngă el pe stradă fără să-1 salute.

— Atunci, la revedere, tată, făcu el încercînd să dea vocii sale o nuanţă de sinceră afecţiune. Am fi vrut să fim alături de tine în clipele astea grele. Dar înţeleg că vrei să rămîi singur cu amintirile tale.

Thomas şi Margrette, Johannes şi Evelin, Emma- nuil, Sana şi Abilhord îşi luară pe rînd rămas bun de la bătrînul

care stătea drept, la doi paşi de mor- mînt. Faţa lui aspră nu se însenină decît cînd dădu mîna cu Sara şi-i făcu un semn prietenos cu capul Evelimei. Ii conduse pe toţi pînă la portiţa cimitirului şi se întoarse. In aşteptarea groparului, îşi spunea :

„Acum eşti singur, Greis Kjithord. Şi drumul tău s-a sfîrşit. Poate aveai dreptate, Kestin, cînd spuneai că am; fi fost mai fericiţi, altfel. Dar digurile mele mai stau în picioare, zăgazurile nu le poate distruge nimeni, podurile sînt puternice. Tot ce am construit e bine construit. Ce puteam face mai mult ? Cît despre copii, nimeni nu poate răspunde pentru faptele lor."

Pe măsură ce se depărtau de cîmpia nisipoasă şi săracă, buna dispoziţie îi revenea treptat lui Thomas. Şedea la volan, alături de Abilhord ; în spatele lor luaseră loc Margrette şi Sara. Ca orice personalitate importantă în viaţa economică a ţării, Thomas Klithord putea să-şi procure benzină în cantităţi nelimitate. Johannes, Evelin şi Emmanuil trebuiau să călătorească cu autobusul şi cu trenul.

— Cum a îmbătrînit tata ! remarcă el. Cred că are un început de scleroză.

— Tu constaţi periodic că tatăl tău a îmbătrînit foarte mult, observă Abilhord.

— Iţi iert ironia, Torsten. Dar tu ¡nu poţi înţelege durerea unui fiu, cînd îşi vede tatăl ramolindu-se. Am vrut să spun numai că bătrînul pare acum complet abrutizat, lipsit de orice sentimente umane.

— Greis e tot atît de aspru, ca şi ţinutul în care s-a născut, declară Abilhord. Iutlanda de Vest e o regiune aridă şi bătrînul e dîrz şi aspru ca şi ea. Poate că i-ai fi semănat, dacă n-ai fi fost transplantat la timp într-o climă mai blîndă şi în alte condiţii materiale.

•— Poate că ai dreptate, răspunse Thomas îngîn- durat. Bătrînul e un om dintr-o bucată, aş putea spune chiar cam mărginit. Pentru el nu există decît alb-şi negru ; alte nuanţe mai complexe nu cunoaşte, nici în viaţă, nici în afaceri.

— Din nefericire, nu s-ar putea spune' acelaşi lucru despre tine, observă Abilhord şi Thomas îi aruncă o privire neliniştită : uneori i se părea că avocatul îşi bate joc de el. Dar profilul acvilin al lui Abilhord era calm şi de nepătruns.

Da, afacerile ! Ele te absorb în întregime, îţi cer încordarea tuturor aptitudinilor, a minţii, a spiritului de iniţiativă. Afacerile firmei „Klithord şi Fiii" luau cu fiecare săptămînă ce trecea o amploare tot mai mare. Firma construia cazemate uriaşe la Aalborg şi un mare aerodrom la Karup. Aceasta era o lucrare uriaşă, pe care urma s-o conducă Kos, cînd se va întrema şi se va înapoia din lungul său concediu. După aceea, se vor construi probabil fortificaţii militare pe ţărmul apusean, poate şi pe Bornholm. Deocamdată însă nu e sigur. De altfel, dacă n-ar fi fost decît lucrările de la Karup şi încă firma ar fi avut de lucru pînă peste cap. Trebuiau să proiecteze aerodromuri, să ducă tratative; afurisiţii de nemţi îşi schimbau într-una planurile şi totul trebuia reluat de la capăt.

De la un timp însă se apucaseră serios de lucru şi un şuvoi neîntrerupt de şomeri cu rucsacuri în spinare sau cu boccele în mînă se îndrepta spre noile şantiere uriaşe. Oamenii săraci cutreieraseră jumătate de ţară în căutare de lucru, de teamă să nu fie trimişi în Germania şi frămîntaţi de grijă pentru familiile lor flămînde. Asistenţa socială îşi închisese porţile şi lumea se îmbulzea acum la oficiile de plasare. „Puteţi găsi de lucru la Karup, duceţi-vă acolo, e nevoie de multă lume ! Nu vedeţi că aici nu-i de lucru ? Fiţi oameni serioşi, făceţi-vă bagajul şi plecaţi !"

— Ar trebui să mergem la Karup să vedem ce mai e pe acolo, fu de părere Thomas.

— Am fost la Karup ctndva, pe vremea studenţiei, îşi aminti Abilhord. Un peisaj minunat: hăţişuri mo- horîte de iarbă întunecată şi lunca verde, roditoare a rîului. Iţi aduci aminte de poemul lui Okjer :

Soarelei apune Iată a-
noptat Vitele-s păscute
Vremea-i de plecat.

Iz de ţîn cosit Şi de
buruieni Aromeşte
iarba Crudă, din
poieni.

Cucu-ţi dă de veste Ori
pe unde treci, Cintă

ciobănaşul Coborînd
poteci.

Răguşiţi nagîţii Cintă-n
lan de grîu, Şi se-nalţă-n
zboruri Colo peste rîu.

— Ce versuri minunate ! încuviinţă Thomas, însufleţindu-se. Atunci, ţi-ar face plăcere să revezi locurile astea ?

— La drept vorbind, dragul meu, nu sînt chiar aşa de încîntat să admir apele domoale are rîului Karup, înconjurate de avioane şi cazemate. Nu uita că sînt membru în conducerea Asociaţiei pentru protecţia naturii. Şi apoi, mă îndoiesc că ar fi tocmai indicat să facem acum excursii La Karup. Relaţiile dintre firmă şi autorităţile de ocupaţie trebuie să fie leale, dar exclusiv de, afaceri. Âm mai discutat de nenumărate ori chestia asta.

— Poate că ai dreptate. Nici eu n-am ce căuta acolo pînă săptămîna viitoare. Vom înnopta la Aar- hus, unde vom lua masa împreună, în familie şi vom porni la drum dis-de-dimineaţă.

— Dar trebuie să mergem la adunare, îi aminti Abilhord. I-am făgăduit solemn lui Karlsen că venim..

— Avem destul timp, ¡nu te teme. Maşina mea e grozavă. N-auzi cum toarce, ca un pisoi ?

Şi într-adevăr, torcînd ca uri pisoi alintat, maşina încăpătoare, hrănită cu benzină nemţească, străbătu întreaga Iutlandă. Ajunse la Aarhus şi se opri în faţa restaurantului „Royal" ; portarul în livrea cu fireturi de aur întîmpină pe călători cu plecăciuni şi deschise uşile de cristal. Li se servi o masă bogată în colţişorul cel mai plăcut al hotelului. In ultimul timp, Thomas Klithord se obişnuise să caute locurile mai ferite, cînd intra în vreun local public.

— In amintirea mamei, făcu el, ridicînd paharul cu un aer solemn. A fost o femeie rară, dar poate e mai bine că s-ia întîmplat aşa : moartea a scutit-o de multe supărări.

■— Fără îndoială ! aprobă Sara şi duse paharul la buze.

— Delicios vin, interveni în grabă Margrette gîn- dind : „Asta i se potriveşte lui Thomas — să toasteze în cinstea mamei lui chiar în ziua înmormîntării. Dar, la urma urmelor..."

— Delicios ! aprobă Abilhord şi o privi cu înţelegere. Ar fi trebuit să facem rezerve mai mari din vinul ăsta înainte de catastrofă, înainte de ocupaţie. Dacă războiul mai ţine mult, o să dispară complet.

— Ei, dar asta n-o să se întîmple, războiul n-o să se prelungească, declară Thomas. E un război fulger. Peste şase luni, totul se va linişti şi vom avea o Nouă Europă, al cărei centru va fi Berlinul.

— Renunţă la politică, dragul meu, îl sfătui doamna Klithord. E stupid şi poate deveni periculos.

—■ Asta e şi părerea mea, mărturisi avocatul, ţinîn- du-i isonul. Scumpul nostru Thomas e un pasionat.
un tehnician capabil, un excelent om de afaceri, dar cîtuşi de puţin un diplomat !

— Vom trăi şi vom vedea, făcu Thomas, umplînd din nou paharele. Eşti cam tăcută astăzi, Sara !

— Azi nu e o zi de sărbătoare, răspunse ea. Şi cu toţii avură impresia că peste colţişorul lor confortabil trece un suflu rece. De altfel, fiindcă veni vorba, războiul se duce independent de pivniţele cu vin roşu. Şi după cîte înţeleg eu, rezultatul războiului trebuie să hotărască dacă Danemarca va fi ţară liberă sau protectorat nemţesc.

— Asta o ştim cu toţii, Sara, bombăni supărat Abilhord. Cugetările tale cam simpliste sînt absolut de prisos.

Buna dispoziţie dispăruse din colţişorul elegant. Liniştea lor luase sfîrşit. Mai stătură puţin de vorbă, dar îndată după terminarea mesei, Sara se sculă :

— Sînt obosită, declară ea. Vă rog să mă iertaţi, dar aş vrea să mă culc numaidecît.

— Şi eu vreau, adăugă în grabă Margrette. Bărbaţii rămaseră singuri.

—■ Să luăm un coniac la cafea, propuse Thomas. îmi pare rău că raporturile mele cu Sara ¡nu se îmbunătăţesc. Inchipuie-ţi că asta durează din copilărie. De altfel, e o situaţie care se întîlneşte destul de des între fraţi şi surori. Probabil că şi în familiile voastre burgheze se întîmplă tot aşa ?

— Nu chiar aşa, răspunse Abilhord, aprinzînd o ţigară. In familiile noastre, jocul e rnai subtil. Noi, de pildă, am fost obişnuiţi din copilărie să jucăm tenis, să trimitem mingile peste plasă şi să le mî- nuim cu îndemînare. Sora ta şi soţia mea, Sara, are farmecul ţărăncii care ştie să mulgă vacile. Probabil că de aceea m-am îndrăgostit de ea, cu toate că

adesea raporturile dintre noi amintesc de un dans în saboţi grei de lemn.

Thomas Klithord se schimbă deodată într-un taur furios. Poate că şi Margrette gîndea la fel despre el ! II cuprinse o mînie neputincioasă împotriva cumnatului său, această lipitoare, acest chiţibuşar viclean.

Dar cine creează bunurile materiale ? Nu vechile familii burgheze, desigur, ci plebeii 1 Pe urmă însă se gîndi cu plăcere la uriaşele sale profituri, la situaţia înfloritoare a firmei, îşi aminti că el nu-i descendentul vreunei vechi familii oare şi-a trăit traiul, ci întemeietorul unei generaţii noi, viabile; şi apoi, fireşte, el e plin de respect faţă de bătrînul Greis.

— Da, da, făcu el, de parcă ar fi răspuns propriilor sale gînduri. Fierbem cu toţii în aceeaşi oală, cum spune adesea primul-ministru. Şi dacă noi, membrii aceleiaşi familii, nu sîntem strîns uniţi, atunci ce pretenţii să avem de la alţii, ce se va întîmpla cu întreaga societate ? Ii iert Sarei toanele, în fond e o femeie cumsecade ; de altfel, astăzi e o zi deosebită — am îngropat-o pe scumpa, pe bătrîna noastră mamă...

— Aşa e, încuviinţă Abilhord. Şi acum hai să bem un whisky sau altceva şi să mergem la culcare.

In după-amiaza zilei următoare se înapoiară la Copenhaga şi prînziră împreună în grabă la Abilhord. După aceea, Thomas şi Abilhord plecară la adunarea Societăţii danezo-germane, unde trebuia să vorbească un celebru tehnician german. Oaspetele de onoare era un omuleţ bondoc, cu capul chel semănînd cu o bilă de biliard, cu o mustăcioară â la Hitler şi o insignă nazistă la butonieră. Era, fără îndoială, un arian pur, de viţă veche. Funcţionari superiori în haine de gală, bine dispuşi, speculanţi de războaie şi oameni politici de seamă, avînd în mijlocul lor un prinţ de sînge, îl ascultau cu atenţie. Neamţul cel scurt şi îndesat începu de la Adam şi Eva, care, din păcate, fuseseră ispitiţi de plutocratul evreu — şarpele — în grădina raiului arian. Apoi neamţul trecu la o temă mai concretă — construcţia de autostrăzi. In această problemă era în largul lui şi Thomas Klit- hord îl ascultă cu mult interes : aflase de proiectarea unor noi şosele militare în Danemarca şi-şi spunea că firma „Klithord şi Fiii" trebuia să se pregătească.

In sala de festivităţi începură să circule gustări reci. Lumina candelabrului cu ţurţuri strălucitori de cristal se revărsa peste figurile ţepene ale ofiţerilor germani, ale înalţilor demnitari şi ale civililor gravi îmbrăcaţi în frac. Conversaţia era vie, germana şi daneza se amestecau în mod egal. Thomas Klithord, directorul general Karlsen şi directorul radiodifuziunii daneze, Brummel, formaseră un mic grup aparte.

—• Am auzit fireşte de firma dumneavoastră, domnule director — i se adresă Brummel lui Thomas —• şi sînt încîntat să fac cunoştinţă cu un reprezentant eminent al industriei noastre.

Thomas Klithord îi mulţumi lui Brummel şi-1 asigură că şi el e fericit să cunoască un eminent reprezentant al social-democraţiei daneze. Figura lui Brummel îi apărea lui Thomas extraordinar de impunătoare. Pantalonii îi erau atît de bine călcaţi, încît dunga lor amintea de tăişul, unui cuţit, fracul cădea impecabil, iar părul îi era frumos ondulat. Brummel avea o voce profundă, catifelată şi caldă ; părea că e oricînd gata să se înduioşeze pînă la lacrimi de propriile lui cuvinte.

— E o întîlnire foarte bine organizată ! Nu-i aşa ? remarcă directorul general.

— Foarte bine ! încuviinţă Brummel. Pe calea asta trebuie să mergem. Să învăţăm ce înseamnă înţelegere reciprocă şi să respectăm specificul naţional al unui popor prieten. Mă bucur că prietenii noştri germani manifestă un respect atît de profund faţă de specificul naţional danez. Poate că pînă la urmă îşi vor însuşi principiile noastre democratice. Gîn- diţi-vă, în fond, la cultura noastră naţională, la şcolile noastre superioare. Nemţii au ce învăţa de la noi.

— Aşa, aşa e, încuviinţă directorul general cu faţa crispată de tic nervos. Trebuie să găsim o serie de numitori comuni care să unească diferitele tendinţe...

— Exact, continuă Brummel. Să examinăm situaţia creată şi să tragem din ea maximum de foloase. Nemţii îşi spun naţional-socialişti, ei bine, noi o să ne numim naţional-democraţi. Important nu e cum se numeşte trandafirul ci dacă miroase bine, cum spune bătrînul, marele Shakespeare. In fond, principalul e să izbutim să ne menţinem.

Thomas Klithord îl privea cu admiraţie : iată ce se cheamă un om înţelept, care cîntăreşte totul ; şi iată, aceste concepţii seamănă cu ale lui, ale lui Thomas Klithord. Numai că Thomas nu se pricepe să-şi expună ideile cu o logică atiît de d'esăvîrşită. Să ne menţinem cu orice preţ, să ne păstrăm avutul şi situaţia în societate — asta trebuie să ifaceim! Vestitul lider social-democrat, o persoană foarte cultivată, un om ridicat de jos, e aici, în mijlocul ofiţerilor germani şi vorbeşte în limbajul său democratic ca un adevărat luptător.

—• Pînă una alta, am izbutit să ne păstrăm poziţiile, continuă Brummel. Guvernul nostru naţional a fost respectat. Nemţii n-au îndrăznit să se atingă de organizaţiile noastre, pentru că am ştiut să ducem o politică suplă şi să le prevenim acţiunile, domnilor. Sîntem oameni cu scaun la cap, cum spune Holberg Am prevăzut din vreme ce ar putea să ceară ocupanţii şi le-am oferit curtenitor ceea ce ne-ar fi luat, probabil, cu forţa. In felul acesta, facem cu ei ce vrem, că doar nu sîntem nişte debutanţi. Singura primejdie adevărată sînt comuniştii...

Rostind acest cuvînt nesuferit auzului său, directorul radiodifuziunii daneze se întunecă şi faţa lui îşi pierdu expresia tinerească. Thomas Klithord îşi aminti cu necaz de fiul său care trecuse de partea comuniştilor şi — fără nici o justificare aparentă — de bătrînul Greis.

Dar privind faţa proaspătă, trandafirie a directorului Brummel, Thomas se linişti pe dată. Ce încredere îţi inspiră democraţia daneză, cîtă tărie are 1 Social-democraţii au o tactică atît de inteligentă! Holger Danske poate să-şi doarmă liniştit somnul în subterana sa de la Rronborg. în timp ce întreaga Europă arde în flăcări, social-democraţii conştienţi de răspunderea lor iau liniştiţi masa împreună cu stăipînii lumii şi ai lagărelor de concentrare.

— De fapt, străvechea noastră cultură daneză avea nevoie de mult de o înnoire, reluă Brummel. Şi aşa s-a şi întîmplat. Am prezis eu cîndva : va veni şi vremea, vor veni şi oamenii! A venit vremea, acum trebuie să aşteptăm venirea oamenilor !

— Iartă-mă, dragă Brummel, obiectă directorul general. Sper că nu vrei să spui că oamenii aceştia... trebuie să opună rezistenţă. Iartă-mă, te rog, nu cumva să mă înţelegeţi greşit.

— Rezistenţă ? se miră Brummel. Cui să reziste? Noi ducem un joc tactic — asta-i tot. Trebuie să găsim o ieşire din situaţie, şi o vom găsi, numai dacă afurisiţii ăştia de comunişti... nu, nu, desigur, importanţa lor e foarte redusă, se poate spune că sînt inexistenţi... totuşi... sînt un pericol. Dar prietenii noştri germani, îmi permit să-i numesc astfel, înţeleg foarte bine momentul şi stau de veghe...

— Da, fără îndoială, stau de veghe, întări Thomas Klithord.

— Şi noi, de asemenea, completă Brummel, adresîndu-se lui Thomas cu un zîmbet fericit şi mîn- dru. Fiţi liniştit, dragă direetore. Noi, oamenii din popor, nu dormim. Sîntem hotărîţi să luptăm pînă la ultimul om pentru ca să ne păstrăm caracterul nostru naţional. Şi nu ne temem de luptă. Eu nu sînt un admirator al imnurilor regale, dar mi-am ales drept epigraf minunatele versuri:

Un sunet de goarnă Un
zăngănit de armă, Luptind
pentru victorie Noi moartea
o-nfruntăm.

— Ce tîrziu s-a făcut! observă directorul general schiţînd un zîmbet. Poporul danez nu se va putea- lipsi de dumneata, dragă Brummel. Trebuie să învingi, şi după victorie, să rămîi mai departe printre cei vii.

— Aşa voi fiace ! decliară plin de voioşie viteazul Brummel.

[1] *C A P I T O L U L J07/*

In toiul activităţii sale înfrigurate, Thomas Klithord dă peste un om complicat. In acelaşi timp, aflăm ce se mai înîîmplă cu bătrinul Greis şi cu tînărul Gregers

Intr-o bună zi, Kos apăiru la sediul firmei „Klithord şi Fiii". Părea şi mai aspru şi mai neînduplecat decît înainte. Kos declară îndată că vrea să vorbească personal cu directorul

Klithord. Cu un surîs fermecător, secretara îl informă că directorul e cu siguranţă ocupat, că are zilnic consfătuiri pînă noaptea tîrziu şi că e greu să poţi pune mîna pe el.

— Fleacuri, fetiţo, făcu Kos. Trebuie să-i vorbesc, şi basta. Spune-i că sînt şi eu foarte ocupat.

— N-am putea fixa o anumită oră, domnule in- giner-şef ? întrebă secretara, enervată.

— Da, cu condiţia ca această oră să fie fixată pentru următoarele cinci minute. Intră în cuşcă şi spune-i că sînt aici.

Secretara hotărî să intre în birou de unde imediat ieşi Thomas Klithord. Dădu să desfacă braţele, ca pentru îmbrăţişare, dar mîinile îi căzură îndată moi, cînd se apropie de inginerul-şef.

— Dragă Kos, în sfîrşit ai venit... Sper că te simţi bine, că te-ai refăcut complet. Intră, te rog, în birou. Mă bucur foarte -mult că te văd,, avem mare nevoie de dumneata, te asigur...

— Thomas îl invită să ia loc într-un fotoliu mare şi comod, în timp ce el se aşează la masa de scris.Ştii, Kos, firma are acum o mulţime de treabă. Parcă dumnezeu te-a trimis ! Trebuie să ne apucăm serios de lucru la aerodromul Karup — e o construcţie uriaşă — şi apoi proiectăm construirea unor fortificaţii militare la Hirtshals şi Iianstholm şi într-o serie de alte localităţi ; isînt numai obiective mari. Am început să colaborăm cu firmele „Hofmiann şi Fiii", „Karlsen din Randers" şi altele, dar conducerea rămîne şi trebuie să rămînă a noastră. Aş fi în- cîntat ca dumneata să te ocupi de lucrările de la Karup.

— Nici nu mă gândesc, declară Kos.

— Şi de ce nu, mă rog ? întrebă Thomas KHthord, încruntînd semeţ fruntea.

•— Pentru că lucrările astea nu sînt decît o porcărie dezgustătoare. Pentru că nu vreau să muncesc pentru nazişti. Pentru că nu vreau să-i ajut pe nemţi să-şi ducă războiul. Pentru că nu vreau să am nimic comun cu nişte ucigaşi şi nişte proprietari de sclavi care-şi omoară sclavii în bătaie şi pentru că eu nu sînt un supraom arian, ci un simplu tehnician danez. Intr-un cuvînt, nu vreau să mă apuc de lucrarea asta.

„A înnebunit de-a binelea, gîndi Thomas. Plăteşti o bestie ea asta cu bani grei, dar cînd e vorba să-ţi facă treabă, te lasă baltă. Aşa sînt oamenii, n-ai pe cine să te bizui. Am să mai încerc să-1 conving ; e al dracului de capabil, idiotul ăsta."

— Ascultă Kos, rosti Tihomas prietenos. Ştii şi dumneata care e situaţia. Lucrăm în urma insistenţelor guvernului şi ne îndeplinim datoria faţă de patrie.

Kos sări de pe scaun, dînd furios din mîini.

■— Slăibeşte-mă cu palavrele dumitale ! strigă el. Eu ştiu prea bine care e situaţia. Eşti un profitor de război şi celelalte firme nu fac nici ele mai multe parale ! La adăpostul baionetelor nemţeşti jefuiţi ţara ! Pe mine nu mă păcăliţi !

— Adică dumneata eşti mai înţelept decît guvernul nostru democrat ?

— Fi-ţi-ar al dracului afurisitul dumitale de guvern ! ţipă Kos, clocotind de furie. Crezi că sînt chior ? Sînteţi nişte speculanţi de război şi atîta tot.

—

— Kos, asta-i prea de tot, se înfurie Thomas, ridi- cînidu-se de pe scaun, cu un aer amenințător. îndrăzneşti să mă jigneşti în propriul meu birou ?

— Da, asta am vrut să fac. Eşti un speculant de război ordinar 1 Şi cu toate scrisorile ministrului pe care le porţi în buzunar, tot un ticălos rămîi, un nemernic, un trădător!

— Ieşi afară ! Şterge-o ! urlă Thomas, arătîndu-i uşa.

— E tocmai ceea ce doresc — să plec die aici, cît de departe de dumneata şi de duhoarea pe care o răspândeşti. Şi asta numai fiindcă n-ai onoare. Eşti un trădător de patrie ! Mi-e ruşine că am lucrat atîta timp la firma dumitale odioasă, dar am făcut-o numai pentru că îl stimez aşa de mult pe tatăl dumitale. Adio !

Kos ieşi în grabă din biirou trântind uşa eu zgomot. Thomas KHthord căzu obosit pe scaun.

— Cum o să suporte inima mea toate încercările astea ? ! oftă el. E mai presus de puterile omeneşti. Sînt înconjurat de oameni care mă suspectează, deşi eu nu doresc decât binele patriei. Cel mai capabil colaborator al meu mă insultă, tatăl meu se leapădă de mine, iar fiul meu...

Şi deodată omul acesta mare, masiv se simţi părăsit de toţi, singur pe lume, rătăcit ântr-o pădure deasă, înfricoşătoare. Buzele îi tremurau, ochii i se umplură de lacrimi ; în cele din urmă, izbuti să se stăpânească şi izbi cu pumnul ân masă.

— Eu am dreptate ! Nemţii vor învinge. Şi atunci au să-mi mulţumească cu toţii pentru perspicacitatea de care am dat dovadă. Cei ce-şi bat joc acum de mine au să mă laude. Am să apuc şi ziua când am să-1 văd pe Kos venind la mine şi recunoscând că a greşit. Nemţii trebuie să învingă, altfel nu se poate, şi ar fi vai de Danemarca, dacă n-ar exista oameni clarvăzători ca mine.

îşi aminti de toţi politicienii — miniştrii şi deputaţii din Riksdag — cu care stătuse de vorbă, îşi aminti de eminentul om politic Brummel. Toţi aveau un singur gînd —

12

să supravieţuiască. Şi deodată

177

Thomas se linişti. Ce importanţă are nebunul ăsta ? Are să mai găsească el ingineri buni; unul ca ăsta nu face două parale. Munca trebuie să meargă mai departe. Nu se cade să mă ocup de fleacuri. Am să angajez un nou inginer-şef. Kos a înnebunit, ducă-se dracului ! Pentru mine e ca şi - mort. De fapt, nici nu m-am bizuit prea mult vreodată pe el. E o ¡nulitate 1

Inginerul-şef Kos păşea încet pe stradă ; se simţea liniştit. Fusese în serviciul firmei din tinereţe şi avea o afecţiune aproape filială pentru bătrînul Greis. Era un om de .peste patruzeci de ani şi î-n clipa aceea n-avea habar încotro s-o apuce, nici unde să-şi caute de lucru. De altfel, nici nu se sinchisea de asta ! Nu era însurat, n-avea cui să poarte de grijă, nu trebuie să vadă decît de el. Dar era hotărît să-i povestească lui Greis cele întîmplate.

După moartea soţiei sale, Greis slăbise foarte mult. Faţa lui, care avusese întotdeauna o expresie aspră, părea acum obosită. Il îmbrăţişă eu căldură pe Kos.

— Ce bine îmi piare -că iai venit, dragă ¡Kos. Şezi, te rog, ia o ţigară.

— Ce-i de făcut Klithord ? întrebă Kos, luînd[1] loc. la masă.

— Toată chestia asta e o porcărie. Lucrăm pentru nemţi, dar căutăm în fel şi chip să ne justificăm. Asta se cheamă speculă de război, Kos.

— Da, aşa se cheamă. Te anunţ că, începînd de azi nu mai sînt în serviciul firmei, şi vreau să ştiu ce părere ai despre asta ?

— Foarte bine ai făcut. Nu înţeleg ce-i cu Thomas, dar la uirma urmei fiii mei răspund singuri pentru faptele lor. Cît despre mine, eu am dorit toată viaţa un singur lueiru — să construiesc. Aş minţi dacă aş spune că banii n-au însemnat nimic pentru mine. Am .muncit pentru bani şi, deşi am căutat să-mi limitez veniturile, am fost totuşi un capitalist. Asta-i realitatea. Sara ! strigă el deodată. Adă-ne ceva de băut !

Sara intră aducînd pe o tavă o sticlă cu vin şi ¡nişte pahare. După moartea marnei sale, s-e mutase

la Gras. Sara părea obosită şi chinuita şi Kos avii o tresărire de mînie gîndindu-se la Abilhord. De ce oare trăia atît de rău cu el ?

Greis se înviora, ii se părea că se află împreună cu Kos în biroul firmei sale cinstite, respectată de toată lumea.

— Dar ce, e rău să construieşti ? întrebă el. Nu ne-am simţit noi bine împreună ?

—■ Ba da, admise Kos şi sorbi o înghiţitură de vin. Ştii la ce mă gîndese ? Cum ar fi fost dacă în locul aerodromurilor pe care le-am construit acum pentru nemţi am fi lucrat la nişte planuri cincinale pentru Danemarca ? Gîndeşte-te, Klithord, dacă unor oameni ca noi ni s-ar fi cerut să ridicăm construcţii în întreaga ţară ? De ce să fim înjosiţi, noi, inginerii, de ce să fim obligaţi să lucrăm pentru nemţi ? Noi nu sîntem datori să ne servim ţara ?

— Da — interveni şi Sara — ăsta e sensul vieţii.

— Noi ştim să construim, continuă Kos. Sîntem oameni capabili şi ne dăm seama de asta. Dar ei vor să facă din noi slujitorii morţii şi ai distrugerii, în timp ce noi vrem să creăm şi nimic altceva ! Nemţii să şi-o bage bine în cap !

— Mă tem că, în schimb, va trebui să construim mult după aceea, ifu de părere Greis.

— Nenorocirea e că noi ne-am mulţumit să fim numai ingineri şi n-am înţeles ce răspundere avem. Dar după război totul va fi altfel, rosti Kos îngîn- durat.

— Nimeni nu ştie care va fi sfîrşitul războiului, obiectă Greis.

— E cu neputinţă ca naziştii să învingă. Sînt tari, e drept, dar domnia răului nu poate stăpîni lumea, mai spuse Sara.

— Nu se întîmplă întotdeauna cum vrem noi, răspunse Greis. — Om trăi şi om vedea.

Primăvara plutea în aer şi acolo, în satul liniştit, era peste putinţă să-ţi închipui că tunurile bubuie deasupra întregii

Europe. Dar bubuitul lor se înte-

tise oiare într-adevăr ? Nu erau ultimele zvîrcoliri, înainte de sfârşitul războiului ?

— Nu, ai să vezi, făcu Harald către Gregers. Asta nu e decît începutul războiului.

Harald era foarte ocupat. Vindea ziare, făcea agitaţie, forma grupe noi. Nimeni nu ştia cînd avea să înceapă. In asemenea vremuri, comuniştii trebuiau să fie orieînd gata să treacă în ilegalitate ; nu era timp de pierdut, fiecare zi era preţioasă.

— Ai să vezi, repetă Harald. Aré să fie o luptă pe viată şi pe moarte. Dar nu ne va găsi nepregătiţi.

— Şi tratatul ? întrebă Gregers.

•— Tratatul i-a dat Uniunii Sovietice timp să răsufle. Altfel, întreaga maşină de război germană ar fi pornit spre Răsărit. Asta nădăjduiau capitaliştii din Apus. Dar noi, comuniştii, n-avem de gînd să ne sinucidem. Capitaliştii sînt şmecheri, dar nici noi nu sîntem proşti.

Gregers avea un mic salariu la un birou tehnic, care îi ajungea pentru trai. Totuşi, deocamdată fusese nevoit să renunţe la studii. într-o zi primi[1] o .scrisoare de la maică-isa — familia îi aflase adresa ¡nu ştia nici el cum. Mama îl ruga să treacă măcar o clipă pe la ea. Gregers îi răspunsese că, date fiind concepţiile lor diferite de viaţă, ¡nu avea nici un rost să se ducă. Scrisoarea lui trebuia s-o facă să înţeleagă pe doamna Klithord că el rupsese orice legătură cu familia.

Dar întâmplarea făcu că se întâlni cu maică-sa pe stradă şi ea îl rugă să intre împreună într-un restaurant.

— Nu-ţi poţi închipui oîtă durere e în sufletul meu, se tângui Margrette. Tata are greutăţi mari... Uneori e cam grosolan,, e drept, dar în adîncul sufletului suferă şi el foarte mult. Ştii că bătrînul Greis nu mai vrea să primească bani de la firmă, fiindcă nu-i plac afacerile pe care le face tata...

— Nu vrea ? întrebă Gregers.

— E atât de încăpăţînat bătrînul ăsta, nici nu mai vine pe la noi. Mătuşa ta Sara locuieşte acum la el. Tu nu înţelegi, băiatule, cît ne e de greu, tatălui tău şi mie, să ştim că în familie sînt astfel de neînţelegeri. Lui Anders şi Kirsten le e tare dor de tine. Nu-ţi spun să te întorci acasă, vino numai din cînd în cînd să iei masa cu moi. Şi primeşte bani ca să-ţi continui studiile. Am fost nenorocită, cînd am aflat că te-ai lăsat de politehnică.

— Am un serviei. Mă descurc foarte bine.

— Dar studiile tale ? Viitorul tău ? Pierzi anii cei mai frumoşi şi pentru ce ? Dragul meu, cirede-mă, eu consider comunismul o idee minunată. Ar fi admirabil dacă toţi oamenii ar primi salarii egale. Dar oamenii sînt atît de diferiţi, unii sînt harnici, alţii leneşi, unii deştepţi — alţii proşti.

—■ Eşti o femeie inteligentă, mamă, zîmbi Gregers. Tu cunoşti oamenii mai bine decît tata. Şi tu singură îţi dai seama că ce spui acum e flecăreala burgheză obişnuită. Eşti prea deşteaptă ca să spui astfel de prostii.

Miargrette oftă şi înţelese că nu putea amăgi pe nimeni, fiindcă în fond ura comunismul şi se temea de d ea de o primejdie care ameninţa clasa ei, existenţa ei privilegiată, viitorul asigurat al copiilor. Se aplecă şi-1 mîngîie duios pe cap.

— Poate că ai dreptate, Gregers, dar în orice caz, nu uita că eu sînt mama ta !

C A P I T O L U L XXIII

Domnii nemţi sosesc ia Copenhaga, iau dejunul cu Johannes KlUhord şi provoacă un mic scandal într-un restaurant de lux de pe Ves- terbrogade

Societatea pe acţiuni „Pro Patria" se dovedi a fi o mină de aur şi Johannes Klithord avea toate motivele să fie încîntat. Păcătosul acela de Egon avusese o idee bună. Reţelele de camuflaj erau cerute tot mai mult şi nemţii plăteau fără să se tocmească, grăbiţi să obţină ce le trebuie. Cu Oberbaurat von Dribeirg puteai să faci afaceri frumoase, cu atît mai mult, cu cît Frieda lucra şi ea în întreprindere. Mult mai rău era cu bestia aia de Funke ; deşi Johannes Klithord n-avea nimic de împărţit cu el, între Evelin şi Baurat erau anumite relaţii care ameninţau să devină pur şi simplu scandaloase ; Johannes discutase în repetate rînduri cu Seidelin chestiunea divorţului. Dar cum să aranjeze cu averea ? Cum, un om cinstit era obligat să dea jumătate din ce avea unei caraghioase — unei fete de brutar, cu care se însurase din prostie ? Seidelin spunea că

numai foarte greu ar putea găsi o soluţie satisfăcătoare în problema asta.

Acum se iviseră — colac peste pupăză — şi alte complicaţii, care - n-aveau nici o legătură cu banii ; Oberbaurat von Driberg îi comunicase că va veni în interes de serviciu la Copenhaga împreună cu Funke şi alţi ciîţiva ofiţeri şi că ar vrea să se întâlnească cu bunii lui prieteni danezi. Johannes îl invită pe Seidelin la un pahar de vin pentru a discuta această chestiune.

—■ Mi-e neplăcut să mă întâlnesc cu ei în văzul lumii, mărturisi Johannes. Asta ar da naştere la tot felul de comentarii. După părerea mea, cel mai bun lucru ar !fi s-o facă Thomas ; numai că soţia lui e prea aristocrată.

— Nu face să te frămînţi pentru asta, oferă singur dejunul. N-o să-ţi prindă rău.

— Dar unde ? La restaurant ?

— Nu, marbine acasă, o să dea loc la mai puţine comentarii.

— Să-1 invit pe ticălosul ăsta de Funke în casa mea la Evelin ? Asta ar fi prea de tot.

— Dar mai curînd sau mai tîrziu tot o să divorţezi, îl linişti Seidelin. Las-o să se compromită pînă la ciapăt. Cu cîît o soţie e mai compromisă, cu atît e mai uşor să duci cu ea tratative eu privire la bani.

—■ Ţie îţi vine uşor să vorbeşti. Eşti văduv şi n-ai copii.

— Mă lipsesc cu dragă inimă de bucuriile căsniciei, ca să nu-mi bat capul cu toate buclucurile care o însoţesc. Dar am experienţă în chestiunile de divorţ. Invită-i pe nemţi şi dă-le o masă copioasă. O să-ţi scoţi pîrleala, cum spunea ţăranul care îşi îngrăşa porcul cu slănină. Şi la.s-o pe nevastă-ta să întindă coarda cît de mult.

Johannes îi comunică scurt Evelinei că vrea să ofere un dejun nemţilor cu care are legături de afaceri. Evelin îl privi uluită.

— Dar nu te-ai gîndit la servitori, la bîrfelile lor ?

— Dacă-i vorba de bîrfeli, de asta ai avut grijă tu cu beţivanul tău de Baurat, răspunse veninos Johannes.

— Nu mă bate la cap ! Eu nu mă amestec în viaţa ta personală şi te rog să nu te amesteci nici tu în a mea. Să-i invităm pe nemţi la dejun... De altfel, dacă tu ţii, eu nu mă opun. Am să vorbesc cu servitorii, dar sînt aproape sigură că fetele vor refuza...

Evelin ieşi şi se înapoie îndată. Bănuielile ei se adeveriseră.

— Bucătăreasa refuză categoric să gătească pentru nemţi, şi apoi nu mai vrea în orice caz să rămînă la noi şi m-a anunţat că la întîi pleacă. Jupîneasa e de aceeaşi părere, nu vrea nici în ruptul capului să servească la masă cînd vor fi nemţi. După cum vezi, o să fie greu, îi comunică Evelin bărbatului ei.

— Dracu să le ia de maimuţe ! înjură Johannes. Le plăteşti salarii grase, nu fac nici o treabă şi acum vor să-mi dicteze pe cine să invit în casă. Dă-le afară pe amîndouă, imediat ! Spune-le să se oare chiar azi...

— E greu să găseşti acum o servitoare, obiectă Evelin.

— N-ai decît să te ocupi singură de gospodărie. Tot nu ştiu ¡niciodată cu ce-ţi pierzi vremea. Vrei neapărat să faci pe cucoana din lumea mare, cu două servitoare. Numai din lenevie şi fiindcă n-ai nici o treabă ai început să-ţi faci de oap. Să te apuci să speli şi să găteşti singură !

— Cred ca ai dreptate, dragă Johannes, răspunse cu blîndeţe Evelin. Vom căuta să ne lipsim de servitori. Nici îndatoririle tale de director nu-ţi ocupă prea mult timp aşa că ai să poţi să-mi ajuţi. Eu am să gătesc cu condiţia ca tu să-mi speli vasele. Mulţi bărbaţi se pricep s-o facă de minune. De ce să nu-ţi ajuţi şi tu soţia care munceşte din greu ?... In felul ăsta ne vom putea dispensa de orice ajutor şi căsnicia noastră va deveni foarte plăcută.

Johannes o privi pe sub sprîncerie. Asta e sistemul ei. Nici cuvintele lui cele mai chibzuite ,nu au vreo înrîurire asupra îndrăcitei ăsteia.-Dar ce, e nebun să văxuiască ghetele, să oare găleţile cu lături, să spele vasele ? Să nu-şi închipuie una ca asta, nebuna ! Dar mai mult decît o singură servitoare nu mai angajează.

— N-o să-mi poruncească servitorii pe cine să poftesc sau nu la dejun, declară el pe un ton de stăpîn. O să facem altfel. Am să comand masa la un restaurant şi o să servească bucătarul şi chelnerii. Să nu-şi închipuie fetişcanele astea că pot face pe prinţesele în casa mea.

Nemţii sosiră — von Driberg, Funke, maiorul von Kühle şi căpitanul Schiederfeld. Von Driberg era însoţit de Frieda, puternic fardată şi dispusă să bea un păhărel, două într-un cerc de prieteni, cum spunea ea.

— Stimată doamnă — i se adresă von Driberg Evelinei, sărutîndu-i respectuos mîna — vă rog să-mi permiteţi să vă prezint doi bravi ofiţeri germani dintre colaboratorii mei, pe care îi preţuiesc foarte mult. Pe admirabilul meu prieten Funke aţi mai avut prilejul să-1 cunoaşteţi... Fräulein Frieda a avut şi ea cinstea să vă întîlnească.

Dejunul se desfăşură într-o atmosferă însufleţită. Doi chelneri stilaţi de la restaurant serveau o mîn- care excelentă şi musafirii erau foarte bine dispuşi. Johannes Klithord făcea tot posibilul s-o distreze pe Frieda. Mătăhala aceea bine hrănită era o adevărată comoară pentru el. Atîtia timp cît lucra la Aalborg, von Driberg era moale ca ceara în mîinile ei puternice.

— Pentru prietenie ! — ridică paharul von Driberg — pentru o colaborare cinstită şi prietenească între viteji ! Heil !

Se înroşise la faţă de atîta mîncare şi băutură ; broboane de sudoare îi apărură pe frunte. Mustăcioara â la Hitler tresărea : se aplecă duios asupra Evelinei şi începu să-i contemple cu vădită admiraţie formele rotunde.

„Porcul dracului, se revoltă Johannes. Uite, cum trebuie să rabde un om cumsecade o scîrnăvie ca asta în casa lui ! într-adevăr, viaţa unui popor sub ocupaţie nu-i prea veselă ! Fără să vrei începi să simţi oarecare simpatie faţă de Funke ; cel puţin el e decent, nu se uită la o femeie cu atîta neruşinare.

— Ce bine-i aici ! schelălăia Frieda, aruncînd ochiade înfocate lui von Kühle şi lui Schlederfeld. Von Driberg se topeşte după zăpăcita aia, n-are de- cît, dar o să-i arate că poate şi ea să seducă pe cineva dacă vrea.

Chelnerii umpleau paharele fără să clipească. Feţele lor erau neclintite şi absente, de parcă n-ar fi ftbser- vat nimic.

Se servi cafeaua, lichiorurile, coniacul şi alte băuturi de la gheaţă. Camerele se umplură de larma glasurilor. Fumul de ţigară plutea pînă în tavan. Printre vocile bărbăteşti, cea mai tare se auzea vocea lui Driberg. Evelin îl luă pe Johannes deoparte :

— Scoate-i de aici pînă nu se înveselesc prea tare, îi şopti ea. N-ai putea să-i duci undeva să bea ? Nu sîn't puritană de felul meu, dar musafirii tăi se întrec cu gluma.

Maiorul von Kühle o luase pe Frieda pe genunchi şi cînta un cîntec despre vin, dragoste şi prietenie. Ceilalţi nemţi îi ţineau isonul.

— Ah ! ţara asta, ce ţară minunată şi veselă 1 exclamă von Driberg. Cum să nu iubeşti o ţară ca asta, cu fete frumoase şi flăcăi viteji. Jur că nu voi pleca niciodată de aici ! Stimată doamnă, nici o altă femeie pînă acum n-a trezit în mine o pasiune atît de puternică ca dumneata !

Von Driberg încercă s-o înlănţuie pe Evelin şi s-o strîngă la piept, dar ea se feri în lături şi Funke îi veni în ajutor.

— Potoleşte-te, von Driberg ! îl sfătui el.

— Ce face ? întrebă brutal neamţul, şi zîmbetul amabil îi dispăru de pe fată făcînd loc unei expresii ameninţătoare. Ai uitat ce înseamnă subordonare, bunul meu Funke? Va trebui, pesemne s-o afli şi pe asta ! De altfel mi se pare că eşti membru al partidului national-socialist ?

•— Termină, von Driberg ! Ai mers prea departe, repetă Funke.

— Crezi că ai drept de monopol asupra acestei doamne? şuieră von Driberg. Uiţi că eşti dator să-ti respecţi şefii ? Cum îndrăzneşti să-mi faci observaţii ? E nemaipomenit !

Funke se înfipse în faţa lui.

•— Porcule ! îi azvîrli el drept în faţa stacojie a Oberbauratului. Eşti un porc şi un nemernic ! De altfel »ştii şi tu asta ! Astîmpără-te, şi hai să plecăm din casa asta, ca să nu-ţi pară rău pe urmă. Ştii că am anumite relaţii şi că poţi s-o păţeşti rău de tot!

Von Driberg se dezmetici ca prin farmec. Să aibă Funke cu adevărat relaţii sau se laudă numai ? Bestia asta tace totdeauna, dracu ştie ce cloceşte în cap. In vremurile astea nu poţi să ştii niciodată cu cine ai de-a face. Cînd îl vezi nu dai doi bani pe el şi pe urmă te pomeneşti că are tot felul de legături în cercurile înalte şi că poate să-ti facă cine ştie ce pocinog. O fi mirosit ceva despre negoţul cu benzină, despre micile învîrteli cu materiale de construcţii — în timp de război cine mai ştie de legi ?

— Nu te enerva aşa, dragul meu, făcu von Driberg împăciuitor. De ce să ne stricăm buna dispoziţie printr-o ceartă între colegi şi prieteni ? Am băut, ne-am veselit şi ne-am cam înfierbîntat amîndoi. Să uităm incidentul ăsta.Şi să părăsim casa simpaticei noastre gazde, insistă Funke.

— Desigur, domnilor, e tîrziu, trebuie să ne luăm rămas bun de la casa asta primitoare. Am petrecut de minune şi nu vom uita niciodată seara de azi ! se grăbi să declare Oberbaurat von Driberg.

Chemară maşinile şi, cedînd insistenţelor lui von Driberg, Johannes Klithord plecă împreună cu musafirii ca să mai bea cu ei un păhărel. Maşinile goniră de-a lungul străzii Vesterbrogade şi se opriră în faţa hotelului. Păşind maiestuos în fruntea suitei sale, von Driberg se apropie de portar.

— Camerele sînt gata ? întrebă el.

— Desigur, totul e în regulă, domnule Oberbaurat. Un salon mare şi patru odăi. Tot hotelul e la dispoziţia domnului Oberbaurat. Ce doreşte domnul Oberbaurat ?

■— Tot ce se poate bea ! declară von Driberg şi se îndreptă spre apartamentele comandate. Ei, drace! Cine-i asta ? Ce femeie superbă ! exclamă el deodată.

Neamţul se opri în mijlocul holului. Johannes recunoscu pe omul care-1 saluta pe von Driberg : era muzicantul Madsen de pe Hestrupsveg cu soţia sa.

— Vă rog să mă iertaţi, domnul Oberbaurat nu-şi mai aminteşte poate de scrisoarea mea, i se adresă Madsen şi se înclină din nou. Vă propuneam unele măsuri necesare. îmi permit să mă recomand : membru al partidului naţional-socialist danez şi organizator al propagandei într-unui din cartierele cele mai importante din capitală.

— Prietene, dragul, devotatul meu prieten, bunul meu frate de idei danez şi, mai ales, însoţit de o doamnă atît de frumoasă ! strigă von Driberg îmbră- ţişîndu-1. Vino cu noi, vom face împreună afaceri mari, excelente !

Toată lumea intră în salonul luxos mobilat de la etaj, în timp ce chelnerii aduceau în grabă tăvile încărcate cu pahare şi sticle de vin. Faţa lui von Driberg ardea. Deodată Johannes observă că Funke nu venise cu ei.

„Să ştii că s-a dus înapoi, la Evelin, se-nfurie Johannes. Asta-i prea de tot ! Şi, acum o dau afară din casă pe fiica

brutarului. Şi n-o să vadă un ban de la mine, nici o para chioară !"

In timp ce nemţii goleau sticlele, Johannes se strecură afară din odaie.

— In sănătatea Führerului nostru ! strigă maiorul von Kühle care bea într-un a ca să nu rămînă mai prejos decît von Driberg. Heil providenţa noastră germană ! Ea va şterge pe rînd de pe faţa pămîntului Londra, apoi Moscova ! Vom cuceri Orientul, asupra căruia avem drepturi geopolitice. Noile graniţe ale Reichului se vor întinde de la Skagen pînă la Marea Adţiatică, de la Marea Mînecii pînă la Vladivostok...

— Dar eu rămîn aici ! îl întrerupse von Driberg. N-am să părăsesc ţara asta, n-am să plec niciodată din Danemarca ! Un naţional-socialist german rămîne pentru totdeauna acolo unde a pus piciorul ! Prieteni danezi, n-am să vă trădez niciodată !

Johannes Klithord, care părăsise pe furiş vesela societate, se lovi nas în nas în uşa hotelului cu muzicantul Madsen.

— Dumneata ? Şi eu care credeam că vrei să discuţi despre afaceri, Madsen ? remarcă Johannes.

— Astăzi nu-i de vorbit cu ei, şi apoi văd că şi dumneata pleci, directore. Mă tem că beţia asta se va termina cu un scandal şi eu trebuie să apăr prestigiul partidului. N-ai de gînd să intri si dumneata ?

— Unde?

— In partid. Nemţii îi preţuiesc foarte mult pe membrii partidului nostru şi le dau preferinţă în afaceri.

— Eu nu fac politică, răspunse Johannes tăios, presimţind că muzicantul Madsen şi colegii săi din partid ar putea deveni cu timpul o organizaţie primejdioasă; era mai bine să se ţină cît mai departe de ei. Adio Madsen, sînt grăbit.

„Da, Madsen ştie să se învîrtească, constată Johannes. A lăsat-o pe nevastă-sa să înceapă tratativele. Aşa fac şi eu; cînd văd că se încurcă iţele, o trimit pe Frieda să intervină. Dar nii vreau să-mi las nevasta pe mîna neamţului. Nu ! Fir-ar afurisiţi să fie !"

Johannes intră ca un turbat în salonul locuinţei sale. Toate ferestrele erau larg deschise. Se opri înmărmurit în prag, văzînd că Evelin şedea liniştita într-un fotoliu, adîncită în lectura unei cărţi.

— Ai şi sosit ? întrebă ea, ridicînd privirea spre el.

— Şi tu ţi-ai găsit să citeşti ?

■—■ Da, citesc Heine, dacă n-ai nimic împotrivă, Cînd te afli ceva mai multă vreme în societatea prietenilor tăi de afaceri nemţi, simţi nevoia să-ţi reaminteşti că mai există şi o altă Germanie, indiferent unde se ascunde azi spiritul ei... Sper că eşti mulţumit de dejunul nostru ?

Fără să răspundă, Johannes trecu în odaia lui şi-şi aprinse o ţigară. Afurisită femeie !

La hotel cheful continua. Oberbaurat von Driberg avu ideea grozavă să scalde două daneze fermecătoare într-o baie demnă de frumuseţea lor. Intr-o baie de lapte ! Trimise imediat după directorul hotelului şi-i comunică geniala lui idee.

— Mă îndoiesc că va fi posibil, domnule Oberbaurat, făcu directorul încurcat. La Copenhaga avem în momentul de faţă mari dificultăţi în privinţa aprovizionării cu lapte.

■— Fleacuri, stimate domn ! Totul e posibil ! urlă von Driberg. Pînă într-o oră baia cu lapte pentru aceste două doamne trebuie să fie gata, altfel ai de-a face cu mine ! S-a înţeles ?

Von Driberg îl privea ameninţător. Ofiţerii nemţi îl înconjuraseră cu feţele lor întunecate. Era un ultimatum serios şi directorul hotărî să execute ordinul. Ordinea şi liniştea trebuiau păstrate cu orice preţ.

— Bine, domnule Oberbaurat, am să fac tot posibilul, declară el, înclinîndu-se. O clipă mai tîrziu, întreg personalul hotelului era în picioare şi căra laptele în căldări, în bidoane, în sticle, pînă cînd cele două băi fură umplute cu lichidul cald şi aromat. In
rîsetele şi glumele nemţilor, Frieda şi doamna Mad- sen fură dezbrăcate şi duse cu alai în odăile de baie.

A doua zi, cîteva sute de copii din Copenhaga râmaseră fără lapte.

C A P I T O L U L XXIV

O noapte agitată şi o dimineaţă de afaceri. Prietenul nostru Harald izbuteşte să scape din ghearele politiei

Mulţi -îşi vor aminti desigur, vreme îndelungată, de noaptea aceea minunată de iunie, în care se petrecură atîtea evenimente. Era cald, cu toate că adevărata vară daneză abia începea. Nu se simţea nici cea mai mică adiere şi marea murmura blîndă, mîngîind ţărmul. Era linişte, poate chiar prea multă linişte.

Dar se simţea că se apropie ceva — evenimente noi, noi represiuni sîngeroase, noi „victorii strălucite", înrobirea a noi popoare a căror soartă nu avea mai multă valoare decît soarta unei muşte care îşi face plimbarea pe perete sau a unei broaşte care oră- căie în baltă, pîndită de un cocostîrc sau de un şarpe.

Telefonul sună, primul-ministru ridică somnoros receptorul şi ascultă obosit şi plin de răbdare ceea ce-i spunea o voce nervoasă, tremurată. In cursul îndelungatei sale vieţi, auzise multe voci nervoase şi tremurate. Ştia că metoda concesiilor e calea cea mai sigură spre putere şi onoruri. Era un tactician iscusit, un jucător experimentat în materie de politică. Ce importanţă avea jertfa ce i se cerea în schimb ! Primul-ministru făcu un calcul rapid : cine ar putea să reziste ? Nimeni ! Nici un om politic de răspundere nu ar cuteza să protesteze. Chestiunea e limpede — înainte de orice trebuie să menţină ordinea şi calmul, trebuie să rămînă la putere ; cînd n-ai încotro, nu-ţi rămîne decît să te supui.

— Perfect, aprobă el cu glas catifelat. Mai bine o facem noi ; altfel o fac singuri. începeţi fără nici o grijă. Da, pe răspunderea mea.

Primul-ministru puse receptorul jos cu un oarecare sentiment de mîndrie. Cum se întîmplă ceva toată lumea aleargă la el. întreaga răspundere apasă, ca de obicei, pe umerii lui. Şi totuşi... Parcă nu se simte în toate apele lui... Poate că în adîncul sufletului recunoaşte că nu trebuie să procedezi totdeauna după regulile tacticii politice. Poate că-şi mai aduce aminte de lupta din tinereţe, de ura sa împotriva bogăţiei, care 1-a robit mai tîrziu, de idealurile lui naive, de societatea nouă bazată pe dreptate, pe care o visa, o societate asemenea celei împotriva căreia se în- dreaptă azi tancurile naziste. Poate că oftează obosit, la gîndul că mîine dimineaţă va fi nevoit să întîm- pine noi greutăţi, că va trebui să ducă o nouă luptă — lupta împotriva a tot ce a iubit cîndva şi a renegat apoi, fiindcă s-a lăsat prins în mrejele puterii.

— începeţi fără nici o grijă. Da, pe răspunderea mea ! hotărîse primul-ministru. Şi iată că porţile închisorii politice, care, spre ruşinea noastră, se află chiar în centrul oraşului, se deschid şi automobilele încep să iasă unul după altul. Ele alunecă încet pe străzile umezite de roua dimineţii. Poliţişti înarmaţi cu revolvere sună la porţi şi rostesc nume. Uneori, în spatele lor se află cîte un neamţ cu fruntea încruntată, ameninţătoare. Există oameni care nu sînt de acord cu dreptul rasei germanice la spaţiul din răsărit. Doamne, mîntuieşte-i !

Indivizi înarmaţi năvălesc în casele oamenilor, cu revolverele încărcate. Poliţişti danezi spătoşi, bine hrăniţi cercetează rafturile cu cărţi. Un scriitor se numeşte Gogol, altul Gorki ; cel mai bine e să con- fişti cărţile amîndurora. Şeful o să vadă că ţi-ai făcut datoria şi n-are decît să hotărască el ce-i de făcut. Poate că ar trebui să-1 confişte şi pe Bran- des Asta-i evreu şi cărţile lui nu trebuie citite.

i Brandes, Georg (1862—1927) — critic literar danez (n. r.).Poate că în noaptea asta un băieţaş începe să plîn- gă şi întreabă :

— Unde te duci, tată ?

Şi tatăl, simţind ţeava revolverului în ceafă, se apleacă deasupra pătuţului, îşi mîngîîie băiatul şi-i răspunde :

— Mă duc să mă plimb puţin. Dormi liniştit ! Mă întorc îndată.

Tatăl ştie prea bine că plimbarea asta poate deveni o lungă călătorie. Mai ştie că e vorba de cinstea şi de demnitatea omului ; ştie că nu va mai vedea, poate, niciodată faţa fragedă a băieţaşului său. Dar ea îi va rămîne în faţa ochilor pînă în ultima clipă a vieţii.

Roţile maşinilor, hrănite cu benzină nemţească, fîşîie surd, întorcîndu-se cu încărcăturile lor la circumscripţiile de poliţie. Celulele sînt pregătite.

— Pe răspunderea mea ! a decretat primul-minis- tru, ştiind că bunul, vechiul partid social-democrat va fi de acord cu el. El doarme liniştit, convins că din punct de vedere parlamentar, totul e în ordine. Opoziţia nu mai contează dacă e o opoziţie comunistă. Pune mîîna pe ei, doboară-i ! — aşa vor domnii nazişti, şi puterea e în mîinile lor !

In noaptea asta liniştită de vară, automobilele cutreieră întreaga Danemarcă, în timp ce la direcţia poliţiei, indivizi cu feţele palide sau stacojii stau aplecaţi deasupra cartotecilor. Ei telegrafiază tuturor circumscripţiilor de poliţie din ţară. „Ridicaţi-i ! Executăm ordinul nemţilor ! Pe răspunderea primului ministru ! Noi nu sîntem decît nişte executanţi. Trebuie să ne supunem, avem neveste şi copii".

Cei mai mulţi au soţii şi copii acasă. In zilele acestea, întregul aparat de stat, de la funcţionarii superiori, care au jurat solemn că vor respecta constituţia, pînă la cel mai modest slujbaş, cu toţii justifică în felul acesta crima pe care o comit. Dar şi cei închişi în lagărele de concentrare au, poate, neveste şi copii.

Toată noaptea şi în tot cursul acestei zile lungi de vară, maşinile forfotesc. Coloanele de tancuri se în

dreaptă spre răsărit, naziştii se laudă cu noile lor victorii. Automobilele poliţiei daneze gonesc spre circumscripţiile de poliţie, aducînd noi arestaţi. In timp ce armatorii, marii antreprenori, milionarii şi speculanţii de moşii îşi freacă rnîinile satisfăcuţi : în sfîrşit am ajuns la o cotitură ! In sfîrşit s-a întîmplat ceea ce aşteptam !

Lui Harald îi era hărăzită aceeaşi soartă. Ca un activist conştiincios, el se prezentă dis-de-dimineaţă la administraţia ziarului *Arbeiderbladet* ide pe Grif-fenfeldsgade, pentru a-şi lua pachetul obişnuit. In timp ce aştepta, clădirea fu înconjurată şi un grup de poliţişti năvăli în birouri.

Harald aprinse liniştit o ţigară. Va să zică agresiunea împotriva Uniunii Sovietice a început. Nu-i de mirare, era de prevăzut. Numai că acum trebuie să fii cu ochii-n patru. Ai fi mult mai de folos ră- mînîndin libertate, decît dacă ai fi arestat.

Poliţiştii, grăbiţi, începură percheziţiile şi interogatoriile. Veni şi rîndul lui Harald.

— Ce ai căutat aici, nu ştii ce s-a întîmplat ? Armă ai ? Spune adevărul !

— Desigur, făcu blajin Hanald. Nici nu mă gîn- deam să fac altfel. Am venit pentru un anunţ care a apărut în ziarul ăsta, înţelegeţi.

— Ce anunţ ? In ce număr ?

— Un anunţ matrimonial, în numărul de iori al ziarului. Dumneavoastră n-aveţi de unde să ştiţi, poliţia nu sc interesează de lucrurile astea. ,,0 tînăiră frumoasă, familie de muncitori, statura 1,67 caută un bărbat serios, muncitor". Vă spun sincer, eu cred că sînt destul de serios. Am vrut să-i scriu încă de aseară, dar nu mai găseam ziarul. Am venit aici, să cer alt număr.

— Eşti abonat la *Arbeiderbladet ?* Va să zică eşti comunist !

— Nu, nu sînt abonat, numai cîteoclată îl cumpăr la mine la întreprindere. Sînt abonat la *Gazeta social-democrată.*

— Unde lucrezi ? Şi cum îl cheamă pe ăla care vinde ziarul la voi ?

– Banii diavolului

— Lucrez la şantierele navale „Burmeister & Wien" — minţi Harald — iar pe omul care vinde ziarul îl cheamă Rede Julius. Nu-1 cunosc prea bine, ce-i drept, e multă lume la noi.

Poliţistul îl privi neîncrezător. Apoi îi veni o idee straşnică. Se apropie de rafturile pe care erau aşezate' teancurile de ziare şi scoase numărul de sîmbătă.

— Arată-mi anunţul ăla! ordonă el şi-i întinse ziarul lui Harald.

Ce bine e să-ţi citeşti ziarul de la primul pînă la ultimul rînd ! In număr/ul de sîmbătă fusese într-ade- văr un anunţ : „Fată frumoasă din familie de muncitori, statură 1,67, blondă cu ochi albaştri, se simte singură şi doreşte cunoştinţă cu bărbat serios, muncitor, în vederea căsătoriei..."

— Aşa, va să zică eşti din ăiia care duc femeile de nas, făcu brutal poliţistul.

— Vai de mine ! se apără Harald, cu un aer ofensat. Am cele mai serioase intenţii. Iar 1,67 e tocmai ce-mi trebuie mie. Daţi-mi ziarul, vreau să iau adresa şi să-i scriu fetei.

^ — Mai bine lasă-te păgubaş, îl sfătui poliţistul. O latâ care dă un anunţ la *Arbeiderbladet* nu poate fi decît un element periculos. Şi acum, cară-te. Vezi de te poartă cum trebuie la şantierele „Burmeister & Wien", nu te da cu agitatorii şi cu comuniştii, că de nu, ai de-a face eu noi. Acuma-i timpul nostru !

II îmbrînci spre uşă şi strigă poliţiştilor, care făcuseră lanţ în jurul casei, să-1 lase să treacă.

„Acuma-i timpul nostru" repetă în gînd Harald, pornind în grabă de pe Griffenfeldsgade spre Nerre- brogade. Da, acum avem un regim poliţist, cum n-am mai avut încă. Şi fiarele astea se bucură că au fost trimise să vîneze oameni.

Harald sosi acasă tîrziu noaptea. Cum deschise uşa, Karen îi sări în întîmpinare.

— Unde ai stat atîta ? îl întrebă ea, îmbrăţişîndu-1. Mi-a fost teamă ! S-a întîmplat ceva ?

— Da. Poliţia a înconjurat localul de pe Griffenfeldsgade şi a trebuit să născocesc o poveste întreagă

— ca să scap de ei. Mor de foame, n-afri avut o clipă de răgaz ca să iau ceva în gură.

Gregers era în odaie şi asculta radio.

— închide cutia asta blestemată cu minciuni ! îl îndemnă Harald. Şi daţi-mi ceva de mîncare, orice ar fi !

Karen se grăbi să-i aducă. In timp ce mînca, Harald le povesti amănunţit discuţia pe care o avusese cu poliţistul la administraţia ziarului.

— Apoi am fost în eîteva locuiri. Speram să mai pot preveni pe cîte unul. Dar totul se terminase.

■— Au ridicat multă lume ? întrebă Gregers.

— Da, şi aici şi în provincie, pe cît se pare. Circumscripţiile de poliţie gem de comunişti, dar unii vor izbuti s-o şteargă la triere. Axei e în concediu — o să scape. Alfred e plecat undeva în provincie — nimeni mu ştie ee-i cu el. Berge [10] a trecut de mult în ilegalitate. Dar Martin, Sven, Johainnes şi alţi tovarăşi din conducere au fost înhăţaţi.

— Ce înseamnă asta ? Crezi că au să-i trimită în Germania ?

— O să-i trimită, dacă nemţii o vor cere. Deocamdată sînt la Vestre [11]. Bine că am organizat din timp comitetele ilegale ; deocamdată nu le-au dat de uirmă. Munca merge mai departe, eu toate pierderile suferite. In curînd, toată lumea va simţi că existăm. Situaţia în ţară se va agrava şi rezistenţa va cieşte di-n zi în zi, puteţi fi siguri !

, — Eu tot nu pricep ; cum, adică, guvernul şi poliţia daneză arestează cetăţeni danezi din ordinul nemţilor ? Dar asta e ilegal ! exclamă Gregers.

Ai dreptate, dar poliţistul cu care am avut prilejul să stau de vorbă părea îneîntat.—• Dar avem o constituţie ! continuă Gregers. Părea abătut şi obosit. Arestează membri ai „Folke-

10 Larsen Axei — preşedinte al partidului comunist danez. Jen- sen Alfred — membru al C.C. al partidului comunisi danez. Houman Berge — redaotor-şef al organului central al partidului comunist ***„Land og Folk*** (n. r.).

11 închisoarea din Copenhaga (n. r.).

■i Camera deputaţilor din Riksdag-ul danez (n. r.).

ting" '-ului, fac percheziţii şi razii, aruncă în temniţă cetăţeni paşnici pentru că sînt membri ai unui partid legal. Şi asta înseamnă că apără democraţia!

— E în firea lucrurilor, băiete, răspunse Harald. Mai aşteaptă puţin ; în eurînd jurişti au să ne dovedească şi ei că tot ce s-a întîmplat e în conformitate cu constituţia noastră, că membrii Riksdag-ului trebuie arestaţi, iar noi puşi la răcoare. Mai ai încă pînă să devii un adevărat comunist. Trebuie să înveţi că ori de cîte ori guvernul e la ananghie, nu mai ţine seama de nici o lege. Tu mai 'crezi că trăim într-o societate care dacă nu-i perfectă, e totuşi întemeiată pe legalitate. E timpul să înţelegi că îndată ce intră în joc interesele capitaliştilor, guvernul calcă în picioare drepturile poporului. Vezi, asta-i lupta de ela ;ă, băiete. Ei, şi acum să ne apucăm serios de lucru...

C A P I T O L U L XXV

Vara îi îmbogăţeşte pe cei bogaţi şi-i ruinează pe cei săraci. E vremea marilor afaceri, îndeosebi pentru firma „Klithord şi Fiii" care continuă să ia proporţii

In cursul plimbărilor sale, bătrînul Greis cîntărea recolta din ochi. Şi el fusese cîndva ţăran şi-i creştea inima văziînd ogoarele îmbelşugate şi vitele grase. Dar acum Greis nu mai intra în vorbă cu oamenii pe care-i întîlnea ; devenise tăcut, spatele i se încovo- iase sub povara grea a ruşinii pe care.i-o pricinui- seră copiii săi. Uneori, însă, bătrînul îşi îndrepta spinarea şi se gîndea : ,,Da, acum sînt' alte timpuri, să poarte singuri răspunderea pentru faptele lor. Eu rn-arn silit întotdeauna să fiu un om cinstit".

Gîndurile lui zburau tot mai des înapoi, spre trecut, îşi închipuia că stă de vorbă cu Kestin despre copiii lor, despre toată viaţa lor îndelungată.

„Oare n-au avut dreptate cumnaţii noştri, Kestin ? întrebă el. N-au fost banii noştri — banii diavolului ? Cine ştie, poate că eu n-am dorit, într-adevăr, decît să mă îmbogăţesc cu orice preţ ? Nu, nu cred că ei au avut dreptate. Nu aşa s-au petrecut lucrurile. Parcă asta a fost buba, că am lucrat duminica ? Asta e un fleac. Cred că dumnezeu preţuieşte

mai mult pîinea săracului decît predica pastorului, Kestin. Tu ai fost întotdeauna un om cinstit, Greis, auzea el glasul blînd al soţiei sale. Am căutat să rămîn aşa, draga mea, dar banii au o putere nemaivăzută. Te încurci în ei ca musca în pînza de păianjen. Şi vezi, aşa s-a întîmplat cu copiii noştri. Banul e ochiul dracului ! Te prinde în mreajă şi nu mai poţi să scapi. Acum şi copiii noştri s-au încurcat în plasa asta".

Aşa se plimba el, vorbindu-şi singur, în zilele calde de vară.

Sara continua să locuiască la el. Uneori se ducea acasă să-şi vadă bărbatul şi copiii dar, după două- trei zile, se întorcea din nou la tatăl ei. Spicele de secară se aplecau grele, livezile erau pline de rod, vacile clădeau lapte, găinile ouă, totul respira pace' şi îndestulare. Şi ce bogate erau zăcămintele de turbă ! Noi pieţe mari aşteptau produsele daneze, dar ele urmau să fie plătite mai tîrziu, cîndva, în viitor. Bogăţie pentru bogaţi, sărăcie pentru săraci — asta era lozinca timpurilor noi.

Abilhord făcea şi el afaceri mari şi se simţea ca peştele în apă. Cînd Sara era acasă nu găsea nici un subiect de discuţie cu el. Abilhord nu ştia nici el ce să-i spună şi Sara îl vedea oftînd uşurat cînd îl înştiinţa că se întoarce la bătrînul Greis.

Uneori, Kos, care tot nu găsise încă de lucru, venea să-1 vadă pe bătrîn. Intr-o zi se pomeni şi cu Gre- gers. Greis îşi întîmpină nepotul cu asprime :

— Ei, şi tu le-ai făcut comunist ? întrebă el.

— Da, bunicule.

— Diar ce vreţi voi ?

— Să creăm o lume nouă pentru oameni.

— Aşa ? Şi în ce fel de lume vreţi voi ca să trăiască oamenii ?

— Intr-o lume în care să existe libertate, muncă şi pîine.

— Da, consimţi Greis. O astfel de lume nu poate fi în orice caz mai rea decît cea de azi. Nu ştiu precis ce este libertatea, dar munca şi pîinea sînt tjece- siare tuturor. Şi cum te descurci ? întrebă el, încrun- tîndu-se. Primeşti bani de acasă ?

— Nu, răspunse Gregers şi bătrînul dădu din cap satisfăcut. Am un serviciu şi o duc bine. Lucrez mult, bunicule. Noi nu stăm cu mîinile-n sîn.

— Voi, tinerii, nici nu se cade să staţi cu mîinile-n sîn. Ar fi ruşinos. Nu uitaţi că sînteţi danezi ! Mă bucur că ai venit

la mine, Gregers. Ce păcat că bunică-ta nu te-a mai văzut o dată ! Să nu uiţi niciodată, băiete, că ai ieşit din popor.

— N-am să uit, bunicule, promise Gregers, mişcat. Tu eşti singurul om care nu vede cu ochi răi lucrul ăsta.

— Nici eu nu-1 văd cu ochi răi, se amestecă Sara.

Şi Gregers se întoarse în oraş, ca să organizeze şedinţe în odăiţe mici şi să ducă lupta ilegală împotriva puterii care cotropise aproape întreaga Europă.

Ofiţerii hitlerişti er.au şi mai trufaşi, îşi dădeau aere şi mai grozave pe străzi şi în restaurante, iar oficialităţile daneze deveneau tot mai slugarnice : victoria naziştilor părea sigură. Personalităţile cu răspunderi înţelegeau bine situaţia şi se orientau pe linia Noii Europe viitoare. Constituţia daneză îşi pierduse de mult autoritatea, îşi încetase existenţa, şi însuşi preşedintele curţii supreme ţinuse un discurs la înmormîntarea ei. Primul-ministru avea atitudinea oricărui mare om de stat al Noii Europe. Ministrul Haakon B. Meller împlîntase primul lopata în pă- mînt cu prilejul inaugurării construcţiei şoselei dintre Redbiu şi Femerne, care trebuia să asigure nemţilor dominaţia strategică asupra Danemarcei şi Norvegiei. Lopata se rupsese în două şi incidentul fusese urmat de o pauză penibilă, căci era un semn rău. Dar ce contează >0 lopată ruptă într-un moment istoric cînd se strigă „heil", cînd zboară dopurile sticlelor cu şampanie şi două popoare ariene frăţeşti îşi dau din nou rnîna.

Grînele se pîrguiesc ipe ogoare. Trenuri încărcate cu bucate pornesc spre sud. Pe piaţa germană se plătesc preţuri bune. Pentru moşierii danezi e o epocă de aur. Produsele exportate sînt plătite în cont clearing — puternicul stat german îşi va plăti odată datoria, germanii sînt oameni cinstiţi şi-şi respectă obligaţiile. Cuvîntul unui adevărat german cîntăreşte mai greu decît aurul, şi moşierii cu conştiinţa împăcată îndeasă banii în portmoneele lor groase. Hitler a salvat Europa de pericolul roşu, a introdus ordinea şi disciplina, i-ă învăţat pe muncitori să se supună stăpînilor lor ; fiecare ţară trebuie să aibă un fiihrer, da, ideea unui fiihrer — iată cerinţa vremii. Şi fiecare moşier cît de mărunt se umflă în pene şi se simte uşurat de o grea povară. De data asta le-au venit de hac afurisitelor organizaţii muncitoreşti, rezistenţa Rusiei

a fost înfrîntă. Fiihrerul a declarat că Moscova va cădea pîriă în cîteva zile.

Marea burghezie orăşenească e şi ea plină de speranţe. Naziştii nemţi sînt oameni cumsecade, poţi să te înţelegi cu ei. Desigur lucrul e valabil pentru clasele superioare, pentru muncitori va fi mai greu. S-a isprăvit cu reglementarea preţurilor. Acum sînt stabilite de antreprenori. A sosit în orice caz timpul să ne schimbăm politica ; societatea e aproape în descompunere. Bine că în curînd o să se sfîrşească, pentru totdeauna, şi cu democraţia asta afurisită.

Se urzesc intrigi, se întocmesc planuri pentru trecerea puterii în alte mîini. Principalul e să ghiceşti ce vor nemţii. Dar lasă că nici guvernul nu doarme, ştie să manevreze. Conducătorii sindicali de încredere sînt invitaţi în cel de al treilea Reieh şi se întorc plini de entuziasm. Şi dacă unii nu înţeleg cerinţele vremii, se găseşte ac şi de cojocul lor. In doi timpi şi trei mişcări sînt expediaţi la Horsered în dosul sîrmei ghimpate, de unde pot fi oricînd daţi pe mîna Gestapoului. în vremurile astea grele, trebuie să priveşti lucrurile cu luciditate.

Speculanţii de război, moşierii şi chiaburii, marile societăţi pe acţiuni, speculanţii de turbă fac avere. Parveniţii cumpără moşii, bijuterii, argintărie, tablouri şi covoare scumpe. Astea-s lucruri de preţ, şi dacă, doamne fereşte, se întîmplă ceva, sînt asiguraţi pentru zile negre. S-a creat un front comun, din care fac parte curtea supremă şi şcolile superioare, speculanţii de război şi ministerele, armata şi poliţia ; niciodată încă, de-ia lungul întregii sale istorii, ţara n-a văzut atîta decădere morală şi atîta lăcomie. Pentru bogătaşi şi pentru femeile uşoare, care petrec cu nemţii, o epocă de aur.

„Ordine şi calm", urlă aparatele de radio. Şi „stîl- pi'i societăţii" îşi înzecesc puterile pentru a ajuta nemţilor .să jefuiască, respectînd cu strictețe ordinea şi calmul. Să ne bizuim pe Hitler şi pe strategia lui ! Dacă el declară că forţa de rezistenţă a Rusiei a fost înfrîntă, înseamnă că aşa e.

E drept că Moscova n-a căzut încă, 'dar trebuie să aşteptăm ofensiva de primăvară. Ruşii ăştia sînt nişte asiatici ; nişte primitivi, fără cultură, fără judecată şi, din păcate, nu şi-au dat îincă seama că au şi fost în- frînţi ; nu sînt nici măcar în stare să priceapă că, de fapt, lupta s-a

terminat şi că victoria naziştilor a fost de mult înscrisă în analele istoriei.

Se încăpăţânează şi luptă mai departe fără rost. Şi apoi mai sînt ajutaţi şi de iarna asta, care •— fie vorba între noi — a venit cu neruşinare prea devreme şi cum sînt un popor lipsit de nobleţe cavalerească, profită de avantajele situaţiei : ei au vîntul rece în spate, în timp ce neînvinsele coloane germane sînt izbite de viscolele iernii drept în faţă. Numai condiţiile pur climaterice au silit trupele germane victorioase să dea uşor- înapoi şi să se încartiruiască pentru iarnă. Dar îndată ce se dezprimăvărează, cocosul CU plCiOiâ re de lut se va prăbuşi şi soarta Noii ţEurope va fi hotărîtă pentru o mie de ani de aci înainte.

Oamenii politici vorbesc, vorbesc fără încetare, de parcă ar vrea să dovedească cu tot dinadinsul că sînt Stăpîni pe 'situaţie. Sînt însă foarte mulţi cei care ştiu cit de şubredă e această poziţie. Cu toate acestea, preşedintele curţii supreme, miniştrii, deputaţii din Fol- keting, judecătorii — toţi caută, care mai de carc, să susţimă că se află pe o poziţie fermă. O broşură cu titlul *Vocile Danemarcei* circulă din mină în inînă. Cînd broşura nimereşte în mîinile căpeteniilor politice, ei tresar ca muşcaţi de şarpe. E prima publicaţie daneză ilegală, şi ea arată că, în ciuda lagărelor de concentrare, a închisorilor şi a judecătorilor mituiţi, comunismul nu a fost înfrînt. Dimpotrivă, comuniştii au început să opună o rezistenţă activă, lucru de care guvernul va avea eurînd prilejul să se convingă, dacă cumva mu s-a convins pînă acum. Şi cînd te gîndeşti că un lucru ca ăsta e posibil să se întîm- ple într-o ţară ariană, care prin acordul semnat la Berlin a aderat la pactul anticomintern, în anul douăzeci al erei fasciste ! Guvernul face din nou apel la populaţie să asculte de ordinul regelui şi să păstreze ordinea şi liniştea. In consecinţă, tu, danez cumsecade, rabdă şi resemnează-te să fii jefuit !

Pentru Thomas Klithord e o epocă grea şi fericită în acelaşi timp. De atîta treabă, a slăbit mult. Uneori se teme că organismul lui nu va rezista unei asemenea încordări. Ce vreţi, trebuia să inspecteze aerodromuri şi fortificaţii militare la care lucrează sute de oameni, să discute planuri, să ia hotărîri moi şi importante. Trebuie să fie cu ochii în patru, ca nu cumva să-1 înlăture concurenţii, să .nu îndepărteze firma de pe poziţiile excelente pe care le-a

cucerit. Oamenii sînt invidioşi ; mai sînt şi alţi antreprenori, mari care 3u cîştigat încrederea nemţilor.

Totuşi, Thomas Klithord se .simte stăpîn pe situaţie. îşi înlătură cu îndemânare concurenţii şi, cînd îşi dă seama că unii din ei sînt prea puternici ca să se dea bătuţi cu una, cu două, le îngrădeşte posibilităţile de dezvoltare — posibilităţi care sînt din ce în ce mai mari — încheind cu ei tot felul de înţelegeri din care nu are niciodată nimic de pierdut. Buzunarele lui sînt doldora, iar depozitele de materiale ale firmei sînt de mult cele mai mari din ţară.

Dar Thomas Klithord e un om practic ; vremurile se mai pot schimba, nimeni nu ştie ce poate aduce ziua de mîine. De aceea, trebuie să fii pregătit pentru orice eventualitate. Şi Thomas nu face un pas fără să se sfătuiască cu Abilhord, avocat ia curtea supremă. Astfel cînd într-o zi primul-ministru Haakon B. Melleir îl invită pe Thomas la o consfătuire foarte importantă, acesta ceru permisiunea să-1 aducă şi pe Abilhord.

Toată crema societăţii se adunase la primul-ministru. Veniseră reprezentanţi ai industriei, ai asociaţiei antreprenorilor, oameni politici şi funcţionari superiori din Ministerul de Externe. Ministrul ţinu o scurtă cuvîntare de bun sosit. Părea atît de încurcat, făcea atît de bine pe prostul, încît Abilhord înţelese îndată că se întâmplase ceva neobişnuit.

— Domnii mei, sau poate că ar fi mai potrivit să spun scumpii mei compatrioţi, începu Haakon B. Mel- ler, după ce luară cu toţii loc. V-am invitat aici ca să discutăm propunerea pe care am primit-o în ultimul timp. E vorba de ceva cu totul neobişnuit. Am urmărit cu firească simpatie lupta marelui stat german împotriva elementelor de descompunere ale societăţii şi împotriva ţării pe care se bizuiau aceste elemente. Am fost martori ai evenimentelor în urma cărora armatele germane au cucerit teritorii uriaşe, care, *so oder so* [12] ar fi aparţinut în viitor marii Germanii. Cînd va începe marea ofensivă de primăvară, aceste victorii vor continua pe o scară-şi mai mare, şi oricine îşi dă seama ce probleme politice şi economice de proporţii nemaiîntâlnite se ridică nu numai în faţa Germaniei, ci şi în faţa întregii Europe. In ce fel vor fi folosite cît mai raţional aceste întinderi uriaşe cu bogăţiile lor imense, locuite de o populaţie primitivă ?

12 Oricum (în 1. germană).

, Ministrul făcu o pauză. Ochii tuturor erau aţintiţi asupra lui. Erau de faţă mari antreprenori, deprinşi să învârtească afaceri uriaşe, dar ceea ce le spunea ministru! i se părea fabulos. Nimeni nu visase aşa ceva. Un stat mare era pe cale să fie cucerit şi avea să aparţină cuceritorilor, împreună cu toate fabricile, uzinele, colhozurile, minele, centralele electrice şi, în plus, cu milioane de locuitori. Era desigur cel mai mare jaf din istorie. Războiul acesta .nu semăna cu războaiele precedente; el amintea de vremea cînd Wilhelm Cuceritorul debarcase în Anglia, cucerise ţara, transformase populaţia ei iîn robi şi-şi împărţise prada cu baronii săi normanzi.

— E o problemă uriaşă, continuă Haakon B. Mel- ler, şi faţa lui, asemănătoare cu a unei păpuşi de gumă, se lumină de un zîmbet plin de speranţe. Avem noroc că producţia noastră nu a avut de suferit, că printre noi se află cei mai buni tehnicieni din Europa în cele mai diferite specialităţi. Intir-un euvînt, domnilor, prietenii noştri germani ne pun următoarea întrebare: sîntem capabili să folosim posibilităţile economice uriaşe pe oare ni le oferă teritoriile din răsărit ? Avem noi, danezii, destul spirit de iniţiativă şi destul curaj ca să ine apucăm de lucru ?

— Dar dumneavoastră personal cum priviţi această chestiune, domnule ministru ? întrebă un industriaş slab şi deşirat. Va încerca şi concernul dumneavoastră să obţină o concesiune în răsărit ?

. — La această întrebare, domnule director Korsen, vă dau un răspuns sincer şi cinstit: da, vom încerca şi noi. Concernul nostru are mari interese în alte puncte ale lumii, la care va trebui să renunţăm, dacă germanii vor învinge. Cred, deci, că e just să primim o compensaţie în răsărit, unde posibilităţile sînt atît de uriaşe, încît marea industrie germană nu le va putea folosi singură pe toate. în afară de asta, în Noua Europă se va pune problema contopirii economiei daneze cu cea germană. Dar, pentru numele lui dumnezeu, domnii mei, nu uitaţi că discuţia noastră este strict secretă !

—• Şi care este punctul de vedere* al Ministerului de Externe ? întrebă Abilhord.

— N-aţi vrea să răspundeţi dumneavoastră, domnule baron ? făcu ministrul.

— Ministerul de Externe priveşte cu simpatie o colaborare cît mai strînsă în această direcţie, răspunse un

bărbat elegant de vârstă mijlocie. întreprinderile din teritoriile de răsărit vor rămîne fără conducere, după ce guvernul comunist va fi înlăturat, lucru care, fără indoială, se va întâmpla la un moment dat. Cu cât colaborarea noastră cu germanii se va realiza mai curînd, cu atît sarcina noastră va fi uşurată.

— Totuşi germanii n-au câştigat incă războiul, observă calm Abilhord.

—■ Lucrul acesta nu mai e decît o chestiune de timp, anunţă baronul care reprezenta Ministerul de Externe. Avem informaţiile noastre. Armatele Uniunii Sovietice sînt în totală descompunere şi cînd va începe ofensiva de primăvară, ele vor fi nevoite să se predea. Nu rămîne decît întrebarea : se va crea oare un stat rus demilitarizat, dincolo de Urali, sub controlul Germaniei ? Poate că da, ca un gest de politeţe faţă de unele cercuri ale emigranţilor ruşi.

— Dar Anglia... America ?

— Totul se va ¡aranja. Avem informaţiile noastre. După ce Uniunea Sovietică va fi îngenuncheată, pacea între cele patru mari puteri se va încheia pe baza unei înţelegeri între ele.

— Strălucite perspective, domnule baron, comentă Abilhord cu un zâmbet imperceptibil.

— Ingăduiţi-mi să vă atrag atenţia asupra unei chestiuni, care, după mine, nu e de loc lipsită de importanţă, declară reprezentantul asociaţiei antreprenorilor. Aici nu-i vorba numai de bogăţii naturale, de uzine şi de maşini ci şi de muncitori. Aceşti muncitori au trăit pînă acum sub jugul comunist ; sînt învăţaţi cu un nivel minim de trai şi sînt deprinşi să se supună orbeşte ordinelor. Prin urmare, nu ne vor da prea mult de furcă şi la nevoie i-am putâa importa ca un fel de regulator al nivelului salariilor în ţara noastră, aşa cum moşierii au importat cîndva muncitori agricoli polonezi, plătiţi ieftin, pentru culturile de sfeclă...

— E o observaţie foarte binevenită, încuviinţă ministrul. Pe de altă parte, însă, e greu să presupunem că după victorie vom mai avea neplăceri cu salariile şi cil sindicatele. Prietenii noştri germani se pricep de minune să pună la punct aceste chestiuni... şi noi nu avem decît de învăţat de la ei.

Discuţia se prelungea, dar Abilhord nu lua parte la ea. Asculta cu atenţie ce se discuta în jurul lui, ce spuneau cei

care acceptau să profite de noile posibilităţi, dar socotea că acest lucru trebuie făcut cu prudenţă, pentru a nu încărca contul de clearing danez. Căci abuzul cu acest cont de clearing poate -duce la inflaţie, la nemulţumiri în rîndurile muncitorilor, şi lucrul cel mai important rămîne păstrarea liniştii în rîndurile populaţiei. Deocamdată mai sânt comunişti în Danemarca, n-au fost încă nimiciţi definitiv, cu toate măsurile care s-au luat împotriva ilor. Ba chiar se pare că numărul lor creşte pe zi ce trece.

Aşadar, aceşti vrednici domni şi stîlpi ai societăţii discutau cu bucurie despre perspectivele strălucite ce li se ofereau în teritoriile ide răsărit şi ochii lor scăpărau ide pofte nesăbuite. Oricare din oamenii aceştia ar fi fost profund 'indignat dacă cineva l-ar fi învinuit că a furat o bucată de pîine sau o sticlă cu lapte lăsată în faţa uşii unei locuinţe, dar fiecare se lingea ide pe acum pe bot cu ¡gîndul la marele jaf. Dacă vor da dovadă de spirit de iniţiativă şi de inteligenţă, vor avea la dispoziţie resurse imense. Uzine şi fabrici, construite cu preţul unor sforţări uriaşe, întreprinderi gigantice, la care cel mai viteaz popor din lume a lucrat timp ¡de decenii, vor deveni prada lor. Erau gata — şi ministrul în primul rînd — să calce peste cadavre şi să prade Uniunea Sovietică cu încuviinţarea învingătorilor ei.

— Domnule — făcu Abilhord sculîndu-se în picioare — după părerea mea, această problemă are un aspect pur zoologic. In ce măsură este dispus leul să-şi împartă prada cu şacalii ? Vă rog să vă gîndiţi bine, înainte de a lua o hotărîre.

— Daţi-ini voie, domnule avocat, vreţi oare să spuneţi că onorata firmă „Klithord şi Fiii" refuză din capul locului să se intereseze de întreprinderile din teritoriile de răsărit ? întrebă ministrul.

— O, nu, cîtuşi >de puţin, domnule ministru, răs- pun se Abilhord. Cred insa că trebuie să mai aşteptăm ca situaţia să se precizeze.

— Dar hotărîrea trebuie luată imediat, declară baronul. Propunerea ne-a fost făcută ; miine ar putea să fie prea tîrziu.

— Iertaţi-mă, domnule baron, dar cu tot respectul pe care îl am faţă de Ministerul de Externe, trebuie să vă atrag atenţia că noi discutăm acum chestiuni de afaceri, răspunse Abilhord cu vădită ironie. Ştiu ce înseamnă

Ministerul de Externe danez şi respect nobleţea ţelurilor sale înalte. Dar aici ne găsim în faţa realităţii brutale, ceea ce e complet altceva. Vă mulţumesc pentru această foarte interesantă adunare, domnule ministru.

Abilhord ieşi. Thomas Klithord se ridică de la locul lui şi-1 urmă, cu toate că n-avea nici un chef să plece. Dar diavolul ăsta, chiţibuşarul ăsta de Tor- sten e deştept foc. O fi mirosit el pesemne ceva şi a făcut o retragere strategică.

Porniră amîndoi pe stradă şi Abilhord, a cărui dispoziţie sufletească era dintre cele mai cucernice, începu să fredoneze un psalm :

La răsărit tnîndrul soare se-arată
Aurind norii şi cîmpia toată.

— Ce-ar fi dacă ai avea amabilitatea să-mi explici*" atitudinea ta ! îi propuse sarcastic Thomas Klithord ; ţi se oferă o mină de aur şi tu o refuzi, nu ştiu pentru ce !

— Ce-ar fi dacă am lua un whisky la mine la birou ? întrebă Abilhord, continuînd să fredoneze încetişor acelaşi psalm. Ajunşi la biroul avocatului, acesta deschise uşile cabinetului său, aduse whisky şi pahare.

— Ei? întrebă din nou, cu necaz, Thomas.

■— Dragul imeu, aici e o chestiune de logică. Dacă germanii ar fi cucerit Moscova, atunci da, aş fi fost de acord. Dar lucrul nu s-a întâmplat, prin urmare — nu ; nu sînt de acord. Dacă Rusia ar fi fost un colos cu picioare de lut, Moscova ar fi trebuit să cadă. Prin urmare Rusia este un colos, dar picioarele ei nu sînt de lut. E o prostie să vinzi pielea ursului din pădure ! Dacă Rusia n-a fost învinsă pînă acum, nu va fi învinsă nici de acum înainte! Hai să ne gîndim mai bine ce-i de făcut ca să nu pierdem ce ¡am adunat. Acest prea simpatie ministru e din cale afară de întreprinzător şi, mai devreme sau mai tîrziu, o să-şi rupă gîtul. Lumea e stăpînită de principiul răului, cum spune excelentul meu prieten e- piscopul Steresang, şi în caz că situaţia se schimbă, aspiraţiile ministrului ar putea fi cu uşurinţă greşit interpretate.

— Cum, crezi că vor învinge bolşevicii ?

— Jur pe mîntuirea veşnică a sufletului meu că nu doresc acest lucru, rosti Abilhord şi-şi aprinse o ţigară scumpă, cu ¡miros plăcut. Dar în jocul mare care se desfăşoară în momentul de faţă, dorinţele noastre n-au ¡nici un rol. Să nu rişti — iată regula de conduită a ¡omului

deştept. Trebuie să-ţi asiguri spatele frontului, dragă Thomas, dacă vrei să trăieşti ani mulţi şi fericiţi.

Cei doi cumnaţi şedeau în fotolii şi beau whisky. Thomas avea sentimentul ciudat că scăpase de o mare primejdie. Zău, burghezia asta veche cu cultura ei nu-i de loc de dispreţuit ; cu cîtă dibăcie ştie ea să se descurce în orice împrejurare !

C A P I T O L U L XXVI

Din care aflăm că politia daneză nu doarme, ci participă activ la evenimentele zilei; și in care e vorba din nou despre Gregers și despre bătrtnul Greis

Tntr-o seară de primăvară, Gregers Khthord se întorcea de la biroul unde lucra, cînd deodată o^ văzu pe Karen alergînd în întîmpinarea lui. Palidă la faţă, Karen îl apucă de mînă strigîndu-1 cu putere.

— Să mergem undeva, trebuie să-ţi vorbesc, dair uită-te ¡în jur, să vezi dacă nu .sînt urmărită.

Intrară într-un gang şi aşteptară un timp ca să se convingă că nu erau urmăriţi.

— E în ordine, făcu Gregers. La colţ e o bodegă, să intrăm acolo.

Intrară şi comandară cafea.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Gregers. A venit poliţia ?

—-Da — şopti Karen — doi poliţişti.

— Danezi ?

— Da.

— Şi Harald ?

— Uşa am deschis-o eu şi am înţeles îndată că e poliţia secretă. Pe ăştia de la Gestapo îi recunoşti imediat. Ei ! am făcut nişte mofturi, am început să spun tot felul de fleacuri, am refuzat să le dau drumul înăuntru, i-am întrebat dacă sînt naziţti şi altele de felul ăsta. Harald era cu ochii în patru şi s-a strecurat pe nesimţite prin bucătărie.

— Intrarea nu era păzită ?

— Ba da, dar jos, în curte. Harald s-a suit în pod, a trecut în casa vecină şi a coborît scara. A plecat liniştit iar

eu, după ce m-am fandosit puţin, i-am lăsat înăuntru poftindu-i să se convingă cu ochii lor că Harald nu-i acasă.

— Şi hectograful ? i

— Nu l-au găsit. Au scotocit peste tot, dar nu ştiau că avem două pivniţe. Le-am dat numai clicile de la pivniţa cu cărbuni.

— Eşti o comoară, Karen ! exclamă Gregers şi-i strînse mîna bătătorită de muncă. Un hectograf valorează azi mai mult decît zece mitraliere. Bravo ! Harald o să intre în munca conspirativă; nu se prăpădeşte el.

— Au întrebat şi de tine, continuă Karen. Unul dintre ei s-a dus sus la mătuşa Jensen să te caute. Dar mătuşa Jensen e o femeie tare de treabă. Am auzit-o cum 1-a repezit pe poliţist. Şi acum unul din copoi a rămas la noi, să-1 aştepte pe Harald, iar celălalt, la mătuşa Jensen, şi te aşteaptă pe tine.Şi cum ai putut ieşi ?

— Ei, n-a fost aşa de greu. I-am conjurat pe toti sfinţii să mă lase să iau copilul de la grădiniţă şi s-a prins. Sînt nişte laşi, îşi dau seama că ceea ce fac e o porcărie. Tu însă trebuie să dispari neapărat.

— Bine, consimţi Gregers. Dar ce facem cu hectograful ? Trebuie să-1 luăm de acolo, nu ne putem lipsi de el. Munca trebuie să meargă mai departe. Ce-ar fi dacă aş veni mîine să-1 iau ?

— Ai înnebunit ? Trebuie să dispari şi să aştepţi. Cu hectograful o să văd eu ce o să fac.

— Dar şi tu eşti urmărită, probabil, dacă îl caută pe Harald.

— Da, ştiu asta, dar n-avea nici o grijă, totul va fi în ordine. Nu ne putem lipsi de hectograf. Il voi duce la loc sigur, fii liniştit.

Gregers îi oferi o ţigară şi o privi cu duioşie în timp ce o aprindea. In faţa lui sta soţia lui Harald, micuţă, tînără, blondă, cu obrajii îmbujoraţi. „Nu se teme de nimic, deşi e nevoită să lupte cu forţele cele mai întunecate din lume. Ar putea să se mărginească să-şi apere cuibul, dar ea apără ceva mai măreţ". Şi Gregers îşi aminti psalmul de luptă al lui Luther : *Flacăra vieţii din tine Soţia, copiii, onoarea Şi tot ce-ai avea Lasă-i de vor să ţi-le ia, Dacă dumnezeu porunceşte-aşa.*

— Bine, Karen, dar fii prudentă, o sfătui Gregers mîngîindu-i dulce mîna. Nu uita că ai copii. Nu trebuie să rişti.

— Ba tocmai asta trebuie, zîmbi ea. Sînt doar soţia lui Harald şi lupt alături de el pentru clasa muncitoare, pentru partid, pentru copii. Nimeni niciodată nu ne-a făgăduit că vom avea o viaţă uşoară. Dimpotrivă, am ştiut că lupta va fi din ce în ce mai crîn- cenă. In toate ţările, tovarăşii noştri sînt aruncaţi în lagăre de concentrare, sînt ucişi de fascişti. Să lupţi — ăsta e singurul lucru important astăzi. Doamne, poliţiştii danezi ! In curînd vor deveni nişte nazişti adevăraţi. Dar noi trebuie să luptăm mai de-

parte", Gregers. Citeşte ce scrie Stalin, citeşte şi vei înţelege că poporul va învinge.

Tînărul intelectual o asculta cu atenţie. I se părea că pentru prima oară înţelege cu adevărat sensul numelui lui Stalin — simbol al libertăţii, al demnităţii omeneşti, al nobleţei de caracter, al fericirii şi bucuriei în întreaga lume. Acest nume simboliza toată lupta împotriva asupririi şi a nedreptăţii, eroii răscoalelor ţărăneşti, căpitanul Klemmen, colonelul Cer- ning, Viggo Herup pe comunarzi, pe toţi luptătorii necunoscuţi pentru libertate, pe toţi cei ce merită dragostea poporului. Şi privind chipul emoţionat al femeii, Gregers se simţi pătruns pînă în adîncul inimii de convingerea că va învinge Stalin, va învinge poporul, pentru că sînt invincibili. Şi sufletul i se umplu de o nespusă bucurie.

— Ai dreptate, Karen, făcu el. Nimeni nu ştie ce se va întîmpla cu noi. Transmite-i salutări lui Ha- rald. E fericit că te are alături de el.

— Dar fii atent, Gregers, şopti ea. Eşti căutat.

— Voi fi, se înţelege, promise el plin de încredere. Dar cum ne-au dat oare de urmă ? Am fost atît de prudenţi.

— Probabil că a scăpat careva o vorbă. Poliţiştii danezi sînt nişte simpli spioni ai nemţilor. Vor să arate ce pot şi se simt obligaţi să obţină rezultate concrete ca să-şi justifice existenţa. Ar vrea să ajungă şi ei nişte maeştri asemenea colegilor lor nemţi. Iţi dai seama ce necaz trebuie să le fie că atîţia tovarăşi din conducerea noastră sînt încă în libertate. Poliţiştii ăştia sînt ca nişte javre, care fac sluj ca să le arunci un os. Şi acum fac sluj în faţa nemţilor.

Gregers plăti cafeaua şi ieşiră împreună. Pe stradă, o întrebă :

— Cum să fac legătura cu grupa ? Locuinţă o sa găsesc eu, dar trebuie să continui munca.

Karen îi şoptKla ureche o adresă.

— Fii prudent, Gregers ! Astăzi, principalul e să ştii să taci; dacă îl întîineşti pe Harald, spune-i că o să mă descurc eu. El să-şi vadă de muncă ! Mai spune-i că doresc să se întoarcă sănătos acasă. Fiţi prudenţi amîndoi. Şi tu Gregers nu te mai duce la serviciu; vor afla unde lucrezi şi te vor înhăţa acolo. Trebuie să intri în ilegalitate, pînă se vor mai potoli lucrurile. Ar fi bine să te întorci pentru un timp la ai tăi.

— Nu, asta n-am s-o fac. Nu vreau să mă ascund la tatăl meu, la speculantul de război.

— N-ar fi o idee chiar aşa de rea, dar tu eşti singurul care trebuie să hotărăşti. Mă duc, copoiul o să înnebunească singur acolo. Adio Gregers, cu bine !

Ii strînse amîndouă mîinile cu putere, coti după colţ şi alergă spre tramvai. Gregers o luă agale de-a lungul străzii. încotro s-o apuce? N-avea diecît zece coroane în buzunar. Dar mai întîi trebuia să telefoneze la birou. Intră într-un chioşc şi-1 chemă pe inginerul care era şeful lui 'direct.

— La telefon Gregers Klithord. In odaia mea sînt ¡nişte poliţişti care vor să mă aresteze. Chiar în clipa asta am Ifost înştiinţat.

— Poliţia ? Dar ee-ai făcut ?

— Se pare că sînt considerat delicvent politic. Am vrut să vă informez că voi dispare de la birou pentru cîtva timp.

— Dar pentru dumnezeu, ce boroboaţă ai făcut ? De ce te-ai băgat în politică ? Să-ţi fie ruşine că, lucrând în întreprinderea noastră, te-ai ocupat cu astfel de chestii. Noi păstrăm o linie de neutralitate, nu vrem să avem nici un fel de riscuri. Poţi să te consideri concediat. Iţi vom trimite salariul la adresa dumitale. Şi, te rog, să nu te mai arăţi pe aici.

„Păstrează o linie .de neutralitate şi nu vor să aibă nici un fel de riscuri, îşi repeta Gregers în minte, rătăcind pe străzi fără rost. Sînt gata să se adapteze oricăror împrejurări şi să tragă din ele cît mai multe foloase. Dar există şi oameni care nu se tem de riscuri — Kairen, de pildă. In degetul ei mic are mai mult curaj deoît douăzeci de burghezi onorabili. Ei drace, ce să fac acum ?"

211

Deodată îşi aduse lamlnte de bunicul său, **care** locuia la Hestercab. Bătrînul Greis îl primise frumos, ultima oară. Eira limpede că suferea ştiind că firma lucrează pentru nemţi.

—■ Mă duc la el, să vedem ce-o să spună. Bătrînul e un suflet bun şi cinstit, deşi cam grosolan.

Sipre seară sosi la Greis. Menajera îi deschise uşa; faţa ei era neobişnuit -de aspră.

— Domnul director are un musafir, îi comunică ea. Trebuie să fie un musafir deosebit de important. Sânt împreună de la ora prînzului şi beau rachiu.

Greis era foarte bine dispus. In odaie era un bă- tirîn cu faţa stacojie, care părea a fi muncitor sezonier. Gregers se opri în prag mirat, alături de menajera mînioasă.

— Intră, intră, băiatule ! îl pofti Greis. E wchiul meu prieten Karl Krudt, o să-ţi prindă bine sa faci cunoştinţă cu el. In curînd va rămâne singurul sezonier care a lucrat cândva cu mine. Dumnezeu să binecuvânteze pe toţi prietenii mei !

Odaia era plină de fum de ţigară şi de miros de rachiu. Karl fuma dintr-o pipă veche, iar pe masă era o sticlă de rachiu, pe jumătate golită. Prietenul lui Greis era foarte bine dispus. Roşu la faţă, lat ân spate, Karl se ridică şi-l salută prietenos pe urmaşul bunului şi vechiului său prieten.

— Fir-ar a naibii de treabă, stau aici şi beau punch de cafea cu Greis. A ajuns el director, dar tot Greis a rămas. Tu, va să zică, eşti nepotul lui. Ei, atunci trebuie să fii un flăcău de treabă, continuă el cu limba cam împleticită. Gred că semeni eu Kestin. Era tare frumoasă, ee-i al ei e-al ei. Da, la faţă semeni cu dânsa, poate că şi la suflet ? Uite, eu mă duceam la exploatările de turbă ; trec prin faţa casei, bat la uşă ca să cer. o bucată de pâine şi, drace, îmi deschide chiar Greis! M-a recunoscut îndată, capitalistul ăsta afurisit!

— Ai o limbă otrăvită, Karl, făcu Greis şi in ochi îi scăpără o scânteie pe care nepotul nu i-o văzuse niciodată. Bătrînul trăia din nou în lumea amintirilor şi se gîndea la timpurile când făcea lucrări mairi, cîrid, plin de beţia muncii, trudise alături de flăcăi zdraveni ; erau zilele cînd povara ruşinii nu-1 apăsa ca acum, oînd muncea cinstit.

— Da, Greis, trebuie să vorbesc deschis, declară Karl Krudt, turnîndu-şi puneh. Tu ne cunoşti pe noi ăştia, sezonierii bătrîni, cu toate că cei mai mulţi sînt acum în mormînt. Ne-a plăcut totdeauna să spunem adevărul. Tu ai fost un capitalist, un capitalist afurisit, dar eşti un om cinstit, oricine se poate bizui pe tine. Dar astăzi, pe cine poţi să te bizui, ia spune-mi, Greis ? Nu-i vorbă, pentru noi acum e totuna, vremea noastră s-a dus.

— Poate că ar fi bine să te odihneşti ? rosti Greis cu grijă.

— Ei drace ! Un bătrîn sezonier nu are voie să se odihnească. Pe noi nu ne primesc nici azilurile. Noi trebuie să muncim ca nişte cîini şi să bem pînă crăpăm. Toată viaţa umblăm de colo pînă colo şi nu ne liniştim decît în mormînt. Dar parcă putem să ne odihnim, ce zici, Greis ? Spune, şi tu ai fost odată muncitor, cu toate că acum eşti un capitalist afurisit.

„Poporul muncitor, îşi spunea Gregers. Ce oameni minunaţi, plini de curaj, sortiţi să ducă munca cea mai grea ! Mama e mîndră că se trage dintr-o familie cu o veche cultură. Dar asta se cheamă cultură ? Uite, muncitorul "ăsta e bătrîn, plin de cicatrice, cu pielea bătătorită de muncă, dar în trupul lui obosit bate o inimă fierbinte. Şi apoi, poate că el ştie despre cultură mai mult decît zece generaţii de profesori, rectori, popi şi poeţi ? Daţi-i psalmii lui iKjng sau *Manifestul Comunist* şi se va descurca foarte bine în ele, pentru că a trăit o viaţă bogată şi folositoare. Acum pleacă la exploatările de turbă şi într-o bună zi va cădea ostenit pe un maldăr de paie şi va muri departe de familie, dar înconjurat de tovarăşii de muncă. Şi noi habar n-avem ce moştenire uriaşă ne lasă !"

— Ei, e timpul s-o pornesc la drum, hotărî Karl şi se sculă. Mulţumesc pentru masă, Greis, nu te-ai schimbat.

— <Nu vrei să rămîi peste noapte .la mine ?

— Nu, am de făcut drum lung, dar am petrecut o zi frumoasă la tine, mărturisi Karl şi faţa lui se făcu şi mai roşie. îmi place sa poposesc în casa unui prieten, dar nu vreau să fiu nimănui o povară. O să-mi cîştig viaţa pînă la urmă, pînă mi-o suna şi mie ceasul.

Se apropie de Gregers, îşi lăsă laba uriaşă pe umărul lui şi-1 scutură prieteneşte.

— Eşti nepotul lui Greis, te-ai născut în bogăţie şi pentru bogăţie. Dar am să-ţi spun ce-am învăţat eu în copilărie şi tu nu uita ce o să auzi acum :

Să nu furi şi departe să te ţii De cămătari şi de cei ce te vînd, Săracului mină de frate întinde-i, Un codru de pîine dă-i celui flămînd. Aproapele nu-ţi cleveti, De nu-i vinovat scapă-i viaţa Şi dac-a greşit să-l acoperi, De ruşine tu apără-i faţa.

— Asta e o lege sfîntă, pe care am învăţat-o de la un dascăl bătrîn şi pe care n-o calcă nici un sezonier. Adu-ţi aminte de cuvintele astea cînd vei fi mare. director şi vei obţine totul cu uşurinţă, mulţumită lui Greis care a fost un om muncitor.

Greis îl conduse pînă la uşă şi-i vîrî în mînă o bancnotă mare.

— Ia asta în numele vechii noastre prietenii, Karl Krudt, şopti' el, aproape rugător. Poate că n-o să găseşti numaidecît de lucru. Te rog foarte mult.

— Tu n-ai fost niciodată hrăpăreţ, nici pungaş, deşi ai fost un capitalist afurisit, Greis. Primesc o sumă aşa de mare, pentru că ştiu că am primit-o de la un om cu inima bună.

•— Iţi doresc numai bine, bătrînul meu prieten, rosti Greis. Mai vino pe la mine, cînd treci pe aici; vei fi totdeauna binevenit. Vino şi cînd ai nevoie de ceva ; vă diatorez prea mult, ţie şi celorlalţi ; nu bani, ci altceva.

Cînd Greis se înapoie în odaie, faţa lui era încă aspră.

— Ei, cum o mai duci, băiete ? Ai ide lucru ?

— Nu, răspunse Gregers. Am fugit, sînt urmărit...

— De nemţi ?

— Nu, de poliţia daneză.

— In curînd o să fie tot' aia, copoi nemţi sau danezi. Mă bucur că ai venit, aici eşti aproape în afară de orice pericol. Menajerei îi place să bombănească dar nu vorbeşte. Poţi să rămîi aici cî't vrei.

— Dar eu trebuie să-mi continui munca ilegală, ai putea avea neplăceri din cauza mea... /

— Să poftească numai poliţiştii pe aici, că le arăt eu. Du-te în oraş cînd vrei şi întoarce-te iar aici. Dacă tu sau tovarăşii tăi aveţi nevoie de bani, ştii, eu nu sînt sărac...

— Iţi mulţumesc, bunicule, trebuie să ştii mai întîi despre ce este vorba. Pînă acum ne-am mărginit să tipărim şi să răspîndim material ilegal, -dar situaţia s-a schimbat, va trebui să trecem la adevărate acte de sabotaj.

Bătrânul Greis se încruntă şi rămase pe gînduri. Sabotajul însemna distrugerea unor valori pe care oamenii le creaseră cu trudă, în sudoarea frunţii. Asta însemna distrugerea de uzine, maşini, poduri, porturi. însemna că ţara întreagă care muncea încă paşnic, deşi pentru nemţi, avea să devină un cîmp de bătălie.

— Am citit că, în retragere, ruşii distrug totul la ei în ţară, vorbi el. Nu e bine, aşa se pierd valori uriaşe la care s-a muncit zeci de ani. Totuşi pe ei îi înţeleg, ştiu că luptă pe viaţă şi pe moarte. Dar noi ?

— Şi noi luptăm. Avem un sector redus al frontului, dar şi noi luăm parte la luptă.

— Da, voi, comuniştii, luptaţi. Nu, nu-mi spune nimic. .Mie nu mi-e teamă de comunism. Am citit şi eu cîte c<^va în ultimii ani, de cînd am timp liber, încep să pricep cîte ceva şi nu prea cred în minciunile ziarelor. Cîteodată mi se pare — dar tu să nu spui asta nimănui, ca să nu creadă oamenii că am căzut în mintea copiilor — că Rusia ar fi o ţară potrivită pentru unul ca mine. Niciodată n-am vrut să trăiesc ca un bogătaş, dar mi-a plăcut întotdeauna să construiesc. Am auzit că ruşii au acoperit cu construcţii întreaga ţară. Eu nu mă prea descurc în teorii politice, ştiu însă ce înseamnă să munceşti şi să construieşti. Şi în comparaţie cu ceea ce au făcut ei, lucrările mele au fost nişte fleacuri. Da, ar fi trebuit să plec şi eu acolo.

Greis privea ţintă înainte, de parcă ar fi văzut în faţa ochilor hidrocentralele gigantice, silozurile uriaşe, colhozurile, puternicele oraşe industriale construite de bolşevici ; acum multe din aceste oraşe se transformaseră în mormane de cenuşă ! Apoi clătină din cap şi continuă :

— Da, da, băiete, vremea mea s-a dus şi mă întreb dacă ne putem aştepta la mare lucru de la generaţia de azi. De voi, cei tineri, depinde totul. Şi cu toate că lupta voastră nu-mi pare să aibă sorţi de izbîndă, vă preţuiesc mai mult decît pe cei care aleargă după avere, chiar cu pierderea onoarei. Să faci ceea ce te îndeamnă conştiinţa. Dacă am fi ascultat de glasul conştiinţei, Gregers, lucrurile n-ar fi mers aşa de rău în ţara asta...

C A P I T O L U L XXVII

Un pastor danez şi primul-ministru îşi exprimă părerea cu privire la adevărata auto- ritat'e-. Cu ocazia unei festivităţi, unde reprezentanţii culturii schimbă între ei cugetări profunde, aflăm ce gîndesc aceşti intelectuali eminenţi; poporul, însă, începe să gîndească aşa cum îi place lui

Pastorul din Haslev era cam răcit. Călătorise prin întreaga ţară, ţinuse predici, vocea lui răsunase în casele de rugăciuni şi în biserici şi această înaltă misiune îi obosise coardele vocale. Menajera îi aduse un pahar de infuzie fierbinte de soc, care-i desfundă puţin gitlejul ; luă pana şi scrise ultimele rînduri din lucrarea sa *Războiul şi creştinismul.*

In odaie e cald, cu toate astea preotul, înfofolit în halat seamănă cu o babă care împleteşte la ciorap. Dar apropierea asta e greşită — el e ostaşul lui dumnezeu ! Pescarii de pe ţărmul de vest, tîrgoveţii, bogaţii şi săracii, toţi îi ascultă cuvîntul. El poate să osîndească un om la chinurile iadului sau să-1 înalţe în împărăţia cerurilor şi se consideră, din mila lui dumnezeu, conducătorul sufletesc al poporului.

Menajera intră cu un alt pahar de băutură înviorătoare şi-şi priveşte cu mîhnire stăpînul : e de necrezut cît munceşte! E drept însă că în timpurile astea toată lumea munceşte foarte mult.

— Părintele nu se odihneşte de loc astăzi ? îndrăzneşte ea să întrebe în cele din urmă.

Pastorul se opreşte din scris, o priveşte cu un aer absent şi răspunde foarte blajin :

— Nu, dragă Frederika, pastorul nu se odihneşte. Un pastor nu se odihneşte niciodată. Are atîta de lucru !

Dă din cap prietenos şi scrie mai departe.

> In capitolul 13 al epistolei către romani se spune că toată puterea vine de la dumnezeu şi că forţa conduce oamenii. De aici putem să tragem concluzia că a purta război e o datorie creştinească. Bineînţeles, însă, că există un anumit fel de război care e oprit — e vorba de războiul împotriva autorităţilor, de războiul civil, de insurecţie. Oricît ar fi de nemulţumiţi de stăpînirea pe care a statornicit-o dumnezeu peste noi,

copiii domnului nu trebuie s-o răstoarne cu forţa. Numai cei ce s-au împotmolit în deşertăciunile lumeşti se pot face vinovaţi de un astfel de păcat. Şi dacă avem un guvern pe care-1 urîm, o stăpînire străină care foloseşte forţa, să ne aducem aminte de cuvintele domnului şi să spunem şi noi : fie, toate sufletele să se plece celor puternici ! S-ar putea ca aceste cuvinte să fie în contradicţie cu spiritul naţional. Dar datoria noastră creştinească este să arătăm tineretului că rezistenţa e un păcat ale cărui urmări sînt incalculabile.

Pastorul lasă tocul jos şi reciteşte cu atenţie ultimele rînduri. Le citeşte ca un om conştient de răspunderea sa şi care înţelege cîtă greutate au cuvintele pe care le scrie. Da, asta înseamnă supunere faţă de nazismul învingător ! In clipa asta îi vine o idee : şi dacă puterea ar încăpea în mîinile comuniştilor !?

— Nu — hotărăşte el — asta nu se poate întîmpla, nu vor învinge. Dumnezeu nu va îngădui una ca asta. Şi chiar dacă vor învinge, stăpînirea lor nu va fi cea adevărată, instaurată de dumnezeu. Într-un asemenea caz, datoria noastră creştinească va fi, dimpotrivă, să ne răsculăm contra lor.

Pastorul bea fiertura de soc rămasă pe fundul paharului şi dă din cap satisfăcut. E bine scris, foarte bine! Apelul său seamănă cu tezele lui Luther sau cu chemările adresate turmei sale, împotriva rebelilor. Luther chema pe credincioşi să-i omoare ca pe nişte cîini turbaţi ! Pastorul nu se îndepărtează de învăţătura lui Luther, rămîne deci credincios îndatoririlor sale de bun creştin. Prin urmare, şi în seara asta poate să se culce liniştit.

Şi preotul din Haslev se duce la culcare. Adoarme senin, în timp ce, în întreaga Europă, mii de oameni sînt asasinaţi în lagăre de concentrare. Ei, dar pastorul a făcut tot ce a putut pentru patrie, pentru împărăţia cerurilor.

Primul-ministru face şi el tot ce poate. E pătruns şi el de simţul răspunderii şi vocea lui răsună la radio :

„Aducem la cunoştinţa tuturor şi îndeosebi >a tineretului că toţi cei care iau parte la acte de rezistenţă sau ajută la înfăptuirea lor, toţi cei care nu comunică autorităţilor încercările de rezistenţă sau refuză să ajute autorităţile în

căutarea celor vinovaţi — acţionează împotriva intereselor patriei."

Iar cînd primul-ministru iese din palatul radiodifuziunii daneze, însoţit de slugarnicul Brummel care-1 conduce pînă la uşă, îşi spune :

„Altă soluţie nu avem. Sîntem datori să lichidăm şi chestia asta. Şi tineretul... ce face tineretul nostru ? Vrea să lupte. Mofturi ! Avem un partid, poziţii consolidate, de ce să riscăm tot ce am cucerit pînă acum ?"

Primul-ministru se întoarce acasă, mănîncă frugal, bea o bere şi se culcă ; totuşi, parcă e puţin cam tulburat. Şi în timp ce'el doarme, undeva în ţară răsună o explozie puternică. O centrală electrică a fost scoasă din funcţiune, sau poate fabrica vreunui trădător de patrie a sărit în aer. Omul de pe stradă aude bubuitul exploziei, dă din cap satisfăcut şi nu comunică nimic poliţiei.

Nemţii sînt în Caucaz, au ajuns lîngă Stalingrad şi Fiihrerul urlă la radio : „Stalingradul va fi distrus, vă dau cuvîntul de onoare că nimeni nu ne va putea urni de acolo!"

Au venit vremuri crîncene. Lumea se zdruncină din temelii, totuşi trebuie să ai grijă să te menţii. Şi viaţa îşi urmează cursul, nu numai viaţa afacerilor care aduce profituri tuturor celor care au ce vinde, ci şi viaţa culturală, această podoabă, această bucurie a existenţei. Emmanuil Klithord organizează serate pentru artişti şi oameni de cultură. Primeşte şi el bani buni — e doar coproprietar al firmei „Klithord şi Fiii". Dar el îi cheltuieşte în scopuri culturale. Recent, a finanţat tocmai editarea a trei culegeri de versuri lirice promiţătoare.

Apartamentul lui Emmanuil, aranjat după gustul lui artistic, despre care am mai vorbit, era puternic luminat. Musafirii se împărţiseră în grupuri mici discutînd aprins. In mijlocul grupului celui mai numeros şi mai însufleţit se află simpaticul nostru Brummel, care se simţea la largul lui printre poeţi şi oamenii de cultură. Era doar şi el poet şi un reprezentant ia! culturii. „Dă poeziei roita dimineţii tale" — â spus marele Bjoernstjerne Bjoerson ' şi Brummel urma cu sfinţenie acest sfat înţelept. Se scula zilnic la şase dimineaţa, făcea gimnastică, apoi un duş şi foarte bine dispus şi plin de inspiraţie, se aşeza la masa de lucru şi scria de la şapte pînă la nouă fix. Apoi pleca să-şi vadă de treburi. Ziua de muncă începea şi domnul director al radiodifuziunii, cu părul ondulat, într-un costum impecabil,

ieşea din casă pentru a-şi împleti vocea catifelată cu glasurile ce intonau cîntecul vieţii.

Tinerii scriitori roiau în jurul lui ca viespile în jurul borcanului cu dulceaţă. Căci Brummel era un om foarte influent ; el putea să ridice un tînăr scriitor pînă la culmile gloriei social-democrate sau să-1 arunce într-o beznă fără fund. Brummel ştia acest lucru şi-i făcea plăcere să-şi aducă aminte cum se ridicase el însuşi de jos de tot. In partid mai erau şi alţi oameni de seamă, cu mai multă autoritate decît el şi care conduceau aparatul de partid, toţi tacticieni cu experienţă şi iscusiţi demagogi. Brummel însă era cel mai tare în domeniul lui. Se considera un fel de conducător spiritual, o mare personalitate cu vederi largi. Gr,undt\vig şi Karl Marx, biserica, şcoala superioară şi social-democraţia făceau parte din sfera simpatiilor lui. Ce minunată e viaţa !

— Creaţia trebuie să fie pozitivă, astăzi, mai mult ca oricînd, murmură el şi tinerii scriitori care se îngrămădiseră în jurul lui încuviinţară din cap. Caracterul pozitiv — iată lozinca timpurilor noi.

•— Şi cum vedeţi dumneavoastră acest caracter pozitiv ? întrebă fostul revoluţionar Jensen-Screvs.

— Creaţia trebuie să fie atotcuprinzătoare, să conţină în ea toate elementele optimiste ale vieţii, să oglindească tot ce creşte, tot ce va da rod — explică Brummel. Creaţia nu trebuie să fie rece, negativistă, critică, ci fecundă şi optimistă.

— întocmai, acceptă cu necaz Jensen-Screvs, iar în gînd îşi spuse : „Cu toate astea, nu mie o să-mi dea subvenţia de stat!" Dar, dragă Brummel, acUrli, cînd ne înţelegem aşa de bine, explică-mi t/n singur lucru, continuă el. Social-detnocraţii. sînt un partid mare şi vechi, cu (autoritate şi cu influenţă. Cum se poate atunci că această mişcare nu a promovat din sînul ei nici un scriitor cu adevărat mare ? Dimpotrivă, de cîţiva ani l-aţi proscris şi pe Martin Andersen Nexo, cel mai mare scriitor al clasei muncitoare.

— Pot să-ţi răspund numaidecît, declară Brummel. In anii grei de luptă toate forţele sînt absorbite de conflicte politice şi organizatorice. Cultura şi poezia cer un surplus de energie, şi acest surplus îl avem abia acum.

— Nu cred, făcu Jensen-Screvs. Asta contrazice întreaga experienţă istorică. Orice clasă care luptă şi învinge îşi promovează totdeauna scriitorii care luptă alături de ea. Voi

însă aţi subordonat totul tacticii mic-burgheze. Vorbiţi despre fecunditatea creaţiei şi despre caracterul popular, dar sînteţi sterpi ca smochinul care nu dă rod.

— Asta o spui dumneata ! se supără Brummel, şi faţa lui cărnoasă se făcu roşie. Pe vremuri, parcă, înainte de alegeri, scriai : „Toţi comuniştii trebuie să voteze pentru social-democraţi !" Şi acum vorbeşti iaşa de urît despre tactica noastră !

— Să nu mai pomenim de rătăcirile mele din tinereţe, răspunde Jensen-Screvs, zbîrlindu-şi coama de păr negru. Eu nu sînt comunist, dar, drace, nu sînt nici social-democrat.

— Desigur că nu, eşti numai un dezechilibrat, un intelectual sterp, ca mulţi alţii. Dar aşteptaţi puţin : va veni vremea cînd se vor ivi oameni adevăraţi !

Şi Brummel îşi aduse aminte cu satisfacţie de filele acoperite cu caligrafia lui frumoasă, pe care le păstra în sertarul biroului. Zi de zi manuscrisul creştea şi în curînd un roman pozitiv, optimist, atotcuprinzător, so- cial-democrat, va vedea lumina tiparului. Da, vine şi timpul oamenilor adevăraţi !

— Se prea poate să fiu un intelectual sterp — recunoscu Jensen-Screvs — în orice caz, însă, nu sînt o sfîrlează mic-burgheză care se roteşte încotro bate vîntul. Eu nu ling tălpile naziştilor şi nici nil cad în genunchi în faţa celor pe care înainte i-am scuipat. Eu nu vînd...

— Domnilor, dragi compatrioţi ! îi întrerupse profesorul Hasse, care fusese atent la discuţia lor. Nu-i un ton potrivit. Amintiţi-vă ce vremuri trăim. Gîndi- ţi-vă că numai unirea ne poate salva. Trebuie să ne strîngem unul lîngă altul, umăr lîngă umăr, trebuie să dăm dovadă de autodisciplină, trebuie...

O bubuitură surdă îi reteză cuvintele. Luminările clipiră. O clipă în odaie domni o linişte deplină ; musafirii înmărmuriră cu urechea la pîndă, aşteptînd o altă bubuitură. Dar în dosul ferestrelor camuflate era linişte.

—■ E îngrozitor, îngrozitor ! murmură profesorul Hasse trecîndu-şi nervos peste frunte mîna împodobită cu un inel strălucitor. Exploziile astea, care se aud din ce în ce mai des... întunericul ăsta înspăi- mîntător... încordarea nesfîrşită, chinuitoare...

— Nişte huligani, făcu cu răceală Brummel. Astea sînt isprăvile unor lepădături ale societăţii, nimic mai mult.

— Credeţi ? Printre ei sînt şi idealişti rătăciţi, oameni care sînt convinşi că ceea ce fac e bine. Acţiunea psihologică — iată ce e mai teribil decît orice ! Cu toate avertismentele guvernului, cu toate apelurile primului ministru, cu toate procesele... tineretul este instigat la acte teroriste. Te apucă desperarea. Unde o să ajungem-?

— In orice ţară există o drojdie a societăţii. Astăzi derbedeii ăştia vor să se numească luptători pentru libertate, declară Brummel. Dar noi vom şti să le venim de hac celor care tulbură ordinea. Am încredere în bunul simţ şi în spiritul sănătos al poporului. La urma urmelor, avem şi o poliţie. Ministrul nostru de justiţie e un om inteligent şi excepţional de înzestrat, deşi mă îndoiesc că poate fi comparat cu Steinke... Cît despre comunişti, iată ce le putem spune : domnilor, locul dumneavoastră este îndărătul gratiilor !

— Just, foarte just, aprobă Hasse. Dar atitudinea faţă de ei trebuie să fie umană, dintre cele mai umane.

— Se-nţelege. Trebuie să fie cît mai umană. Trăim într-o ţară cu o veche şi bună tradiţie democratică, răspunse cu demnitate Brummel.

— Pălăvrăgeală mic-burgheză ! se răsti Jensen- Screvs scuturîndu-şi coama deasă, tot atît de neîngrijită şi de anarhică pe cît era de îngrijită şi de elegantă pieptănătura directorului radiodifuziunii daneze.

— Mă învinuieşti de spirit mic-burghez. Pot să-ţi spun însă că pînă în ziua confirmării mele n-am ştiut cum arată o locuinţă bogată. Am ieşit din popor, am îndărătul meu generaţii de oameni care .au trudit din greu.

Şi prea simpaticul director Brummel se cufundă în amintiri. îşi aduse aminte de impresia pe care i-o provocase mobila pluşată, pe care o văzuse întîia oară. Luxul îl ameţise, îl uluise. Parcă mai vede şi azi în faţa ochilor scaunul acela tapisat cu pluş roşu din salon, mesele şi dulapurile lustruite, tablourile frumoase de pe pereţi. Micul ciobănaş de la ţară rămăsese cu gura căscată la toate splendorile acelea spu- nîndu-şi în gînd : „Vreau să am şi eu lucruri din astea. Vreau să trăiesc şi eu aşa !"

Brummel surîse amintirilor şi cei de faţă îl priviră miraţi ; ce-i venea să rîdă, în toiul unei discuţii atît de aprinse ? Dar directorul radiodifuziunii daneze era atît de sigur şi de liniştit, încît incidentul neplăcut fu dat uitării şi, în ochii tuturor, Brummel redeveni o personalitate importantă, omul

care hotăra soarta literaturii şi dispunea de banii fondului literar. Viaţa îşi urmează cursul ei obişnuit.In salonul puternic luminat, în dosul ferestrelor camuflate, poeţi bărboşi şi fete tinere în pantaloni flecăreau în gura mare în jargonul literar. Cetăţeanul care trecea în clipa aceea prin faţa casei îşi spunea poate: „Ce-i cu ţara asta ? Prăjituri şi îngheţată, cînd pretutindeni în patria desrămată domneşte mizeria şi tristeţea. Ăştia o duc numai într-un chef, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, se îngraşă ea porcii şi beau rachiu. Slavă domnului că mai avem şi luptători în mişcarea de rezistenţă 1"

In salonul lui Emmanuil Klithord, luminările de stearină clipeau gata să se stingă. Pe podul de piatră răsunau paşii grei ai patrulelor germane. Viaţa dureroasă a ţării îşi urma cursul. Societatea comercială de mare utilitate „încălţămintea de lemn" trecea printr-o perioadă de mare înflorire. Dacă n-ai bani să iei ghete de piele pentru copii, cumpără-le ghete de lemn ! Economia nu strică niciodată, dimpotrivă, prinde bine sănătăţii.

Iar Fiihrerul a jurat că va cuceri Stalingradul...

C A P I T O L U L XXVIII

Despre un eveniment hotăritor în istoria Europei, care produce o puternică impresie asupra bunilor noştri prieteni şi a tuturor cititorilor

Trebuie să recunoaştem că Thomas Klithord asculta uneori posturile de radio engleze. închidea cu grijă toate uşile, trăgea perdelele şi încerca să pătrundă misterul ciudatului cod : Ebba, Marius, Peter, Erich... „Poate că — socotea Thomas — asta înseamnă : «Fiţi drăguţi, domnilor, lichidaţi firma „Klithord şi Fiii". Mulţumim frumos !»"
Asta spunea Apusul. Dar ce se petrecea, oare, în Răsărit ? Ce ciudat e acest colos cu picioare de lut! Se vede că lutul ăsta e deosebit de rezistent. Sau o fi poporul rus atît de tare ? Cu toate asigurările nemţilor că ruşii sînt zdrobiţi, ei continuă să se apere. Fireşte, toată lumea ştie că ruşii sînt nişte barbari, totuşi e ciudat că acest popor nu înţelege nici în ruptul capului că a şi fost învins. De ce fir-ar al dracului,

nu se mai predă Stalingradul ? Doar a căzut demult,
Fiihrerul însuşi a jurat că aşa e

!

Acum toate popoarele asuprite ale Europei ştiu că soarta lor se hotărăşte la Stalingrad. Problema se pune astfel: viaţă sau moarte, libertate sau sclavie.

Tovarăşi de la Stalingrad, voi luptaţi pentru ce are omenirea mai scump ! In frig, în noroi, luptaţi şi pentru cultura pe care a creat-o cu atîta trudă poporul nostru. Unii mor în lagărele de concentrare, alţii sînt schingiuiţi în cumplitele camere de tortură, mulţi sînt împuşcaţi, dar voi rămîneţi factorul hotă- rîtor ! Luptaţi deci mai departe, pentru întreaga omenire, tovarăşi de la Stalingrad!

în oriei caz, afacerile trebuiau să-şi urmeze cursul. *Navigare necesse est* — trebuie să navigăm. Asta era deviza vechii Anglii, şi în limba afacerilor, asta înseamnă : nu poţi trăi fără profituri. Thomas Klit- hord ofta ; nu prea era în apele lui ; fireşte, nu-şi făcea decît datoria. Naviga mai departe, sau, mai exact, se îmbogăţea zdravăn. Oamenii înţelegeau acest lucru ? Thomas KlithOrd începuse să simtă un vînt rece care bătea spre el. De ce nu sînt în stare bestiile astea de nemţi să ia Stalingradul ?

Uneori se auzea cîte o veste şi inimile bunilor burghezi creşteau de bucurie : Axei Larsen a fost arestat din nou. Thomas Klithord nu dădea doi bani pe el şi era convins că-i un incapabil. Axei Larsen e nici mai mult, nici mai puţin decît un criminal care sapă temeliile societăţii şi locul lui e la pu'şcărie. De altfel, cine e responsabil de intenţiile nemţilor faţă de acest Axei ? Trebuie să recunoaştem că activitatea ministrului justiţiei Tune Jakobsen, care lucrează mînă în mînă cu autorităţile germane, e demnă de toată lauda. Acum rebelii sînt daţi pe mîna nemţilor ! In ţară trebuie să domnească ordinea şi disciplina. Şi totuşi, de ce dracu nu iau Stalingradul ?...

Şi iată că într-o bună zi, la o oră cînd totdeauna e foarte ocupat, Thomas primeşte vizita lui von Dri- berg. Dar ce-i cu el, de-i în halul ăsta ? El care de obicei are atîta siguranţă şi e atît de bine dispus, de data asta e descompus la faţă, livid şi se trînteşte pe un scaun.

225

— Ah, dragul meu, ai auzit şi dumneata grozăvia ?

— Nu ! Dar ce s-a întîmplat ? Un act de sabotaj la aerodrom ?

— Doamnă, dacă ar fi numai atît! Cu sabotorii danezi ştim noi s-o scoatem la capăt. Şi apoi, ce importanţă mai are o mică rebeliune pe un aerodrom ! Nu, dragul meu ! Stalingradul! Am fost înfrînţi la Stalingrad !

— Nu se poate ! exclamă Thomas KHthord. Ultimele ştiri din sursă germană...

— Şi totuşi asta e, făcu trist von Driberg. întregul nostru corp de armată a fost încercuit şi s-a predat. Niciodată, niciodată în istorie nu s-a întîmplat o asemenea ruşine ! Sute de mii de buni germani au fost luaţi prizonieri. E o trădare, dragă prietene, o trădare josnică, mîrşavă !

Thomas KHthord aduse coniac şi pahare şi von Driberg începu .să bea cu sete.

— De unde aţi aflat ? întrebă Thomas KHthord.

— Din surse absolut sigure, răspunse neamţul of- *tînd. De altfel Londra va transmite probabil ştirea în emisiunea următoare. Am venit la Copenhaga după treburi, fără să ştiu nimic şi aici am aflat vestea asta îngrozitoare. Vă puteţi închipui oare sînt sentimentele unui german cinstit...

-— Vă înţeleg, aprobă Thomas KHthord şi-i turnă diin nou în pahar. O singură înfrîngere nu poate juca însă un rol hotărîtor într-un război de proporţii atît de măreţe!

■— Văd că nu mă înţelegi, deşi mi-eşti bun prieten, nu mă înţelegi fiindcă rărnîi danez, nu eşti german ca mine. Dumneata nu ştii că azi toate inimile germane sîngerează. Vitejii noştri soldaţi, invincibilele noastre divizii S.S. sînt în mîinile bolşevicilor. Dar aici a fost o trădare la mijloc, prietene, o trădare josnică.

Von Driberg mai dădu pe gît un pahar si-si turnă altul.

Şi totul inumai din vina lui von Paulus. In fond, ce ştim noi despre acest om ? continuă von Driberg şi izbi ameninţător în masă cu degetul său gros. Gîn-

— deşte-te la numele lui... Paulus — este numele apostolului evreu. Poate că adevăratul lui nume e Iuda. Evreii ăştia se strecoară peste tot. Şi nu m-aş mira dacă s-ar dovedi că von Paulus este într-adevăr evreu. S-a predat, cu toate că Führerul i-a dat ordin să lupte pînă la ultimul om şi să ia Stalingradul. A acoperit de ruşine neştearsă onoarea noastră militară germană. Aş fi în stare să-1 strîng de gît cu mîinile mele !

Von Driberg, de obicei amabil şi prevenitor, părea acum atît de turbat şi atît de sângeros, încît Thomas Klithord se grăbi să-i mai toarne un ¡păhărel. Bău şi el fiindcă era zguduit. Cu toate că îşi dăduse seama de mult că situaţia la Stalingrad era serioasă, că cleştele rusesc se închidea în jurul diviziilor germane, totuşi mai nădăjduise că genialii strategi germani aveau o surpriză îm rezervă.

— Războiul nu se hotărăşte la Stalingrad, domnule Oberbaurat, observă el.

— Fireşte că nu, fiţi sigur că soarta războiului nu s-a hotărît încă, domnule director ! strigă ameninţător von Driberg. Abia acum începe războiul adevărat. Am fost prea răbdători, prea civilizaţi şi — trebuie s-o recunosc — buni şi îngăduitori pînă la prostie cu duşmanii noştri. Acum o să întoarcem foaia. Să vadă ei ce înseamnă rasa teutonă ! Da, vor învăţa să ne cunoască, să ştie ce-i aceea atotputernicia germanică!

Oberbaurat von Driberg se sculă şi ridică mîna de parcă ar fi vrut să depună pe loc jurămîntul de credinţă Führerului. Era nebun de furie. Ar fi fost în stare să distrugă tot globul pămîntesc pentru că nu se îndeplinise planul trasat de marele Führer. Oare Stalingradul inu era de drept un teritoriu german ? Oare Caucazul nu aparţinea din punct de vedere geo- politic marii Germanii ? Cum îndrăzneau sovieticii să se ridice împotriva drepturilor germane, ariene ? Şi deşi Thomas Klithord era zguduit de înfrîngerea nemţilor, mu se putu opri să zîmbească. Pînă şi fizicul acestui Oberbaurat dolofan, care se credea stăpînul lumii, era ridicol.

— încă un păhărel, domnule Oberbaurat — propuse

15*

Thomas — coniacul are un efect calmant asupra unui

227

creier surescitat. Datorită lui, toate necazurile noastre a'p-ar învăluite într-o lumină trandafirie. Şi apoi Sta- lingradul nu este ultima etapă ia războiului.

— Nu, dumnezeu rni-e martor, nu e ultima ! mărturisi von Driberg ridicînd paharul. Jur, dragul şi credinciosul meu prieten «danez, că vom răzbuna Sta- lingradul ! Vom plăti însutit pentru fiecare picătură de sînge german. Ba mai mult, vom vărsa rîuri de sînge străin pentru el. Victoria noastră e sigură şi-i va costa scump pe bolşevici. Noi, germanii, ştim să fim mărinimoşi, dar sintem înspăimîntători la mînie... Pot să mai iau puţin coniac ? Şi acum vă voi explica totul : acest feldmareşal von Paulus, urmaş al lui Iuda, ¡ne-ia trădat şi asta ne va învăţa minte. Vom porni cu şi mai mare energie la curăţirea Europei. Evreii trebuie să dispară pentru totdeauna !

— Şi care sînt intenţiile dumneavoastră practice ? întrebă îngrijorat Thomas Klithord. Acest episod, în fond neînsemnat, al Stalingradului va schimba planurile autorităţilor de ocupaţie din Danemarca ?

— O, nu ! Ne vom apropia şi mai strîns de prietenii noştri şi vom «arăta pe faţă ciine «e duşmanul nostru. Nu, domnul meu, .ne putem bizui pe ţara dumneavoastră. E drept că exiltă şi aici elemente subversive, pe care va trebui să le lichidăm. In general, însă, guvernul, miniştrii, oamenii «de afaceri «şi firmele dumneavoastră, judecătorii şi funcţionarii... toţi au dat dovadă de o lealitate perfectă 1 Nu ,ne-<aţi trădat şî nici noi nu vă vom trăda. Vă aflaţi sub protecţia Fiihrerului, fiţi liniştiţi, eu ştiu ce spun.

In cele din urmă, von Driberg, adînc zguduit, întreprinse o retragere elastică şi plecă ; Thomas Klithord îi telefonă îndată lui Abilhord :

— Ai auzit de Stalimgrad ? întrebă el.

— Era de aşteptat, răspunse «oalm «avocatul. Nu-mai .fără panică ! Lasă-mă să mă orientez puţin în situaţia «ce s-a creat şi peste cîteva zile vom sta de vorbă. Deocamdată, nu lua, te rog, nici un fel de ho- tărîri.

Timp de cîteva zile, Thomas se frămîntă într-o ne-siguranţă «chinuitoare. Itn sfîrşit, avocatul binevoi s-i iacă o vizită. Thomas avea atît de multă nevoie de sprijinul unui om inteligent, încît îl întîmpină cu braţele deschise.

— Torsten ! şopti el. E adevărat că i-au zdrobit ? Crezi că înfrîngerea asta îngrozitoare de la Stalin- grad e hotărîtoare ?

— Linişteşte-te, făcu Abilhord şi aprinse o ţigară. Hotărîtoare poate fi numai ultima înfrîngere. E drept că ¡nemţii au căpătat una straşnică peste bot, dar poate că le va prinde bine. Dar nimeni nu poate şti ce se va întîmpla mîine pe cîmpul de luptă, nici în politică. Un lucru e limpede — trebuie să fim prudenţi. ! . t

— Nu înţeleg, nu măi înţeleg inimic. Nemţii erau atît de puternici !

— Erau într-adevăr, dar probabil că alţii s-au dovedit a fi şi mai puternici. Am informaţiile ¡mele. Bunul nostru prieten, ministrul Haakon B. Meller, se întoarce în goana mare din teritoriile de răsărit. A apucat să stea de vorbă cu Rosenberg şi se vede că s-a renunţat cu totul la ideea expansiunii industriei daneze spre răsărit. Am discutat şi cu ministrul justiţiei. N-are rost să-1 întrebi deschis : în materie de minciună e un caz patologic —■ lucru care, fie vorba între noi, e caracteristic pentru toţi miniştrii de justiţie danezi, de la Alberti încoace. L-am întrebat pe ministru ce se petrece la Horsered, şi din răspunsul lui am dedus că toţi cei care-şi puneau nădejdea în victoria nemţilor bat în retragere.

— Şi ce se va întîmpla cu firma noastră ?

— Dragul meu, acum trebuie să fim mai prudenţi decît oricîind înainte ! Nici un fel de relaţii eu nemţii ; nu încheia nici un fel de contracte noi, decît dacă ai putea dovedi că ai fost silit s-o faci. Termină comenzile pe care le-ai acceptat şi gata ! Adună-ţi toate resursele materiale şi pregăteşte-te să amorţeşti pentru o vreme. Nu trebuie să ne expunem unor noi riscuri. Dacă alţii ies învingători, putem s-o păţim urît.

Thomas Klithord era departe de a fi bine dispus, ba chiar se simţea îngrozitor de prost. Ii căzuseră în mînă cîteva ziare ilegale şi-şi dădea seama că sabotajul şi diversiunea se întindeau tot mai mult în ţară. La Londra s-a instalat acest Christmas Meilor oare îndeamnă poporul la rezistenţă. Bineînţeles că-i foarte nostim cînd tu personal nu rişti nimic, dar oaire acest domn n-a recomandat pe vremuri firmei „Klithord şi Fiii" să lucreze pentru nemţi ? Thomas Klithord era de părere că fusese tras pe sfoară. Nu-

i rămînea «decît o singură consolare : banii sînt, deocamdată, în afară de orice pericol.

„Bine că cel puţin am bani, gîndi el oarecum uşurat. Stalingradul a fost pierdut, situaţia pe toate fronturile e desperată. Dar banii sînt bine investiţi şi n-o să-i las din mînă..."

C A P I T O L U L XXIX

Ne aflăm In toiul verii. Nemții arestează pe luptătorii din mișcarea de rezistență. Firma „Klithord și Fiii" e intr-o situație critică, din care scapă datorită inteligenței și abilității diplomatice a șefilor ei

După părerea lui Johannes Klithord, afacerile lui nu mergeau prost. Societatea „Azilul liniştit" lua proporţii fără zarvă dar şi fără încetare, iair hîrtiile în care îşi investise o parte din avere îi aduceau venituri din ce în ce mai mari ; reţelele de camuflaj erau cerute peste tot iar societatea pe acţiuni „Pro Patria" era, din fericire, în măsură să satisfacă aceste cereri. Johannes Klithord făcuse o vizită la Aalborg, însoţit de Evelin. 'Nu putea să se descotorosească cu nici un chip de muierea aceea afurisită, deşi era din ce în ce mai limpede că purtarea ei era complet lipsită de demnitate şi chiar nepatriotică. Trăia cu blestematul acela de Baurat, care semăna mai «mult a ţap beat, 'decît a om.

In ţară răbufneau mereu explozii şi Johannes Ie auzea.

„Tîmpiţi mai sînt oamenii ăştia, îşi spunea el. Mai bine şi-ar vedea de treabă şi ar .cî-ştiga bani ea să-şi plătească chiria. La ce folosesc actele de sabotaj ? Nu fac decît să distrugă valori. Şi apoi s-ar putea să explodezi chiar tu? Grevele? — palavre, fleacuri! Nici un ora cu scaun la cap nu crede în prostiile astea ; nu vrei să asculţi, treaba ta. Unde ajungi cu actele de sabotaj de la Aalborg, Esbjerg şi Odensee ? Se înţelege că social-demoorații au dreptate. Liniște şi ordine — de asta are nevoie patria".

Dar nu mai era nici ordine, nici liniște în ţară. Poporul se revoltase, nu mai voia ordine şi liniște ; Sta- lingradul fusese o adevărată lecţie pentru el. Invincibilitatea diviziilor germane se dovedise a fi un mit; şi apoi avem prieteni în Răsărit, avem prieteni în Apus. Să rămînem mai departe

nişte neputincioşi în mîinile asasinilor sau să începem lupta ? N-o să găsim oare prieteni şi în rîndurile nemţilor ?

Intr-una din .zilele acestei veri tulburi, Johannes Klithord bea de zor, instalat în faţa barului hotelului ,.Phoenix" din Aalborg. Şi deodată ce surpriză ! Uşa se deschise şi muzicantul Madsen intră. Dar omul nu mai semăna de loc cu muzicantul Madsen de odinioară ; era un domn elegant, fără zvastică la butonieră. Noul venit se apropie de Johannes Klithord şi-1 salută cu demnitate :

— Bună ziua, director Klithord, ce mai faci ? Da, ştiu ai treburi la Aalborg. Soţia mea e doar prietenă cu Frieda...

In clipa aceea, în ţară răsunau poate împuşcături, oameni luptau pe viaţă şi pe moarte. Acolo, însă, îr? barul hotelului „Phoenix", era linişte, totul era confortabil. Johannes Klithord îi propuse lui Madsen să bea ceva ca să se răcorească.

— Dar dumneata cum o mai duci, Madsen ? întrebă el. Tot mai conduci secţia de propagandă la Hestrupsveg ?

— Se cunoaşte că nu eşti la curent cu evenimentele, domnule director. Asta a fost odată. Acum sînt membru în marele consiliu şi pot să-ţi spun că în cu- rînd se vor întîmpla, lucruri importante. Nu mai merge aşa, trebuie să intrăm şi noi în joc, germanii ne-o cer cu hotărîre. Avem nevoie de o mină de fier, altfel se duce totul dracului.

— Dar afacerile dumitale cum merg ?

— Excelent; germanii nu sînt meschini, ştii asta... Da, era să uit : zilele astea a fost prins un mucos, care se numeşte Klithord, ca şi dumneata. Iţi comunic asta în numele vechii noastre prietenii. Face parte din mişcarea de rezistenţă şi cazul lui e urît de itot.

— Cum ? Cum ai spus, Madsen ? întrebă Johannes ■alarmat. Auzise tot felul de zvonuri despre Gregers, dar nu le luase în serios.

■— Nu cunosc amănunte, am auzit cu totul întim- plătcr chestia asta, îl informă muzicantul. E o rudă a dumitale ?

■— Unde aş putea afla amănunte, Madsen ?

— La Dagmarhus sau Shellhus. Trebuie numai să fii foarte prudent. E drept că inemţilor nu le prea merge aşa de bine pentru moment, dar e ceva trecător. Lucrurile se vor îndrepta. In curînd vor avea arma cea nouă, aşa a declarat Fiihrerul. Ei, ¡acum te las. Mă duc la

Schimmelmann, la Lindborg unde am o consfătuire secretă ; ce să-i faci, dragă direc- tore, datoria înainte de toate.

Muzicantul Madsen salută ea naziştii cu mîna dreaptă ridicată şi plecă la consfătuire ; Johannes Klithord trebuia să-şi viziteze fabrica de reţele de camuflaj şi să discute la o masă copioasă chestiuni importante cu directorul Egon şi eu Frieda. Evelin îşi avea drumul ei, care, după cum pe bună dreptate presupunea soţul ei, ducea la urîtul Baurat Funke, în camera sărăcăcioasă a vreunui hotel, pitit într-o stradelă.

II găsi pe Funke într-o dispoziţie neobişnuit de bună. După înfrîngerea nemţilor la Stalingrad, începuse să privească lucrurile cu mai mult optimism.
Mişcarea de rezistenţă din Danemarca era pe cale de a se transforma într-o revoltă făţişă. Şi asta i se părea un semn bun. Armata celor care luptau pentru libertate creştea mereu. Tot poporul punea mîna pe arme.

— Naziştii trebuie să se prăbuşească, declară el, sorbind din pahar. Poate că asta nu se va întîmplâ numaidecît, dar chestiunea e de pe acum rezolvata.

— Dar noi doi nu putem fugi de acest război îngrozitor ? întrebă Evelin cuprinzîndu-1 după gît. Ce-ar fi dacă am trece în Suedia ?

— Nu, am dezertat destul în viaţa mea, refuză Funke. Şi de ce aş face-o ? Trebuie să trăim înfrîn- "gerea, pentru ca după aceea să creăm o lume nouă, omenească. Luă un pachet, îl întinse Evelinei şi o rugă să-1 ducă la locul ştiut. Dar ai grijă, fii prudentă, e foarte periculos. Sînt planurile de care au nevoie. Şi dacă tipul aduce vorba de bani, spune-i că nu trebuie. Eu nu sînt trădător care se lasă cumpărat. Eu lupt împotriva ticăloşilor şi a ucigaşilor din ţara mea.

— Mi-e teamă pentru tine ! murmură Evelin şi se strînse mai aproape de el.

— Fii liniştită, niciodată în ultimii zece ani nu m-am simţit aşa de bine. Aşteaptă puţin şi ai să vezi că sîntem mai numeroşi decît s-ar putea crede, cu toată teroarea şi lagărele lor de concentrare. Şi după aceea, ne vom strădui ca germanii să devină din nou un popor cinstit...

Cînd Evelin se înapoie la hotelul „Phoenix", era destul de tîrziu şi Johannes KHthord o întrebă mî- nios de unde venea.

— Parcă tu nu ştii, Johannes, făcu ea : de la omul pe care-1 iubesc ! De ce mă mai întrebi ?

— Asta-i prea de tot, Evelin ! şuieră Johannes. Am toate motivele să divorţez. Te porţi ca o scroafă, eşti •o „saltea de campanie"...

— Şi tu faci speculă cu furnituri militare, răspunse liniştită Evelin. Poţi divorţa cînd doreşti ; sînt gata să ne înţelegem, ca nişte oameni rezonabili.

Scîrba ! Ii convine să vorbească aşa. Cînd a luat-o, a venit numai cu cămaşa de pe ea, şi acum, ca să scape de ea, e nevoie de o sumă bunicică. „Aşteaptă tu puţin, stricato, odată şi odată, tot o să mă răfuiesc cu tine!" o ameninţă în gînd Johannes.

Inapoindu-se la Copenhaga, Johannes Klithord se duse la fratele său şi-i aduse la cunoştinţă cu precauţie secretul pe care i-1 încredinţase muzicantul Madsen. Aveau vreo ştire despre Gregers ? Margrette păli şi-şi acoperi faţa cu mîinile, în timp ce Thomas, cu gura căscată, se holbă la Johannes.

— E îngrozitor ! Ce boroboaţă a mai făcut băiatul ăsta ? şopti el.

— Acte de sabotaj •— răspunse Johannes —■ mi s-a spus că-i o poveste urîtă.

— Tu ai multă influenţă, Thomas, trebuie să faci uz de ea, şopti Margrette aproape fără glas. Ai relaţii serioase... Guvernul trebuie să ne ajute. Cum o să fie judecat un tânăr de familie bună pentru nişte prostii ?

— Am să-vorbesc imediat cu Torsten, răspunse Thomas şi se apropie de telefon. Copleşită de durere, doamna Klithord îşi acoperise faţa cu mîinile. Johannes se strecură încetişor din odaie. îşi făcuse datoria, putea să plece. Nu-i plăcut să aduci astfel de veşti ; şi fiu-său e un huligan, e drept, dar, slavă domnului, n-a ajuns încă pînă aici. Gregers e comunist... hm... sabotor. Mucosul ! Te pomeneşti că-1 împuşcă şi, la drept vorbind, o merită.

— Ce ţi-a spus Torsten ? Ce trebuie să facem ? întrebă Margrette, cînd Thomas se întoarse în odaie.

— Situaţia e gravă, chiar foarte gravă, dar o să caute să se informeze mîine dimineaţa. Ne-am dat întîlnire pentru mîine, iîn cursul zilei.

In noaptea aceea, doamna Klithord se trezi mereu din somn, scăldată într-o sudoare rece. îşi vedea fiul,, plin de sînge, schingiuit, îl auzea gemînd şi o apuca deznădejdea. Ce s-o fi întîmplînd cu el, ce-i fac ? Călăii! Să-1 bată pe

Gregers, băiatul ei! N-a vrut s-o asculte, şi totuşi îl iubeşte atît de mult !

Visurile doamnei Klithord nu erau departe de realitate. După lungi interogatorii şi torturi, Gregers fir aruncat în celulă. Faţa însângerată i se umflase de bătaie, dinţii îi erau sfărîmaţi, tot corpul schingiuit. Clătinîndu-se ca un om beat, Gregers ajunse pînă la bancă şi se prăbuşi pe ea, gemînd de durere : „N-o să pot rezista, au să mă omoare în bătăi. Dar n-am spus nimic, nici Harald n-a scos o vorbă. N-o să spunem nimic, nu, n-o să spunem !"

Durerea îi săgeta tot corpul chinuit. Se gîndea la tovarăşii care luptau pe fronturi, la cei care sufereau în închisori şi lagăre de concentrare şi inima i se umplu de o mîndrie pe care n-o cunoscuse înainte- Da, şi el, Gregers, şi-a adus partea lui de contribuţie la făurirea vieţii noi. O viaţă liberă şi cinstită, luminoasă şi caldă. Suferinţele lui erau preţui acestei vieţi noi care se întrezărea în viitor. Gregers îşi pierdu cunoştinţa, dar buzele lui continuau să şoptească : „N-am să spun nimic, mai bine mor. Am să mor aşa cum se cuvine să moară un comunist!"

Ziua de 28 august sosi — o zi de neuitat în istoria Danemarcei. Ţara devenise un cîmp de bătălie pentru libertate. Calul răbdător aruncase în sfîrşit călăreţul care pusese şeaua pe el. Era prima dată că Tho- mas Klithord îl vedea pe avocatul Abilhord palid şi încurcat. Abilhord îl conduse în biroul său, după ce anunţase în cîteva cuvinte tăioase celor din casă că doreşte să nu fie daranjat. Găsi o sticlă de whisky şi umplu paharele cu mîna tremurîndă. De data asta nu mai avea chef să fredoneze psalmi.

— Groaznic, Thomas ! exclamă el. A început răscoala, revoluţia ! Noroc că sînt nemţii aici. O să facă ei linişte, dar gîndeşte-te numai ce consecinţe poate avea o astfel de situaţie ! Ne-am bizuit pe social-de- mocraţi, şi acum, în momentele critice, nu mai sînt buni de nimic. înseşi temeliile existenţei noastre se clatină. Poporul dă dovadă că ştie să gîndească şi să acţioneze.

încercatul jurist, urimaş al cîtorva generaţii de magistraţi, avocaţi şi teologi, îşi trecu nervos mîna pe frunte şi continuă.

— Tu nu ştii ce se petrece în ţară. Guvernul a hotărît să-şi dea demisia. Presiunea drojdiei societăţii îl împiedică să ducă mai departe politica justă şi inteligentă de pînă acum.

Vin vremuri grele pentru noi, pentru antreprenori, pentru firma ta, Thomas.

— Bine, dar ce-i cu Gregers ?

— Ce-i cu Gregers ? M-am interesat, să nu crezi că am uitat de el. Nimic îmbucurător. A luat parte la un act de sabotaj foarte serios. Am stat de vorbă cu şeful departamentului poliţiei din Ministerul Justiţiei, un jurist foarte mediocru, dar capabil de orice... da, da, de orice... Ei, şi cum îţi spuneam, vom avea un guvern alcătuit din şefii departamentelor... Ăsta e un nou compromis. Preşedintele curţii supireme, şefii departamentelor, ministrul justiţiei — toţi oameni devotaţi — sînt de acord să intre în noul guvern şi să facă puţină ordine în ţară. Oamenii politici sînt atît de nehotărîţi, pînă şi social-demo-■craţii. Şi ei se tem de alegătorii lor ! Dracu să ia şi răscoala asta populară !

Abilhord, omul cucernic, care înălţa biserici pentru -a ridica moralitatea clasei muncitoare, înjura acum -cu patimă ! Faţa lui devenise cadaverică şi ochii îi rătăceau nervoşi.

•— Dar băiatul meu ? întrebă Thomas. Astea sînt isprăvi de copil, şi oricum, trebuie...

— Isprăvi de copil 1 Nu mai spune !... Comunismul nu-i de loc o ispravă copilărească. Vremea radicalilor de salon s-a dus. Pe vremuri erau foarte amuzanţi, acum însă atmosfera e încordată. Totuşi, am făcut ce am putut, crede-mă, Thomas. Va fi condamnat, vom cere graţierea şi poate că... poate că...

"" Abilhord făcu o pauză, luă o ţigară şi o aprinse -cu mîna tremurîndă.

— Ce ciudat e tot ce se întîmplă azi în ţara noastră paşnică, cu poporul nostru răbdător... reluă el şi se poticni. Dar e un fapt concret, de care trebuie să ţinem seama. Cînd totul se va termina, vom deveni nişte înţelepţi... Se vede că poporul nu-i chiar atît de răbdător cum ne-,am închipuit şi că social-demo- «craţia nu-i în stare să menţină multă vreme liniştea şi ordinea. In orice caz s-a terminat cu liniştea şi cu ordinea, şi noi, Thomas, trebuie să ne gîndim la situaţia noastră. Am aranjat o consfătuire la Ministerul de Externe.

— Cu privire la Gregers ?

— Pe naiba ! In legătură cu firma ! Trebuie să stabilim în mod oficial că ai fost constrîns să lucrezi pentru nemţi.

Astăzi dispoziţiile guvernului nu mai au nici o valoare, pentru simplul motiv că nu mai avem nici un fel de guvern.

Thomas Klithord asculta, spunîndu-şi cu amărăciune : „Il interesează mai mult firma, în care e cointeresat, decît soarta fiului meu. Dar Abilhord are dreptate, e inteligent. Un om de afaceri nu se gîn- deşte numai la neplăcerile lui personale."

Se îndreptară împreună spre Ministerul de Externe, unde avu loc o lungă consfătuire, la care luă cuvîntul şi Abilhord. Plecînd de la Cristianborg în această memorabilă zi de august, cînd poporul danez se ridicase împotriva nedreptăţii, a teroarei şi a împilării, avocatul îi spuse cumnatului său :

— Thomas, s-ar putea ca situaţia să devină critică, dar cred că am reuşit să dovedim că reputaţia firmei este ireproşabilă. Adevărul e că nu găseşti pe tot globul oameni mai drăguţi ca diplomaţii danezi ; e aşa de uşor să te înţelegi cu ei ! Sînt aşa de proşti şi de bine dresaţi ! Am căpătat garanţia Ministerului de Externe şi acum, orice s-ar întâmpla, n-avem de ce ne teme. Noi sîntem patrioţi adevăraţi, dar am fost siliţi să lucrăm cu nemţii sub presiune. Avem din nou spatele frontului acoperit şi jocul poate continua.

începu să rîdă atât de tare, încît Thomas îi aruncă o privire nemulţumită. Rîdea înspăimîntător. In sufletul lui Thomas îşi făcu loc un fel de dezgust împotriva acestui jurist, respectabil şi elegant, care uitase complet că nepotul lui se afla într-o închisoare nemţească.

C A P I T O L U L XXX

Ultimele zile ale îndelungatei vieţi de muncă a lui Greis KUthord

Se dădu şi sentinţa în procesul lui Gregers : acuzatul fu condamnat la moarte, cu comutarea pedepsei în închisoare pe viaţă. Era o grea lovitură pentru bătrînul Greis. Acesta ştia că viaţa în închisorile nemţeşti însemna foame, bătăi, muncă istovitoare, înjosiri şi primejdia ca într-o bună zi să te trezeşti în iadul unui lagăr de concentrare.

Luni în şir, Gregers locuise La Greis. Bătrînul îşi ajutase nepotul, îi ajutase şi pe prietenii săi cu bani şi petrecuse multe nopţi fără somn după neaşteptata dispariţie a lui

Gregers. Ştia că băiatul se pr:mej- duieşte tot atît de mult ca orice-soldat pe front, dar nu căutase să-1 oprească. Greis aproba mişcarea de rezistenţă. Se lepădase de fiii săi, şi Gregers era acum pentru el fiinţa cea mai dragă şi mai apropiată. Băiatul devenise comunist. Foarte bine, comuniştii erau hotărâţi să lupte. Ei porniseră mişcarea de rezistenţă, ei treziseră poporul, în timp ce bogătaşii şi puternicii zilei se împăcaseră cu ideea ocupaţiei şi făceau avere lucrînd pentru nemţi. In orice caz, aşa procedaseră fiii săi.

Trecu o săptămînă. Gregers nu mai venea şi Greis începu să se neliniştească. Intr-o zi, Kos şi Sara veniră împreună la el. Cum îi văzu intrînd în odaie, Greis înţelese că se întîmplase ceva rău.

— L-au prins ? întrebă el. L-au ucis ?

—• L-au prins, rosti Kos. Am oarecare legături cu grupul lui, aşa am aflat. Şi am rugat-o pe doamna Abilhord să vină cu mine aici.

Kos povesti cum se petrecuseră lucrurile. Bătrînul îl asculta, cu faţa împietrită. Grupul lui Gregers primise sarcina să arunce în aer o fabrică care lucra pentru ocupanţi. Patrula nemţească îi înhăţase însă pe Gregers şi pe Harald ; ceilalţi izbutiseră să dispară. Peste trei zile fabrica sărise totuşi în aer !

— L-au bătut ? întrebă Greis liniştit.

— Da, răspunse Kos. Dar n-a trădat pe nimeni. Ştim asta, fiindcă avem legăturile noastre. Şi apoi, cea mai bună dovadă e că ceilalţi membri ai grupei n-au fost prinşi. S-au ascuns numaidecît, bineînţeles, dar Gestapoul ar fi făcut cu siguranţă o descindere la fostul lor sediu, dacă afla ceva.

— Băiatul semăna cu Kestin, şopti bătrînul Greis, mai mult pentru el. Şi ea era dintr-o bucată şi tot aşa de cinstită. Doamne, ajută-i ! Da, da, pe timpurile astea se prăpădesc cei mai buni.

Greis era liniştit numai în aparenţă, dar în cele cîteva luni care se scurseseră de la arestarea lui Gregers, se gîrbovise şi devenise un moşneag. Un om bătrîn trebuie să fie oricînd gata să părăsească această lume. Ii scrise Sarei că ar vrea să stea de vorbă cu Kos, dacă inginerul îşi poate face timp pentru el. Deşi nu-i întrebase niciodată nimic, Greis îşi dădea seama că între Sara şi Kos existau anumite legături.

Kos veni, Greis Klithord îl primi cu căldură şi ceru menajerei să aducă nişte vin.

— Am fost întotdeauna un om cumpătat — zîmbi el — dar îmi place să beau eîte un păhărel cu vechii mei prieteni. Şi dumneata eşti unul dintre ei, Kos, cel puţin aşa cred ! Prin urmare trebuie să bem ceva.

— Mulţumesc, făcu Kos serios. Ştia ce însemnau aceste cuvinte în gura lui Greis Klithord. Prietenii lui, muncitorii sezonieri, nu obişnuiau să se îmbete, nici să se încaiere. Ei munceau din greu. Şi Greis şi Kos ştiau ce înseamnă munca.

— Am fost învinuit odată că am primit bani de la diavol, rosti Greis. Dar eu n-am crezut că cei care spuneau asta aveau dreptate. Banii diavolului sînt bani străini, eu am muncit cinstit toată viaţa. Dar acum, Kos, firma noastră nu primeşte oare bani de la diavol ?

— Ba da, recunoscu Kos. Ăştia sînt banii diavolului. Banii cîştigaţi acum au miros de pucioasă din iad, mirosul celor treizeci de arginţi ai lui Iuda. Dar ■dumneata îi ai alături pe Gregers şi pe Sara.

— Sara ? Şi ea e în mişcare ? ! se miră Greis. Nu, nu-mi spune nimic, n-a venit încă momentul. Am iubit-o întotdeauna foarte mult pe Sara.

— E o femeie rară, făcu Kos şi faţa lui aspră se lumină. Ei, bătrînul sezonier are dreptul la încă un păhăruţ ?

Greis îi turnă din nou vin şi cei doi rămaseră multă vreme la masă. Greis îşi aduse aminte de construcţiile pe care le ridicase în cursul vieţii sale lungi. Kos îl ştia pe bătrîn ca pe un om tăcut, în ziua aceea însă se cunoştea că are poftă să spună tot ce are pe inimă, să-şi facă bilanţul vieţii.

— Au fost ani minunaţi ! Am iubit întotdeauna munca ; banii erau pe al doilea plan, banii trebuie să-i cîştigi cinstit. Şi acum, războiul ăsta blestemat distruge tot ce s-a construit înainte.

— Şi războiul se va termina odată şi vor veni vremuri noi, şopti Kos.

— Dar nu pentru mine, se întristă bătrînul. Kes- tin nu mai este şi cine ştie dacă o să-1 mai văd vreodată pe Gregers. Viaţa mea ia trecut atît de repede, şi ce rămîne de pe urma ei ? Un pumn de cenuşă şi un nume pătat de ruşine.

— Ascultă, Greis Klithord — vorbi Kos cu gravitate — toată lumea ştie că nu dumneata porţi răspunderea pentru colaborarea firmei cu ocupanţii. Noi sîntem mulţi şi sîntem convinşi că dumneata n-ai fi făcut niciodată una ca asta. Şi

dacă cineva ar îndrăzni vreodată să ponegrească numele dumitale nepătat, noi am şti să-i arătăm care-i adevărul.

— Iţi mulţumesc, Kos. Cînd eşti singur cu gîn- durile tale, vezi totul în negru. Eram atît de obişnuit să fiu printre oameni.

Inginerul îşi luă rămas bun şi Greis rămase din nou singur. Unica mîngîiere a bătrînului erau acum cărţile şi rarele întîlniri cu Sara. Era vremea în care întunericul războiului se lăsase greu deasupra ţării.Pe măsură ce victoria naziştilor părea mai puţin sigură, aceştia deveneau tot mai turbaţi iar atitudinea faţă de slugile lor daneze tot mai provocătoare. Se organizau vînători de comunişti şi de evrei, care

erau expediaţi apoi la Stutthof. Ura poporului împotriva nemţilor era din zi în zi mai aprigă şi mai nestăpânită. Ţărişoara paşnică devenise o junglă, în care oamenii luptau împotriva asasinilor ca împotriva unor fiare sălbatice. Iar în acest timp, afaceriştii, pentru care zilele acelea cumplite erau o epocă de aur, se îmbogăţeau mai departe, cum nu se mai îmbogăţiseră niciodată.

La radio, voci făţarnice asigurau că actele de sabotaj sînt crime împotriva patriei, iar corul politic oficial cînta mereu cu smerenie psalmul *Taci şi aşteaptă, minte slabă.* Politicienii mai aveau cîte o slujbuliţă la stat, cîte un cuibuşor cald, care-i ajuta să aştepte. Nimeni nu putea şti cum avea să se termine războiul: poate că nemţii vor folosi arma cea nouă, poate că norocul îşi va întoarce din nou faţa spre ei ; în orice caz, e bine să fii eu mare băgare de seamă. In vremea asta, în camerele de tortură naziste, oamenii erau bătuţi şi schingiuiţi. Pe străzi răsunau împuşcături. Tinerii luptători pentru libertate erau legaţi de cîte un stîlp şi împuşcaţi. Mamele îşi pierdeau fiii, copiii — părinţii, soţii tinere rămîneau văduve, dar politicienii prevăzători aşteptau.

Pentru unii oameni, cuvîntul „sabotaj" avea un sunet înspăimîntător şi neplăcut. Uzine mari sar în aer fără ca cineva să se sinchisească de acţionarii lor. E drept că nemţii aruncă în aer case de locuit, dar asta e un act firesc ! Numai mişcarea de rezistenţă îi sileşte să recurgă la astfel de represalii. Legea războiului, n-ai ce-i face ! Iar industriaşii, care se consideră buni patrioţi, şovăie şi nu ştiu a cui victorie să prefere : Germania hitleristă sau Uniunea Sovietică. Cel mai bun lucru ar fi, desigur, ca amîn- două să se istovească, să se vlăguiască, să fie învinse şi englezii şi americanii să iasă învingători.

Un negustor de peşte, nazist, a fost ucis ca trădător — anunţă un scurt articol de ziar. Cadavrul negustorului de peşte a fost găsit în grădina lui Greis Klithord. L-a găsit menajera, zăcînd cu ochii deschişi, şi a alergat într-un suflet

în casă, ţipînd :

— Un mort, acolo !

— Un mort ? întrebă Greis, privind-o pe deasupra ochelarilor. Unde acolo ?

— In grădină. Cred că a fost împuşcat.

Greis Klithord ieşi în grădină. într-adevăr, un cadavru zăcea în grădină. Negustorul fusese înhăţat probabil noaptea, împuşcat şi aruncat peste gard. Greis cercetă cadavrul, se întoarse liniştit în oasă şl telefonă la poliţie. Peste puţin sosiră poliţiştii.

— Ah, el este, făcu sergentul. II cunoaştem. Cred că în ultimele şase luni, ¡nici o societate de asigurări nu i-ar fi făcut o asigurare pe viaţă. Ei, acum o să înceapă o poveste întreagă. Ar fi mai bine să plecaţi pentru un timp, domnule director...

— De ce ?

— Cunoaştem ¡noi metodele lor. Omul a fost găsit în grădina dumneavoastră. Asta e, bineînţeles, o întâmplare, totuşi... avem de-a face cu nişte fanatici.

Greis rămase pe gînduri, apoi dădu din cap în semn de refuz.

— Sînt prea bătrîn ca să mă ascund, declară el. Am trecut de mult vîrsta recrutării. Ce-or să cîştige dacă or să mă omoare ?

— Să-mi telefonaţi îndată ce vi se pare ceva suspect şi să nu deschideţi nimănui uşa seara, îl sfătui sergentul.

Lupta continua. Noi acte de sabotaj aveau loc, alţi oameni erau condamnaţi la moarte, se făceau mereu ¡alte arestări şi în lagărele de concentrare noi victime erau supuse schingiuirilor şi batjocurii. Dar comentatorii economici ai ziarelor căutau încă să mai demonstreze că în ţară situaţia era dintre cele mai satisfăcătoare. Marile moşii produceau mai mult oa oricînd ; din nenorocire însă argaţii şi zilierii profitau de împrejurări şi îndrăzneau să ceară salarii din care să poată trăi.

Niciodată încă Secret Service [13] nu recrutase atâţia informatori, gata să-i dea un ajutor neprecupeţit, căci nimeni nu mai avea încredere în apariţia noii arme nemţeşti. La urma urmelor, parcă Hitler are alte arme decît asasinatul şi spînzurătorile ?

Nemţii patrulează pe străzi, strîng în mîini revolverele ; privirile lor ameninţătoare trădează o mare încordare. In

13 Serviciul de spionaj englez (n. r.).

orice oaz, tot e mai bine aici, într-o ţară în care populaţia n-are arme, decît pe frontul răsăritean, unde Armata Sovietică urmăreşte pas cu pas diviziile germane în retragerea lor elastică, conform planului... S-au pierdut destule poziţii înaintate. Dar să-şi hage minţile în cap Danemarca asta mică şi caraghioasă : Hitler poate s-o sugrume ca pe un pisoi şi s-ar putea s-o facă. Un singur lucru e neplăcut : pisoiul ăsta are gheare.

Poate că în curînd va veni timpul cînd oamenii poli-" tici nu vor mai aştepta pasivi, ci se vor pune în fruntea luptei. Pînă una alta, ei şi-au trimis oameni de-ai lor în mişcarea de rezistenţă. Nu sînt oameni de mîna întîi, dar sînt indivizi folositori, care trebuie să-i ţină la curent cu evenimentele, pînă cînd persoane importante şi cu greutate vor intra şi ele, fără să mai rişte nimic, în rîndurile luptătorilor pentru libertate.

Intr-o noapte se apropiară de casa lui Greis Klit- hord. Greis nu dormea — un om bătrîn adoarme greu — şi auzind maşina oprindu-se în faţa casei, socoti :

„O maşină aici, în toiul nopţii ? Asta nu miroase a bine!" Se auziră bătăi puternice în uşă, cu patul puştii şi cu revolverele. Greis Klithord îşi spuse mai întîi că ar trebui poate să se scoale şi să deschidă, dar tapoi hotărî că dacă voiau să-i ceară ceva, n-aveau decît să spargă uşa. Zgomotul trezi menajera care coborî din odaia ei de la mezanin, bătu încetişor în uşă şi intră în dormitor. Greis Klithord aprinse lumina şi zîmbi văzînd cît de caraghioasă arăta bă- trîna, cu faţa ei unsă cu cremă şi cu părul cărunt pus pe moaţe. „Via, să zică şi zgripţoroaica asta bătrînă mai vrea să fie frumoasă —■ se înveseli el. Ei, ce să-i faci, femeia-i tot femeie.

— "Domnule director ! Auziţi că bate cineva în uşă ? şopti ea.

— Da, aud, nu sînt surd. Se vede că cineva vrea să intre cu forţa în casă.

— Dar... parcă nu-mi vine să deschid. Cine ştie cine o fi. Ce tare bat, ascultaţi numai !

Se auzeau nişte bubuituri ca de tunet.

— Domnule director, trebuie să fie naziştii, sînt sigură. Ce să facem ?

— Du-te în odaia dumitale, închide uşa şi stai liniştită pînă se potolesc, o îndemnă Greis. Mie nu pcţi să-mi fii de nici un ajutor şi cu dumneata n-au nimic.

— Dar, domnule director, n-ar fi bine să încercaţi să ieşiţi pe uşa din dos ?

— E foarte frumos să ai grijă de mine, totuşi eu te rog să te duci în odaia dumitale şi să încui uşa. Sînt stăpînul dumitale şi-ţi ordon să faci aşa cum îţi spun eu. Mîine o să stăm de vorbă. Noapte bună !

Menajera ieşi, închizînd uşa dormitorului. Bătrî- nul o auzi cum urcă binişor scara şi se gîndi că nu va mai fi nici un „mîine". O nouă bubuitură răsună şi uşa de la intrare fu sfărîmată. Paşi grei începură să bocănească prin odăi şi uşa dormitorului fu trîn- tită de perete.

Cînd sosi poliţia, Greis Klithord zăcea în grădină, aproape în acelaşi loc unde fusese găsit corpul trădătorului. Era străpuns de trei gloanţe şi medicul constată că două din ele fuseseră mortale. Corpul lui Greis Klithord fu transportat în dormitor şi aşezat pe acelaşi pat galben de lemn în care dormise alături de Kestin o viaţă întreagă. Chipul bătrînului era aspru şi liniştit; muncise cinstit toată viaţa, ani şi ani de zile, şi îşi merita odihna. Aşa muri Greis Klithord. Deşi ajunsese patron-antreprenor, rămăsese un om cinstit şi dîrz.C U P R I N S U L

Tag.

C u v î n t î n a i n t e ..... ; 5

Capitolul I

In care ni se povesteşto cum s-a născut modesta fir.mă „Klithord şi Fiii" în lutlanda de

Capitolul II

Intre Greis Klithord şi pastor are loc o ciocnire, dar munca de duminică îşi urmează cursul ..... jg

Capitolul III

Banii diavolului.....21

Capitolul IV

în care se arată pe scurt că norocul nu-1 părăseşte pe Greis Klithord şi că situaţia lui uevine an de an mai înfloritoare. Ţăranul . sărac dc pe ţărmul de vest, unde viaţa era aspră, ajunge un mare a n t r e p r e n o r .... 2 S

Capitolul V . *J^-*

Greis Klilhord dă o masă modestă în familie, după care se petrec tot felul de evenimente 35

Capitolul VI

La căpătîiul soţiei bolnave, Greis Klithord îşi face bilanţul vieţii 41

Capitolul VII

Inginerul Thomas Klithord şi cumnatul său, avocat la curtea supremă, sînt nişte buni patrioţi, care se pregătesc să-şi ajute ţara în momentele grele.....^

Capitolul VIII

Bunul patriot Thomas Klithord duce trat.i tive cu domnii germani, care îi oferă un contract foarte avantajos.....53

Capitolul IX

In timp ce Thomas Klithord e preocupat de onoarea firmei, cel de al doilea membru al familiei Klithord face altfel de afaceri dînd şi el dovadă de spirit î n t r e p r i n z ă t o r .... ¿ , 2

Capitolul X

Unde aflăm cîte ceva despre serata literară din oasa tânărului Mecena, Emmanuil Klithord, preocupat de păstrarea traidiţiidor culturii naţionale în ţara ocupată.....*JQ*

Capitolul XI

Thomas Klithord îşi vizitează tatăl, pentru a-i explica uriaşele perspective ale firmei. Aici se întîlneşte cu sora lui, Sara yg

Capitolul XII

Firma „Klithord şi Fiii" desfăşoară o activitate intensă în Iutlanda de Nord 85

Capitolul XIII

în care prietenul nostru Thomas Klithord are diferite neplăceri. El dă însă dovadă, ca în-

Pag.

totdeauna, că e un om de afaceri şi că are mult simţ practic 91

Capitolul XIV

In care se vorbeşte despre dificultăţile familiare ale lui Thomas Klithord şi despre cheful diin Aadborg, oraşul păcatului. (00

Capitolul XV

Thomas Klithord se scoală din somn cu o violentă durere de cap, dar trebuie să se ducă la un dejun de afaceri. Fratele său ia parte la un alt dejun de afaceri, î>n timp ce Evelin mu are nimic comun cu aceste probleme.....111

Capitolul XVI

Ne apropiem de sftrşitul unui an care a adus profituri mari speculanţilor de război, precum şi celor două onorabile firme — „Klithord şi Fiii" şi „Pro Patria". Să ne oprim puţin asupra afacerilor lor, după care să facem cunoştinţă cu nişte împrejurări dureroase, cînd nevestele iau atitudine împotriva soţilor şi copiii împotriva părinţilor.....121

Capitolul XVII

Despre diverse adunări şi alte chestiuni . . . 133

Capitolul XVIII

Bătrînul Greis ia parte la adunarea firmei „Klithord şi Fiii" cu oare prilej «pune cîteva cuvinte în strictă legătură cu afacerile • ■ • 141

Capitolul XIX

Un fiu îşi părăseşte pentru fctdeauna casa părintească şi familia. Un eveniment tragic are loc în casa bătrînului Greis.....151

Capitolul XX

Moartea lui Kestin..... *Pa g-*

Capitolul XXI

După înmormîntarea lui Kestin, viaţa îşi urmează cursul. Firma face noi şi importante afaceri, cu care prilej se iveşte, necesitatea respectării unor anumite obligaţii de reprezentare

Capitolul XXII

In toiul activităţii . sale înfrigurate, Thomas Klithord dă peste un om complicat. In acelaşi timp, aflăm ce se mai întîmplă cu bătrînul Greis şi cu tînărul Gregers.....j75

Capitolul XXIII

Domnii nemţi sosesc la Copenhaga, iau dejunul cu Johannes Klithord şi provoacă un mic scandal într-un restaurant de lux de pe Vesterbrogade.....jgj

Capitolul XXIV

O noapte agitată şi o dimineaţă de afaceri. Prietenul nostru Harald izbuteşte să scape din ghearele poliţiei.....jgg

Capitolul XXV

Vara îi îmbogăţeşte pe cei bogaţi şi-i ruinează pe cei săraci. E vremea marilor afaceri, îndeosebi pentru firma „Klithord şi Fiii" care continuă să ia proporţii .....

Capitolul XXVI

Din care aflăm că poliţia daneză nu doarme, ci participă activ la evenimentele zilei ; şi în care e vorba din nou despre Gregers şi despre bătrînul Greis.....207

Capitolul XXVII

Un pastor danez şi primul-,ministru îşi exprimă părerea cu privire la adevărata autoritate. Cu ocazia unei festivităţi, unde reprezentanţii culturii schimbă între ei cugetări profunde, aflăm ce gîndesc aceşti intelectuali eminenţi ; poporul, însă, începe să gîndească aşia cum îi place lui 21

6Capitolul XXVIII *J!igi*

Despre un eveniment hotărîtor în istoria Europei, care produce o puternică impresie asupra bunilor noştri prieteni şi a tuturor cititorilor : 224

Capitolul XXIX

Ne aflăm în toiul verii. Nemţii arestează pe luptătorii din mişcarea de rezistenţă. Firma „Klithord şi Fiii" e într-o situaţie critică, din care scapă datorită inteligenţei şi abilităţii diplomatice a şeţilor ei 230

Capitolul XXX

Ultimele zile ale îndelungatei vieţi de muncă a lui Greis Klithord 238

Responsabil de carte : A. Bucur Tehnoredactor : G. Strominger Corector : C. Costescu

Dat la cules 13.12.954. Bun de tipar 21.01.955. Tiraj 8000 + 2100 ex. Hirtie ediţii tip B. de 60 gr.lm.p. Fi. 840x1080/32. Coli ed. 13,04. Coti de tipar 7,87. Preful unui exemplar broşat 4,10—'U legat 7,15 lei. Ediţia 1. Comanda 1287. A. nr. 03219. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 865 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R

HANS

KIRK

Banii diavolului

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ART

A' Bine (în 1. engleză).

[1] Drapelul naţional al Danemarcei : o cruce albă pe un fond roşu (n, r.).

[1] Erou mitologic danez, oare apără Danemarca ori de cîte ori ea este ameninţată de vreo primejdie (n. r.).

1 Holberg, Ludwig (1684—1754) — dramaturg, scriitor şi istoric danez, întemeietorul iluminismului burghez în Danemarca (n. r.).

[1] Klemmen (1485—1530), Cerning, Anton Frederik (1795—1874), Herup, Viggo Liauritz Berrtheim (1841 — 1902) — figuri progresiste din istoria poporului danez (n. r.).

[1] Bjoernstjerne Bjoernson (1832—1910) — scriitor norvegian şi om politic luptător pentru independenta naţională .a Norvegiei (n. r.).

[1] Preşedintele consiliului mişcării de rezistenţă din Danemarca (n. r.).'